

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)

ปริญญา

วรรณคดีไทย

วรรณคดี

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ความรุนแรงในวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

Violence in Sebha Khun – Chang Khun – Phan

นามผู้วิจัย นายระพี อุทิเพ็ญตระกูล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ญาดา อารัมภีร, อ.ด.)

กรรมการ

(อาจารย์ไกล่รุ่ง อามระดิษ, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชเนศ เวศร์ภาดา, อ.ด.)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์วรรณนา นาวิกรม, M.A.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความรุนแรงในวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

Violence in Sebha Khun – Chang Khun – Phan

โดย

นายระพี อุทิพย์ตระกูล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)

พ.ศ. 2551

ระพี อุทิพย์ตระกูล 2551: ความรุนแรงในวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย) สาขาวิชาวรรณคดีไทย ภาควิชาวรรณคดี
ประธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ญาดา อารัมภีร์, อ.ค. 187 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน โดยศึกษาในประเด็นของ
ความรุนแรงที่ปรากฏอยู่โดยทั่วไป วิธีการสร้างความรุนแรง และผลของความรุนแรงที่มีต่อด้านต่างๆ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ในฐานะที่เป็น วรรณคดีไทยที่มีความสำคัญ
และมีประโยชน์แก่ผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง เสภาเรื่องนี้จัดเป็นเพชรน้ำเอกในวรรณคดีไทย วรรณคดีสโมสรในสมัย
รัชกาลที่ 6 ได้ตัดสินใจให้เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นยอดของกลอนสุภาพ วรรณคดีไทยเรื่องนี้เป็นที่รู้จักและ
ได้รับความนิยมนิยมอย่างแพร่หลายตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพราะนอกจากเนื้อเรื่องที่สมจริงและสนุกสนานแล้ว ยัง
สะท้อนให้เห็นชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของคนไทยในสมัยที่แต่งเสภาเรื่องนี้โดยละเอียดอีกด้วย

การศึกษาพบว่า เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน มีความรุนแรงปรากฏอยู่โดยตลอดทั้งเรื่อง ความรุนแรงนี้
เองเป็นส่วนที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างเข้มข้น เร้าอารมณ์ความรู้สึกชวนให้ติดตามและมีความสมจริง ยิ่งไป
กว่านั้น ความรุนแรงยังมีส่วนทำให้เรื่องราวของตัวละครพลิกผันไป จนกลายเป็นเรื่องราวที่มีความ
สลับซับซ้อนสืบเนื่องกันไปตลอดทั้งเรื่อง กวีสร้างสาเหตุและที่มาของความรุนแรงขึ้นได้อย่างสมเหตุสมผล
ประกอบกับการใช้เทคนิคต่างๆ ในการสร้างภาพความรุนแรงทำให้เรื่องราวต่างๆ สมจริงเป็นอย่างมาก

ผลของความรุนแรงนั้นมีทั้งต่อตัวละครในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งก็ได้แสดงให้เห็นผลของการ
กระทำรุนแรงอย่างชัดเจน ผลต่อตัวบทช่วยสร้างอารมณ์สะเทือนใจและช่วยเพิ่มความเข้มข้น สร้างสีสันให้แก่
เนื้อเรื่อง ทั้งยังนำไปสู่ข้อคิดที่ไม่ควรมองข้าม คือ ตัวละครแต่ละตัวที่แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการรุนแรง มักได้รับความ
ทุกข์ไม่มีความสุข และศึกษาความรุนแรงจากละครโทรทัศน์ของไทยในปัจจุบัน 4 เรื่อง
ได้แก่ เรื่องจำเลยรัก แรมพิศวาส สงครามนางฟ้า และสวรรค์เบี่ยง ซึ่งทำให้เห็นว่าความนิยมเรื่องราวที่เป็นความ
รุนแรงนั้น อาจจะส่งผลสืบเนื่องต่อการสร้างสนิยมในการนำเสนอความบันเทิงของคนไทยในสมัยปัจจุบันก็
เป็นได้

Rapee Outeepentrakool 2008: Violence in Sebha Khun – Chan Khun - Phan. Master of Arts (Thai Literature), Major Field: Thai Literature, Department of Literature. Thesis Advisor: Assistant Professor Yada Arampee, Ph.D. 187 pages.

The objective of this research is to examine Thai classical literature “Sebha Khun – Chan Khun – Phan” in view of violence presentation throughout the story, including its cause, its motive and its impact in general.

The objective of this research is to study and examine Thai classical literature “Sepha Khun - Chang Khun - Phaen” in term of its significance and benefits to the readers. This long poem “sepha” of Khun - Chang Khun - Phaen is praised to be the real “Gem” of Thai literature whereas the Literature Club in King Rama VI reign had voted and rewarded the most outstanding Thai literature in long poem category. This piece of work is still well recognized and popular to the public despite challenges of time due to its main theme which represents not only realistic events, rational incidents, pleasant and amusing circumstances, but also illustrates the way of life, social and culture of the people of that period in details.

The findings suggests that most activities or incidents in Sepha Khun - Chang Khun - Phaen, were presented in form of violence which became the main theme of the story. The realistic violent actions and incidents could successfully captivate the attraction and provoke excitement to the readers throughout the story. Furthermore, the violence became the key factor which influenced or drove the life of all characters to face or proceed with different unpredictable destiny or complicated outcome and consequences . The poet wisely created the causes and key points supported these violent circumstances with credibility and rationality in addition to the application of various techniques in description of violent incidents to successfully allure the readers.

The impact of violence on the characters in the “Sepha Khun - Chang Khun - Phaen” as described by the poet clearly presented that the consequences in the colorful story and theme not only led to emotional and attractive, persuasive effects on readers, but more importantly, it clearly confirmed that the method of problem solving by violence as decided by the characters generally led to suffering, miseries and unhappiness and none was favored by happiness. Based on the study of contemporary 4 TV soap operas including Jum-leoi-rak (the prisoner of love), Ram-pissawas (the dark side of passion), Songkram-nangfa (the war of angels) and Sawan-bieng (the downturn of heaven), the findings indicated that the favor of violence of viewers might influence the preference in presentation decision of today’s Thai entertainment media .

Student’s signature

Thesis Advisor’s signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ญาดา อารัมภีร์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้โอกาส ความรู้ ความคิด และกำลังใจแก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่ด้วยความเมตตาและความจริงใจ กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. โกศลรุ่ง อามระดิษ กรรมการวิชาเอกที่กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์เพิ่มเติม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชเนศ เวศร์ภาดา ที่กรุณาให้ความรู้ ความคิด และคำปรึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา และ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยที่กรุณาให้ความรู้และความคิดในการแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ ลุล่วง

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน ประธานหลักสูตรปริญญาโท สาขาวรรณคดีไทยที่กรุณาให้ความรู้ ความคิด และคำแนะนำในการติดต่อประสานงานด้านต่างๆ อาจารย์วรรณภา นาวิกมูล หัวหน้าภาควิชาวรรณคดี และคณะอาจารย์ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัยอย่างเต็มที่

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ที่ให้ความรัก ความเข้าใจ และให้โอกาสแก่ผู้วิจัยได้ศึกษาปริญญาโทตามที่มุ่งหวัง อีกทั้งเป็นแรงผลักดันให้การสนับสนุนและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา จนทำให้ผู้วิจัยสามารถก้าวข้ามผ่านอุปสรรคสำคัญในชีวิตได้ด้วยดีตลอดมา

กราบขอบพระคุณ เพื่อนร่วมงานที่โซว์รูม TOYOTA และ MERCEDES – BENZ ทุกท่าน ที่ให้ความเอื้อเฟื้อและอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ในระหว่างที่ผู้วิจัยทำวิจัย

ขอขอบพระคุณ พี่ๆเพื่อนๆปริญญาโท สาขาวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ทุกท่านสำหรับมิตรภาพอันอบอุ่นที่ควรค่าแก่การจดจำและถนอมรักษา

ขอขอบคุณ ทุกๆกำลังใจที่เป็นแรงผลักดันจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

ระพี อุทิเพ็ญตระกูล

กันยายน 2551

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
สมมติฐาน	3
ขอบเขตการวิจัย	3
วิธีการวิจัย	3
เวลาที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	5
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษา	10
เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรง	10
บทที่ 3 ประเภทของความรุนแรง	18
ความรุนแรงทางวาจา	19
การประชด	19
การบริภาษ	21
ความรุนแรงทางการกระทำ	29
การกลั่นแกล้ง	29
การทำร้ายร่างกายทางเพศ	34
การทำร้ายร่างกายโดยใช้กำลัง	36
การต่อสู้กับการทำศึกสงคราม	38
การทำลายชีวิต	44

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิธีการสร้างความรุนแรง	50
วิธีการนำเสนอความรุนแรง	50
วิธีการนำเสนอความรุนแรงผ่านโครงเรื่องและเนื้อเรื่อง	50
วิธีการนำเสนอความรุนแรงผ่านตัวละคร	81
วิธีการนำเสนอความรุนแรงผ่านฉาก	85
การสร้างสื่อถ่ายทอดความรุนแรง	92
การใช้วาจา	92
ใช้อาวุธ	95
ใช้กลอุบาย	97
ใช้ไสยศาสตร์	100
บทที่ 5 ผลที่เกิดจากความรุนแรง	112
ผลต่อตัวละครในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	112
ทำให้มีผลกระทบต่อจิตใจอย่างรุนแรง	113
เสียชื่อเสียง	118
เสียทรัพย์สิน	121
บาดเจ็บ	123
เสียชีวิต	125
ผลต่อด้านบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	128
ช่วยสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้ฟังหรือผู้อ่าน	129
ช่วยในการดำเนินเนื้อเรื่องและช่วยในการขยายเนื้อเรื่อง	130
เป็นเครื่องมือของผู้แต่งในการสร้างเรื่องราวที่มีความสมเหตุสมผล	131
ช่วยเสริมบทบาทของตัวละครให้เด่นชัดขึ้น	132
ช่วยสอนใจคนให้เห็นสัจธรรมของชีวิตว่าชีวิตนี้เป็นทุกข์	135
ผลต่อการสร้างรสนิยมในการเสนอความบันเทิงในยุคปัจจุบัน	
: ข้อสังเกตบางประการ	137
การลักพาตัวนางเอก	152

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การขึ้นใจนางเอก	159
การวางยาฆ่าสามี	165
การใช้ไสยศาสตร์ทำเสน่ห์ให้สามีหลงรัก	170
การแย่งชิงคนรัก	173
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	180
สรุปผลการวิจัย	180
ข้อเสนอแนะ	182
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	183
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	187

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบความละเอียดของเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์	70
2	แสดงการกระทำรุนแรงของขุนแผนในตอนขุนแผนฆ่านางบัวคลี่	72
3	เปรียบเทียบการกระทำรุนแรงของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน สวรรค์เบี่ยง และจำเลยรัก	157

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงลักษณะโครงสร้างการดำเนินเหตุการณ์รุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	52

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้เกิดปัญหาขึ้นอย่างมากมาย ซึ่งสามารถพบเห็นได้ จากข่าวสารตามสื่อต่างๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัว ปัญหาเชื้อชาติ ปัญหาศาสนา ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นใหญ่นั้นมักมีความรุนแรง และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ

ปัญหาความรุนแรงเหล่านี้ บางเหตุการณ์มีผู้กระทำกล่าวอ้างว่าเลียนแบบพฤติกรรมที่ ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทย ดังกรณีของณเรธ รัชกาลที่ ๑ ที่อ้างว่าอย่างศพเด็กทารกเลียนแบบขุนแผน ที่ยังบุตรของตนเพื่อทำกุมารทองจนกลายเป็นข่าวดังในปีพ.ศ.2538

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2546: 74-75) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับข่าวนี้อธิบายว่า ณเรธ ประกอบพิธีอย่างศพกุมารทองตามแนวทางที่ขุนแผนได้ทำไว้ เรื่องราวของขุนแผนที่ปรากฏอยู่ใน วัฒนธรรมไทยเป็น “ที่มา” ของความรุนแรงทางตรงที่ณเรธยกขึ้นอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ “ดาบฟ้าฟื้น” ซึ่งถือกันว่าเป็นของวิเศษสำคัญประจำตัวของขุนแผนแทงศพทารกหญิงที่ข้าง หรือ การนำน้ำมันพรายไปใช้ประโยชน์ ในแนวทำเสน่ห์ให้หญิงรัก หรือคำกล่าวของณเรธซึ่งยืนยันว่า “ทำอย่างนี้ไม่ผิด จะเอาผิดตรงไหน การทำกุมารทองอาตมาก็ทำตามขั้นตอนตามตำราขุนแผน”

ณเรธยืนยันว่าตนมิได้กระทำผิด เพราะหากตนทำผิด ขุนแผนก็ต้องทำผิดด้วย แต่ถ้าสังคม ยอมรับขุนแผนและสิ่งที่ขุนแผนเป็นหรือทำ ก็หมายความว่าสังคมไทยยอมรับ หรืออย่างน้อยก็ ไม่ได้ปฏิเสธการฆ่าท้องเมีย นำทารกในครรภ์มาอย่างทำกุมารทอง สังคมก็น่าจะยอมรับพิธีของณเรธ แอได้ ที่น่าสนใจไม่เพียงอยู่ที่สื่อมวลชนและสังคมส่วนใหญ่ไม่ยอมรับพิธีกรรมทารุณเช่นนี้ แต่อยู่ที่ มีคนจำนวนหนึ่งยอมรับได้ต่างหาก

จากกรณีตัวอย่างของณเรแอนี่ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวรรณคดีไทยเรื่องนี้เป็นอย่างมาก แม้ว่าณเรแอนี่จะทำตามแบบขุนแผนจริงหรือไม่ก็ตาม แต่ก็ทำให้เกิดความสงสัยว่า ทำไมตัวละครเอกของเรื่องคือขุนแผน จึงมีพฤติกรรมที่รุนแรงถึงขนาดนั้น

จากจุดนี้ผู้วิจัยได้กลับไปอ่านวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน โดยละเอียดและพบว่ามีความรุนแรงปรากฏอยู่เกือบตลอดทั้งเรื่อง และแสดงออกมาหลายรูปแบบ โดยเฉพาะความรุนแรงของตัวละคร ส่วนใหญ่แสดงออกทั้งทางกายและวาจาซึ่งสะท้อนถึงความรุนแรงของจิตใจโดยตรง

ความรุนแรงไม่เป็นที่พึงปรารถนาของคนในสังคม มนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะคนไทยล้วนมีนิสัยรักสันติและความสงบ แต่น่าประหลาดใจว่าเหตุใดเรื่องเล่าที่ปรากฏในสื่อหลายแขนงของไทยในปัจจุบัน เช่น ละคร โทรทัศน์ ภาพยนตร์ การ์ตูน วรรณกรรม ฯลฯ จึงมีความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ปรากฏอยู่ด้วยเสมอ เช่นเดียวกับในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนที่ผู้เสพวรรณคดีสามารถพบเหตุการณ์รุนแรงได้เป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ดี แม้จะมีผู้ศึกษาวรรณคดีเรื่องนี้กันมาแล้วมากมาย แต่ก็ยังไม่มีผู้ใดศึกษาประเด็นนี้มาก่อน จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นความรุนแรง เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีสมัยอดีตนั้น อาจเป็นรากฐานของการสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับความรุนแรงของวรรณกรรมในยุคสมัยต่อมา ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะความรุนแรงที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน
2. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน
3. เพื่อศึกษาผลของความรุนแรง

สมมติฐาน

ความรุนแรงที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนมีหลายลักษณะ โดยสะท้อนให้เห็นกลวิธีการนำเสนอความรุนแรงผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของวรรณคดี นอกจากจะส่งผลต่อตัวละครและตัวบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนแล้ว อาจส่งผลสืบเนื่องต่อการแต่งเรื่องราวที่ตื่นเต้นรุนแรงของละครโทรทัศน์ของไทยในสมัยปัจจุบัน รวมถึงความนิยมของคนไทยที่ชอบเรื่องราวเหล่านี้ได้

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาในเรื่องของความรุนแรง ในวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งเป็นผลงานของกวีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และละครโทรทัศน์ 4 เรื่อง ได้แก่ สงครามนางฟ้า แรมพิศवास จำเลยรัก และสวรรค์เบี่ยง ซึ่งเป็นละครของไทยในสมัยปัจจุบัน เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นเรื่องราวของรักสามเส้าระหว่างขุนแผน ขุนช้าง และนางวันทอง ซึ่งเรื่องราวความรักนี้ก็ยังคงต่อไปยังรุ่นลูก รุ่นหลานสืบต่อไป สงครามนางฟ้าเป็นเรื่องที่ตีแผ่เบื้องหลังของความรักของแอร์โฮสเตสสาวสวย ที่มีเรื่องของการแย่งชิงผู้ชาย ความอิจฉาริษยา เป็นเหตุให้ผู้หญิงคนหนึ่งต้องรับมือกับเหตุการณ์ร้ายแรงต่างๆ และเผชิญหน้ากับความทุกข์ไปตลอดทั้งเรื่อง แรมพิศवासเป็นเรื่องราวชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งมีความทะเยอทะยานอยากได้ อยากมี และพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนได้รับในสิ่งที่ต้องการ ไม่ว่าจะกระทำการนั้นจะร้ายแรงและผิดสักเพียงไรก็ตาม จำเลยรักเป็นเรื่องราวของผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งถูกเข้าใจผิดว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้น้องชายของพระเอกต้องฆ่าตัวตาย จนเธอต้องถูกจับตัวมากักขังและถูกทรมานด้วยวิธีการสารพัดรูปแบบ เพื่อให้คนๆ หนึ่งได้ล้างแค้น ประหนึ่งว่าเธอเป็นจำเลยของพระเอก สวรรค์เบี่ยงเป็นเรื่องราวของหนุ่มนักเรียนนอกผู้ร่ำรวย มักทำอะไรตามใจตนเอง มาพบกับนางเอกซึ่งมีความเกลียดชังพระเอกมาก่อน ทั้งคู่ได้โต้ตอบกันอย่างไม่มีการยอมใคร จนท้ายที่สุด เมื่อทั้งสองคนได้เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงของกันและกัน จึงทำให้ทั้งคู่ได้เริ่มเรียนรู้ความหมายของคำว่ารักอย่างแท้จริง

วิธีการวิจัย

1. สืบหาหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

2. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการวิจัย เช่น ประวัติวรรณคดี วรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ละคร โททศน์เรื่องสงครามนางฟ้า แรมพิสวาส จำเลยรัก และสวรรค์เบี่ยง ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย และเอกสารที่แสดงทัศนะเชิงวิจารณ์เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์
3. ศึกษา วิเคราะห์ ความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน โดยพิจารณาจากลักษณะการแต่งเรื่องราวที่เป็นเหตุการณ์รุนแรง
4. วิเคราะห์การใช้ความรุนแรงของวันทอง ขุนแผน และขุนช้าง ทางวาจา และทางร่างกาย
5. สรุปผลการวิจัย

เวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรุนแรงในวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน” ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล (พฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ 2550)	4	เดือน
2. ขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล (มีนาคม-มิถุนายน 2550)	4	เดือน
3. ขั้นตอนการเรียบเรียงข้อมูลและสรุปผล (กรกฎาคม-กันยายน 2551)	3	เดือน
4. ขั้นตอนการพิมพ์และนำเสนอเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ (ตุลาคม 2551)	1	เดือน

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยเรื่องความรุนแรงในวรรณคดีเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน
2. เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการศึกษา
 - 2.1 เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

ชลธิรา สัตยวัฒน์ (2513) “การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย ผลการวิจัยสรุปว่า การนำหลักจิตวิทยาทั่วไป หลักแบบฉบับและหลักพิจารณาความงาม ตามหลักเกณฑ์ของนักวิจารณ์ตะวันตก มาใช้ในการศึกษาวรรณคดีไทย ทำให้เข้าใจวรรณคดีไทยในแง่มุมต่างๆ ได้ลึกซึ้งขึ้น เมื่อนำมาใช้พิจารณาเรื่องขุนช้างขุนแผนในแง่จิตวิทยาทั่วไป ทำให้เห็นว่าตัวละครแทบทุกตัวมีสภาพจิตใจคล้ายสภาพจิตใจทั่วไปของมนุษย์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครตลอดทั้งเรื่อง คือ ความก้าวร้าว และทำให้เข้าใจขุนแผนและนางวันทองได้ดีกว่าเดิม การวิจารณ์วรรณคดีในแง่หลักแบบฉบับ ทำให้เข้าใจว่าจิตไร้สำนึกส่วนรวมมีอิทธิพลต่อการแสดงจินตนาการสร้างสรรค์ของกวี และมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่าน ส่วนการวิจารณ์วรรณคดีไทยในแง่สุนทรียศาสตร์ จะทำให้เข้าใจถึงรสความงามทางศิลปะของวรรณคดีได้ง่ายขึ้น ทำให้เข้าใจบทประพันธ์ต่างๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วย

การที่นำเอาหลักการวิจารณ์วรรณคดีแผนใหม่แบบตะวันตกเข้ามาใช้กับวรรณคดีไทย แสดงให้เห็นว่าวรรณคดีไทยมีลักษณะเป็นสากล สามารถนำมาตัดสินหรือประเมินคุณค่าด้วย

หลักการของสากลได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีไทยคงจะมีคุณค่าไม่ด้อยไปกว่าวรรณคดีต่างประเทศ

วรรณท์ อักษรพงศ์ (2515) “การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นจากเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน” กล่าวถึงลักษณะสังคมและวัฒนธรรมในวรรณคดีเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน มีสภาพความเป็นจริงตรงตามสมัยที่แต่ง คือ รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ไม่ใช่ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมในสมัยอยุธยาตามที่ระบุไว้ในเนื้อเรื่อง และอธิบายให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและวัฒนธรรมกับวรรณคดี

ทัศนีย์ สุจินะพงศ์ (2516) “การใช้ไสยศาสตร์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้กล่าวถึงลักษณะและบทบาทของไสยศาสตร์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน โดยใช้ทฤษฎีมานุษยวิทยาในการวิเคราะห์และอธิบายลักษณะต่างๆ ของไสยศาสตร์ในวรรณคดีเรื่องนี้ ผลการวิจัยสรุปว่าในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนมีทั้งไสยศาสตร์ขาว (White Magic) คือใช้ไปในทางที่ดี และไสยศาสตร์ดำ (Black Magic) คือการทำกตยาคุณไสยที่ให้โทษ ทำให้ผู้อื่นได้รับผลร้าย กวีใช้ไสยศาสตร์เพื่อสร้างตัวเอกให้มีลักษณะเป็นพระเอก เพื่อให้เรื่องดำเนินไปอย่างกระชับรัดกุม และเพื่อให้เหตุการณ์ในเรื่องสมเหตุสมผล

ศักดิ์ ปั้นแห่งเพชร (2517) “คุณค่าเชิงวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเพื่อหาคุณค่าทางวรรณคดีในด้านต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่องขุนช้างขุนแผน ทั้งในส่วนที่เป็นคุณค่าในเนื้อหาสาระของเรื่องโดยตรง และคุณค่าในด้านอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องนี้

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะกวีนิพนธ์เรื่องนี้ สามารถสร้างจินตนาการ ภาพพจน์ และอารมณ์สะท้อนใจแก่ผู้อ่าน ถ้อยคำแต่ละคำดีทั้งเสียงและความหมาย สามารถเนะภาพในจิตของผู้อ่านให้เห็นภาพพจน์ นาฏการ ตลอดจนบรรยากาศและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครตามท้องเรื่องได้อย่างชัดเจน ในด้านกลวิธีดำเนินเรื่อง กวีได้กำหนดแก่นของเรื่องให้เป็นไปในแนวปรัชญาพุทธศาสนา กวีได้แสดงให้เห็นความจริงของพุทธวาจาที่ว่า มีความรักที่ไหญ่ย่อมมีความความทุกข์ที่นั่นอย่างชัดเจน การที่เรื่องนี้ประกอบด้วยตัวละครจำนวนมาก ทำให้ผู้อ่านได้เห็นชีวิตและพฤติกรรมที่แสดงออกในแง่มุมต่างๆ ของตัวละคร ทางด้านสังคมเรื่องขุนช้างขุนแผนได้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของคนในสังคมทุกฐานะอย่างเด่นชัด ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสิ่งที่เป็นทั้งรูปธรรม และ

สิ่งที่เป็นแต่เพียงนามธรรม กวีได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดลงในวรรณคดีเรื่องนี้ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าทางด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคมสมัยนั้น ได้อย่างสมบูรณ์ กวีช่วยให้ ผู้อ่านเข้าใจถึงโครงสร้างของสังคม ตั้งแต่หน่วยปฐมฐานจนถึงโครงสร้างโดยทั่วไปอย่างแจ่มแจ้ง สามารถอธิบายได้ด้วยหลักวิชาการสมัยปัจจุบัน

พิศิษฐ์ ดัชนีทวนิช (2521) “มโนภาพของคนไทยเกี่ยวกับตัวละครตัวเอกในแบบเรียน วรรณคดีไทย” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวละครทั้งหมด 4 ตัว พระราม ทศกัณฐ์ ขุนแผน และขุนช้าง โดยแยกประเด็นศึกษาให้พระรามและขุนแผนเป็นตัวละครเอกที่ผู้แต่งสร้างให้เป็นตัวละครเอกในด้านดี และทศกัณฐ์กับขุนช้างเป็นตัวละครเอกที่ผู้แต่งสร้างให้เป็นตัวละครเอก ในด้านเลว โดยใช้วิธีการทางสถิติมาประกอบในการวิจัยเพื่อจะเปรียบเทียบตัวละครที่เป็นตัวเอก ทางด้านดี และด้านเลวในวรรณคดีไทย และเปรียบเทียบมโนภาพของคนไทยต่างกลุ่มที่มีต่อตัวละคร

ผลการวิจัยพบว่า ที่ระดับความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 99.90% ตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านดีมี ลักษณะดีกว่าตัวละครที่เป็นตัวเอกทางด้านเลว พระรามมีลักษณะความประพฤติ ลักษณะกิริยาจา ลักษณะความเป็นผู้นำ และความน่าคบสูงกว่าขุนแผน ขุนแผนมีความสามารถในการทำงานและ ความสามารถในการรบสูงกว่าพระราม ทศกัณฐ์มีความสามารถในการทำงาน ความสามารถในการ รบและลักษณะความเป็นผู้นำสูงกว่าขุนช้าง ขุนช้างมีลักษณะความประพฤติ ลักษณะกิริยาจา ความน่าคบสูงกว่าทศกัณฐ์ และพบว่าครูภาษาไทยและนักวิชาการภาษาไทยมีมโนภาพต่อตัวละคร ไม่แตกต่างกันในระดับที่ความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 95% ครูภาษาไทยและนักวิชาการภาษาไทยมีมโน ภาพต่อตัวละครสูงกว่านักศึกษาวิชาภาษาไทยที่ระดับความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 95%

เรไร สืบสุข (2521) “ไสยศาสตร์ในวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.2325- 2394)” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาอิทธิพลของความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ ผลงานของกวี และพฤติกรรมของคนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และศึกษาทำความเข้าใจศัพท์ ไสยศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีสมัยนั้น

ผลการวิจัย สรุปว่าความเชื่อทางไสยศาสตร์มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของกวีใน 3 ด้าน คือ การดำเนินเรื่อง การสร้างตัวละคร และการใช้สัญลักษณ์ โดยพฤติกรรมบางอย่างของตัวละคร ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อในเรื่อง ไสยศาสตร์ทั้งพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันส่วน บุคคลและที่เกี่ยวข้องกับสังคม พฤติกรรมเหล่านั้นได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณีใน ทุกวันนี้

รินฤทัย สัจจพันธุ์ (2534) “ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.1893-2394)” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาลักษณะ บทบาท และกลวิธีการสร้างตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยศึกษาวรรณคดี 3 ประเภทคือวรรณคดีคำสอน วรรณคดีนิราศ และวรรณคดีนิทานและการแสดง

ผลการวิจัยพบว่าในวรรณคดีนิราศตัวละครหญิงมีลักษณะเป็นแบบอุดมคติในด้านการประพฤติปฏิบัติตนของผู้เป็นภรรยา ตัวละครหญิงในนิราศไม่มีพฤติกรรมแต่มีบทบาทสำคัญต่อแก่นเรื่องที่เป็นการคร่ำครวญถึงคนรักในความคิดของกวี และตัวละครหญิงในวรรณคดีนิทานและการแสดงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างโครงเรื่องและแก่นเรื่อง ในวรรณคดีประเภทนิทานและการแสดงมีการกล่าวถึงบทบาทของตัวละครหญิงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนคือนางวันทอง ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญต่อโครงเรื่องและแก่นเรื่องในวรรณคดีเรื่องนี้ เป็นตัวละครที่ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างขุนแผนและขุนช้างซึ่งเป็นคู่ปฏิปักษ์กัน และปัญหาความขัดแย้งระหว่างจมื่นไวยกับขุนช้าง ซึ่งเป็นพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยงกัน บทบาทของนางทำให้เสภาเรื่องนี้มีความเข้มข้นเร้าใจตลอดเวลา แต่เมื่อจบชีวิตของวันทองแล้ว เสภาเรื่องนี้ได้ลดความเข้มข้นของเนื้อหาและความซับซ้อนของโครงเรื่องลงมาก

สุริรัตน์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2541) “การควบคุมทางสังคมด้วยการให้รางวัลและการลงโทษในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้กล่าวถึงรูปแบบของการควบคุมทางสังคมด้วยการให้รางวัลและการลงโทษ โดยพิจารณาสาเหตุ วิธีการ ผู้มีอำนาจในการให้รางวัลและการลงโทษ ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของตัวละคร และความสัมพันธ์ของการควบคุมทางสังคมในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนกับการควบคุมทางสังคมด้วยวิธีการเดียวกันในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

วาสนา ศรีรักษ์ (2542) “ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีไทยที่ปรากฏการตายของตัวละครเอกจำนวน 9 เรื่อง เพื่อศึกษาสาเหตุ ความหมาย และความสำคัญของการตายของตัวละครเอกที่ปรากฏในวรรณคดีเหล่านั้น ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการตายของตัวละครเอกมี 3 ลักษณะ ได้แก่ การตายเพราะจิตใจระทมทุกข์แสนสาหัส การฆ่าตัวตาย และการตายเพราะถูกผู้อื่นฆ่าหรือสั่งให้ฆ่า ตัวละครที่ผู้อื่นสั่งให้ฆ่านี้กล่าวถึง

นางวันทองจากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนไว้ โดยเวลาที่นางจะถูกเพชฌฆาตตัดคอก่อนนั้น นางวันทองได้แสดงอาการหวาดกลัวออกมาและยังได้พยายามเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากขุนแผนด้วย

ส่วนสาเหตุการตายของตัวละครเอกที่สำคัญมี 2 ประการ ได้แก่ สาเหตุสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมการขาดความยั้งคิดของตัวละครเอกที่หลงใหลในความงามของตัวละครเอกอีกฝ่ายอย่างขาดสติ และลักลอบได้เสียกัน และสาเหตุที่เกิดจากสังคม คือ การที่พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการจัดการชีวิตของลูก ทำให้ลูกเกิดความคับข้องใจจากความไม่สมหวังในความรักและนำไปสู่ความตายในเวลาต่อมา ในด้านการสร้างอารมณ์สะท้อนใจจากการตายของตัวละครเอกพบว่า ผู้แต่งสร้างอารมณ์สะท้อนใจด้วยการเน้นการคร่ำครวญของตัวละครเอกที่กำลังจะตาย และการคร่ำครวญของตัวละครอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบรรยายฉากการตายให้เห็นภาพอย่างชัดเจน

วรรณคดี น้ำฟ้า (2543) “ความขัดแย้งในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน คือ วิเคราะห์กลวิธีการสร้างความขัดแย้งในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน และความสอดคล้องประสานของความขัดแย้งในโครงเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า วรรณคดีเรื่องนี้มีโครงเรื่องที่ดี และน่าสนใจ กวีได้ใช้กลวิธีการสร้างความขัดแย้งหลายชนิดสอดคล้องประสานเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ตลอดเรื่อง ในเหตุการณ์เดียวกันก็จะสร้างความขัดแย้งหลายๆ ชนิด ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินเรื่องและวิถีชีวิตตัวละคร ทำให้เนื้อเรื่องเข้มข้น สนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจ ชวนติดตามตลอดทั้งเรื่อง

ความขัดแย้งที่เป็นสาเหตุทำให้การดำเนินเรื่องและวิถีชีวิตตัวละครเกิดความพลิกผัน มีทั้งความขัดแย้งภายในใจตัวละครและความขัดแย้งภายนอก แต่ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งภายในตัวละคร การคลี่คลายความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง กวีใช้กลวิธีการคลี่คลายให้ดำเนินไปอย่างช้าๆ เมื่อเนื้อเรื่องดำเนินไปถึงจุดที่ความขัดแย้งชนิดหนึ่งคลี่คลาย ผู้แต่งจะสร้างความขัดแย้งชนิดใหม่ขึ้นมาอีกเสมอ โดยเฉพาะความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดการดำเนินเรื่องและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตัวละครไปเรื่อยๆ และความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร ซึ่งเป็นความขัดแย้งหลักของเรื่องสิ้นสุดลง เมื่อมีการตัดสินใจโทษผู้กระทำความผิด หรือตัวละครที่เป็นตัวการในการสร้างปัญหาเกิดความขัดแย้งกับตัวละครอื่น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษา

เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรง

ความหมายของความรุนแรง

Stanko (1994: XIV) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง หมายถึง การก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางอารมณ์ ทางจิตใจ ทางเพศ ทางร่างกาย และหรือทางวัตถุสิ่งของ

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักราชบัณฑิตยสถาน (2543: 1) ได้ให้คำจำกัดความคำว่าความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง หมายถึง การกระทำใดๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ และทางเพศ โดยการบังคับขู่เข็ญ ทำร้ายทรมาน คุกคาม จำกัด กีดกันเสรีภาพ ทั้งในที่สาธารณะและในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมาน ทั้งร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกระทำ

อนุช อภาภิรมย์ (2543: 11) ให้ความหมายของ “ความรุนแรง” ว่า หมายถึง การใช้กำลัง คุกคามหรือทำร้ายเพื่อควบคุมหรือครอบครองบุคคลหรือทรัพย์สิน

พิมพ์วัลย์ บุญมงคล (ม.ป.ป. อ้างถึง กฤตยา อาชวนิจกุล, 2543) ได้กล่าวไว้ว่า “ความรุนแรง” ในเกือบทุกชาติทุกภาษา รวมทั้งภาษาไทยได้ให้ความหมายออกไปในทางลบ และมักหมายถึงการใช้วาจา หรือกำลังกาย หรืออาวุธทำร้ายผู้อื่น และเป็นการทำนอกรีดนมอรอยของวิถีปฏิบัติทั่วไป ความรุนแรงมีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) มากกว่าเป็นผลของการกระทำแบบใดแบบหนึ่ง คือประกอบด้วยที่มาของความรุนแรง เป้าหมายของความรุนแรงและเหยื่อของความรุนแรง

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมที่ก้าวร้าวของมนุษย์ ที่มีกระทำความเสียหายต่อความรู้สึกภายใน หรือจากแรงกดดันจากภายนอก และจะแสดงความโหดร้าย น่ากลัวออกมาด้วยระดับที่สูงเกินกว่าปกติวิสัยอันพึงกระทำกัน อาจทำโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางอารมณ์ ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น ทรัพย์สินของบุคคลอื่น รวมถึงสภาพแวดล้อมด้วย

ประเภทของความรุนแรง

ธีรพล ประไซโย (2546 อ้างถึง Galtung, 2002) นักวิชาการผู้บุกเบิกงานวิจัยสันติภาพยุคใหม่ (Peace Research) ได้แบ่งประเภทของความรุนแรงออกเป็น 3 ประเภท คือ ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence)

1. ความรุนแรงทางตรง เป็นความรุนแรงชนิดที่มาจากบุคคล เป็นการทำให้ศักยภาพของมนุษย์สะดุดหยุดลง โดยยังไม่ถึงกาลอันสมควร ผลของความรุนแรงเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน ที่มาของความรุนแรงก็เป็นสิ่งที่มักเห็นได้ค่อนข้างชัดเจน เพราะมีตัวผู้กระทำชัดเจน กล่าวโดยสรุปคือ ความรุนแรงทางตรงนั้นเป็นความรุนแรงที่มีผลในเชิงการทำร้ายร่างกายและมีผู้กระทำเป็นที่มาของความรุนแรง บางครั้งจึงเรียกความรุนแรงชนิดนี้ว่าเป็นความรุนแรงส่วนบุคคล ความรุนแรงทางตรงมีลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 ให้ความสนใจกับตัวผู้ก่อความรุนแรงนั้น โดยพิจารณาว่าความรุนแรงนั้นก่อโดยใคร อาจจะเริ่มต้นจากปัจเจกบุคคลแล้วขยายไปสู่กลุ่มบุคคล ไปสู่ฝูงชน จากนั้นก็พิจารณาจากระดับการจัดองค์กรประกอบกันด้วย

1.2 ให้ความสนใจไปที่เครื่องมือที่ใช้ในการก่อความรุนแรง ที่อาจจะเริ่มต้นที่ร่างกายของมนุษย์ และขั้นต่อไปก็คือการใช้อาวุธ

1.3 ให้ความสนใจกับผลที่บังเกิดต่อร่างกายของมนุษย์

1.3.1 ผลของความรุนแรงลักษณะที่ 1 เป็นผลในเชิงทำลายร่างกาย (Anatomy) และผลในการขัดขวางการทำงานของร่างกาย (Physiology)

1.3.2 ผลของความรุนแรงลักษณะที่ 2 เป็นผลในเชิงกายภาพ (Physical) และผลในเชิงจิตวิทยา (Psychological)

2. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เป็นการกระทำที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างศักยภาพของมนุษย์ (Potential) กับสิ่งที่มนุษย์เป็นอยู่จริง (Actuality) ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ตัวบุคคล แต่เป็นผลจากการกระทำของระบบหรือโครงสร้าง และในสถานการณ์ที่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาขัดขวางหรือกีดกันมิให้ศักยภาพและความเป็นจริงของมนุษย์ประสานเข้าหากัน สิ่งที่เกิดขวางนี้ เป็นสิ่งที่มิใช่มนุษย์แต่เป็นสภาพความเป็นจริงของโครงสร้างทางสังคมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับฐานคติ และระบบการให้คุณค่าในสังคมนั้นๆ

3. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ส่วนเสี้ยวของปริมณฑลเชิงสัญลักษณ์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ที่ทำหน้าที่สนับสนุนรองรับความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นชนิดทางตรงหรือชนิดโครงสร้างก็ตาม ส่วนเสี้ยวของวัฒนธรรมที่ทำให้ความรุนแรงทั้งสองประเภทใหญ่กลายเป็นหรือทำให้รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรืออย่างน้อยก็ไม่ใช่เรื่องผิดร้ายแรงอะไร เป็นการพิจารณารูปแบบวิธีการที่ความรุนแรงนานาชนิดกลายเป็นเรื่องชอบธรรม และเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยรวม เช่น ในวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยทั่วไปแล้วสามีจะปฏิบัติต่อภรรยาโดยถือว่าตนเป็นผู้นำ ภรรยาเป็นผู้ตามคำต้อยกว่า สามารถใช้กำลังข่มเหงทำร้ายได้ โดยคนในสังคมไทยเองก็ถือว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว เป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือไม่ใช่เรื่องผิดร้ายแรงอะไร สามีมีสิทธิทำได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง

พิมพัลย์ บุญมงคล (ม.ป.ป. อ้างถึง กฤตยา อาชวนิจกุล, 2543) กล่าวถึงความแตกต่างของความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างไว้ว่า มีข้อแตกต่างกันที่ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างไม่มีตัวผู้ร้าย เป็นตัวบุคคล หรือเป็นองค์กรที่จับต้องได้เหมือนความรุนแรงทางตรง เพราะเมื่อเกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างขึ้น ตัวการที่ทำให้เกิดความรุนแรงคือตัวโครงสร้างเอง ดังนั้น ช่วงเวลาของการเกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้างจึงยาวนานจนทำให้คนในสังคมเกิดความเคยชินกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และในหลายสถานการณ์หรือปรากฏการณ์หลายรูปแบบ คนในสังคมมิได้รู้สึกว่าเป็นความรุนแรง

ลักษณะความรุนแรง

อนุช อาภาภิรมย์ (2543: 8-9) ได้รวบรวมงานที่ศึกษาพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวของสัตว์และมนุษย์ และสรุปไว้ดังนี้

Konrad Lorenz นักพฤติกรรมศาสตร์ซึ่งสนใจศึกษาเกี่ยวกับสัญชาตญาณของสัตว์และมนุษย์โดยเฉพาะในเรื่องความก้าวร้าว ได้สรุปไว้ในหนังสือว่าด้วยความก้าวร้าว (On Aggression 1963) ว่าพฤติกรรมก้าวร้าวของมนุษย์นั้นมีลักษณะเป็นสัญชาตญาณในระดับหนึ่ง แต่ก็เห็นว่าสัญชาตญาณนี้ ไม่มีประโยชน์สำหรับการอยู่รอดอีกต่อไป ดังนั้นจึงอาจคิดแปลงแก้ไขได้

ธีรพล ประไซโย (2546 อ้างถึง A. Bandura, 2002) ได้กล่าวถึงความรุนแรงก้าวร้าวตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ไว้ว่าการพิจารณาว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวหรือไม่นั้น พิจารณาจาก 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมที่ทำให้บุคคลได้รับบาดเจ็บ ได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ และ/หรือเป็นพฤติกรรมทำลายทรัพย์สิน การทำให้บุคคลได้รับความเสียหายทางร่างกายอาจทำได้โดยการทำร้ายโดยตรง เช่น การชกต่อย การใช้อาวุธปืนยิง การใช้ไม้ตีทำร้าย การจับรถชนโดยเจตนา เป็นต้น หรือทำร้ายทางอ้อมโดยทำให้บุคคลได้รับอันตราย เสียหายจากการกระทำของตน เช่น การไม่ให้นมเลี้ยงบุตรของตน การไม่ให้ความช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในอันตราย ทั้งที่สามารถช่วยเหลือได้ เป็นต้น และการทำให้บุคคลได้รับความเสียหายทางจิตใจนั้น อาจทำได้โดยการดูถูกดูหมิ่น ทำให้อับอายขายหน้า การใช้อำนาจบังคับจิตใจ การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็นต้น

2. เป็นพฤติกรรมที่ได้รับการตัดสินจากสังคมว่า พฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่รุนแรง เพราะมีพฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ หรือทำลายทรัพย์สินโดยผู้กระทำทำตามบทบาทหน้าที่ในสังคม หรืออาจทำโดยไม่มีเจตนา หรือมีข้อยกเว้นอื่นๆ ที่สังคมกำหนดไว้ให้ทำได้ เช่น เพชฌฆาตประหารชีวิตนักโทษ เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นการกระทำตามบทบาทหน้าที่ในสังคม และในทางตรงกันข้ามมีพฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ได้รับการตัดสินจากสังคมว่าเป็นพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวได้ แม้จะไม่มีผู้ใดได้รับบาดเจ็บ หรือยังไม่มีทรัพย์สินเสียหาย เช่น การพยายามฆ่าผู้อื่นแต่ไม่สำเร็จ เป็นต้น

ในเรื่องการตีตราความรุนแรงก้าวร้าวทางสังคม หรือเกณฑ์ในการตัดสินจากสังคมว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวนี้มีหลายเกณฑ์ โดยทั่วไปมีดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของพฤติกรรม (The Characteristics of the Behavior itself) พฤติกรรมเหล่านี้มักเป็นพฤติกรรมที่ให้ผลกรรมไม่น่าพึงใจ (Aversive Consequences) เช่น การทำร้ายร่างกาย การลบหลู่ดูหมิ่น การปฏิเสธสังคม การทำลายทรัพย์สิน เป็นต้น

2. ความเข้มข้นในการตอบสนอง (The Intensity of Response) พฤติกรรมที่มักจะถูกตีตราว่าเป็นพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวมักจะเป็นพฤติกรรมที่มีความเข้มข้นสูง เมื่อเปรียบเทียบกับพฤติกรรมอื่นที่ยอมรับกันได้ทุกๆ ไป เช่น การพูดจาใส่คนอื่นด้วยเสียงอันดัง การทำอะไรอย่างหุนหันพลันแล่น มีแนวโน้มจะถูกตีตราว่าเป็นความรุนแรงก้าวร้าวได้ง่ายกว่าพฤติกรรมธรรมดาที่มีความเข้มข้นน้อย

3. การแสดงความเจ็บปวดและลักษณะบาดแผลของผู้รับเคราะห์ (Expression of pain and Injury by Recipients) พฤติกรรมเดียวกันอาจได้รับการตัดสินได้ต่างกัน หากมีผู้รับเคราะห์ หรือไม่มีผู้รับเคราะห์ เช่น การเล่นหรือการชกต่อยกันของเด็กๆ จะได้รับการตีตราว่าเป็นความรุนแรงก้าวร้าว หากมีใครคนใดคนหนึ่งร้องไห้หรือได้รับบาดเจ็บ ขณะที่พฤติกรรมเดียวกันนั้นอาจถูกมองว่าเป็นความร่าเริง สนุกสนาน ถ้าเด็กๆ ยังเล่นกันต่อไปโดยไม่มีการแสดงปฏิกิริยาว่าได้รับความเจ็บปวดหรือมีบาดแผล

4. เจตนาในการกระทำ (Intentions) หากพฤติกรรมรุนแรงพฤติกรรมใดได้รับการตีตราว่า ผู้กระทำทำโดยไม่มีเจตนา ก็จะไม่ได้รับการตัดสินว่าเป็นความรุนแรง พฤติกรรมเดียวกันอาจได้รับการตีตราว่าเป็นความรุนแรงได้ (แม้จะยังไม่มีการทำร้ายเกิดขึ้น) หากผู้สังเกตสรุปได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตนาต้องการทำร้ายผู้อื่น แม้การประเมินเจตนาเป็นสิ่งที่ประเมินยาก แต่โดยทั่วไปในสังคมหนึ่งๆ นั้นต้องมีมาตรฐานพฤติกรรมที่อ้างอิงได้จากการอธิบายทางสังคมต่อพฤติกรรมนั้นๆ บทบาทสถานภาพของผู้แสดงพฤติกรรม และการดูว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเงื่อนไขเฉพาะหน้าที่เป็นอุบัติเหตุหรือมีการเตรียมการ เป็นต้น

5. ลักษณะของผู้ตีตราความรุนแรงก้าวร้าว (Characteristics of the Labelers) ลักษณะของผู้ตีตราความรุนแรงก้าวร้าวจะมีอิทธิพลต่อรูปแบบพฤติกรรมที่เขาตีตรา เพราะคนเรามีแนวโน้มที่จะระบุเหตุคนอื่นเช่นเดียวกับที่เขาเป็น เช่น คนที่รุนแรงก้าวร้าวมักจะระบุเหตุว่าคนอื่นตั้งใจกระทำรุนแรงก้าวร้าว และรับรู้พฤติกรรมนั้นว่าเป็นความรุนแรงก้าวร้าว นอกจากนี้คนที่ต่างกันในระดับเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ มักจะตีตราพฤติกรรมเดียวกันว่าเป็นความรุนแรงก้าวร้าว

ในคุณภาพที่ต่างกันได้ด้วย ดังนั้นพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิสัมพันธ์กับบางกลุ่มอาจถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวจากคนอีกกลุ่มหนึ่งได้

6. ลักษณะของผู้กระทำพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าว (Characteristics of the Aggressors) ในสังคมหนึ่งๆ นั้น คนในสังคมจะได้รับประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมที่ทำให้เขาสามารถพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเฉพาะที่เหมาะสมกับอายุ เพศ กลุ่มศาสนา เชื้อชาติ อาชีพ ระดับเศรษฐกิจ สังคมของเขาได้ ดังนั้นการประเมินผู้กระทำพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวจึงเกิดจากการเปรียบเทียบลักษณะของผู้กระทำพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าว กับบรรทัดฐานพฤติกรรมทางวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น มาตรฐานพฤติกรรมของผู้หญิงในสังคมทั่วไป จะกล้าแสดงออกทางกายน้อยกว่าผู้ชาย ดังนั้นการแสดงออกทางกายมากๆ ของผู้หญิง จึงมีแนวโน้มจะถูกมองว่าพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมรุนแรงก้าวร้าวได้ง่ายกว่าพฤติกรรมเดียวกันที่กระทำโดยผู้ชาย

สิริวรรณ วงศ์ทัต (2535) “บทบาทของตัวละครปรีภัยในวรรณคดีไทย” วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาวิเคราะห์ตัวละครปรีภัยในบทละครนอกและบทละครในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจำนวน 20 เรื่อง โดยศึกษาประเภท บทบาท และความสำคัญของตัวละครปรีภัย และมีลักษณะของการกระทำของตัวละครปรีภัย ซึ่งมีความสัมพันธ์กันกับความรุนแรง โดยสรุปได้ว่าตัวละครปรีภัยจะใช้วิธีการกระทำต่ออีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมักเกิดความขัดแย้งและความรุนแรงขึ้นกับอีกฝ่าย วิธีการเหล่านั้น ได้แก่ การใช้เวทมนตร์ การใช้กำลัง ความสามารถ และการใช้เล่ห์เหลี่ยม สาเหตุที่ตัวละครปรีภัยขัดแย้งกับตัวละครเอกมากที่สุดคือ เรื่องของ ความรัก และวิธีการกระทำต่อตัวละครเอกที่ตัวละครปรีภัยใช้มากที่สุดคือ การใช้กำลังประทุษร้ายตัวละครเอก ทั้งบทบาทของตัวละครปรีภัยก็มีทั้งส่งผลร้ายและผลดีต่อตัวละครเอก

เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับหลักจิตวิทยาแบบฉบับ

ชลธิรา สัตยวัฒนา (2513 อ้างถึง Carl Gustav Jung, 1958) ได้กล่าวถึงหลักจิตวิทยาแบบฉบับของ Jung สรุปได้ว่าเป็น จิตไร้สำนึกส่วนรวมที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกันสามารถจัดให้เป็นหลักแบบฉบับหนึ่งๆ ได้ หลักแบบฉบับดังกล่าวมีลักษณะซ้ำซากกันตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติใด ภาษาใด ในภูมิภาคแห่งใดในโลก ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ นี้ มีความสัมพันธ์สืบทอดกันมาไม่ว่าจะเป็นหมู่ชนทั่วไปหรือหมู่กวี ดังนั้น “วรรณคดี” จึงเป็นที่บันทึกภาพสะท้อนของประสบการณ์ซ้ำๆ กัน หลักแบบฉบับในวรรณคดีจึงเปรียบเสมือนแก่นเรื่อง (Theme) ที่ปรากฏซ้ำๆ

กันในวรรณคดีเรื่องต่างๆ แก่นเรื่องดังกล่าวเป็นทั้งสิ่งที่อยู่ในจิตไร้สำนึกของกวีและของผู้่าน
ทั่วไป

หลักแบบฉบับตั้งอยู่บนรากฐานของจิตไร้สำนึกส่วนรวม ซึ่งรวบรวมอดีตของมนุษยชาติ
เอาไว้ เป็นเหมือนภาพสะท้อนของมนุษย์ในสมัยโบราณเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน และยังมี
บางอย่างคล้ายคลึงกันอยู่ทุกๆ ที่ระยะเวลาผ่านไปหลายพันปี วรรณคดีเป็นภาพสะท้อนของจิตไร้
สำนึกส่วนรวม ซึ่งรวบรวมเป็นแบบฉบับหนึ่งๆ ได้ กวีจึงเปรียบเสมือนคนที่เล่าเรื่องต่างๆ จาก
ประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วในอดีต ทั้งประสบการณ์ที่ฝังอยู่ในจิตไร้สำนึกส่วนรวมและ
ประสบการณ์ของตัวเอง

ชลธิรา สัตยวัตนา (2513 อ้างถึง Maud Bodkin, 1934) กล่าวอ้างถึงการวิจารณ์วรรณคดี
ของม็อค บ็อคคิน สรุปได้ว่า หลักแบบฉบับไม่เป็นแต่เพียงพื้นฐานเบื้องต้นของวรรณคดีโบราณ
เท่านั้น วรรณคดีปัจจุบันหลักแบบฉบับก็ยังคงเป็นแก่นสำคัญหรือเป็นแก่นเรื่อง (Theme) ซึ่งเกิด
จากจิตไร้สำนึกส่วนรวมของทั้งผู้แต่งและผู้่าน เหตุที่เรื่องราวในวรรณคดีมักจะซ้ำๆ กัน แต่ผู้่าน
ก็ยังคงนิยมอ่านแก่นเรื่องที่ซ้ำๆ กันได้โดยไม่เบื่อหน่าย เพราะมนุษย์มีจิตไร้สำนึกส่วนรวมที่
เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเพียงใดและสถานที่อยู่ไกลเพียงใด วรรณคดี
จึงเป็นประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้แต่งกับผู้่านซึ่งเป็นมนุษย์ทั่วไป

แบบแผนที่ซ้ำๆ กันได้แก่ การเกิด การตาย ความรัก ชีวิตในครอบครัว ความสูญเสีย ความ
หลงผิด การต่อสู้ การแก่งแย่งชิงดี ความตกต่ำ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประสบการณ์อันไร้สำนึก
ของมนุษย์ทุกชาติทุกสมัย เหตุการณ์หรือความเชื่อบางอย่างในสมัยโบราณค่อนข้างจะมีอิทธิพลต่อ
จิตใจของคนสมัยใหม่มีใช่น้อย สังเกตได้ว่าสิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันด้วย คนทุกคน
ต้องผ่านประสบการณ์ดังกล่าว เช่น ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ความขัดแย้งระหว่างลูกกับพ่อ
หรือแม่ ความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา การมีคู่ การฆ่าพ่อหรือแม่ อุปสรรคในชีวิต ความทุกข์ทรมาน
ความหลงตัวเอง ความตกต่ำ ฯลฯ

สรุปได้ว่า วรรณคดีและนิยายทุกเรื่องล้วนมีหลักแบบฉบับแฝงอยู่ในวรรณคดีเรื่องนั้นๆ
เป็นสิ่งที่เชื่อมจิตไร้สำนึกส่วนรวมของผู้แต่งและผู้่านให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะอยู่ต่าง
สถานที่ ต่างเวลา หรือต่างชาติ ต่างภาษา ผู้่านก็ยังคงมีความนิยมในวรรณคดีต่างๆ ที่มีเนื้อเรื่องที่
คล้ายคลึงหรือซ้ำกัน แม้ในบางตอนอาจมีการดัดแปลงหรือเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็ยังมีจุดที่คล้ายคลึง

กัน การที่มนุษย์ชอบสิ่งที่เกิดขึ้นซ้ำซากและคล้ายๆ กันนี้ จะฝังลึกอยู่ในจิตใจของคน โดยที่ไม่รู้ตัว และสามารถจัดเป็นหลักแบบฉบับได้อย่างชัดเจน ผู้อ่านจึงสามารถพบเห็นเนื้อเรื่องของวรรณคดี และนิยายที่มีเรื่องราวคล้ายคลึงกันปรากฏอยู่ในทุกยุคสมัย

บทที่ 3

ประเภทของความรุนแรง

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การขัดแย้ง การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ เพื่อวัตถุประสงค์ของตัวมนุษย์เอง ไม่เคยขาดหายไปจากประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นสงครามระหว่างประเทศ ลัทธิทางการเมือง การต่อสู้ระหว่างชนชั้นระหว่างคนรวยกับคนจน เรื่องสีผิวของมนุษย์ก็ตาม หรือแม้แต่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์เอง ความขัดแย้ง และความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในชีวิตประจำวัน ทำให้มนุษย์ต้องหาวิธีการต่างๆ มาควบคุมคนในสังคม เช่น วิถีประชา จารีตประเพณี กฎหมาย และศาสนา ซึ่งล้วนสอนให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติอยู่ในขอบเขต สังคมจะได้สงบสุข ซึ่งแท้จริงแล้ว ตามสัญชาตญาณของมนุษย์ก็ยังมี ความรุนแรงซ่อนอยู่ ตามแต่ใครจะแสดงออกมามากน้อยแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล

วรรณคดีเป็นสื่อที่สะท้อนภาพความเป็นจริงของมนุษย์ ดังนั้นในวรรณคดีก็ย่อมปรากฏ ความรุนแรงออกมาให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านพบเห็นได้เช่นเดียวกัน ความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ผู้วิจัยพบว่าตัวละครได้แสดงออกมาหลายประเภท ตามแต่ตัวละครจะใช้วิธีการใดในการแก้ไขปัญหา เรื่องราวในเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะมีความขัดแย้งอยู่เสมอ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่ดี เพราะโครงเรื่องที่ดีต้องประกอบไปด้วยความขัดแย้งหลายๆ ชนิดปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยเสมอ ซึ่งจะส่งผลต่อชีวิตความเป็นไปของตัวละคร และการดำเนินเรื่องราวในตอนต่อๆ มาได้อย่างน่าสนใจ

ความขัดแย้งส่วนใหญ่ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นตามมา แต่ความขัดแย้งนั้นไม่ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นเสมอ และปัญหาบางอย่างก็ไม่จำเป็นต้องยุติลงด้วยความรุนแรง แต่ความรุนแรงส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นมาจากความขัดแย้ง และตัวละครแต่ละตัวก็ใช้วิธีการรุนแรงที่แตกต่างกันไปตามแต่บุคลิกและลักษณะนิสัยของแต่ละคน การใช้ความรุนแรงที่แตกต่างกันนี้ จะทำให้เกิดเหตุการณ์ที่มีเข้มข้นรุนแรงแตกต่างกัน ผลเสียหายที่ตามมาย่อมแตกต่างกัน ความรุนแรงนั้นทำให้เรื่องราวมีสีสัน ตื่นเต้น สนุกสนาน น่าติดตาม และเกิดเป็นปมปัญหาและความขัดแย้งที่สลับซับซ้อน จนกลายเป็นเรื่องราวที่พลิกผันสืบเนื่องต่อกันไปเรื่อยๆ ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนสามารถแยกประเภทของความรุนแรงที่เด่นชัดได้ดังนี้

ความรุนแรงทางวาจา

ความรุนแรงทางวาจาเป็นการใช้คำพูด พูดจาว่าอีกฝ่ายหนึ่งให้รู้สึกเจ็บช้ำน้ำใจ มีตั้งแต่ระดับที่ยังรุนแรงไม่มากคือการพูดประชด ไปจนถึงระดับรุนแรงมากคือการบริภาษ ซึ่งผลกระทบกับฝ่ายตรงข้ามที่จะเห็นได้ชัดเจนคือ ได้รับความกระทบกระเทือนใจ แล้วอาจเกิดความขัดแย้งขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรุนแรงทางการกระทำตามมาก็ได้ ดังจะได้กล่าวต่อไป ความรุนแรงทางวาจาสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. การประชด

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 47) ได้ให้ความหมายคำว่า “ประชด” ไว้ว่า “แก้งทำให้กินควรหรือพูดแค้นเพราะความไม่พอใจ” การประชดเป็นวิธีการหนึ่งในการระบายอารมณ์ สังเกตเห็นได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น มักมีระดับที่รุนแรงน้อยกว่าการบริภาษกัน เพราะการประชดจะใช้คำและอารมณ์ในระดับที่เบาว่าการบริภาษ การประชดในสภาพเรื่องขุ่นข้องหมองใจมักพบบ่อยในกลุ่มสามีภรรยา และบุคคลภายในครอบครัว ถือเป็นกรพูดเชิงตัดพ้อที่ก่อให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจกันขึ้น ตัวอย่าง เช่น ตอนที่ขุ่นแค้นลอบขึ้นเรือนขุ่นข้อง และไปลักพาตัวนางวันทอง นางวันทองกำลังหลับ ขุ่นแค้นใช้มนต์สะกดให้นางวันทองตื่น ในตอนนี้ได้มีการตัดพ้อและพูดจาประชดประชันกันขึ้น ดังตัวอย่างกลอนตอนที่ขุ่นแค้นพูดประชดนางวันทอง ความว่า

“ครานั้นจึงโฉมเจ้าขุ่นแค้น	ขัดเค้นค่านางพลางตอบว่า
วันทองน่องรักเจ้าพี่อา	ลืมหาคูบังก็เป็นที่ไร
พี่มิใช่ผู้ร้ายชายโจร	อย่าเพ้อโผนแตรร้องไปข้างไหน
สิ้นปลุกลุกขึ้นทำไมใคร	อย่าจำใจให้ลูกไม่ลูกเลย
คนหลับกลับสิ้นขึ้นให้พี่	คนตื่นนี้ไม่เตือนทำเชื่อนเฉย
เกลียดชังอย่างไรฤาไม่เคย	เงยหน้ามาทักอย่าผลักเพลง
นิจจาเจ้าวันทองน่องพี่อา	พี่จำหน้าเนื้อน่องได้ทุกแห่ง
นิจจาช่างกระไรมาแปลกเปลง	เอามือค้ำแล้วยังเคลงอยู่ค้ำค้ำ
เจ้าลืมนอนซ่อนพุ่มกระพุ่มดำ	เด็ดใบบอนซ่อนน้ำที่ไรฝ่าย
พี่เกี่ยวหมากเจ้าอยากพี่ยังคาย	แขนซ้ายคอดแล้วเพราะหนูนอน
เจ้ามาได้ผิวดีมีทรัพย์มาก	มาลืมเลือนเพื่อนยากแต่เก่าก่อน

หลงเชิงขุนช้างช่างชะอ้อน
ถ้ามันตื่นขึ้นเห็นที่จูบเจ้า
สิ้นปลุกลูกจริงสีพิจน

กอดท่อนซุงสักสำคัญคน
ตายเปล่าคอพินี่ขาดป่น
ลูกขึ้นได้โล่ชนพี่ตายจริง”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 321)

นางวันทองได้ฟังคำประชดของขุนแผน ก็รู้สึกเจ็บใจ และพูดโต้ตอบขุนแผนกลับไป ดัง
กลอนว่า

“ครานั้นวันทองฟ่องโสภา
เจ็บจิตตละพิชป็นยาอิง
รื้อเรื่องไรฝ้ายกระจายวุ่น
ดิ่งคือถือตัวไม่กลัวใคร
นั่งอยู่ดูช่างประชันประชด
เป็นไรก็เป็นไปตามกรรม
นึกพลางทางหันเข้าสิ้นปลุก

ฟังว่าสะอึ้งใจไหวกริ่ง
ช่างค้อนดิงเสียดซ้ำให้แสบใจ
นี่ขุนแผนแมนแล้วหาใครไม่
มีแต่ฤทธิ์แล้วจะไล่พาโลทำ
เหลืออดว่าเล่นไม่เป็นท่า
จะเหยียบย่ำให้ระยำไม่ยากกลัว
ลูกขึ้นเถิดเจ้าจอมหม่อมมั่ว”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 321-322)

จากคำกลอนที่ยกมาเห็นได้ว่า ขุนแผนว่าประชดนางวันทอง ทำให้นางวันทองรู้สึก “แสบ
ใจ” และ “เจ็บจิตตละพิชป็นยาอิง” ซึ่งหลังจากที่นางวันทองเจ็บใจแล้ว นางก็ประชดขุนแผนกลับ
บ้าง ซึ่งทำให้ขุนแผนเจ็บใจได้เช่นกัน ดังกลอนว่า

“ความสัจสารพัดจะสัจจ้ง
น้ำลายคายจากจากปากไป
ขุนแผนแค้นคำแล้วตอบนาง
เปรี้ยวแปร้นแสนคมคารมจริง
เมื่อกลัวใครไม่มีสัจย์
แสนงอนก่อนว่าสารพัน
อันตัวเจ้าแลเสียสัจย์วิบัติคิด
เจ้าเจนดวงท่วงทีดีสันทัด
ขุนช้างได้นางมาสอบสวน

ที่แท้ถึงดอกหาใช่สัจไม่
กลับกล้ำกลืนได้เจ้าดีจริง
ชะช่างพิไรได้ทุกสิ่ง
อย่างนี้วันนี้ได้ฟังกัน
สารพัดเห็นบนแถมแถมขยัน
สัจย์ที่ถือมือมันจึงพลาดพลัด
พี่จึงติดตามทวนมาสวนสัด
ป่องปัดปาดหมุนละมุนตา
เจ้าจึงทวนถูกสัจย์สืบท้า

แสนคมการมเดิบเจรจา	มาเซ็ดหน้าลอยนวลให้กวนใจ
ไม่อดสูปลุกชูขึ้นชิงฝัว	จะกลัวบ้างสักนิดหาไม่
ต้นปลุกลุกขึ้นทำไม่ใคร	มารองให้ชมขวัญก็วันแล้ว
ไม่อ้อมอกอิมใจบ้างเจียวธา	ยังขึ้นคือถือปัดว่าดวงแก้ว
มิฟังก็หลังจะเป็นแนว	ยังคืนแล้ว โศคเดือดไม่รู้ตัว”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 322)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า นางวันทองเมื่อได้รับฟังคำประชดมาก็เจ็บใจ ได้ตอบขุนแผนกลับไป ขุนแผนเมื่อได้ฟังคำประชดของนางวันทองก็เจ็บใจ ได้ตอบกลับไปเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า การประชดนั้น สร้างผลเสียทางทางจิตใจให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง จนต้องมีการระบายออกโดยวิธีการโต้ตอบกลับไป ซึ่งทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกไม่ดีต่อกัน และอาจก่อให้เกิดความรุนแรงในรูปแบบอื่นๆตามมาก็ได้ เป็นต้น

2. การบริภาษ

การบริภาษ เป็นการใช้คำพูดเพื่อบริภาษผู้อื่น เป็นความรุนแรงที่มีผลต่อจิตใจของผู้ที่ถูกบริภาษ ทำให้ผู้ถูกบริภาษรู้สึกไม่ดี อารมณ์ไม่ดี เจ็บช้ำน้ำใจ สะเทือนใจ ฯลฯ มีผลทำให้เกิดปัญหาขัดแย้ง (Conflict) และสร้างความรุนแรงทางวาจาหรือทางกายตามมาได้ ในภายหลัง เมื่อพิจารณาในเรื่องขุนช้างขุนแผน จะพบว่ามีบริภาษอยู่ 2 ลักษณะ คือการบริภาษโดยตรงกับการบริภาษกระทบ การบริภาษทั้ง 2 ลักษณะนี้ ปรากฏอยู่ทั่วไปในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ทั้งการบริภาษระหว่างเพศหญิงด้วยกัน เพศชายด้วยกัน และเพศชายกับเพศหญิง แต่ล้วนทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นมาได้ทั้งสิ้น

2.1 การบริภาษโดยตรง

การบริภาษโดยตรงคือ การใช้คำพูดตำหนิบุคคลที่อยู่กับผู้พูดโดยตรง ซึ่งในเรื่องขุนช้างขุนแผนพบว่าการบริภาษโดยตรงจะพบมากที่สุด และสร้างผลต่อจิตใจผู้ถูกบริภาษได้โดยตรง ดังตัวอย่างตอนที่นางวันทองบริภาษกันกับนางลาวทอง ตอนนี้เป็นตอนที่ขุนแผนกลับมาจากการรบและมาหานางวันทอง นางวันทองฟ้องขุนแผนเรื่องที่ขุนช้างได้ทำระหว่างที่ขุนแผนไปรบ ขุนแผนโกรธมากจะไปฆ่าขุนช้าง นางลาวทองได้ยิน จึงออกมาห้ามปรามขุนแผนไว้ คำพูดของนางลาวทอง

ทำให้นางวันทองไม่พอใจเป็นอย่างมาก ประกอบกับขุนแผนมาแนะนำนางลาวทองในเชิงว่าเป็นเมียใหม่ ทำให้นางวันทองโกรธแค้นใจมาก จึงทะเลาะกับนางลาวทองจนถึงขั้นจะตบตีกัน ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะรู้สึกได้ถึงความรุนแรงของเนื้อความที่ตัวละครทั้งสองนำมาปรึกษาหารือกันได้เป็นอย่างดี ฉะนั้น ดังกลอนว่า

“โอเถะคะหม่อมเท่านั้นถึงมาหน้า
ลงมาตั้งหน้ามาเมื่อไร
มาบอกผัวด้วยตัวนั้นเกิดความ
วังม่วนวายน้ำลายพรู
ถ้อยคำร่ำห้ามตั้งครามทา
เป็นความเคลงแย้งว่าสารพัน
ดิษฐ์ก็ผัวเป็นบรรทัด
ช่างล้ำออยลายนวกระบวณงาม

หาปรารถนาจะเอาไหว้ของใครไม่
ซึ่งได้ชูเมียงก็ไม่รู้
ถามมาลงหยาบหยามให้เคืองหู
ฤฟังดูเห็นชอบเป็นชอบกัน
มันงามหน้าอยู่แล้วฤไรนั้น
คมสันเหน็บแนมให้แหลมความ
ฤซัดนัยเห็นใครไปไล่ห้าม
มิใช่ตามหม่อมแก้วมาเป็นเมียฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 233-234)

นางลาวทองได้ฟังคำที่นางวันทองปรึกษาตนก็ปรึกษากลับไป

“อครานั้นลาวทองได้ฟังว่า
แค้นใจดังไฟมาลามเลีย
ไม่ทันรู้ว่าเจ้าจอมหม่อมเมียหลวง
เห็นหม่อมพลายวุ่นวายจะฆ่าฟัน
ว่าช้าช้าจะได้พริ้วสองเล่มงาม
มิใช่ไม้ปีกเลนเอนคลอนแคลน
มิห้ามไว้ไหนเธอจะหยุดเล่า
เห็นไฟลุกฟืนซุกเสือกตะบอย
ที่ไม่ปรารถนาจะรับไหว้
ผัวสั่งตั้งใจจะจัดแจง
พอวุ่นวายเข้าด้วยกันไม่ทันไหว้
ไม่หยั่งรู้สิ้นลึกรึกรือ
ถ้าแต่หลังรู้มั่งว่าเมียมี

แทบจะคลั่งเป็นบ้าประดาเสีย
และเข็ญก่อนว่าสารพัด
ไซ้จะจ้วงจาบเงินให้เกิดทัน
จึงห้ามก่อนผ่อนผันให้คับแค้น
ฤเนื้อความขวางไว้ให้นางแขวน
เห็นผัวเปรี้ยวก็แปร้นพิไรพลอย
เพราะเห็นเจ้าอีกใหญ่ไม่ราถอย
ทิ้งฝุ่นฝอยเข้าไปหมุนทั้งคุ่นแดง
มิใช่ว่าคนชั่วอิหฺวแขง
ไซ้จะแกล้งว่าไหว้จะเสียมือ
ข้าเป็นลาวชาวไพร่ประสาชื้อ
ชื้อเสียงหม่อมเมียนั้นชื้อไค
จะจัดของดีคิดงมาให้

ตามประสาชาวคงอยู่พิไร
นี่จิตใจแล้วแม่มามือเปล่า
พอรู้จักทักทายกันไว้พลาง

ทั้งเนื้อไม้ก็ถุณาเลงข้าง
ไม่ทันเอาอะไรมาให้บ้าง
นี่แนนนางข้าเจ้าไหว้อ่าโกธธาฯ”
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 233-234)

นางวันทองได้ฟังคำที่นางลาวทองบริภาษตนก็บริภาษกลับไป

“อชิชะถ้อยคำอีลาวดอน
งข้างเนื้อไม้มีงได้มา
เจ้าลาวทองก็มีต้องลงเดินดิน
ให้เขาชมโฉมนางอยู่กลางทัพ
จึงจะสมสกุณคุณจอมทอง
จะจัดแจงข้าวปลาไว้ทำนาง
ข้าขอบใจเจ้าระไวระวังผิด
เห็นผิวอีกก็สะอึกเข้าห้ามทัน
เพราะเจ้าห้ามความเจียบสงบหมด
หน้าเปรี้ยวตละเคี้ยวตะลึงปลิง
มิใช่ไม้ปีกเลนเอนคลอนแคลน
เสาประโคนโยนลงสักเก้ากำ
ถ้าหาไม้ที่ไหนจะอาจมา
จะลือเล่าข่าวกันทุกวันคืน
ร้อยบ้านพันเมืองไม่เหลือหลอ
อย่าว่าแต่มนุษย์ที่เดินดิน

แงงอนไม้น้อยร้อยภาษา
ถูจะเกณฑ์ข้างงาออกไปรับ
จะให้ขึ้นแคร่บินมาหยับหยับ
ผลัดกันรับคานหามาตามทาง
ด้วยยศศักดิ์บ้านช่องท่านกว้างขวาง
พอวางแคร่จะได้แสร้งเข้าทันควัน
ด้วยความคิดรวดเร็วดังงั้น
หาไม่วันนี้วันขึ้นจริงจริง
หายหดเพราะเจ้าจอมหม่อมผู้หญิง
มาชักชิงคุ่นไฟไปชุบน้ำ
เจ้าเป็นดินเหนียวแน่นอยู่ยังคำ
เล่นเอาหม่อมพลาพลาลงทั้งขึ้น
ที่นี้อุชชยาจะเป็นคลื่น
หญิงอื่นไม่เหมือนทั้งแผ่นดิน
จะชมปรออยู่แต่นางคนนี่สิ้น
ถึงพระอินทร์ก็คงจะลงมาฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 233-234)

นางลาวทองได้ฟังคำที่นางวันทองบริภาษตนก็บริภาษกลับไปว่า

“อจริงแล้วคะคนดีสิมีชม
เราเหมือนหลักปักไว้ในศิลา
พอเรือจอดสอดเท้าก้าวก็เอดะ

มานิยมคนร้ายให้ขายหน้า
ไม่ดูเยี่ยงหน้าทำเป็นเล่นดม
เปื้อนเปราะอะไม่มีที่จะพาดผม

แกลบรำเข้ามาทั้งอาม	จอกแหนแแล้วสมเข้าซ้อนซบ
ล้างน้ำตากแดดเลียให้สิ้น	เพราะพีชดินเหลวกว้างเป็นยางหนับ
ข้าขอบใจที่จะให้เอาช่างรับ	ข้ากับหม่อมพลายไม่มีช่าง
นี่วันทองสำรองไว้กล่นเกลื่อน	รื้อเรือนปลูกใหม่ให้กว้างขวาง
แต่ล้วนซบมันบ้างกาบกาบ	ช่างคนช่างจริงทุกสิ่งมี
ได้ยินว่าป่วยไขจนไผ่ผอม	เพราะหม่อมพลายผัวพราไปจากที่
ทั้งผู้คนบ่าวไพร่ก็ไม่มี	เจ้าต้องขี่จับช่างตลอดเวลา
เสาสั่งช่างซ้กหักกระยา	จึงปลูกใหม่ใส่ซ้าสะเออะหน้า
เคราะห์ร้ายหมอลายแต่ก่อนมา	ศุกร์เข้าเสาร์คางอังการแทรก
นี่หากว่าสะเดาะพระเคราะห์ทัน	แต่กระนั้นเจียนจักเหล่นเหลก
จึงพลัดซ้อ โคนหัวให้ผัวเปลก	ถึงแม้แตกก็จะติดสนิทรอยๆ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 234-235)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา แสดงให้เห็นถึงการบริภาษโดยตรง เป็นการด่าว่ากันซึ่งๆ หน้า และใช้วาจาพูดว่ากันชัดเจน การบริภาษนี้ มีความรุนแรงตรงที่จะมีผลต่อจิตใจของผู้ถูกบริภาษ ทำให้โกรธ จนในบางครั้งจะต้องด่าว่ากลับไป และทำให้มีเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ตามมาได้ เช่น อาจทะเลาะกันจนถึงขั้นทำร้ายร่างกายกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริภาษกันนั้น จะเป็นสาเหตุที่ทำให้มีความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นตามมาในภายหลัง ซึ่งความรุนแรงนั้นมักจะไม่ใช่หยุดอยู่แค่เพียงบริภาษกัน แล้วอีกฝ่ายไม่พอใจเพียงเท่านั้น แต่มักจะมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นตามมาอีกในภายหลังสืบเนื่องไป

1.2 การบริภาษกระทบ

การบริภาษกระทบคือการด่าว่าบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้เคียง เป็นการบริภาษบุรุษที่ 2 เพื่อให้กระทบบุรุษที่ 3 แทน ทำให้บุรุษที่ 3 โกรธ ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้จะปรากฏ ดังตัวอย่างเช่น ตอนที่นางพิมพิลาไลยบริภาษบ่าวซ้ออ้ายผลกระทบขุนช้าง ดังกลอนว่า

“ครานั้นนางพิมกับสายทอง	ฟังอยู่ในห้องให้ป่วนปั่น
แค้นด้วยมารดาว่ากับมัน	อ้ายหัวควั่นลวนลามหยามเต็มที
ทำเปิดหน้าต่างแล้วร้องไป	อ้ายผลไปไหนมึงมานี้

อ้ายหัวล้านอกขนคนอัปรีย์ งานการยังมีไม่นำพา
 ตาผลหัวล้านร้องขานนาย อะไรวุ่นวายหม่อมแม่ขา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 93-94)

หรือตัวอย่างการบริภาษกระทบในอีกตอนหนึ่ง ความว่า

“วันทองชี้หน้าค่าประจาน แม่มีงอ้ายหัวล้านหาดีไม่
 จะรู้สึกสำนึกบ้างเป็นไร เป็นบ่าวไพร่บ้านช่องไม่นำพา
 ดีแต่เที่ยวโกหกพกลม มั่นนำตบให้ล้มจมจี๋หมา
 ให้หมาฝูงถนัดพลัดเข้ามา มีงกลับตาฝ้าประตู่ไม่ดูแล
 มั่นมาเที่ยวเยี่ยวจี๋มีแต่เปื้อน อ้ายจี๋เรือนเห่าระเบ็งเซ็งแซ่
 อีตัวเมียก็บอนหอนแงแง ปล่อยโคตรแม่มีงไว้ให้อึ้งคะนึ่ง”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 199)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมานี้ เป็นตอนที่วันทองบริภาษบ่าวซื้ออ้ายพรมกระทบขุนช้าง วันทองมีเจตนาต้องการบริภาษขุนช้างแต่ไม่บริภาษโดยตรง ใช้การบริภาษกระทบจะค่าว่าได้แสบมากกว่า พอขุนช้างรู้ว่าโดนบริภาษ ก็ชวนยายกลอยยายสายกลับ แต่นางวันทองยังไม่ยอมหยุด ค่าว่ายายมีกระทบยายกลอยยายสายต่ออีก ดังความว่า

“วันทองร้องค่าไปอึ้งมี เหวยยายมีว่าไรไปไหนหว่า
 งานการเข้าค่าไม่นำพา เสียงเฮฮาที่ไหนไปนั่งพุด
 ลิ่นลมมีงดีอีจี๋ซ่า หัวหูด้งกะลามะพร้าวขูด
 ซาดอีโกหกนกทั้งพุด อีฝักกูดต้มกะทิดูตรีดี”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 200)

การบริภาษกระทบในครั้งนี้ ทำให้ยายกลอยยายสายทนไม่ได้ ทำให้ยายกลอยยายสายรู้สึกอับอายขยหน้า รีบลุกออกไปจากบ้านนางศรีประจันทันที และบอกกับขุนช้างว่าจะไม่มาอีกแล้ว แสดงให้เห็นว่า การบริภาษกระทบของนางวันทองครั้งนี้ มีผลกระทบต่อยายกลอยยายสายและขุนช้าง โดยทำให้สะเทือนอารมณ์ อับอายจนต้องรีบออกจากบ้านไปในทันที

สิ่งที่น่าสังเกตคือ ผู้ที่เป็นคนกลางในการบริภาษกระทบนี้ จะเป็นคนที่สนิทกับผู้บริภาษ หรือเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ต่ำกว่า เช่น การที่นายบริภาษบ่าวไพร่กระทบบุคคลอื่น หรือการบริภาษ สามีกระทบบุคคลอื่น เป็นต้น ในเรื่องขุนช้างขุนแผน มีการบริภาษกระทบอยู่หลายตอน ทั้งการ บริภาษบ่าวกระทบนาย การบริภาษบุคคลในระดับเดียวกันกระทบบุคคลอื่น การบริภาษกระทบนี้ จะทำให้บุรุษที่ 3 ได้รับความเดือดร้อนสะเทือนใจโดยที่บุรุษที่ 2 หรือบุคคลที่เป็นคนกลางในการ บริภาษจะไม่รู้สึกระไรเลยหรือจะรู้สึกว่ตนเองโดนบริภาษก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า การบริภาษกัน โดยทั่วไปจะมีกลวิธีที่ใช้บริภาษกันอยู่หลักๆ 3 รูปแบบ ตามแต่กวีจะเลือกสรรนำมาใช้ กลวิธีการบริภาษที่ใช้แล้วสร้างความรุนแรงให้แก่การกระทำของตัวละคร ได้แก่ การใช้คำพุดรุนแรง เพื่อด่าว่าอีกฝ่ายให้เจ็บช้ำน้ำใจ การใช้โวหารเปรียบเทียบ และการ ยกเรื่องราวในอดีตขึ้นมาบริภาษ

การใช้คำพุดรุนแรง คือการใช้คำพุดที่ใช้บริภาษโดยตรง ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์สะเทือนใจ เกิดความรู้สึกไม่ดีทั้งต่อตนเองและต่อผู้ที่ด่าว่า คำที่กวีเลือกมาใช้มักจะเป็นคำด่าทอที่มีความหมาย รุนแรง หรือเป็นคำพุดธรรมดาที่แฝงนัยความหมายเอาไว้ เพื่อบริภาษเสียดแทงฝ่ายตรงข้ามอย่าง เรียบๆ คำที่ตัวละครยกมาประชดหรือบริภาษกันนั้น จะเป็นคำหยาบซึ่งมีความหมายที่รุนแรงและมี จุดประสงค์ในการใช้สำหรับด่าว่าอีกฝ่าย ตัวอย่างเช่น กาลี(ชั่วร้าย, เสนียดจัญไร) ตายโหง(การตาย ผิดธรรมดาโดยอาการร้าย เช่น ถูกฆ่าตาย ตกน้ำตาย) ฉิบหาย(สูญหมด, เสียหมด, ป่นปี้) จองหอง (เย่อหยิ่ง, ทะนงตัว, ถือดี, อวดดี) สดูล(หยาบ, ด่าซ้ำ, เลวทราม) อปรีย์(ระยำ, จัญไร, เลวทราม, ด่าซ้ำ , ชั่วซ้ำ, ไม่เป็นมงคล) เจ้าเล่ห์(ผู้มีกลอุบายพลิกแพลงต่างๆ) จี้เค้า(จี้ซ้ำ) จี้ซ้ำ(ทาส, ไพร่) ทรชน(คน ชั่วร้าย) ทรพี(เนรคุณถึงประทุษร้ายพ่อแม่) นอกกรู(ประพฤดีไม่ตรงตามคำสั่งสอนของครูบา อาจารย์) เป็นต้น หรืออาจเป็นการใช้คำที่มีความหมายรุนแรงด่าอย่างตรงไปตรงมา เช่น “หมามัน จะเกิดชิงหมาเกิด มึงไปตายเสียเถิดอายห้าเบี้ย” คำเหล่านี้ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะสามารถรับรู้ได้เลยว่า เป็นคำบริภาษกัน เพราะมีความหมายของประโยครุนแรงอยู่แล้ว

การใช้โวหารในการพุดหรือภาพพจน์ (Figure of speech) การบริภาษกันในเรื่องขุนช้าง ขุนแผนนี้ กวีมักจะใช้โวหารในการพุดหรือภาพพจน์ เพื่อให้คำพุดของตัวละครที่บริภาษกันนั้น มีความน่าสนใจมากขึ้น โวหารที่ใช้บริภาษส่วนใหญ่จะเป็นโวหารเปรียบเทียบ การบริภาษในแต่ละ ครั้งจะใช้คำพุดที่รุนแรงรวมไปกับการใช้สำนวนโวหารในการบริภาษ ดังตัวอย่าง

“อ้ายซู้ลอมปอมกระหม่อมบาง	ลอยชายลากหางที่ขี้วเกี้ยวหมา
ซิชะเป็งจันทน์น้ำมันทา	หย่งหน้าสองแถมเหมือนหางเป็ย
หมามันจะเกิดชิงหมาเกิด	มิ่งไปตายเสียเถิดอ้ายห้าเป็ย
หน้าตาเช่นนี้จะมิเมีย	อ้ายมะม่วงหมาเลียไม่เจียมใจ
เหมือนแมงปออดฤทธิ์ว่าฤทธิ์สุด	จะแข่งครุฑข้ามอ่าวทะเลใหญ่
ก้อนเส้าฤจะเท่าเมรุไกร	หิ้งห้อยไพรจะแข่งแสงสุริยง
ชาติชั่วตัวดังนกดะกรุม	จะเอื้อมอ้อมอิงอกวิคหงส์
เขาสิปองเล่นมูกลินท์ลง	ตัวพะวงตมกลับทะนงใจฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 105-106)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่นางวันทองบริภาษบ่าวซื่ออ้ายผลกระทบบุนช้าง เห็นว่ากวีได้เลือกสรรคำในรูปแบบโวหารเปรียบเทียบ โดยนำปมด้อยของขุนช้างมาบริภาษ เช่น “อ้ายซู้ลอมปอมกระหม่อมบาง” ก็เป็นการนำเอาปมด้อยคือศีรษะล้านมาด่าว่า ทั้งยังเหยียดหยามขุนช้างให้มีสถานภาพต่ำลงเหมือน “หมา” ซึ่งหมาของคนไทยในสมัยก่อนจะเลี้ยงไว้เป็นสัตว์เลี้ยงเฝ้าบ้าน ไม่ได้รักใคร่เหมือนหมาในปัจจุบัน การที่นางวันทองบริภาษขุนช้างเช่นนี้ คือการเหยียดหยามขุนช้างอย่างมาก และยังกล่าวถึงมะม่วงหมาเลีย คือ โดยปกติแล้วคนเราจะนิยมกินแต่มะม่วงที่สอยจากต้นมะม่วง แต่นี่มะม่วงได้ตกลงพื้นแล้วหมายังมาเลียซ้ำอีก แสดงให้เห็นว่านางวันทองต้องการเหยียดหยามให้มีสถานภาพต่ำลงไปอีก ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในความเป็นจริงนั้น ขุนช้างมีฐานะร่ำรวยมาก และเป็นทีเคารพนับถือของคนในสังคม แต่นางวันทองกลับเปรียบเทียบกับขุนช้างในทางตรงข้ามคือไม่มีค่า ไม่เห็นคุณค่าเลย แสดงให้เห็นว่าในการมีคู่ครอง คนไทยในสมัยก่อนต้องดูความเหมาะสมในหลายๆด้าน เช่น ชาติตระกูล หน้าตา ความรู้ เป็นต้น

การยกเรื่องราวในอดีตขึ้นมาบริภาษ เป็นการยกเอาอดีตของผู้ที่ถูกบริภาษมากล่าวอ้าง การบริภาษรูปแบบนี้จะสร้างความรุนแรงตรงที่คำบริภาษนั้นทำให้ผู้ถูกบริภาษรู้สึกโกรธ เจ็บแค้นใจ เป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง (Conflict) ซึ่งตัวละครอาจสร้างความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ตามมาได้ เช่น การบริภาษตอบโต้ การเข้าทำร้ายร่างกาย การสั่งจับกุม ฯลฯ ในเรื่องขุนช้างขุนแผน มีปรากฏอยู่หลายตอน ตัวอย่างเช่น

“กูรู้จักพ่อแม่แต่ไรมมา	พ่อมิ่งชื่อว่าอ้ายขุนไกร
แม่มิ่งอีเต่าทองประศรี	ปีนั้นไปล้อมกระบือใหญ่

พระทรงภพฆ่าฟันให้บรรลัย	ตัดหัวเสียบไว้ที่กลางคอน
รีบสิ้นทั้งโคตรญาติกา	ตัวมึงแม่พาไปซ่อนเร้น
ซ่อนชอกออกจากพระนคร	ย้อนไปอยู่บ้านกาญจน์บุรี
มึงอยู่กับอีเต่าเขาชนไก่	บวชที่วัดส้มใหญ่ไอ้ขี้หนี
ไปรบเชียงทองมาว่าตัวดี	ได้เป็นที่ขุนแผนแวนไว
ได้ตีมิทันจะถึงปี	หลบหนีมาคิดกบฏได้
ทำซู้แม่รักลักเข้าไพร	คบมึงไม่ได้ไว้เป็นมิตร
เจ้านายรักใคร่ไม่รักตอบ	ทำชอบกลับระยำมาทำผิด”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 374-375)

จากคำกลอนที่คัดตอนมา เป็นตอนที่ขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทรายกอดคิดของ ขุนแผนขึ้นมาบริภาษขุนแผน ทำให้ขุนแผนเจ็บแค้น จับดาบฟ้าฟันเข้าต่อสู้อันที่ แสดงให้เห็นผล ของการบริภาษด้วยวิธีการใช้เรื่องราวในอดีตขึ้นมาพาดพิง ไม่เพียงแต่สร้างความรุนแรงในเรื่อง ของคำบริภาษที่มีผลกระทบต่อจิตใจเท่านั้น ยังก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรง ตามมาด้วย

ความรุนแรงทางวาจาในรูปแบบต่างๆ ตามที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าการบริภาษนั้น จะ สร้างความรุนแรงโดยตรง หรือสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นต่อมาได้ ความรุนแรงของการบริภาษ ในขั้นแรกสุดคือ จะทำให้ผู้ที่ถูกบริภาษเกิดความสะเทือนใจ ความสะเทือนใจนั้นคือ สิ่งที่มา กระทบกระเทือนต่อจิตใจ แล้วทำให้จิตใจไม่คงนั่งเฉยอยู่ได้ ในที่นี้เป็นความสะเทือนใจที่ทำให้ เกิดอารมณ์ทางด้านลบ เกิดความรู้สึกไม่ดี อารมณ์ไม่ดี เป็นพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนใจ

คำบริภาษที่เป็นถ้อยคำนั้นย่อมส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ได้มาก สังเกตได้ว่า เมื่อมนุษย์ได้รับคำชม บุคคลนั้นก็จะมีรู้สึกดีกับคำชมนั้น ในทางตรงข้ามเมื่อมนุษย์ได้รับคำบริภาษ คำว่า บุคคลที่ถูกบริภาษก็จะรู้สึกไม่ดีกับคำบริภาษ จิตใจก็จะรู้สึกแย่ เหตุที่รู้สึกไม่ดี รู้สึกแย่นั้น เป็นความรู้สึกที่มนุษย์ รู้สึกว่าฝ่ายที่บริภาษมานั้น กำลังมีความรู้สึกที่ไม่ดี คิดไม่ดีหรือไม่พอใจกับ การกระทำของอีกฝ่าย ซึ่งจะเกิดความรู้สึกที่ว่าเป็นศัตรูกัน เป็นฝ่ายปฏิบัติต่อกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งรู้สึก ไม่ดีกับอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ก็ย่อมทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกไม่ดีต่อกัน เมื่อได้รับฟังคำบริภาษมา ก็ทำให้ เสียความรู้สึกได้ และยังเป็นเรื่องราวที่กระทบกระเทือนกับความสัมพันธ์หรือเรื่องความรักหรือ

เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งถือเป็นเรื่องทีละเล็กละน้อยแล้ว ย่อมส่งอิทธิพลต่อจิตใจของทั้งสองฝ่ายได้เป็นอย่างดี เมื่อเกิดการบริภาษกันขึ้น ต่อมาก็อาจเกิดปัญหาขัดแย้งกันและจะตอบโต้การบริภาษกลับมาในลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เช่น การคิดแค้นใจ การบริภาษกลับ การทะเลาะวิวาท การต่อสู้ ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นผลสืบเนื่องมาจากการบริภาษ

การบริภาษของตัวละครในเรื่องขุนช้างขุนแผน นอกจากจะทำไปเพื่อระบายอารมณ์แล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายอื่นๆ อีกด้วย เช่น เพื่อให้ปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้บริภาษอยากให้ปฏิบัติ เพื่อดูถูก ดูหมิ่น หมิ่นประมาท เพื่อทำทนาย เพื่อข่มขู่ เพื่อตวาดให้เกรงกลัว เพื่อประชด ฯลฯ ซึ่งจุดมุ่งหมายแต่ละอย่างนั้น จะก่อให้เกิดความรุนแรงโดยตรง คือกระทบกระเทือนจิตใจผู้ถูกบริภาษ และยังก่อให้เกิดความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาคด้วยวิธีการรุนแรงในเหตุการณ์ต่อไปได้อีกด้วย

การประชดกันกับการบริภาษนั้น มีความแตกต่างกันในเรื่องของความรุนแรงทั้งทางอารมณ์และภาษาที่ใช้ การประชดจะมีความรุนแรงน้อยกว่าการบริภาษ แต่ก็ทำให้เห็นว่า การใช้ความรุนแรงทางวาจาทั้งสองอย่างนี้ เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาคด้วยวิธีการรุนแรงที่มีผลกระทบต่อจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่ง อาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงทางการกระทำร่วมด้วยก็เป็นได้

ความรุนแรงทางการกระทำ

ความรุนแรงทางการกระทำเป็นวิธีการใช้ความรุนแรงที่ใช้การกระทำโจมตีอีกฝ่ายหนึ่ง โดยมีเจตนาต้องการทำให้อีกฝ่ายได้รับความเดือดร้อนเสียหายทางร่างกายและอาจได้รับความเสียหายทางจิตใจร่วมด้วย การใช้ความรุนแรงทางการกระทำนั้นอาจเกิดขึ้นร่วมกับการใช้ความรุนแรงทางวาจาไปพร้อมๆ กันเลยก็เป็นได้ เช่นมีการบริภาษกันไปควบคู่ไปกับการทำร้ายร่างกายหรืออาจเกิดขึ้นหลังจากที่ตัวละครใช้ความรุนแรงทางวาจากันไปแล้วก็ได้ ความรุนแรงทางการกระทำสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. การกลั่นแกล้ง

การกลั่นแกล้งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น คือการที่ฝ่ายหนึ่งพยายามทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดการเดือดร้อนใจ รำคาญใจ อับอาย ข้องใจ เข้าใจผิด ก่อให้เกิดความเสียหายต่างๆ นานา ความ

เสียหายที่จะเกิดเป็นลำดับแรกจากการกลั่นแกล้งก็คือ ความเสียหายที่มีผลต่อจิตใจผู้ที่ถูกแกล้ง ยิ่งการแกล้งกันมีเล่ห์เหลี่ยมอุบาย หรือวิธีการที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกายมากเพียงไร การกลั่นแกล้งก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นตามไปด้วย ในสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ปรากฏการกลั่นแกล้งที่มีผลต่อจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจนเป็นตอนที่ขุนแผนแกล้งขุนช้าง ขุนแผนเป็นคนที่มิวิชา มีความรู้ทางด้านคาถา ไสยศาสตร์ ขุนแผนใช้ไสยศาสตร์ในการแกล้งขุนช้าง และเป็นผลสำเร็จทุกครั้ง

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ขุนแผนสะกดคนในบ้านขุนช้างรวมทั้งขุนช้างให้นอนหลับ ไม่ว่าจะทำอะไรกับขุนช้าง ขุนช้างก็ไม่มีทางตื่นขึ้นมา ขุนแผนจึงกลั่นแกล้งขุนช้าง เนื่องจากขุนแผนมีความแค้นที่ขุนช้างชิงตัวนางวันทองไปและแค้นใจที่ขุนช้างทำให้ตนกับนางลาวทองต้องพราดจากกัน จึงหาทางแก้แค้นโดยการชิงตัวนางวันทองกลับคืนมา ขุนแผนได้ขึ้นเรือนขุนช้าง เมื่อไปถึงห้องนอนของขุนช้าง ขุนแผนเห็นขุนช้างนอนอยู่กับนางวันทองก็เกิดอารมณ์แค้นใจมากขึ้นอีก สุดท้ายขุนแผนคิดจะฆ่าขุนช้างแต่กุมารทองมาห้ามไว้ได้ทันเสียก่อน ขุนแผนเลยระบายอารมณ์โดยวิธีการกลั่นแกล้งขุนช้างแทน ดังกลอนว่า

จับหัวขุนช้างขอดตลอดขวัญ	หยิกควันหยอกหยอยเหมือนหยอยขม
น้ำมันปั้นปีกจำเปาะกลม	คูเป็นร่มระย้าพระยามอญ
จับรวบมันเข้าจะเกล้าจุก	อ้ายขี้คูกกลางโล่งออกล่อนจ้อน
หวีไว้ไปปลิวเป็นปีกงอน	เอาแหนบถอนไรจุกเข้าสองนิ้ว
เอาไม้ม้วนสำลีเข้าหวีโหยง	อ้ายตายโหงโล่งเปล่าอ้ายเหาหิว
เอามินหม้อล่อทาเป็นปลาชิว	เขียนกริวขึ้นชี้ที่ต้นคอ
ที่ต้นขาเขียนปลาเทโพศุด	เขียนเขียนแล้วก็หยุดยื่นหัวร่อ
ถีบตกเตียงคว่ำคำมอชอ	เอาหม้อผูกคอเข้าสองใบ
ทำขุนช้างแล้วก็ย่างขึ้นบนเตียง	เคียงนางพลางทอดถอนใจใหญ่

(สภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 319)

จากคำกลอนข้างต้น สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง เนื่องจากขุนแผนมีความแค้นขุนช้างที่มาชิงตัวนางวันทองไปและมีความแค้นใจที่ขุนช้างทำให้ตนกับนางลาวทองต้องพราดจากกัน จึงหาทางแก้แค้นโดยพยายามไปลักพาตัวนางวันทองกลับคืนมา ขุนแผนเลยระบายอารมณ์โดยใช้วิธีการกลั่นแกล้งขุนช้างแทนการฆ่า การกลั่นแกล้งของขุนแผนในครั้งนี้ ขุนแผนมีเป้าหมายคือ

ต้องการแก้แค้นขุนช้าง แต่เนื่องจากไม่สามารถทำอะไรร้ายแรงกับขุนช้างได้ จึงได้แต่แกล้งขุนช้าง เพื่อเป็นการระบายอารมณ์ โกรธแค้นและลักพาตัวนางวันทองออกมาอยู่กับตน วิธีการแสดงความรุนแรงของขุนแผนในช่วงเหตุการณ์นี้ คือ ขุนแผนเปลี่ยนใจจากการฆ่าขุนช้าง มาระบายอารมณ์ โกรธแค้นออกมาด้วยวิธีการกลั่นแกล้ง และประจานขุนช้างแทน

ในตอนนี้เห็นว่า ขุนแผนได้แกล้งขุนช้างในตอนที่ขุนช้างกำลังหลับ เพื่อให้ขุนช้างรู้สึก อับอายเมื่อตื่นขึ้นมา ขุนแผนแกล้งขุนช้างอยู่หลายวิธีด้วยความสะใจ คือ ขมวดผมของขุนช้างให้ ขอดคกลมเหมือนหอยขม เอน้ำมันทำผมด้านข้างของขุนช้างจนคล้ายร่มระย้า เอาแหงนบถอนไธผม ของขุนช้าง เอาไม้มีวนสำลิตำหวี โหยง ซึ่งการแกล้งขุนช้างในเรื่องของเรื่องนี้ นับว่าขุนแผนแกล้งถูก จุดอ่อนของขุนช้าง ขุนช้างเกิดมาหัวล้าน ผมบาง ซึ่งเป็นปมด้อยของตนเอง เมื่อขุนแผนมาแกล้ง ขุนช้างในเรื่องของเส้นผม ขุนแผนย่อมรู้อยู่แก่ใจอยู่แล้วว่าตอนขุนช้างตื่นขึ้นมาจะต้องโกรธแค้น เป็นอย่างมาก การกลั่นแกล้งของขุนแผนยังไม่จบลงแค่เรื่องผม แต่ยังใช้ดินหม้อเขียนรูปปลาชีวิต ตรงหัวล้าน เขียนรูปเต่าขึ้นที่ต้นคอ และเขียนรูปปลาเทโพผุดขึ้นที่ต้นขา แล้วถีบขุนช้างตกจากเตียง จากนั้นเอาหม้อ 2 ใบผูกคอขุนช้าง ขุนแผนประจานขุนช้างจนสาสมใจ จนล้มฆ่าขุนช้างอย่างที่ตั้งใจไว้

ศุกร บุนนาค (2503 : 241-242) กล่าวถึงตอนนี้อาไว้ว่า ขุนแผนรู้ว่าขุนช้างห้วงผมเท่าที่มี อยู่เป็นที่สุด และถ้าใครมียาวพิเศษสำหรับปลุกผมจะมาขายแพงเท่าไร ขุนช้างก็คงเอา ขุนแผนจึง แกล้งโกนหัวขุนช้างทิ้งเสีย ขุนแผนคิดว่าขุนช้างเป็น “ไอ้เหาหัว” นี้ก็ขันและได้ความดีอีก เหมือนกัน แปลว่าขุนช้างไม่มีอาหารไว้ให้เหาบนหัวเลย แล้วก็เอาหม้อมาเขียนไว้แทนผมเป็น ปลาชีวิต ผุด ที่ต้นคอเขียนเป็นรูปเต่าขึ้นที่คอ แปลว่าขุนช้าง โง่งเง่าเต่าตุน ไม่มีฝีมือลายมือเลย ขุนแผน สะกดให้หลักถึงถึงขนาด โคนผมเอาตามสบาย จะฆ่าเสียก็ฆ่าได้ กริวแปลว่าเต่ามาจากกริวของ เขมรแปลว่าเต่า จราวแปลว่าตะพานน้ำ พอทำขุนช้างสาแก่ใจแล้วก็ขับพรายที่เข้าสะกดวันทองให้ ตื่นขึ้น

คึกฤทธิ์ ปราโมช(2549 : 194-185) ได้กล่าวถึงตอนที่ขุนแผนแกล้งขุนช้างไว้ว่า การเล่น รังแกขุนช้างเพื่อให้ขุนช้างได้อายนั้น ขุนแผนทำไปแล้วก็เกิดเห็นผลถึงกับหัวเราะและอารมณ์ ดีขึ้นมาเอง เรื่องที่คิดจะฆ่าฟันก็เป็นอันหมดไป เพราะได้ทำกับขุนช้างจนสาแก่ใจแล้ว

การกระทำของขุนแผนในครั้งนี้จึงนับว่าสร้างเสริมความรุนแรงทั้งทางกายและจิตใจของขุนช้าง ได้ชัดเจน ทางกายก็คือ ขุนช้างได้รับความเสียหายในส่วนของเส้นผม ขุนช้างมีผมบางอยู่แล้ว ขุนแผนก็ยังแกล้งทำให้ผมของขุนช้างเหลือคณน้อยลงไปอีก และขุนช้างก็ยังถูกเขียนรูปสัตว์ไว้บนร่างกาย ผูกคอด้วยหม้อและถีบตกลงจากเตียง เป็นความเสียหายทางกายที่เห็น ได้อย่างชัดเจน ส่วนความรุนแรงที่มีผลต่อจิตใจของขุนช้าง คือ โกรธแค้นใจที่ขุนแผนมาแกล้งประจานปมด้อยของตน ในตอนที่ขุนช้างตื่นขึ้นมาแล้วเห็นว่าตนถูกขุนแผนแกล้งเช่นไร ก็ยอมโกรธแค้นใจมากขึ้นที่ ขุนแผนบุกรุกเข้ามาในเรือนอันเป็นที่ส่วนตัวมาแกล้งตนเองตอนนอนแล้ว ยังโกรธแค้นที่นางวันทองยังถูกขุนแผนลักพาตัวไปอีกด้วย

มีอีกตอนหนึ่งที่ปรากฏการกลั่นแกล้งกันแล้วเกิดความรุนแรงขึ้นมาอย่างชัดเจน โดยเป็นความรุนแรงที่มีผลกระทบต่อจิตใจของผู้ที่ถูกกระทำเป็นอย่างมาก ตัวละครใช้คาถาเพื่อประทุษร้ายผู้อื่น ทำให้ผู้ที่ต้องคดีนี้มีอาการท้องเสียถึงขั้นกลั้นไว้ไม่อยู่ การใช้คาถามนต์สนธยาอัตรารใน เรื่องขุนช้างขุนแผนปรากฏเพียงครั้งเดียวในตอนที่มีสมเด็จพระพันวษาให้ชำระความขุนช้างขุนแผน ในขณะที่พระหมื่นศรีกำลังชำระความขุนช้างอยู่นั้น ขุนแผนก็แอบเป่ามนต์สนธยาอัตรารใส่ ขุนช้าง ทำให้ขุนช้างเกิดอาการปวดอุจจาระขึ้นมาถึงขนาดกลั้นเอาไว้ไม่อยู่ จนต้องอุจจาระราดออกมา ดังตัวอย่างคำกลอน

ขุนแผนตัวดีมีแสบคาย	อ่านมนต์สนธยาอัตราร
เป่าต้องขุนช้างเข้าหว่างอก	เหงื่อตกอกใจให้ฟุ้งซ่าน
หน้าแดงแสดยงชนลนลาน	ขอประทานฉานไม่สบายใจ
เวียนหัวยั้งยวดปวดท้องจี	จะแก้ความวันนี้เห็นไม่ได้
มันให้อัดพลุ่งพลุ่งพุ่งออกไป	งดไว้พรงนี้เกิดพ้อคุณฯ
พระหมื่นศรีว่านี่ความรับสั่ง	จะแกล้งรังความไว้ให้เกิดวุ่น
ใครจะงดกดไว้ให้เจ้าคุณ	อ้ายขุนแม่ตั้งไม่ฟังมัน
ขุนช้างตาพองร้องแรก	จีจะแตกทนได้ที่ไหนนั่น
แน่นอัดจะขอผัดไปสักวัน	ไม่ฟังกันแล้วก็ตามจะถามไป
ผุดลุกขยับขึ้นจากที่	เป็นตายจะไปจีให้จงได้
ขุนแผนว่าประทานฉานติดใจ	โจทก์จะหลบหนีไปด้ับัญชา
ขุนช้างอึดอัดให้ชัดใจ	พอก้าวไปจีทะลักออกกราดผ้า
เป็นขามขามปามลงกลางศาลา	คนฮาแตกเอนระเนนไป

ลูกขุนวุ่นวายทั้งศาลา
ขุนช้างแลดูเมื่อยยิ่งเสียว

เหม็นกว่าขี้หมาอายหน้าไพร่
ขี้ไหลทรุดนั่งลงทั้งยืน

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 407)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นผลของมนต์เสน่ห์ยักต้วรในการทำร้ายผู้อื่น มนต์เสน่ห์ยักต้วรนี้มีความรุนแรงมาก ถึงขั้นที่ขุนช้างอุจจาระออกมาเป็นกองใหญ่เป็น “ชามชาม” ไป

การกระทำในครั้งนี้นี้เห็นได้ชัดว่าขุนแผนต้องการแกล้ง โดยการทำให้ขุนช้างท้องเสีย และให้ได้รับความอับอายต่อหน้าผู้คนจำนวนมาก ซึ่งก็เป็นไปตามที่ขุนแผนอยากให้เป็น การใช้ความรุนแรงในครั้งนี้ไม่เพียงทำให้ขุนช้างเดือดร้อนทางร่างกายด้วยอาการท้องเสียเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อจิตใจของขุนช้างเป็นอย่างมาก ขุนช้างต้องเสียน้ำอับอายผู้คน ทั้งผู้คุม ตำรวจ ถูกคณะลูกขุนบริภาษ และละอายกับนางวันทองเป็นอย่างมาก ที่สำคัญไม่มีใครรู้เลยว่าขุนแผนผู้ที่ใช้มนต์เสน่ห์ยักต้วรใส่ขุนช้าง เป็นบทที่ผู้แต่งต้องการให้กลายเป็นบทตลกไปในตัว ทำให้ขุนช้างกลายเป็นตัวตลกในสายตาผู้ฟังหรือผู้อ่าน และขุนแผนทั้งๆที่เป็นผู้ร้ายกระทำการกลั่นแกล้งอีกฝ่าย กลับกลายเป็นพระเอก เป็นคนมีวิชาอาคมดีในสายตาของผู้ฟังหรือผู้อ่านแทน

กาญจนาภรณ์และนายตำรา ณ เมืองใต้ (2545 : 263) วิเคราะห์ถึงการใช้คาถาของขุนแผนในครั้งนี้ไว้ว่า “เหตุใดจึงต้องทำให้ขี้แตก ข้อนี้น่าคิด สังเกตดูก็ดูเหมือนว่า ต้องการจะแกล้งให้อีกฝ่ายหนึ่งปั่นป่วนทรมานทรมาย จะให้การกล่าวหาหรือจะแก้ข้อหาอย่างใดไม่สะดวกด้วยฤทธิ์ปัดท้องขี้ ก็ย่อมจะต้องแพ้ ถ้าจะมีข้อแย้งว่า ก็ถ้าเช่นนั้นเวทมนตร์คาถาที่จะทำได้อย่างอื่นก็มี เช่น คาถาบิดไส้ คาถาจิ้งจก ทำอย่างนั้นไม่คิดหรือ ทำไมไม่ทำ จำเพาะจะต้องมาทำให้ขี้แตก ก็เห็นจะเป็นด้วยถ้าทำให้มีอันเป็นไปในทันทีเช่นนั้น ความเชื่อเวทมนตร์ไสยศาสตร์เป็นหลักมันอยู่ ก็อาจเห็นไปว่าเป็นการใช้คาถาอาคมกระทำกันโดยตรง ชวนให้เห็นเจตนาไม่บริสุทธิ์ กลับจะเป็นผิดได้ ไม่เหมาะ แต่ถ้าจะทำให้ปัดท้องขี้แล้ว มันเป็นเรื่องธรรมดาโลก ใครๆ ก็ต้องปัด โบราณเขายังมีคำพังเพยว่า “ฝนจะตก ขี้จะแตก คนจะตาย พระจะสึก” ลืออย่างนี้ห้ามไม่ได้ อย่างขุนช้างเองก็ขี้ร้องว่า “ขี้จะแตกทนได้ที่ไหนนั่น” การทำให้ขี้แตกเหมาะดีกว่า จึงได้ใช้กัน ผู้แต่งขุนช้างขุนแผนตอนนี้คงรู้ลึกลึนี้ เห็นมุขเล่นที่จะใช้กับตัวขุนช้าง ซึ่งเป็นตัวตลกได้เหมาะสมดีด้วย ก็แต่งไปตามที่คนเชื่อกัน ซึ่งความจริงก็เหมาะสมจริงๆ นับว่าเข้าใจแทรกได้เหมาะสมดีมาก

2. การทำร้ายร่างกายทางเพศ

การทำร้ายร่างกายทางเพศ ส่วนใหญ่จะแสดงออกมาในกรณีของฝ่ายชายที่ทำร้าย หรือ ล่วงเกินฝ่ายหญิง เห็นได้ชัดจากการกระทำที่เรียกว่าข่มขืน การข่มขืนนั้นเป็นการใช้ความรุนแรง ทางร่างกาย ที่มีผลต่อเพศตรงข้าม เป็นการบังคับ ขืนใจร่วมประเวณีกัน โดยที่ฝ่ายหนึ่งไม่ได้ยินยอม พร้อมใจด้วย ผู้กระทำจะเป็นเพศชายที่กระทำร่วมประเวณีเพศหญิงซึ่งไม่ใช่ภรรยาของตน โดย การใช้กำลังเข้าช่วยจนสำเร็จ ฝ่ายหญิงเป็นเพศที่มีพลังกำลังน้อยกว่าฝ่ายชาย จึงต้องเป็นผู้ที่อยู่ใน สภาพที่ไม่สามารถขัดขืนหรือหลีกเลี่ยงได้ ในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน ปรากฏมีการข่มขืนกัน คือ ขุนช้างข่มขืนนางวันทองเพียงคู่เดียวเท่านั้น ซึ่งการกระทำของขุนช้างได้สร้างความรุนแรงต่อจิตใจ ของนางวันทองเป็นอย่างมาก ทำให้นางวันทองต้องตกเป็นเมียของขุนช้างโดยที่ตนเองไม่ได้ตั้งใจ

คำกลอนตอนที่ปรากฏการปล้ำข่มขืน เด่นชัดที่สุดคือตอนที่ขุนช้างใช้กำลังปล้ำนางวันทอง จนได้นางวันทองเป็นเมีย สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครั้งนี้คือ นางศรีประจันหลงเชื่อคำลวง ของขุนช้างและยายกลอยยายสาวว่าพลายแก้วตายในการทำศึกสงครามกับเชียงใหม่ นางศรีประจัน กลัวว่าจะไม่มีที่พึ่งพาต่อไปในภายหน้า และกลัวนางวันทองจะต้องตกเป็นม่ายหลวง ทำให้นางศรี ประจันคิดว่าหากนางวันทองได้แต่งงานกับขุนช้างก็จะได้พึ่งพาขุนช้างต่อไปในอนาคต นางศรี ประจันจึงต้องการยกนางวันทองให้ขุนช้าง แต่นางวันทองกลับไม่เชื่อว่าพลายแก้วตายไปแล้วจริงๆ และไม่ต้องการแต่งงานกับขุนช้างเพราะเกลียดชังตัวขุนช้างในเรื่องของรูปร่างหน้าตาอยู่แล้ว นาง วันทองจึงทะเลาะกับนางศรีประจัน ต่อมาเมื่อนางศรีประจันจัดเตรียมพิธีแต่งงานเสร็จแล้วเรียบร้อย แต่นางวันทองกลับไม่ยอมเข้าพิธีแต่งงานกับขุนช้าง ทำให้นางวันทองทะเลาะกับนางศรีประจันอีก ครั้งหนึ่ง สุดท้ายนางศรีประจันได้ใช้กำลังบังคับนางวันทอง เพื่อส่งตัวนางให้ขุนช้าง ขุนช้างซึ่งคอย โอกาสนี้มานานแล้ว จึงใช้กำลังปล้ำนางวันทองจนได้นางเป็นภรรยาในที่สุด ดังคำกลอนว่า

วันทองร้องอิงอยู่ในห้อง	ขุนช้างข่มเหงน้องพ้อพลายแก้ว
อ้ายห่ามันจะฆ่าเมียเสียแล้ว	หูตาบ้องแบ้วเหมือนแมวคราว
อ้ายจี้ถ่อยถอยไปให้พันภู	หัวหูเหมือนลูกมะพร้าวห้าว
ขุนช้างฮึดฮื้อยื่นมือยาว	นิ้วสองหัวไหล่เข้าในมุ้ง
วันทองถีบผางเข้ากลางอก	พลัดตกจากเตียงเสียงดังผลุง
ขุนช้างผลุดกลับขึ้นทับพุง	สายมุ้งขาดลั่นคั่นแทบตาย
มุ้งพันวันทองดั่งไข่พอก	กูหายใจไม่ออกอ้ายฉิบหาย

ขุนช้างไขว่คว้าวันยี่นดาตาย	มุ้งพันวุ่นวายอยู่สิ้นที่
แค้นใจด้วยมุ้งยุงจริงจัง	พอรุ่งขึ้นก็จะทิ้งเสียเวจจี
ฉีกมุ้งออกได้ไล่คะยี่	มุ้งยังพันดีแต่วันทอง
ขุนช้างเลิกมุ้งที่พันตัว	พันไว้แต่หัวให้มีช่อง
ได้ทีสบสมอารมณ์ปอง	วันทองจนใจอยู่ในโปง
ร้องจนตาปลิ้นคิ้วจะลุก	ถูกขืนมาแล้วอ้ายตายโหง
ถีบขุนช้างล้มจมโง้งโง้ง	ขุนช้างโอด โอด โหยงอยู่ยักยัน
สะคุศันน้ำเข้าตำล่า	น้ำเปียกแข็งขาคู่ตัวสั้น
วันทองหลุดผลุดนั่งทั้งมุ้งพัน	ขุนช้างงกกันเข้าข้างคอ
ปล้ำล้มจมเตียงเสียงตำเอือก	วันทองเลือกตำฝ่าตาป้อหลอ
อัศจรรย์ฟ้าลั่นฝนตกปรอ	เสียงจ้อไหลอาบซาบแผ่นดิน

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 242-243)

ในตอนนี้จะเห็นว่าผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีสร้างความรุนแรงให้แก่ตัวละครทั้งหมด 2 กลวิธีควบคู่กันไป คือ ใช้ความรุนแรงทางวาจา โดยนางวันทองเป็นผู้บริภาษขุนช้างอยู่ฝ่ายเดียว และใช้ความรุนแรงทางกายคือการใช้กำลัง โดยนางศรีประจันกับขุนช้างเป็นผู้กระทำ ส่วนนางวันทองเป็นผู้ถูกกระทำ ในที่นี้จะวิเคราะห์เฉพาะที่ขุนช้างใช้กำลังขึ้นใจนางวันทอง เนื่องจากอยู่ในประเด็นของการใช้กำลัง

ขุนช้างใช้กำลังขึ้นใจนางวันทอง แม้นางวันทองจะพยายามดิ้นรนต่อสู้แล้วก็ตาม ก็ไม่สามารถสู้พลังกำลังของขุนช้างได้ จึงถูกขุนช้างขึ้นใจในที่สุด ความรุนแรงที่ขุนช้างใช้เริ่มจากขุนช้างใช้มีอน้ำหัวไหล่ทั้งสองข้างของนางวันทองเข้าไปในมุ้ง นางวันทองขัดขึ้นด้วยการถีบขุนช้างจนตกจากเตียง ขุนช้างพอตั้งตัวได้ก็รีบลุกขึ้นนั่งทับพุง ส่วนมุ้งนั้นพันตัวนางวันทองอยู่ นางวันทองถูกมุ้งพันก็ทำอะไรไม่ได้ ได้แต่ร้องบริภาษขุนช้าง ขุนช้างเห็นดังนั้นจึงจับมุ้งพันเฉพาะหัวของนางวันทอง วันทองใช้กำลังต่อสู้ครั้งสุดท้ายด้วยการถีบและบริภาษขุนช้าง จนในที่สุดขุนช้างจึงเข้าไปข้างคอแล้วขึ้นใจนางวันทอง

ขุนช้างขึ้นใจนางวันทองโดยที่นางไม่ได้ยินยอมด้วยกวีตั้งใจแต่งบทกลอนนี้ให้เป็นฉากนางวันทองถูกข่มขืนที่แฝงไว้ด้วยบทตลกและจบลงด้วยบทอัศจรรย์ ขุนช้างเป็นตัวละครปฏิกษย์ที่สร้างสีสันให้แก่เรื่องอยู่แล้ว ดังนั้นบทนี้จึงมีทั้งการใช้ความรุนแรงและบทตลกคละเคล้ากันไป เช่น

การที่นางวันทองถูกมุ้งพั้น กวีเปรียบว่า “ดั่งไข่มุก” หรือขุนช้างโดนวันทองตีถึง 2 ครั้ง ก็บรรยายให้เกิดอารมณ์ขันว่า “พลัดตกจากเตียงเสียงดังพลุ้ง” และ “ถีบขุนช้างล้มจมโค้งโค้ง” และขุนช้างก็ยังสะอึกขำน้ำอึกดั่ง “ต้ำฉ่า” การแทรกบทกลอนไว้จะทำให้ฉากนี้มีความสนุกขึ้น ทั้งที่จริงฉากนี้เป็นฉากที่สร้างความรุนแรงให้แก่นางวันทองเป็นอย่างมาก นางวันทองเป็นผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงไทยสมัยที่แต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ต้องเป็นผู้หญิงที่รักนวลสงวนตัว การกระทำในครั้งนี่ของขุนช้างสร้างทั้งความรุนแรงทางกายและความรุนแรงต่อจิตใจของนางวันทองด้วย คำกลอนกล่าวถึงผลที่มีต่อนางเอาไว้อย่างชัดเจนภายหลังจากที่โดนขุนช้างขืนใจแล้ว ดังกลอนว่า

“วันทองอีค้อคสะบัดหน้า	แค้นตัวชั่วช้าไม่รู้หาย
คิดขึ้นมาถึงศิวี๋มตัวตาย	แสนอายุมิให้ใครเห็นหน้าตา
อยู่แต่ในห้องได้สองวัน	โสกศัลย์ฟางเพียงจะเป็นบ้า
จำใจอยู่ด้วยขุนช้างมา	พอลับหลังโสกาถึงเจ้าพลาย”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 243)

การกระทำของขุนช้างในครั้งนี่ทำให้นางวันทองต้องตกเป็นภรรยาขุนช้างและต้องถูกสังคามตราหน้าว่าเป็นคนสองใจ ยังส่งผลทำให้เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนดำเนินต่อไปอย่างเข้มข้น ซึ่งเป็นสาเหตุเริ่มแรกของรักสามเส้าที่จะเกิดขึ้นและก่อให้เกิดเรื่องราวอีกยี่สิบขวบในตอนต่อๆ มา

3. การทำร้ายร่างกายโดยใช้กำลัง

การทำร้ายร่างกายโดยใช้กำลัง เป็นการใช้ความรุนแรงอยู่เพียงฝ่ายเดียว ใช้กำลังเพื่อต้องการโจมตีหรือกำจัดอีกฝ่ายหนึ่ง ผลที่เกิดขึ้นมีตั้งแต่ได้รับความเสียหายทางร่างกายเพียงเล็กน้อยจนถึงบาดเจ็บสาหัสหรือถึงขั้นเสียชีวิตได้

ตัวอย่างการทำร้ายร่างกายโดยใช้กำลัง เช่น ตอนที่นางวันทองทะเลาะกับแม่เรื่องจะไปดูต้นโพธิ์ และไม่ยอมแต่งงานกับขุนช้าง นางศรีประจัน โกรธจึงบริภาษนางวันทองไปและหลังจากนั้นจึงจับไม้มาไล่ตีนางวันทอง ดังกลอนว่า

“ศรีประจันต์เห็นหีบจับไม้แร่
 ขอดก่อนเจรจาว่าชุกชน
 ตีต้องวันทองร้องกรีดกรีด
 ตะแคงพลิกหีบเข้าให้หน้าใจ

โคตรแม่มิ่งกุดตีให้ปีป่น
 ขึ้นบนหอปลั่งงังกันไป
 เน้นหนักดลสีข้างผางใหญ่
 แกววดปายด้วยไม้จันเป็นแนว”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 204)

จากคำกลอนข้างต้น เห็นได้ว่า นางศรีประจันต์โกรธนางวันทองที่ไม่ยอมทำตามคำสั่งของตนและเถียงนาง นางจึงใช้ไม้หวดไปที่สีข้างของนางวันทองจนเป็นแนว เป็นการใช้ความรุนแรงในการทำร้ายร่างกาย โคนที่นางวันทองผู้เป็นลูกข่มไม่ทำร้ายร่างกายโดยใช้กำลังได้ตอบกลับผู้เป็นแม่อยู่แล้ว นางจึงถูกตีอยู่ฝ่ายเดียว “จนเป็นแนว”

ตัวอย่างอีกตอนหนึ่งที่ทำร้ายร่างกายโดยใช้กำลังได้เด่นชัดมากคือ ตอนขุนช้างฆ่าพลาชงาม ในตอนนี้เป็นตอนที่ผู้ใหญ่คือขุนช้างกระทำต่อเด็กผู้ที่ไม่มีความรู้ของผู้ใหญ่ได้ จึงทำให้เกิดเป็นภาพขุนช้างใช้ความรุนแรงกระทำต่อพลาชงามได้อย่างน่ากลัว ตอนนี้เป็นตอนที่นางวันทองได้ให้กำเนิดพลาชงาม ขุนช้างเลี้ยงดูพลาชงามมาจนโต เมื่อพลาชงามอายุได้เก้าปี ขุนช้างได้พบว่าพลาชงามคล้ายกับขุนแผนทั้งหน้าตา และชื่อที่ตั้งมีคำว่า “พลาช” ซึ่งไปพ้องกับชื่อของขุนแผนคือ “พลาชแก้ว” ขุนช้างจึงแค้นใจมากและใช้ความรุนแรงต่อพลาชงามด้วยวิธีการลงพลาชงามไปฆ่าเสีย ดังกลอนว่า

ฝ่ายขุนช้างหมางจิตให้คิดแค้น
 เมื่อกระนั้นเหมือนถูกรังดูไป
 อีแม่มันวันทองก็สองจิต
 เรียกพ่อพลาชคล้ายผิวอีตัวดี

 เจ้าพลาชงามถามพ่อพูดจ้อมา
 เห็นลับลี้ที่สังัดขัดเขมร
 ปะเตะเข้าตำผางเข้ากลางพุง
 พลาชงามร้องสองมือพลาชอุคปาก
 พอหลุดมือร้องวันทองโวย
 ไม่เห็นแม่แลหน้าตาตก

ลูกขุนแผนมันคงไม่สงสัย
 ก็กลับไปพล่เหมือนพ่ออ้ายทรพี
 ช่างประคิษฐ์ชื่อลูกให้ถูกที่
 ทูกราตรีศรีคราจะฆ่าฟัน

 ขุนช้างพาเลี้ยวไปปะไม้ซุง
 สะบัดเบนเบือนเหวี่ยงลงเสียงพลูง
 ถีบกระทู้ถองทุบเสียงอุบโอย
 ดิ้นกระดากถลาไกลร้องไห้โหย
 หม่อมพ่อ โบายตีฉันทบบรรลัย
 ขุนช้างชกจุกคร่าไม่ปราศรัย

จนเหนือตกกระปรกประปรอมขึ้นคร่อมไว้	หอบหายใจชักชักเข้าหักคอ
พลายงามคืนเสียงสำเนียงร้อง	ยกแต่สองมือไหว้หายใจฝ่อ
มันห้ามว่าอย่าร้องก็ต้องรอรอ	เรียกหม่อมพ่อเจ้าชายอย่าฆ่าเลย
จงเห็นแก่แม่วันทองของลูกบ้าง	พ่อขุนช้างใจบุญพ่อคุณเอ๋ย
ช่วยฝังปลุกลูกไว้ใช้เช่นเคย	ผงกเงยมันก็ทุบหุบลงไป
บิบบจุมกจุกปากลากกระแทก	เสียงแอ๊กแอ๊กอ่อนชบสลบไสล
พอผีพรายขุนแผนผู้แค้นไว	เข้ากอดไว้มิให้ถูกลูกของนาย
ขุนช้างเห็นว่าทับจนดับแตก	เอาคาแฝกฝุ่นกลบให้ศพหาย
แล้วกลิ้งขนซ่อนทับให้ลับกาย	ทำลอยชายชมปากกลับมาเรื่อน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 429)

จากคำกลอนข้างต้นเห็นว่า ขุนช้างได้ใช้ความรุนแรงกับพลายงามหลายอย่าง ต้องการฆ่าให้ถึงแก่ชีวิต ใช้ทั้งการเหวี่ยง ตะ ธิบ กระทบ ถอง ทวบ ชก บิบบจุมก จุกปาก ลากกระแทก และตีด้วยไม้ คือ ขุนช้างต้องการให้พลายงามตายให้ได้ ถ้าผีพรายของขุนแผนไม่มาช่วยไว้ พลายงามต้องเสียชีวิตอย่างแน่นอน

การทำร้ายร่างกายโดยใช้กำลังจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ตัวละครใช้สำหรับการแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้อีกฝ่ายหนึ่งผู้ไม่มีทางสู้ไม่ว่าจะเป็นคนที่มีพลังกำลังอ่อนด้อยกว่า หรือเป็นเด็ก สตรี หรือคนชรา ก็ล้วนแล้วแต่ทำให้อีกฝ่ายได้รับผลเสียหายทั้งสิ้น

4. การต่อสู้กับการทำศึกสงคราม

การต่อสู้และการทำศึกสงครามนั้น เป็นการที่ตัวละครใช้ความรุนแรงทางการกระทำร่วมกันทั้งสองฝ่าย คือ ทั้ง 2 ฝ่ายได้ปะทะกัน ไม่ได้เกิดจากการใช้กำลังกระทำอีกฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว

การต่อสู้เป็นการที่ตัวละครได้สู้กัน ปะทะกัน เป็นเรื่องของการสู้กันแบบตัวต่อตัว หรือสู้กันเป็นจำนวนไม่มากนัก การต่อสู้กันจะสร้างความเสียหายทางร่างกายให้เห็นได้อย่างชัดเจน ฉากการต่อสู้กันในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ เป็นฉากที่แสดงให้เห็นความสามารถของตัวละครเอก ให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้ประจักษ์ถึงความเก่งกล้าของผู้ที่ชนะ การเอาชนะกันด้วยการต่อสู้ นับว่าเป็นการ

ใช้ความรุนแรงค่อนข้างมาก เพราะผลของการต่อสู้ หรือความเสียหายที่อีกฝ่ายหรือทั้งสองฝ่าย ได้รับ นอกจากผลที่กระทบต่อจิตใจของตัวละครแล้ว ยังต้องได้รับบาดเจ็บทางกาย จนถึงขั้นเสียชีวิตได้ การต่อสู้กันในเรื่องนี้มีการใช้อาวุธจริงและใช้คาถา หรือไสยศาสตร์เข้าช่วยในการต่อสู้ ดังเช่นตอนพลายชุมพลต่อสู้กับเถนขวาดที่แปลงร่างเป็นจระเข้ ช่วงตอนนี้จะเห็นการต่อสู้ของพลายชุมพลและเถนขวาดที่ทั้งใช้อาวุธจริงๆคือทั้งร่างกายของตัวเองและมีค้อน และมีการใช้ไสยศาสตร์ในการแปลงกายต่อสู้กันอีกด้วย ดังกลอนว่า

“ครานั้นเจ้าพลายชายชุมพล
เห็นกุมภามาใกล้ก็ได้ที
จระเข้เถนถูกแทงก็แวงห่าง
ชุมพลตกจากแพคนแซ่ไป

.....
๑ครานั้น โจมเจ้าพลายชุมพล
ชักมีค้อนต่อสู้กับกุมภา
เอาหางฟาดฉาดรับด้วยมีค้อน
เถนกดชุมพลกดต้นคอปถัน

.....
๑ครานั้นเถนขวาดชาติกุมภี
แกแวงเหวี่ยงเบี่ยงสะบัดด้วยขี้ใจ
ฉับฉับยับย่อยด้วยรอยแทง
จระเข้เถนเหลือทนเห็นพันคิด
อ่านคาถาถ้วนคำรบร้อยแปลที
ชุมพลหายกลายเป็นสกุณา

.....
พอขาดคำก็เห็นเถนแปลงใหม่
ขึ้นไล่คนแตกมาค้อน่ากลัว
ตามขึ้นบนดิ่งวังไล่ช้าง
ช้างสะบัดเสื่อกระเด็นแผ่นมาทัน
พวกคนดูบ้างกลัวมัวจะหนี
เสื่อเกาะได้ถนัดกัดที่คอ

ฤทธิรณสามารถตั้งราชสีห์
แทงกุมภีดังฉาดเลือดสาดไป
เสียงโพงผางแพ่นไม่ทนได้
พระทรงภพตกพระทัยพันทวี

.....
มุดน้ำดำทนต์ด้วยคาถา
ข้างขวัดากหักโหม โจมประจัญ
แกแวงขบหลบล้อแล้วห้าพัน
เถนผูกชุมพลรันขึ้นจีคอ

.....
ชุมพลขี้อยู่บนหลังหางไม่
ชุมพลได้ที่แทงด้วยแรงฤทธิ
จนน้ำแดงคาคไปด้วยโลหิต
ปลางนิมิตด้วยพระเวทวิทยา
เทศกุมภีก็กลับเป็นมัจฉา
เที่ยวดำคั่นคั่นปลาในวาริ

.....
เป็นช้างงาตัวใหญ่มิใช่ชั่วคราว
ฝ่ายชุมพลแปลงตัวเป็นเสือปลัน
โคดผางเกาะงวงเข้าไว้มัน
พอช้างหันเสื่อปุบตะครุบคอ
บ้างยืนดูอยู่กับที่ไม่ย่นย่อ
จนช้างงองวงร้องออกก้องไป

พวกขุนนางต่างพากันฮาลั่น	พระทรงธรรมยังพะวงสงสัย
เสื่อหรือซ้างข้างเราหาอไวย	ขอรับใส่เกล้ากระหม่อมพยำคณา
เสื่อกั๊ดซ้างป็นจนยีนนิ่ง	ซ้างหายกลายเป็นปลิงไปต่อหน้า
ชุมพลก็แก้งแปลงกายา	กลายเป็นงูเห่ากล้าเข้าราวี
ฝ่ายพวกคนคูรู้ว่าแปลง	ต่างแทรกแซงจะคูไม่อยู่หนี
ใครหนอแปลงเป็นลิงทำสังคลี	ถึงมันดีก็ไม่พ้นชุมพลงู
ลิงสู้งูขบทบกระหวัด	งูรัดเอาลิงลงกลิ้งอยู่
ลิงก็หายกลายเป็นขร้วตากรู	ชุมพลหายจากงูเป็นคนไป

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 396-398)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เห็นได้ว่าในช่วงแรกพลายชุมพลได้ใช้มิดหมอในการสู้กับเถนขวด ซึ่งมีมิดหมอเป็นมิดที่ใช้ในการประกอบพิธีทางไสยศาสตร์ สะท้อนให้เห็นความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และคาถาอาคมของมิดหมอ ที่เป็นอาวุธใช้ในการปราบอมนุษย์ได้ มิดหมอจึงได้ใช้เป็นอาวุธของพลายชุมพล ทำให้มีความรุนแรงเกิดขึ้น คือ พลายชุมพลลงไปสู้กับจระเข้เถนขวด จนจระเข้เถนขวดโดนมิดหมอแทง “จนน้ำแดงคาคไปด้วยโลหิต” จากนั้นจึงต่อสู้กับด้วยวิชาแปลงกายโดยเถนขวดพยายามแปลงกายหนีพลายชุมพล ส่วนพลายชุมพลก็พยายามแปลงกายเข้าไปจับไล่ต่อสู้กับเถนขวดซึ่งเป็นฉากหนึ่งที่มีผู้แต่งสร้างภาพให้ตัวละครเอกได้แสดงความสามารถออกมาอย่างเต็มที่ เป็นตัวแทนของฝ่ายดีที่ย่อมชนะฝ่ายชั่วอย่างชัดเจน

หรือในอีกตอนหนึ่งในเรื่องนี้ที่แสดงให้เห็นความเข้มข้นรุนแรงได้อย่างชัดเจน คือตอนที่ขุนแผนต่อสู้กับขุนรามอินทราและขุนเพชรอินทรา สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง เพราะในขณะที่กองทัพอยุธยากำลังเกลี้ยกล่อมให้ขุนแผนไปเข้าเฝ้าสมเด็จพระพันวษา ขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทราได้กล่าวล้าเลิกอดีตโดยพาดพิงถึงวงศ์ตระกูลของขุนแผน ดังกลอนว่า

“.....	ชี้หน้าว่าเหวยไอ้พลายแก้ว
โอหังดังกูไม่รู้แก้ว	เชื่อแถวของมึงแต่เพียงนั้น
สาหัสซัดขึ้นพระ โองการ	เอิบเอื่อมจะผ่านไอ้สวรรค์
เชื่อว่าตัวดีมีฤทธิ์ครัน	ถึงจะได้ขอบขัณฑเสมา
ใครเลยเฮ้ยเขาจะไหวมึง	เขารู้ถึงว่าไม่สมวาสนา
กูรู้จักพ่อแม่แต่ไรมา	พ่อมึงชื่อว่าอายขุนไกร

แม่มีงอเฒ่าทองประศรี
 พระทรงภพฆ่าฟันให้บรรลัย
 รีบสิ้นทั้งโคตรญาติกา
 ซอนซอกออกจากพระนคร
 มีงอยู่กับเฒ่าเขาชนไก่
 ไปรบเชียงทองมาว่าตัวดี
 ได้ดีมีทันจะถึงปี
 ทำซูแม่รักลักเข้าไพร
 เจ้านายรักใคร่ไม่รักตอบ
 อย่าหมายเลยว่าจะปลอดครอดชีวิต

ปีนั้นไปล้อมกระบือใหญ่
 ตัดหัวเสียบไว้ที่กลางคอน
 ตัวมีงแม่พาไปเร็นซ่อน
 ย้อนไปอยู่บ้านกาญจน์บุรี
 บวชที่วัดส้มใหญ่ไอ้จี่หนี
 ได้เป็นที่ขุนแผนแวนไว
 หลบหนีมาคิดกบฏได้
 คบมีงไม่ได้ไว้เป็นมิตร
 ทำชอบกลับระยำมาทำผิด
 ไส้ข้างวางชีวิตกระชั้นมา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 374-375)

จากถ้อยคำที่ขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทรานำมาบริภาษนี้ ทำให้ขุนแผนโกรธมาก จนถึงขั้นฆ่าทั้งสองคนตาย ดังคำกลอนความว่า

“ขุนแผนฟันคนร่นกรูกฐ
 ขุนรามแทงกรอกด้วยหอกใหญ่
 ขุนแผนถาโถมเข้าโรมรัน
 โดดจากหลังม้าฟาดบ่าฉับ
 ขุนรามสิ้นใจเลือดไหลริน
 ขุนเพชรอินทราเข้ามาช่วย
 แทะอกขุนแผนแสนสะท้าน
 ขุนแผนโผนขึ้นข้างง้างคอฟัน
 คาบลิ้นเลือดฝาดเหมือนชาดเซ็ด

ถึงขุนรามตรงจู่เข้าประจัน
 ถูกไหลไม่ถนัดสะบัดหัน
 ฟันขุนรามตกข้างลงกลางดิน
 ล้มพับฟันซ้าคะมำคั้น
 สิ้นคนหนึ่งแล้วอายตัวการ
 ชักหอกกรอกกรวยเข้าต่อด้าน
 อยู่ยงคงปานกับเหล็กเพชร
 ฉะฉาดขาดสะบั้นดั่งมือเด็ด
 กลับขึ้นมาระเห็จมากกลางทัพ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 376)

จากคำกลอนที่ยกมา เห็นว่าขุนแผน โกรธขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทรา มาก และแก้ปัญหาคำความขัดแย้งและระบายความ โกรธแค้นของตนเองออกมาด้วยวิธีการต่อสู้กับทั้งสอง ผู้แต่งสร้างให้พระเอกของเรื่อง คือ ขุนแผนเป็นตัวละครที่มีความสามารถ ขนาดที่ว่า ขุนเพชรอินทรา และขุนรามอินทราซึ่งข้างอยู่ก็ยังไม่สามารถสู้ขุนแผนที่มีมาอยู่ได้ ทั้งยังย้ำให้ผู้อ่านเห็นถึงความ

เก่งกาจของขุนแผนที่แม้ลำพังตัวคนเดียวก็ยังสามารถต่อสู้กับทั้งสองคน ได้อย่างที่เรียกได้ว่าอีกฝ่ายไม่มีทางสู้ได้เลย แม้จะเป็นฉากที่แสดงความสามารถของขุนแผนให้สมกับความเป็นพระเอกของเรื่อง แต่ผลของความรุนแรงในตอนนี่คือความตายของตัวละครของขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทรา ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว กลายเป็นความเสียหายที่น่าสะพรึงกลัวมาก

การทำศึกสงครามปรากฏอยู่ในทุกยุคทุกสมัย การต่อสู้กันจะกระทำเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งจำเป็นต้องมีกองทัพ และแย่งชิงให้ได้มาในสิ่งที่ผู้ที่เป็นหัวหน้าหรือผู้นำต้องการ การทำสงครามจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งการคิด การวางแผน การฝึกฝนบุคคลภายในกองทัพของตนให้มีความเชี่ยวชาญในการรบ ซึ่งฝ่ายใดมีความพร้อมมากกว่า มีผู้ที่มีความสามารถหรือพลทหารที่มีความชำนาญเชี่ยวชาญในการรบมากกว่า และมีจังหวะและโอกาสที่ดีกว่า ฝ่ายนั้นย่อมเป็นฝ่ายชนะ และได้รับสิ่งที่ตนต้องการ

สงครามส่วนใหญ่มักมีสาเหตุมาจากความโลภ ความต้องการครอบครองของมนุษย์ ไม่ว่าจะป็นทรัพย์สินสมบัติมีค่า ชื่อเสียง การแย่งชิงดินแดน การขยายอาณาเขต ช่วงชิงความเป็นใหญ่เพื่อแสดงแสนยานุภาพ หรือแม้แต่เรื่องของการแย่งชิงผู้หญิง ในวรรณคดีไทยมักมีสงครามปรากฏอยู่เสมอ นอกจากเป็นการช่วยให้ตัวละครเอกได้แสดงความสามารถให้สมกับเป็นตัวเอกแล้ว ยังช่วยให้เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างน่าสนใจ สนุกสนาน ตื่นเต้น และน่าสนใจด้วย ในสาขาเรื่องขุนช้างขุนแผน ปรากฏการทำศึกสงครามอยู่หลายครั้ง การทำสงครามต้องใช้ความรุนแรงอยู่เสมอ เริ่มต้นตั้งแต่การเกณฑ์ไพร่พล ฝึกทหาร การต่อสู้ปะทะกัน ตลอดจนผลของสงครามที่มีแต่ความเสียหายมากมาย ตัวอย่างการทำสงครามในสาขาเรื่องขุนช้างขุนแผนเช่นตอนที่กองทัพเชียงใหม่สู้กับกองทัพไทยที่เชียงใหม่ไม่สามารถสู้ทัพไทยได้จึงต้องหนีไป ดังกลอนว่า

“เข้าล้อมหน้าล้อมหลังประด้างฟัน	พวกไทยตัวกลั่นล้วนแก้วกล้า
เจ้าพลายสังข์ตั้งโห่ขึ้นสามลา	กระเทียมม้าฝ่าฟันประจันรับ
ลาวแทงเข้าด้วยทวนสวนสกัด	ไทยปิดทวนพลาดฟาดฟันจับ
พวกลาวแร่แก็กันไทยฟันยับ	โถมจับล้มคะมำกว่าโค้งโค้ง
ไล่ตะบันฟันพิศสกัดสะแกง	ลาวแทงไทยผลุงสะตั้งโหยง
ไม่เข้าไทยไทยกระที่บอยู่โกรงโกรง	ไล่ทันฟันโป้งเข้าหลังบึง
ลาวเงื้อทวนใหญ่แทงไทยปราด	ไทยฟาดคันทวนสวนแทงฝัง
หัวถลาคว่าถลาคตกม้าตึง	ยิ่งตายยิ่งตะบึงเข้าบุกบันฯ

๑เจ้าพลายกับพวกสามสิบห้า
เห็นลาวล้อมเข้าใกล้ออกไป
ลาวแทงไทยฟันตะบันฆ่า
เป็นกลุ่มกลุ่มหุ้มห้อมล้อมเข้าไว้
เจ้าพลายขับสีจันท์เข้าฟันฟาด
ถึงลาวคาดเครื่องอานกินว่านยา
ลาวรวมกลุ่มแทงเสียงอีกอีก
บุกตะบันฟันขนาคาบไม่กิน
พวกลาวหวาดหวั่นพรั่นชะงัก
ร้องว่าดาบเรាប់เข้าเนื้อ
เจ้าพลายแกว่งดาบอยู่วาววับ
ดังพญาสีหราชกาจฉกรรจ์
เข้าไหนลาวหนือผู้มีฉาว
เกรงสง่าไม่กล้าเข้าใกล้ตัว

คว้างคว้างวางมาดั่งกั้งหัน
ลาวเข้ารันรุมตีไม่หนีไทย
ที่อยู่เหยียบกันเข้ามาหาถอยไม่
จนเต็มทีพวกไทยหัวไหล่ล่า
ดาบลงยันต์ฟันขาดดั่งฟ้าผ่า
ถูกดาบมรณาลงคาดดิน
ทวนหักหอกอยู่บูบับิน
เจ้าพลายฟาดขาดคืบสิ้นเป็นเปื้อน
ดังสุนัขพามุ่เข้าสู่เสือ
คูฟันชั้นแต่เสือบเข้ามัน
พวกลาวถอยที่อยู่ชยขึ้น
เข้าผกผันแผ่นคว้างกลางฝูงวัว
พวกลาวต่างขยี้นสันหัว
ด้วยความกลัวชีวิตจะบรรลัยฯ

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 105-106)

จากคำกลอนข้างต้นจะเห็นว่า การทำศึกสงครามเป็นฉากที่รุนแรงน่ากลัว มีการใช้อาวุธปะทะกัน ต่อสู้กัน ฆ่ากัน ใช้กลยุทธ์ทุกวิถีทางเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามพ่ายแพ้ไป การทำสงครามเป็นการใช้ความรุนแรง ที่สร้างความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้มากที่สุด ผลของความรุนแรงนั้นมีตั้งแต่เสียชีวิต เสียกำลังใจ ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงสาหัส หรือถึงขั้นเสียชีวิต และยังส่งผลต่อชื่อเสียง ทรัพย์สิน รวมถึงทรัพยากรต่างๆ อีกด้วย

ฉากของการทำสงครามแม้จะเป็นฉากที่สามารถสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ฟังหรือผู้อ่าน ชวนให้ตื่นเต้น ระทึกใจได้ก็ตามที แต่ฉากของสงครามที่แท้จริงนั้น เป็นฉากที่มีแต่ความน่ากลัว สังเกตได้ว่าตัวละครแต่ละตัวล้วนไม่อยากจะต่อสู้ ไม่อยากปะทะ ไม่อยากทำสงคราม ถ้าหนีได้ก็หนีไปแล้ว เพราะผลของสงครามในท้ายที่สุดคือการสูญเสีย ผู้ที่ได้ผลประโยชน์ของฝ่ายตรงข้ามคือผู้นำที่ชนะสงครามเท่านั้น ไพร่พลแทบไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ เลยเพียงแต่การทำสงครามของไพร่พลในสมัยที่แต่งเสภาเรื่องนี้ เป็นการทำการรบตามหน้าที่ รบเพื่อศักดิ์ศรีของตน ให้สมกับความ เป็นชาย และเป็นไปตามคำสั่งของกษัตริย์ หรือผู้ที่เป็นผู้นำ ที่บัญชาการรบอยู่เบื้องหลังเท่านั้น

ผู้แต่งได้สร้างภาพของไฟร่พลฝ่ายที่แพ้สงครามหรือสู้่อีกฝ่ายไม่ได้ ให้นำ่สงสารและนำ่ ขบขันไปในตอนเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็ความเสียหายที่ตัวละครได้รับหรือแม้แต่การหลบหนี ซึ่งการ หนีที่แท้จริงของไฟร่พลนั้น เป็นการลนลานที่จะหลบหนี เอาชีวิตให้รอด เพราะมนุษย์ทุกคนต่างรัก ชีวิตของตน เวลาที่เสี่ยงเป็ความเสี่ยงตายเช่นในช่วงสงคราม ชีวิตของตนย่อมมีค่ามากที่สุดเหนืออื่นใด ซึ่งตรงข้ามกับแนวความคิดที่ว่า พลทหารต้องมีความกล้าหาญ ไม่กลัวตาย เข้มแข็ง และเด็ดเดี่ยว

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ถึงแม้ว่าฉากของสงครามจะนับว่าเป็นฉากที่มีสร้าง ความรุนแรงมาก มีตัวละครได้รับความเสียหายจากการใช้ความรุนแรงอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ฉากของ สงครามกลับสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้ฟังหรือผู้อ่านได้ไม่มากเท่ากับการฆ่าตัวละครเอก ความ ตายของตัวละครเอกจะส่งผลต่อทั้งเนื้อเรื่อง และอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังหรือผู้อ่านได้มากกว่า ซึ่งผู้วิจัยจะยกไปวิเคราะห์ในบทถัดไป

5. การทำลายชีวิต

การทำลายชีวิตนั้นเป็นการเจตนาจงใจทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับผลเสียหายถึงแก่ชีวิต ต้องการให้อีกฝ่ายถึงแก่ความตาย ผลของการกระทำนั้น ต้องการผลลัพธ์ออกมาอย่างเดียวกันคือ ต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต การทำลายชีวิตสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 อย่าง ดังนี้

5.1 การฆ่า

เป็นการทำร้ายร่างกายของอีกฝ่ายจนถึงแก่ชีวิต ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน นอกจากการ ทำสงครามแล้วเกิดการตายแล้ว ยังมีการฆ่าโดยจงใจ หรือเจตนาที่จะฆ่าอีกฝ่ายให้ตายอย่างชัดเจน เพื่อจุดประสงค์อย่างหนึ่งของผู้กระทำการฆ่า ผู้ที่จะฆ่าคนให้ตายโดยเจตนาได้ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจที่ โหดร้าย และใจแข็งเป็นอย่างมาก การฆ่าในเรื่องนี้จึงปรากฏแต่ผู้ชายที่เป็นฝ่ายกระทำ และผู้ที่ถูก กระทำนั้นเป็นฝ่ายที่มีพลังกำลังอ่อนด้อยกว่า เช่น ผู้หญิง เด็ก และผู้ที่มีวิชา ความสามารถ ด้อยกว่า จะเป็นฝ่ายที่ถูกฆ่า การฆ่านั้นนอกจากจะเกิดผลเสียหายถึงแก่ความตายแล้ว ยังมีผลต่อจิตใจของผู้ที่ เกี่ยวข้อง เป็นญาติมิตรกันอีกด้วย โดยเฉพาะถ้าเป็นตัวละครสำคัญหรือตัวละครเอกถูกฆ่า ยังมี ผลกระทบต่อจิตใจของตัวละครอื่นที่มีความสัมพันธ์กับตัวละครเอกนั้น ได้อย่างชัดเจน มีผลทำให้อ เกิดความขัดแย้งกันเกิดขึ้นและมีผลทำให้อเนื้อเรื่องมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น

ตอนที่ปรากฏการณ์อย่างเด่นชัดและรุนแรงในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน เช่น ตอนขุนแผน
ฆ่านางบัวคลี่

ตอนขุนแผนฆ่านางบัวคลี่ ในตอนนี้เริ่มต้นจาก ขุนแผนแค้นขุนช้าง และต้องการแก้แค้น
โดยการลักพาตัวนางวันทอง จึงคิดตีดาบ ซ้อมม้า และหากุมาร ขุนแผนตระเวนป่าจนพบนางบัวคลี่มี
ลักษณะดีพร้อมที่น่าน่าจะให้กำเนิดลูกชายด้วยกัน ได้จึงอยากได้นางมาเป็นเมีย ขุนแผนจึงสมัครเข้าอยู่
กับหมื่นหาญ ต่อมาขุนแผนเริ่มขัดแย้งกับหมื่นหาญเพราะต่างคนต่างคิดว่าตนมีวิชาดีกว่ากัน เมื่ออยู่
ร่วมกันไปนานวันหมื่นหาญยังไม่พอใจการกระทำของขุนแผนหลายอย่าง จนหมื่นหาญกับเมียคิด
วางอุบายให้นางบัวคลี่ลอบวางยาพิษขุนแผน แต่อุบายนี้ไม่สำเร็จเพราะ โหงพรายของขุนแผนมา
กระซิบบอกเสียก่อน ทำให้ขุนแผนมีความแค้นใจรอบคร้วหมื่นหาญมาก

ในตอนนี้นุ้ขุนแผนจึงมีทั้งความรักและแค้นนางบัวคลี่ระคนกัน ประกอบกับขุนแผนอยากได้
ทารกมาทำกุมารทองอยู่แล้วตั้งแต่ก่อนหน้าที่จะมาอยู่กับหมื่นหาญ เมื่อสบโอกาสและทุกอย่างลง
ตัวเช่นนี้นุ้ขุนแผนจึงขอลูกกับนางบัวคลี่และนางก็ให้โดยไม่ได้อะไร ขุนแผนจึงฆ่านางบัวคลี่และ
เอาตัวลูกไป โดยมีเหตุผลของการกระทำว่านางคิดฆ่าตนเองก่อน โดยมีจุดประสงค์คือ ขุนแผน
ต้องการฆ่านางบัวคลี่ ฆ่าท้องนางบัวคลี่เพื่อนำลูกในท้องมาทำกุมารทอง ดังกลอนว่า

“แล้วซักร่มดั่งท่างายยับ	ใจกลับมืออ่อนสะท่อนจิต
แล้วกลับนึกขึ้นถึงนางวางยาพิษ	เอาชีวิตเสียเถิดอย่าไว้มัน
เอามิดคร่ำคำอกเข้าตัวอีก	เลือดทะลักหลวมทะลุตลอดสัน
นางกระเดียดเสือกคืนสิ้นชีวัน	เลือดก็คั่นคาดแดงดั่งแทงควาย
แล้วผ่าแผ่แผ่แฉ่งตลอดดอก	แหะหะระรกให้ขาดสาย
พินิจแน่แลเห็นว่าเป็นชาย	ก็สมหมายดีใจไม่รั้งรอ
อุ้มเอาทารกยกจากท้อง	กุมารทองมาเถิดไปกับพ่อ
หยิบเอาย่ำใหญ่ใส่สวมคอ	เอาผ้าห่อลูกชายสะพายไป”

(ขุนช้างขุนแผนเล่ม 1: 296)

จากคำกลอนที่ยกมา เห็นว่า ตอนนี้เป็นตอนที่ขุนแผนฆ่านางบัวคลี่ ซึ่งเป็นเมียของตนเอง
และฆ่าตอนที่นางบัวคลี่กำลังตั้งครรภ์อยู่ด้วย การฆ่าในลักษณะนี้ เป็นการฆ่าที่ทารุณ ขุนแผนฆ่า
นางบัวคลี่เพราะอารมณ์โกรธแค้นใจ และลึกๆ แล้วก็ต้องการลูกของตนเองมาทำกุมารทองด้วย คำ

กลอนตอนนี้ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจมาก ความรุนแรงที่ขุนแผนกระทำต่อนางก็ยังไม่บังเกิดเป็นภาพที่น่าสะพรึงกลัวด้วย

จากตอนขุนแผนฆ่านางบัวคลี่นี้ เป็นตอนที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก จนผู้ฟังหรือผู้อ่านจดจำกันได้เป็นอย่างดี สาเหตุที่ตอนนี้มี ความรุนแรงเด่นชัด เนื่องจากผู้กระทำหรือผู้ฆ่าเป็นผู้ชาย กระทำการฆ่าผู้หญิง ซึ่งเป็นผู้ที่มีกำลังน้อยกว่า ไม่มีเรี่ยวแรงมากพอที่จะสู้อีกฝ่ายหนึ่งได้ ทั้งยังเป็นตัวละครที่สำคัญ มีผลต่อเนื้อเรื่องทำให้เรื่องราวเปลี่ยนแปลงไป และปรากฏวิธีการฆ่าที่โหดร้ายทารุณ จึงทำให้กลอนตอนนี้เป็นภาพความรุนแรงที่ชัดเจน

การทำลายชีวิตโดยการฆ่านั้น เป็นการกระทำที่โหดร้าย อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีทางสู้ได้เลย เพราะผู้กระทำมีเจตนาจงใจที่จะฆ่า และเป็นการกระทำที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการปะทะต่อสู้กัน ผู้ถูกกระทำได้รับผลของความรุนแรงคือความตายเพียงอย่างเดียว

5.2 การประหารชีวิต

การประหารชีวิตเป็นการลงโทษอย่างหนึ่ง มีผลรุนแรงที่สุดเพราะฝ่ายที่โดนประหารชีวิตจะต้องตาย การตายของตัวละครนี้เป็นการตายด้วยความตั้งใจของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งผู้ที่ถูกประหารชีวิต จะไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะถือเป็นคำสั่งของพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นเจ้าของชีวิต ในสภารื่องขุนช้างขุนแผนนี้ปรากฏการประหารชีวิต โดยเพศฆาตเป็นผู้ประหารทั้งหมดสามครั้งคือ ประหารชีวิตขุนไกรพลพ่าย นางวันทอง และเถนขวาด ซึ่งตัวละครทั้งสามเป็นตัวละครเด่นที่ผู้อ่านจดจำกันได้เป็นอย่างดี

ตอนสมเด็จพระพันวษาสั่งประหารชีวิตขุนไกรพลพ่ายที่แทงควายตายต่อหน้าพระพักตร์

“อครานั้นพระองค์ผู้ทรงฤทธิ์
ดั่งลมกาฬพานพัดขัดพระทัย
เหม่เหม่คู่อ้ายขุนไกร
แกลิ่งแทงเล่นภูเห็นอยู่ต่อตา
เหวยเหวยเร่งเร็วเพศฆาต
เสียบใส่ขาหยั่งขึ้นถ่างไว้

กริ้วโกรธตะลึงพิชเพลิงไหม้
ไบพระสุรเสียงประเปรี้ยวมา
แทงกระบือน้อยใหญ่เสียนักหนา
จนแตกหนีเข้าป่าพนาลัย
พินให้หัวขาดไม่เลี้ยงได้
ริบสมบัติเข้าไถอย่าได้ซ้ำ

ฝ่ายพวกเพชฌฆาตอาจอง
ได้ตัวขุนไกรมัดไพล่มา

.....

เพชฌฆาตฟาดด้วยดาบอันคมกล้า
ดวงจิตพอระงับดับลง

รับสั่งแล้วตรงเข้าจุดคร่า
ตอกหลักแล้วว่าให้ก้มลงฯ

.....

ขุนไกรชีวาเป็นมุขผง
ท่ามระงเอาจศพไปเสียบไว้”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 22-24)

ตอนสมเด็จพระพันวษาสั่งประหารชีวิตนางวันทอง นางไม่สามารถเลือกว่าจะอยู่กับใครได้

“เร่งเร็วหวยพระยายมราช
ออกเอาขวานผ่าอย่าปราณี
เอาใบตองรองไว้ให้หมากิน
ฟันให้หญิงชายทั้งหลายดู

ไปฟันฟาดเสียให้มันเป็นผี
อย่าให้มีโลหิตติดดินดู
ตกดินจะอัปรีภัยกาลอยู่
สิ่งเสร็จเสด็จสู่ปราสาทชัยฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 234)

ต่อมาเพชฌฆาตประหารชีวิตนางวันทอง

“เพชฌฆาตแกว่งดาบวาววามมา
ต้องคอนางวันทองขาดสะบั้น

ย่างทำกำว้างแล้วฟันลง
ชีวิตดับดับปล้นเป็นมุขผง”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 247)

และตอนสมเด็จพระพันวษาสั่งประหารชีวิตเถนขवाद

“ฝ่ายลูกขุนศาลาแลศาลหลวง
เถนขवादโทษมหันต์อันชพาล
พระองค์ทรงฟังคำปรึกษา
อ้ายนี้เจ้ามารยาอย่าไว้ใจ
สิ่งเสร็จพระเสด็จขึ้นข้างใน
หมายบอกรับสั่งพระทรงธรรม์

ทุกกระทรวงปรึกษาว่าขาน
ควรประหารให้สิ้นชีवालัย
พระโองการสั่งมาหาช้าไม่
จงมอบให้อ้ายชุมพลเอาไปฟัน
นครบาลรีบไปขมิ้มมัน
เถนนันมอบให้พลายชุมพล”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 401)

จากนั้นเพชรฆาตจึงประหารชีวิตเถนवाद

“ครั้นถึงตะแลงแกงก็ยิ่งหยุด

อุตุลุดผู้คนไม่ขาดเสียง

ปักหลักมัดเถนวางเอนเอียง

ชุมพลเหวี่ยงดาบจาดคอขาดไป”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 402)

จากคำกลอนทั้งสามตอนที่ยกมา แสดงให้เห็นว่า ผู้สั่งประหารชีวิต คือ สมเด็จพระพันวษา ซึ่งเป็นใหญ่ที่สุดในแผ่นดิน มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการตัดสินพระทัย นอกจากบุคคลทั้งสามที่โดนตัดสินลงโทษประหารชีวิตแล้ว ยังมีเจ้าเมืองเชียงใหม่ เหล่าบรรดาเสนาข้าฝ้าฯ ขุนช้าง และนางสร้อยฟ้าที่เกือบโดนประหารชีวิต แต่สมเด็จพระพันวษาทรงอภัยโทษให้เสียก่อน

จากประเภทของความรู้แรงที่ปรากฏอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ แสดงให้เห็นว่า ความรู้แรงมีอยู่หลายรูปแบบ หลายระดับ ส่วนใหญ่ตัวละครจะแก้ไขหรือยุติปัญหาด้วยความรู้แรง ซึ่งทำให้เห็นว่า ความรู้แรงเหล่านั้นย่อมจะเป็นอันตรายต่อทั้งตัวเองและผู้อื่น การใช้ความรู้แรงในระดับเพียงเล็กน้อยก็ยังส่งผลกระทบต่อจิตใจของฝ่ายที่ถูกกระทำ หากยังใช้ความรู้แรงที่รุนแรงมากขึ้น ทารุณมากขึ้น ผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจก็จะมีผลมากขึ้นตามไปด้วย

การใช้ความรู้แรงนั้น ไม่จำเป็นที่ตัวละครจะใช้แค่เพียงทางใดทางหนึ่ง เช่น ทางวาจา หรือทางกาย เพียงทางใดทางหนึ่งเท่านั้น แต่ตัวละครนั้นๆ สามารถใช้ความรู้แรงหลายรูปแบบ หลายวิธีการในครั้งเดียวกันนั้น เช่น ตัวละครอาจใช้ความรู้แรงทางวาจาก่อน เมื่อได้บริภาษกันหนักขึ้นเรื่อยๆจนถึงจุดๆหนึ่ง ตัวละครอาจมีอารมณ์รุนแรงเพิ่มมากขึ้น ก็อาจแก้ไขปัญหารี้อจบลงด้วยการใช้ความรู้แรงทางร่างกายก็เป็นได้ ซึ่งการใช้ความรู้แรงหลากหลายรูปแบบรวมกันไปในี่ เป็นเรื่องที่มีความสมจริงและคล้ายกับชีวิตของคนในโลกแห่งความเป็นจริงอย่างมาก

ในเรื่องนี้ จะเห็นว่าตัวละครใช้ความรู้แรงในรูปแบบต่างๆกันตามบุคลิก และลักษณะนิสัยของตัวละคร ตั้งแต่ วาจา กาย อาวุธ เครื่องมือ และไสยศาสตร์ ซึ่งทำให้เห็นว่ายิ่งให้อาวุธร้ายแรงหรือไสยศาสตร์ที่รุนแรงมากเพียงไร ความรู้แรงย่อมทวีความรู้แรงเพิ่มมากขึ้น เห็นได้ว่ายังมีความก้าวหน้าทางวิชาการด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเพียงไร อาวุธและสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นก็จะกลายเป็นเพียงแค่สิ่งประดิษฐ์ที่จะช่วยเพิ่มความทุกข์ทรมานให้แก่ผู้คนให้มากยิ่งขึ้นเท่านั้น

แม้มนุษย์จะมีกิเลส มีอารมณ์รัก โลภ โกรธ หลง ก็ตาม แต่หนทางรอดที่ชัดเจนที่จะช่วยระงับ บรรเทาความรุนแรง ได้คือการให้อภัย เพราะจากการที่ตัวละครต่างๆ มีการให้อภัยกัน รวมถึงการที่ สมเด็จพระพันวษาให้อภัยโทษ ความรุนแรงย่อมไม่เกิดขึ้น

ประเภทของความรุนแรงที่พบในเรื่องนี้จึงมีแค่ไม่กี่รูปแบบที่รุนแรง ซึ่งแตกต่างจากใน สมัยปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า วิทยาการที่ล้ำสมัยมากขึ้น ประกอบกับสื่อที่นำเสนอความ รุนแรงมีความง่ายต่อการที่ประชาชนจะเข้าถึงและมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ความรุนแรงที่พบ จึงมีอยู่หลากหลายและซับซ้อนมากกว่าในสมัยที่แต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งจะมีข้อสังเกตบาง ประการที่จะนำเสนอในบทถัดไป

บทที่ 4

วิธีการสร้างความรุนแรง

การสร้างภาพความรุนแรง คือ การสร้างเหตุการณ์รุนแรงให้เกิดภาพแก่ผู้ฟังและผู้อ่าน สามารถนึกภาพขึ้นตามที่กวีต้องการถ่ายทอดออกมาได้ ภาพความรุนแรงนั้นจะมีระดับความรุนแรงแตกต่างกันไปตามกลวิธีการสร้างภาพของกวี ยิ่งกวีบรรยายภาพให้มีความละเอียดมากเท่าไร ภาพที่เกิดขึ้นก็จะยิ่งมีความรุนแรงน่ากลัวมากขึ้นตามไปด้วย กลวิธีการสร้างภาพของกวี ดังนี้

วิธีการนำเสนอความรุนแรง

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนมีวิธีการนำเสนอความรุนแรง โดยผ่านองค์ประกอบต่างๆของวรรณคดี ดังนี้

1. วิธีการนำเสนอความรุนแรงผ่านโครงเรื่องและเนื้อเรื่อง

กุหลาบ (2546: 100-101) ได้กล่าวถึงความหมายของโครงเรื่องและเนื้อเรื่อง สรุปได้ว่าเนื้อเรื่อง (Story) คือเหตุการณ์ต่างๆ หลายเหตุการณ์ที่นำมาแต่งให้เป็นเรื่องราวต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ ให้อรรถาธิบาย ตลอดจนแสดงภาพให้ผู้อ่านได้เข้าใจตัวละครและเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ โครงเรื่อง (Plot) โครงเรื่องจะมีความใกล้เคียงกับเนื้อเรื่อง แต่สั้นและสังเขปความกว่าเนื้อเรื่อง ตัวเรื่องอาจบอกว่าตัวละครคิดอย่างไร พูดอะไร แต่จะไม่บรรยาย หรือวิเคราะห์ตัวละครเหล่านั้นเหมือนในเนื้อเรื่อง แม้เหตุการณ์ก็กล่าวถึงเฉพาะเหตุการณ์สำคัญในเนื้อเรื่องเท่านั้น

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะเห็นได้ว่า โครงเรื่องหลักเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้ชาย 2 คน คือ ขุนแผน และขุนช้าง ที่มีหญิงคนรักคนเดียวกัน คือ นางวันทอง ทำให้เกิดเรื่องราวของการแย่งชิงกันขึ้น กลายเป็นเรื่องราวของรักสามเส้า ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาต่างๆ นานา นำไปสู่การใช้กำลังของตัวละครทุกตัวที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งยังนำไปสู่การเกิดความขัดแย้งของเหตุการณ์ย่อยอีกเป็นจำนวนมาก

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเสภาเรื่องนี้ แสดงมุมมองอีกแง่มุมหนึ่งให้เห็นได้ชัดเจนนั่นคือ มนุษย์มักตกเป็นทาสของกิเลสตัณหาของใจตน เมื่อใดก็ตามที่ตัวละครนั้นๆ พยายามหาทางออก และแก้ไขปัญหาคด้วยความรุนแรงแล้ว ย่อมทำให้ชีวิตมีแต่ความทุกข์ ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ทั้งต่อตัวผู้กระทำเองและผู้ถูกกระทำ และทำให้สังคมส่วนรวมอยู่อย่างไม่สงบสุข เมื่ออ่านเสภา เรื่องขุนช้างขุนแผนแล้วจะพบว่า มีความรุนแรงปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้เห็นแก่นเรื่อง ของเสภาเรื่องนี้ว่า ถ้าใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาลแล้ว ย่อมพบกับความทุกข์ เห็นได้ว่าตัวละครในเรื่องนี้ที่แก้ไขปัญหาคด้วยวิธีการรุนแรง ล้วนแล้วแต่ไม่มีใครมีความสุขเลย ตัวละครในเรื่อง ต่างสนองกิเลสด้วยการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาค ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถเห็นได้ว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคนั้น สุดท้ายแล้วย่อมประสบกับความทุกข์ ไม่มีผู้ใดที่มีความสุขเลย

1.1 การสร้างความขัดแย้ง

โดยทั่วไป มนุษย์ย่อมมีความขัดแย้ง (Conflict) กันอยู่เสมอ ความขัดแย้งในบางครั้งอาจไม่ได้แก้ปัญหาคด้วยวิธีการรุนแรง ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2549: 29-30) กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ สรุปว่า ประวัติศาสตร์มนุษยชาติไม่เคยว่างเว้นความขัดแย้ง ความรุนแรงหรือสงครามไม่ใช่วิธีผลของความขัดแย้ง หากเป็นวิธีการแบบหนึ่งที่มนุษย์ใช้แก้ไขหาข้อยุติให้กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยสาเหตุต่างๆ กัน

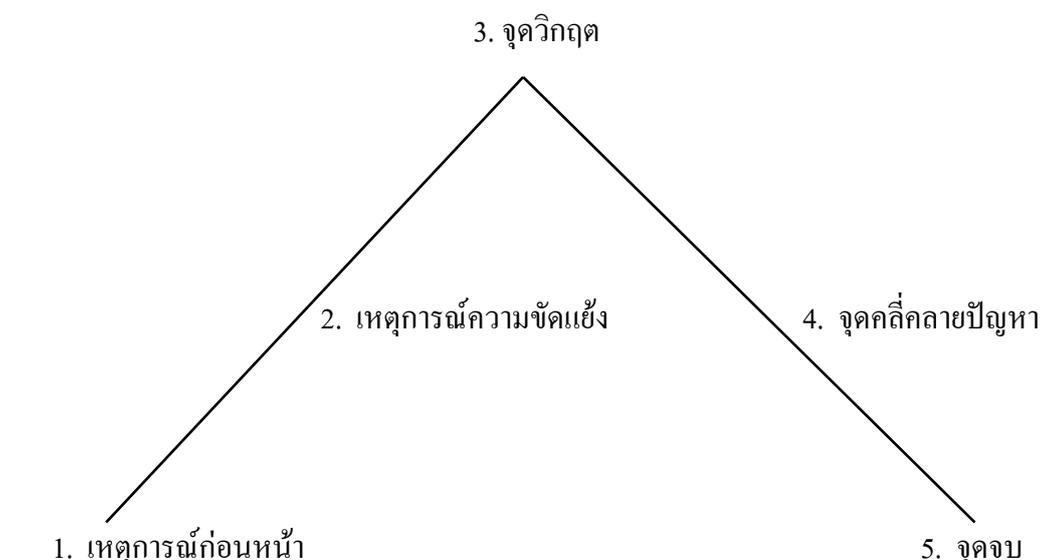
ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน วรรณคดี น้ำฟ้า (2543: 268-272) ได้วิเคราะห์ในประเด็นความขัดแย้งสรุปว่าความขัดแย้งในเรื่องนี้มีอยู่ 2 ประเภท คือ ความขัดแย้งภายในใจตัวละคร และความขัดแย้งภายนอก ซึ่งความขัดแย้งภายนอกสามารถจำแนกได้เป็น ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร ความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับชะตากรรม ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับกฎหมาย อาญาแผ่นดิน ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ และความขัดแย้งทางชนชั้น

จากความขัดแย้งที่มีอยู่จำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าตัวละครในเรื่องนี้ ถูกสร้างให้มีลักษณะนิสัยเหมือนมนุษย์จริงๆ เมื่อกวีสร้างประเด็นปัญหาหรือความขัดแย้งขึ้นมาให้กับตัวละครแล้ว ลำดับต่อมาที่จะต้องหาทางออกให้แก่ตัวละครด้วยวิธีการแก้ปัญหาค ปัญหาในบางครั้งก็จะแก้ไขด้วย

วิธีที่รุนแรง ซึ่งระดับความรุนแรงนั้นก็แตกต่างกันไปตามการกระทำของแต่ละคน ตั้งแต่ความรุนแรงในระดับเล็กน้อย จนถึงความรุนแรงในระดับมาก และมีรูปแบบของการกระทำที่แตกต่างกันไป เมื่อแต่ละคนใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาที่ต้องมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้ง 2 ฝ่ายได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ผลของการกระทำนั้นจะเป็นจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ คือปัญหาขัดแย้งนั้นจะได้รับการคลี่คลายลงด้วยความรุนแรง แสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้ประพันธ์ที่สามารถดำเนินเรื่องราวขัดแย้งที่แก้ไขด้วยความรุนแรงได้อย่างน่าสนใจ เป็นเหตุเป็นผลกันอย่างแนบเนียนต่อเนื่องกันไปจนเกิดเหตุการณ์ต่างๆที่เชื่อมโยงกันโดยตลอด

การสร้างเรื่องราวที่มีความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน จากการศึกษาพบว่า จะมีขั้นตอนการสร้างเรื่องเป็นไปตามลำดับ กล่าวคือ กวีจะสร้างความขัดแย้งให้กับตัวละคร ความขัดแย้งในบางครั้งจะกลายเป็นปัญหาลำบากไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการรุนแรงต่างๆ และจบลงในรูปแบบแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์รุนแรงนั้นๆ แล้วเหตุการณ์รุนแรงครั้งใหม่จึงจะเกิดขึ้นมา ในเรื่องนี้การดำเนินเรื่องในลักษณะนี้ปรากฏอยู่เกือบตลอดทั้งเรื่อง

จากการศึกษาการดำเนินเหตุการณ์รุนแรงในเรื่องนี้ พบว่า จะมีลักษณะการดำเนินเรื่องที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกันไป คือ เริ่มจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้า และจะสร้างความขัดแย้งหรือปัญหาให้แก่ตัวละครในหลายเหตุการณ์ ซึ่งนำไปสู่จุดวิกฤต และในที่สุดปัญหานั้นก็จะถูกคลี่คลายลง ในที่นี้จะเป็นการแก้ปัญหาด้วยวิธีการรุนแรง สุดท้ายจึงเป็นผลของการกระทำที่รุนแรงนั้นๆ การดำเนินเหตุการณ์รุนแรงในเรื่องนี้สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะโครงสร้างการดำเนินเหตุการณ์รุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

ตัวอย่างวิเคราะห์การดำเนินเรื่องในเหตุการณ์รุนแรงตามลักษณะ โครงสร้าง จะขอยกตอน ขุนช้างลงพลายงามไปมาในป่าวิเคราะห์ ดังนี้

เหตุการณ์ก่อนหน้า คือช่วงของเนื้อเรื่องก่อนหน้าที่จะเกิดความขัดแย้งขึ้น ในตอนนี้คือ เรื่องของขุนช้างที่อยู่กินกับนางวันทองมานาน จนนางวันทองท้อง ได้สิบเดือนแล้วก็คลอดลูก ออกมา ครอบครัวยุติสุขเลยลูกจนอายุได้ 9 ปี มีหน้าตาผิวพรรณเหมือนกับขุนแผน พุดเก่งและพูด เพราะ ทำให้นางวันทองคิดถึงขุนแผนอยู่ตลอดเวลา และตั้งชื่อลูกคนนี้ว่าพลายงาม

เหตุการณ์ความขัดแย้ง เกิดขึ้นระหว่างขุนช้างและพลายงาม ซึ่งเป็นพ่อเลี้ยงและลูกเลี้ยงกัน ขุนช้างมีความคับข้องใจกับรูปร่างหน้าตาพลายงามที่ละม้ายคล้ายคลึงกับขุนแผน และยังมีชื่อเสียง เรียงนามใกล้เคียงกับพลายแก้วหรือขุนแผนอีกด้วย ขุนช้างจึงสงสัยว่าพลายงามเป็นลูกของขุนแผน ไม่ใช่ลูกของตนอยู่เสมอมานิจคิดแค้นพยายามหาวิธีฆ่าพลายงาม ดังคำที่บรรยายถึงขุนช้างไว้ว่า “ทุกราตรีตรึกตรองจะฆ่าฟัน” ขุนช้างเก็บความรู้สึกกับแค้นใจเอาไว้จนในที่สุดก็ถึงจุดวิกฤตของ เหตุการณ์ เมื่อขุนช้างผู้ซึ่งเก็บความแค้นเอาไว้ในใจตลอด ได้โอกาสในการแก้แค้น ขุนช้างจึงลง พลายงามเข้าไปในป่า แล้วใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหในเวลาต่อมา

จุดคลี่คลายปัญหา คือ ขุนช้างใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา โดยใช้ความรุนแรง กระทำกับพลายงาม ในเหตุการณ์นี้ขุนช้างได้ใช้ความรุนแรงอย่างโหดร้าย ประการแรก คือ เป็นการกระทำของผู้ใหญ่ที่รังแกเด็ก เด็กยอมไม่มีทางสู้พลังกำลังของผู้ใหญ่ได้ ประการที่สองเป็นการ กระทำในที่ลับตาคน ซึ่งไม่มีใครที่จะมาช่วยเหลือพลายงามได้เลย และประการที่สาม คือ ขุนช้างใช้ ความรุนแรงฆ่าพลายงามด้วยวิธีการอันน่ากลัว และกวีก็บรรยายเหตุการณ์ออกมาอย่างละเอียดเป็น ลำดับขั้นตอน ทำให้มีความสมจริงจนกระทบใจผู้ฟังและผู้อ่านให้จดจำเหตุการณ์ในครั้งนี้ได้เป็น อย่างดี ดังคำกลอนความว่า

“เห็นลับลี้ที่สังคฆัดเขมร	สะบัดเบนเบือนเหวี่ยงลงเสียงพลูง
ปะตะซำตำผางเข้ากลางพุง	ถีบกระทุ้งถองทุบเสียงอุบโอบ
พลายงามร้องสองมือมันอุดปาก	คิ่นกระดากถลากลไถสร้องไห้โหย
พอหลุดมือรื้อร้องวันทองโวย	หม่อมพ่อ โบยตีฉันทบบรรลัย
ไม่เห็นแม่แลหน้าตาตก	ขุนช้างชกจุดคร่าไม่ปราศรัย

จนเหนือตกกระปรกกระปรอมขึ้นคร่อมไว้	หอบหายใจชักชักเข้าหักคอ
พลายงามคืนสิ้นเสียงสำเนียงร้อง	ยกแต่สองมือไหว้หายใจฝ่อ
มันห้ามว่าอย่าร้องก็ต้องรอ	เรียกหม่อมพ่อเจ้าขออย่าฆ่าเลย
จงเห็นแก่แม่วันทองของลูกบ้าง	พ่อขุนช้างใจบุญเจ้าคุณเอ๋ย
ช่วยฝังปลุกลูกไว้ใช้เช่นเคย	ผงกเงยมันก็ทุบทุบลงไป
บิบบจุมูกจุกปากกลากกระแทก	เสียงแอ๊กแอ๊กอ่อนชบสลบไสล”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 429-430)

เมื่อมีการกระทำที่รุนแรงเกิดขึ้น ในท้ายที่สุด ผลแห่งการกระทำนั้น มักแสดงให้เห็นถึงความเสียหายที่ตัวละครได้รับ ในเหตุการณ์นี้ ขุนช้างทำร้ายพลายงามอย่างโหดร้ายจนนึกว่าพลายงามตายแล้วจึงเอา خونไม้ทับไว้แล้วตนก็เดินกลับบ้านไป ดังคำกลอนว่า

พอผีพรายนายขุนแผนผู้แวนไว	เข้ากอดไว้มิให้ถูกลูกของนาย
ขุนช้างเห็นว่าทับจนดับแตก	เอาคาแฝกฝุ่นกลบให้ศพหาย
แล้วกลิ้ง خون ซ้อนทับให้ลับกาย	ทำลอยชายชมปากกลับมาเรือน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 429-430)

คำกลอนข้างต้น เป็นผลของการใช้ความรุนแรง คือ พลายงามยังไม่ตายเพราะผีพรายของขุนแผนช่วยไว้ได้ กวีได้สร้างปัญหาขัดแย้งขึ้นมาต่อจากเดิม คือ พลายงามได้เก็บเอาความแค้นในครั้งนี้ ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างตนกับขุนช้างเอาไว้ เพื่อจะแก้แค้นคืนต่อไปในอนาคต

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงการสร้างเรื่องรุนแรง กวีจะใช้ความขัดแย้งของตัวละคร ยกขึ้นมาเป็นประเด็นปัญหา แล้วก็หาทางแก้ปัญหาของตัวละครด้วยวิธีการต่างๆ นานา วิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาขัดแย้งเหล่านั้นก็คือ การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา ในที่สุดผลของการกระทำที่รุนแรงของตัวละคร ก็ย่อมทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำรุนแรงได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

1.2 การสร้างสาเหตุของความรุนแรง

ตัวละครทุกตัวในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนมีพฤติกรรมและการกระทำที่แตกต่างกันไปตามลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเรื่องมาจากการกระทำของตัวละครทั้งสิ้น ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ผู้แต่งจะทำให้มีที่มาของการใช้ความรุนแรงหรือสาเหตุของการกระทำอยู่เสมอ ซึ่งตัวละครแต่ละตัวไม่ได้กระทำไปอย่างไร้เหตุผลหรือทำไปเพราะความขัดแย้ง (Conflict) เท่านั้น เพราะการกระทำของมนุษย์ส่วนใหญ่มักจะมีเหตุผลของการกระทำ ซึ่งความขัดแย้งในบางครั้งก็ไม่ได้ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นเสมอ ตัวละครจะทำไปเพราะปัจจัยต่างๆ หลายประการ ปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนก่อให้เกิดความรุนแรงนั้น จะอยู่บนพื้นฐานของสัญชาตญาณพื้นฐานของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีสัญชาตญาณ การกระทำต่างๆ กระทำไปทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวก็เพราะสัญชาตญาณเป็นแรงขับเคลื่อน

ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2550 : 129-130) กล่าวถึงคำว่า “สัญชาตญาณ” ซึ่งซิกมันด์ ฟรอยด์ได้ให้คำจำกัดความเอาไว้ว่า “มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีแรงขับเคลื่อน ที่มุ่งที่จะทำร้ายหรือทำลาย (Being born with a drive to injure or to destroy) พฤติกรรมก้าวร้าวจึงเกิดขึ้นจากแรงขับเคลื่อนนี้ แรงขับเคลื่อนดังกล่าวจะลดลงได้ก็ต่อเมื่อได้ปลดปล่อยพลังออกมาภายนอก โดยที่สติสัมปชัญญะไม่สามารถควบคุมไว้ได้ ด้วยลักษณะพิเศษดังกล่าวนี้เอง ฟรอยด์จึงเรียกแรงขับเคลื่อนนี้ว่าสัญชาตญาณ (Instincts)

ตามปกติ มนุษย์มักแสดงความก้าวร้าวรุนแรงออกมาตามสัญชาตญาณ โดยสัญชาตญาณนั้น มนุษย์จะแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งจะเป็นสาเหตุของความก้าวร้าวรุนแรง พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนมีส่วนสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ อยู่เสมอ ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน นอกเหนือไปจากสัญชาตญาณของมนุษย์ที่มักแสดงออกมาตามธรรมชาติและเป็นสาเหตุของการกระทำทุกการกระทำอยู่แล้ว การสร้างสาเหตุหลักของการใช้ความรุนแรงจะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1.2.1 ความรุนแรงกับอารมณ์

กันยา สุวรรณแสง (2542: 205) กล่าวถึงอารมณ์ไว้ว่า “ไม่ว่าเราจะทำอะไร คิดอะไร อารมณ์จะมีบทบาทเข้าไปแทรกแซงอยู่เสมอไม่มากก็น้อย คนแต่ละคนย่อมมีอารมณ์ และแสดงออกทางอารมณ์ต่างกัน และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ต่างกัน คนที่มีจิตใจปกติมักใช้อารมณ์

และควบคุมอารมณ์ของตนได้ดี คนที่ขาดสุขภาพจิตมักมีอารมณ์ไม่แน่นอน ควบคุมอารมณ์ของตนไม่ได้ ถ้าเป็นเช่นนี้มากๆ เข้า เขาก็มีปัญหาในทางการปรับตัว ถ้าปรับตัวให้เข้ากับสังคมไม่ได้ ก็ยิ่งควบคุมอารมณ์ไม่ได้มากขึ้น เป็นลูกโซ่ติดต่อกันเช่นนี้เรื่อยไป”

มนุษย์ทุกคนย่อมมีอารมณ์ อารมณ์เป็นสาเหตุหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ มนุษย์มีอารมณ์อยู่มากมายทั้งอารมณ์ในทางบวกคืออารมณ์ที่เกิดขึ้นแล้วทำให้สุขภาพจิตดี เช่น ดีใจ ตลก สนุก ฯลฯ และอารมณ์ในทางลบคืออารมณ์ที่เกิดขึ้นแล้วทำให้สุขภาพจิตไม่ดี เช่น เศร้า โศก เสียใจ หงุดหงิด กังวล เครียด ฯลฯ การแสดงออกของอารมณ์นั้นมีทั้งการเก็บอารมณ์เอาไว้ข้างในและการแสดงอารมณ์ออกมา ซึ่งเมื่อมนุษย์ได้ระบายอารมณ์ของตนเองแล้ว ในบางครั้งอารมณ์เพียงชั่ววูบก็อาจก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นมาได้

ตัวละครในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผนก็มีอารมณ์เช่นเดียวกันกับมนุษย์จริงๆ มีการแสดงอารมณ์ออกมาให้ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครเหล่านั้นมีความรู้สึกอย่างไร หากอารมณ์ที่แสดงออกมาเป็นไปในทางที่ดีก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้น แต่เมื่อไรที่อารมณ์นั้นเป็นไปในทางตรงกันข้ามก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาหรือความรุนแรงตามมา อารมณ์ที่สัมพันธ์กับความแค้น โกรธ ไม่พอใจ เป็นสาเหตุทำให้เกิดความรุนแรงขึ้น ซึ่งกวีบ่งบอกถึงอารมณ์เหล่านี้ด้วยคำว่า แค้น โกรธ ขัดใจ ฯลฯ

ความแค้นเกิดขึ้นจาก ฝ่ายหนึ่งไม่พึงพอใจในการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างรุนแรง ไม่มีหนทางตอบโต้หรือยังไม่มีการโต้ตอบออกมาในทันที จึงเก็บความไม่พอใจนั้นเอาไว้ภายในใจ ทำให้เกิดเป็นความแค้นหรือความพยาบาทขึ้น ความแค้นนั้นอาจเป็นสาเหตุของความรุนแรง หรือไม่รุนแรงก็ได้ หากความแค้นนั้นมีการให้อภัยหรือระบายออกมาในรูปแบบที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย ความแค้นนั้นก็จะไม่ทำให้เกิดความรุนแรง แต่หากระบายความแค้นออกมาในรูปแบบที่สร้างความเดือดร้อนเสียหาย ความแค้นนั้นก็ก็เป็นเหตุทำให้เกิดความรุนแรงได้ ดังนั้นความแค้นจึงสัมพันธ์กันกับความรุนแรงในบางกรณีเท่านั้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 265) ได้ให้ความหมายคำว่าแค้นไว้ว่า “โกรธ เจ็บใจอยู่ไม่หาย เช่น แค้นใจ แค้นเคือง”

ในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน ตัวละครที่มีความเคลื่อนไหวส่วนใหญ่จะทำให้เกิดความรู้สึกรุนแรงขึ้นมา และแสดงความรู้สึกออกมาทางวาจาและทางกาย สะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตัวละครนั้นๆ ได้ ตัวอย่างเช่น

“ครานั้นนางพิมน้อมสนิท	แค้นจิตขัดใจเป็นหนักหนา
แอบลักแลเห็นขุนช้างมา	แฝงฝาดังเรื่องให้เคืองใจ
อายนี้แลมันทำกูวันนี้	จนฟังเทศน์ฟังธรรมหาได้ไม่
จึงร้องตอบแม่ปล้นในทันใด	ไม่ไปละอย่าเรียกให้ยากเลย
แล้วแกล้งเรียกข้าค่าประจาน	แน่อายผลหัวล้านไปไหนเหวย
ยกยศยิ่งใหญ่กระไรเลย	ดอกเตยฤจะปลอมพยอมไพร
จงหองเอาเงินมาอวดอึง	แม่มิ่งกูหาปรารถนาไม่
จี๋เกียจการงานนี้สุดใจ	น้ำขอดโองไห้ไม่นำพา”

(สภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 105)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นตอนที่ขุนช้างกำลังสู้ขุนนางพิมพิลาไลยจากนางศรีประจัน ทำให้นางพิมพิลาไลยซึ่งไม่ชอบใจและแค้นขุนช้างในเหตุการณ์ที่ผ่านมาอยู่แล้ว พอมาเจอกับเหตุการณ์นี้ จึงเกิดความรู้สึกแค้นใจในตัวขุนช้างขึ้นมาอีก จนทำให้นางพิมพิลาไลยทนกับการกระทำของขุนช้างไม่ได้ และแสดงความรู้สึกออกมาด้วยการด่าว่าคือนายผลกระทบบขุนช้าง ทำให้ขุนช้างได้รับความอับอายอย่างมาก จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงทางวาจาที่เกิดขึ้นมาจากความแค้นใจของนางพิมพิลาไลยที่มีต่อขุนช้าง

ความแค้นในบางกรณี อาจแสดงความรู้สึกออกมาทางการกระทำหรือพฤติกรรมหลายลักษณะ ตัวอย่างเช่น ตอนที่ขุนแผนครวญแค้นขุนช้างที่ช่วงชิงหญิงคนรักและใส่ความให้พระพันวษาเข้าพระทัยผิด จึงคิดแก้แค้นตอบโต้ขุนช้างด้วยวิธีการไปลักพาตัวนางวันทองออกมาจากเรือนขุนช้าง ดังคำกลอนว่า

“แสนแค้นเคืองใจไอ้ขุนช้าง	ใจกระด้างกระเดื่องคิดให้คิดล่า
มันชิงวันทองไปอายใจคำ	แต่สักคำมิได้ว่าให้เคืองใจ
มิหนำยังซ้ำทูลยุแยง	เสียดแทงเอาลาวทองมันทำได้
ไม่แก้แค้นก็จะแค้นคั่งบรรลัย	เอออะไรเห็นรักกลับหักราน

สุภาษิตท่านประดิษฐ์ประดับแต่ง	ว่าใครคดก็เอาแข็งเข้าต่อต้าน
ถ้าใครซื้อซื้อต่อจนวายปราณ	นี่มันพาลเพื่อนคิดประเพณี
ตามกรรมจะระยำด้วยอาญา	ไปเบื่องหน้าเป็นโฉนให้รู้ที่
ตัวกูก็ลือช่าวาคนดี	พรงนี้จะไปยังสุพรรณ
จะผ่าแผ่แผ่อกดูให้ได้	ทำให้สมแก่นเป็นแมนมั่น
จะลักวันทอง ไปยัง ไพรวัน	คิดแล้วก็ตื่นเคียดทะยาน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 305)

ต่อมา ขุนช้างก็แก่นขุนแผนที่มาลักพานางวันทองไป ขุนช้างเกณฑ์พลของตนไปตามนางวันทอง แต่ก็สู้ขุนแผนไม่ได้ จึงเปลี่ยนวิธีการใหม่ คือ ไปทูลฟ้องสมเด็จพระพันวษาให้จัดการปราบขุนแผน ทำให้เกิดการต่อสู้กันครั้งใหญ่ คือขุนช้างได้ยกเอาทัพพลทหารอยุธยาไปสู้กับคนตัวคนเดียวเช่นขุนแผน ดังตัวอย่างคำกลอน

“ขุนช้างเจ็บจิตใจให้คิดแก่น	อ้ายขุนแผนมันทำกวนักหนา
จะไปทูลพระองค์ทรงศักดิ์ดา	คิดหากองทัพให้จับมัน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 356)

ข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงความแก่นของขุนช้าง ที่จะเป็นเหตุให้เกิดความรุนแรงขึ้นมาจากความแก่น ความแก่นใจของขุนช้างที่มีต่อขุนแผนทำให้สามารถกระทำการอันใหญ่หลวงได้เพียงแต่ขุนช้างต้องการชิงตัวนางวันทองกลับคืนมาเท่านั้น

ความแก่นยังสามารถโยงไปถึงประเด็นอื่นๆ ในหัวข้อความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมหนึ่งๆกับความรุนแรงได้อีก เช่น สามารถเชื่อมโยงไปถึงการใช้อำนาจได้ เช่น ความแก่นใจของสมเด็จพระพันวษาที่เจ้าเชียงใหม่ส่งพระราชสาสน์ทำทายนมาอย่างไม่เกรงกลัวพระบรมเดชานุภาพก็ทำให้สมเด็จพระพันวษากริ้วมาก ถึงกับจะใช้อำนาจสั่งยกทัพอยุธยาไปรบในทันที ดังคำกลอนว่า

“ครานั้นพระองค์ได้ทรงฟัง	แก่นคั่งเคืองขัดจนอัดอั้น
ให้ร้อนรุ่มกลุ่มพระทัยดังไฟกลับ	จะเผาผลาญชีวิตให้บรรลัย

.....

.....

อีกสามวันก็จะยกไปเชียงใหม่ ถ้าตีเมืองไม่ได้ก็ไม่กลับ
 เกณฑ์เมืองขึ้นน้อยใหญ่อย่าได้นับ เร่งจับตามไปให้สิ้นพล
 อ้ายพวกเชียงใหม่อย่าไว้มัน พบที่ไหนไล่ฟันเสียให้ป็น
 จนให้เมืองมันร้างว่างผู้คน รื้อจนกำแพงล้อมป้อมปราการ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 26-27)

จะเห็นได้ว่าความแค้นใจ เป็นเหตุให้เกิดความรุนแรงขึ้นตามมา และความแค้นนั้นหากเกิดขึ้นกับผู้มีอำนาจแล้ว การแสดงออกย่อมทวีความรุนแรงเกินกว่าจะคาดคิดได้

บางครั้งตัวละครจะโกรธและแสดงความรุนแรงต่อเนื่องออกมาจากความโกรธนั้นเลย ความโกรธเป็นอารมณ์ที่ส่งผลทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นมาโดยตรง หากตัวละครควบคุมอารมณ์โกรธเอาไว้ไม่ได้ กระทำหรือแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกไปเพื่อระบายความโกรธนั้นออกมา การกระทำดังกล่าวจะมีความรุนแรงปรากฏร่วมอยู่ด้วยเสมอ ตัวอย่างเช่น

“ชุมพลโกรธนักชกกระบี่ ฟันลงตรงที่หว่างแสบหน้า
 เลือดไหลปรี่ปรี่ร่วงมา ขร้วตาเจ็บซำก้นำไป”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 355)

ข้อความที่ยกมานี้ เป็นตอนที่พลายชุมพลโกรธเถนवादที่ไม่ยอมพาไปยังสถานที่ซึ่งรูปเลขยันต์ไว้ เลยชกกระบี่ฟันแสบหน้าเถนवादจนเลือดไหล แสดงให้เห็นว่าพอมีอารมณ์โกรธ ตัวละครสามารถกระทำเหตุการณ์รุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกายอีกฝ่ายหนึ่งได้

ในอีกกรณีหนึ่ง ถ้าบังเอิญมีเหตุการณ์บางอย่างมาทำให้ตัวละครที่กำลังโกรธคิดหาทางแก้แค้นนั้นสงบสติอารมณ์ลงได้ ความรุนแรงก็จะไม่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างตอนที่นางวันทองเล่าให้ขุนแผนฟังถึงความหลังที่ขุนช้างได้ทำกับตนขุนแผนก็บันดาลโทสะคิดแก้แค้นขุนช้างในทันที

“ครานั้นขุนแผนแสนสนิท แค้นคิดเลือดตาจะหลั่งไหล
 ชีชะควรรถามิตรคิดนอกใจ เป็นไรเป็นกันในวันนี้

 อ้ายพวกไพร่นั่งเฝ้าอยู่พร้อม ลูกไปล้อมบ้านไว้อย่าเข้าได้

ชักดาบแกว่งกวัดด้วยจิตใจ

จะโล่ฟันเสียให้สิ้นทั้งสุพรรณฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 231)

เมื่อขุนแผน โกรธแค้นขุนช้างจึงคิดแก้แค้น โดยสั่งไพร่พลให้ไปล้อมบ้านขุนช้างและ “โล่ฟันเสียให้สิ้นทั้งสุพรรณฯ” แต่ความเคืองแค้นของขุนแผนก็เป็นเพียงความคิดชั่วแค้นที่เกิดขึ้น เพราะต่อมานางลาวทองได้มาห้ามไว้ ดังความว่า

“ครานั้นลาวทองอยู่ในม่าน

เห็นผิวเคียดดาลจนตัวสั่น

ตกใจกลัวจะไปไล่ฟาดฟัน

เผยม่านออกมาสู้ขุนแผนไว้

งดก่อนผ่อนคิดให้จงดี

ฟังคำเมียนี่อัชฌาสัย

บ้านเมืองมีชื่ออ้ออิงใย

ไปไหนจะพ้นฝีมือกัน

ชอบผิดคิดให้เป็น कैามูล

พิศทุลถ้อยความเป็นไรนั้น

พอจะบังอาจใจไล่ฟาดฟัน

ภายหลังจะอันตรายตัว”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 231-232)

อย่างไรก็ดีจากคำกลอนที่ยกมา จะเห็นว่านางลาวทองออกมาห้ามขุนแผนไม่ให้กระทำการรุนแรงไว้ได้ก่อนที่จะมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น คือขุนแผนไปล้อมบ้านขุนช้างหรือการที่ขุนแผนไล่ฆ่าฟันขุนช้าง

ความไม่พอใจเป็นผลสืบเนื่องจากการที่บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ถูกใจตน ก็จะเกิดความขัดใจขึ้น หากเก็บความรู้สึกดังกล่าวเอาไว้ไม่ได้ก็ต้องหาวิธีระบายออกมา บางครั้งวิธีการระบายอารมณ์มักมีความรุนแรงปรากฏร่วมอยู่ด้วย เช่นในตอนที่ยกตัวอย่างมา แรกหน้าขุนแผนกับ พระหมื่นศรีเห็นขุนช้างอยู่ข้างคันโพธิ์ก็ถามความว่ามาอยู่ตรงนี้ได้อย่างไร หลังจากขุนช้างเล่าถึงความเป็นมาและวิงวอนขอให้เมตตานางวันทอง ดังกลอนว่า

“โปรดเมตตาภรรยาขังตกยาก

ต้องตราตราทอดตัวหัวระแหง

ข้าวสิ้นจะกินแต่รากแงง

แสงเดือนจะสว่างต่างไฟโพลง

พระหมื่นศรีก็ขัดใจที่ในสถานการณ์รุนแรงเช่นนี้ขุนช้างยังจะมัวหวังแต่นางวันทอง จึงแสดงออกด้วยการ

พระหมื่นศรีซัดใจเข้าไถ่ถอง
เตชะขุนช้างหกล้มลงโถ้งโถ้ง

ยังคะนองถึงแม่ยายตายโหง
โอยซี โครงลูกหักสะบักจม”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 377)

เนื่องจากพระหมื่นศรีไม่พอใจขุนช้าง จึงใช้ความรุนแรงกับขุนช้างด้วยการถองและเตะเสียนขุนช้างหกล้ม โถ้ง โถ้ง แสดงให้เห็นว่าความไม่พอใจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนนี้ ความรุนแรงกับอารมณ์จะปรากฏร่วมกันเสมอ แสดงให้เห็นว่าวิถีสร้างตัวละคร ได้อย่างสมจริง สร้างตัวละครให้มีความเป็นมนุษย์ที่ยังคงมีกิเลสมีอารมณ์โกรธแค้นตามวิสัยปุถุชนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นใดย่อมมีอารมณ์แบบนี้กันได้ทุกคน ความแค้นที่ปรากฏในเรื่องนี้ จะมีทั้งการแก้แค้นคืนในทันที เช่น ตอนที่นางวันทองบริภาษนางลาวทอง นางลาวทองได้ยื่นคำบริภาษนั้นก็แค้นใจและได้ตอบนางวันทองด้วยถ้อยคำที่รุนแรงพอกัน นอกจากนี้ยังมีเรื่องของความแค้นที่สั่งสมเอาไว้แล้วหาโอกาสแก้แค้นภายหลัง เช่น ขุนแผนแค้นขุนช้างที่ทุลยงสมเด็จพระพันวษาว่าตนป็นกำแพงหนี่เวรออกมา จนต้องมาตระเวนด่านอยู่เมืองกาญจน์บุรี คิดแก้แค้นขุนช้าง โดยจะไปชิงนางวันทองคืนและถ้าขุนช้างติดตามมาก็จะฆ่าขุนช้างเสีย

“อนิจจาอายขุนช้างช่างร้ายรัก

มันก็เป็นน้ำมิตรมันผิดเมีย

ยังมีหน้าเข้าไปทุลยง

เป็นคราวเคราะห์เพราะกรรมนำพระทัย

ทรงพิโรธโปรดปรับเอาเป็นผิด

ทั้งห้ามเฝ้ามิให้เข้าไปในวัง

ยิ่งคิดตั้งใจจะจากร่าง

ถ้ามีทดแทนทำให้หน้าใจ

กูจะไปลักวันทองของกูมา

เฝ้าแต่กลัวดวงใจเอาไปเสีย

แกลิ่งทำเยียดทรยศขบถใจ

ว่าป็นกำแพงพาราออกมาได้

เผชิญมิให้ไต่ถามความจริงจัง

จนลาวทองต้องติดอยู่วังขัง

แล้วซ้ำสั่งสาปให้ตระเวนไพร

อายขุนช้างเจ้ากรรมมันทำได้

บรรลัยเสียยังดีกว่ามีชนม์

ถ้าติดตามแล้วจะฆ่าเสียให้ป่น”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 278)

คำกลอนที่ตัดตอนมานี้ชี้ให้เห็นว่าการที่ขุนแผนแค้นขุนช้าง ทำให้เกิดเหตุการณ์หลายอย่างตามมาเช่นตีดาบซื้อม้าและหากุมาร ลักพานางวันทองกลับคืนมาอยู่กับตน และหากขุนช้างติดตามก็จะฆ่าขุนช้างเสีย จากความแค้นเคืองส่วนตัวกลายเป็นเรื่องใหญ่ และเป็นเหตุทำให้เกิดความรุนแรงหลายอย่างตามมาอย่างต่อเนื่องในตอนต่อไป เป็นต้น

อารมณ์โกรธแค้นไม่พอใจจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ละครในเรื่องนี้ มีการกระทำที่รุนแรงเกิดขึ้นตามมาภายหลังได้ การกระทำเหล่านั้นจะเกิดความรุนแรงในระดับที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ ไม่เกิดความรุนแรงเลยจนถึงเกิดความรุนแรงมาก คือ การทำลายล้างหรือฆ่ากัน อย่างไรก็ตามหากความโกรธแค้นไม่พอใจนั้นมีการให้อภัยกันหรือมีเหตุการณ์บางอย่างมาทำให้ตัวละครคลายความโกรธลง ความรุนแรงต่างๆ ก็จะไม่มีเกิดขึ้น

1.2.2 ความรุนแรงกับอำนาจหน้าที่

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 942) ได้ให้ความหมายคำว่าอำนาจไว้ว่า “อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตาม ไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือความสามารถบันดาลให้เป็นไปตามความประสงค์” ส่วนใหญ่ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าจะใช้อำนาจของตนสร้างความรุนแรงกับผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า และผู้ที่มีกำลังมากกว่าก็ยอมใช้อำนาจในการสร้างความรุนแรงได้มากกว่าด้วย ตัวอย่างเช่น กษัตริย์ใช้อำนาจสร้างความรุนแรงกับเหล่าข้าราชการ แม้ทพใช้อำนาจสร้างความรุนแรงกับลูกน้อง ผู้ที่แข็งแกร่งกว่าใช้อำนาจสร้างความรุนแรงกับผู้ที่อ่อนแอกว่า เป็นต้น

ในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน การใช้อำนาจในการสร้างความรุนแรงส่วนใหญ่มักแสดงออกเป็นรูปธรรม เช่น อำนาจจากการครอบครองอาวุธ ของวิเศษ กองกำลังหรือไพร่พลทหาร ตลอดจนความสามารถทางไสยศาสตร์ ล้วนก่อให้เกิดความรุนแรงทางกายดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 การครอบครองอาวุธ ของวิเศษ กองกำลัง และการมีความสามารถทางไสยศาสตร์ จะเป็นปัจจัยสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิดความรุนแรง หากผู้ครอบครองใช้สิ่งเหล่านั้นตามอำเภอใจ ยามที่เกิดความขัดแย้งกับบุคคลอื่น เราจึงมักจะเห็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าใช้สิ่งเหล่านั้นในการสร้างความรุนแรง ซึ่งจะปรากฏเป็นระยะๆอยู่ตลอดเรื่อง เช่น พลายงามใช้ดาบฆ่าแม่ให้ไปอยู่กับตน เหตุการณ์นี้ทำให้นางวันทองจำต้องยอมทำตามแต่โดยดีซึ่งที่ไม่อยากจะทำจากขุนช้างไป เพราะรู้ว่าพลายงามนั้นมักทำตามใจตนเองเสมอ การขัดขืนไม่ยอมทำตามพลายงาม ตัวนางวันทองเองอาจเป็นอันตรายได้

การใช้อำนาจที่แสดงออกเป็นนามธรรม ได้แก่ การบริภาษ การสั่งการต่างๆ เช่น การสั่งทำสงคราม การสั่งลงโทษ เป็นต้น การสั่งการต่างๆ นี้ ในเบื้องต้นจะเป็นเพียงการใช้วาจาสั่งการ แต่ในทางปฏิบัติก็จะแสดงออกมาเป็นรูปธรรม แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจกับการสร้างความรุนแรงได้ ตัวอย่างในเรื่องนี้ เช่น

“เอาไว้ใใให้นักพระธรณี	เหวพระยาจักรีเร่งเตรียมทัพ
อีกสามวันจะยกไปเชียงใหม่	ถ้าตีเมืองไม่ได้กูไม่กลับ
เกณฑ์เมืองขึ้นน้อยใหญ่อย่าได้นับ	เร่งขับตามไปให้สิ้นพล
อ้ายพวกเชียงใหม่อย่าไว้มัน	พบที่ไหนไล่ฟันเสียให้ป่น
จนให้เมืองมันร้างว่างผู้คน	รื้อจนกำแพงล้อมป้อมปราการฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 27)

คำกลอนข้างต้น เป็นตอนที่สมเด็จพระพันวษาได้รับพระราชสาส์นทำทนายจากพระเจ้าเชียงใหม่ ทำให้สมเด็จพระพันวษากริวและสั่งจัดทัพทำสงครามกับเชียงใหม่ทันที แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจของกษัตริย์ในการสร้างความรุนแรง ในตอนนี้หากเสนาบดีไม่ทูลทัดทานขอให้หาผู้อาสาไปรบแทนพระองค์ ความรุนแรงก็จะเกิดขึ้นในทันที แต่เสนาบดีได้ทูลทัดทานขึ้นมาก่อน ความรุนแรงในการทำสงครามจึงเกิดล่าช้าออกไป

การใช้อำนาจสั่งการนั้นนอกจากกษัตริย์แล้ว แม่ทัพก็ใช้อำนาจสั่งลูกน้องให้สร้างความรุนแรงได้ ไม่ว่าจะลูกน้องนั้นจะเป็นมนุษย์หรืออมมนุษย์ แต่ถ้ามีอำนาจสามารถถึงขั้นควบคุมได้ ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าก็จะสามารถสั่งการเพื่อให้ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจสร้างความรุนแรงได้ ตัวอย่างเช่นตอนที่ขุนแผนสั่งให้ทหารสู้รบกับทหารฝ่ายเชียงใหม่

“เจ้าพลายงามยกไปเป็นทัพหน้า	คุมพวกสามสิบห้าล้วนแข็งขัน
เราจะยกทัพใหญ่หนุนไปปล้น	ถ้าได้ทีตีตะบันบุกเข้าไป
ถ้าพลลาวเหลือสิ้นพันประมาณ	เราจะไล่คชสารเข้าลุยไล่
จะรบราม่ามันให้บรรลัย	จงตั้งใจอย่าประมาณให้อาจออง”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 104)

จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้อำนาจของผู้ที่เป็นแม่ทัพควบคุมลูกน้องให้ทำตามที่ตนเองสั่งการ ความรุนแรงจึงเกิดขึ้นจากการสั่งการ แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจของผู้ที่มีอำนาจมากกว่าสั่งให้ลูกน้องทำตามแผนการที่ตนวางไว้ ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามคือ พลทหารฝ่ายอยุธยาที่ได้รับคำสั่งจากขุนแผน ซึ่งก็ได้รับคำสั่งมาจากสมเด็จพระพันวษาอีกทีหนึ่ง ดังนั้นผู้ที่สั่งการและมีอำนาจสูงสุดคือ กษัตริย์ กษัตริย์จึงเป็นผู้ที่มีอำนาจในการสั่งทำสงคราม ความรุนแรงจึงเกิดขึ้นตั้งแต่ตอนที่สมเด็จพระพันวษาสั่งให้จัดเตรียมทัพไปรบแล้วนั่นเอง

การใช้อำนาจในการสร้างความรุนแรง จึงเป็นเรื่องของผู้ที่มีอำนาจอยู่ในมือ ในเรื่องนี้ตัวละครทุกตัวมีอำนาจ แต่ขึ้นอยู่กับว่าใครจะมีอำนาจมากกว่ากันในสถานการณ์นั้น ถ้าใครมีอำนาจมากก็ยิ่งสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นได้มากตามไปด้วย

ความรุนแรงในบางครั้งเกิดจากการทำตามหน้าที่ กล่าวคือ หัวหน้าสั่งให้ลูกน้องทำ ลูกน้องก็ต้องทำตามคำสั่งของหัวหน้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และการทำตามคำสั่งบางอย่างก็เป็นการกระทำที่ต้องใช้ความรุนแรงร่วมด้วยเสมอๆ เช่น หน้าที่ของเพชรฆาตคือการประหารชีวิตคน หน้าที่ของพลทหารคือการออกสู้รบทำตามคำสั่งของหัวหน้าแม่ทัพหรือผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งและอำนาจสูงกว่า หน้าที่ของผู้คุมนักโทษคือการคุมและลงโทษนักโทษ หรือหน้าที่ของลูกน้องโจรต้องทำตามหัวหน้าโจรสั่ง เป็นต้น การกระทำเหล่านี้จะก่อให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้น ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เกิดจากหน้าที่ของตน ไม่ได้เกิดจากปัจจัยอื่นๆ เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเหล่านั้นใช้ความรุนแรงขึ้น เช่น เพชรฆาตไม่ได้ต้องการฆ่าคนเพราะอารมณ์โกรธแค้น หรือพลทหารของกรุงศรีอยุธยาที่ไม่ได้รบกับพลทหารเมืองเชียงใหม่เพราะสัญชาตญาณของนักล่า แต่บุคคลเหล่านี้ต้องทำตามหน้าที่ของตน หากไม่ทำตามหน้าที่ก็จะมีคามผิดและโดนลงโทษได้ ตัวอย่างการใช้ความรุนแรงในหน้าที่ เช่น

“เพชรฆาตแกว่งดาบวาววาบมา	อย่างเท้าก้าวแล้วฟันลง
ต้องคอนางวันทองขาดสะบั้น	ชีวิตดับดับพลันเป็นผุยผง”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 247)

การที่เพชรฆาตประหารชีวิตนางวันทอง จึงเป็นการใช้ความรุนแรงในหน้าที่ เพราะถ้าหากไม่ทำตามคำสั่ง เพชรฆาตก็ย่อมมีความผิด

1.2.3 ความรุนแรงกับความต้องการครอบครอง

ความต้องการครอบครองคือ ความอยากได้มาเป็นของตนเป็นพฤติกรรมทั่วไปของมนุษย์ แต่ความต้องการครอบครองนั้นจะก่อให้เกิดความรุนแรงได้ก็ต่อเมื่อไปสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่บุคคลอื่น มนุษย์มีความต้องการต่างๆ อยู่เสมอในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นความต้องการครอบครองปัจจัยสี่ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ความต้องการครอบครองชื่อเสียงเกียรติยศ ทรัพย์สินสมบัติ สิ่งมีชีวิตหรือแม้แต่ครอบครองมนุษย์ด้วยกันเอง ความรุนแรงจะไม่เกิดขึ้นหากเป็นความต้องการที่ได้มาโดยสุจริตไม่ทำให้ผู้อื่นรวมถึงตนเองได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ในทางกลับกันความต้องการในทางทุจริตหรือการกระทำที่ต้องแย่งชิงกันมา ซึ่งทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนเสียหายก็ย่อมสร้างปัญหาความรุนแรงตามมาได้

ในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน ความต้องการครอบครองคนรักเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดความขัดแย้งและกลายเป็นการกระทำที่มีความรุนแรงได้ ตัวอย่างเช่น ขุนช้างและขุนแผนต้องการครอบครองนางวันทอง ความต้องการในประเด็นนี้จะเชื่อมโยงไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนทั้งสอง จนเกิดการกระทำที่รุนแรงหรือก่อให้เกิดความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ตามมา เพราะต่างคนต่างต้องการครอบครองนาง จึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ตัวนางมาไว้ในครอบครอง

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์ (2546: 264) กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า เกิดจากกิเลสตัณหา คือ มีผู้หญิงสวยคนหนึ่ง แต่มีผู้ชายที่ต้องการผู้หญิงคนนี้สองคน คนหนึ่งรูปงามแต่ยากจน อีกคนหนึ่งรูปชั่วแต่มีทรัพย์ และคนรูปชั่วพยายามที่จะใช้กลวิธีต่างๆ ให้ได้หญิงนั้นมาจนสำเร็จ

ผลของความต้องการครอบครองนี้ ทำให้ตัวละครพยายามหาวิถีต่างๆ มาใช้ เพื่อให้ได้สิ่งนั้นมาในที่สุด ซึ่งจะก่อให้เกิดความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ตามมาอยู่เสมอ ผลของการกระทำนี้อาจส่งผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ในบางครั้งก็ทำให้ตัวละครต้องประสบกับความหายนะ ถูกลงโทษ หรือทำให้เรื่องราวให้มีความซับซ้อนออกไปอีก สรุปได้ว่า ความต้องการครอบครองจึงมีส่วนสัมพันธ์กับการใช้ความรุนแรงของตัวละคร เป็นสาเหตุหนึ่งที่ตัวละครจะสร้างปัญหาขัดแย้งและแก้ไขด้วยวิธีการที่รุนแรงต่อไป

สาเหตุของความรุนแรงดังได้กล่าวมานี้ จะเห็นว่าสาเหตุกับการใช้ความรุนแรงของตัวละครนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ผู้แต่งพยายามเชื่อมโยงการกระทำที่รุนแรงของตัวละครให้มี

เหตุผล มีที่ไปที่ไป เพื่อให้เนื้อเรื่องมีความสมจริงมากที่สุด ความรุนแรงในบางเหตุการณ์อาจเกิดมาจากสาเหตุหลายๆ อย่างรวมกันได้ เช่น อารมณ์กับอำนาจหน้าที่ ถ้ามีอารมณ์โกรธ โมโหแล้วมีอำนาจอยู่ด้วย อาจทำให้ตัวละครนั้นแก้ปัญหาด้วยวิธีการรุนแรงได้ง่ายมากขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงมากที่สุดคือการกระทำในส่วนของอารมณ์ด้านลบ ได้แก่ ความโกรธแค้น ไม่พอใจ ซึ่งอารมณ์มักเป็นสาเหตุหลักในการใช้ความรุนแรงในเวลาต่อมาได้เป็นอย่างมาก และเป็นสาเหตุที่ทำให้เนื้อเรื่องมีความขัดแย้ง มีความซับซ้อนของปัญหาที่จะต้องคลี่คลายมากที่สุด

1.3 การบรรยายเหตุการณ์

เหตุการณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงตอน เนื้อเรื่องที่ดำเนินไปแต่ละตอนจะมีความสมจริงและทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถจินตนาการหรือนึกภาพตาม เพื่อให้เข้าถึงบทบาทของตัวละครและเนื้อหาได้ง่ายหรือยากนั้น ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับกลวิธีการบรรยายเหตุการณ์ของผู้แต่ง ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการบรรยายเหตุการณ์ที่ปรากฏการใช้ความรุนแรง โดยสามารถแบ่งการบรรยายเหตุการณ์ของผู้แต่งออกเป็น 2 ลักษณะ เพราะเห็นว่ามีผลต่อการสร้างภาพเหตุการณ์รุนแรงให้มีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันไป เหตุการณ์ในตอนหนึ่งอาจมีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในตอนหนึ่ง กล่าวคือมีเนื้อหาเหมือนกันแต่ภาพความรุนแรงที่ถูกสร้างออกมามีความแตกต่างกัน การบรรยายเหตุการณ์แบบไม่ละเอียดและการบรรยายเหตุการณ์แบบละเอียดก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เหตุการณ์มีความรุนแรงแตกต่างกันไป

1.3.1 การบรรยายเหตุการณ์โดยรวม

การบรรยายเหตุการณ์โดยรวม คือการที่กวีบรรยายเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นเพียงคร่าวๆ แล้วเปลี่ยนเรื่องราวเป็นเรื่องอื่น เป็นการบรรยายฉากรุนแรงนั้นอย่างรวดเร็ว ภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นในบางเหตุการณ์จึงทำให้ดูไม่รุนแรงและผู้ฟังหรือผู้อ่านก็อาจจดจำกันไม่ค่อยได้ เพราะเหตุการณ์นั้นไม่มีความโดดเด่นทั้งที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น

“วันทองหวัดว้ายตะกายออก
ดิบโกลไปพลันเข้ากันน้อง

ขุนแผนชกเงือกสอกแล้วซ้าถอง
ขุนช้างร้องบอกกล่าวมีฉาวไป”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 405)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนชำระความขุนช้างขุนแผน ขุนช้างเข้าไปคิดว่าวันาง วันทองจึงถูกขุนแผนถองและถีบ เหตุการณ์นี้ก็วิบรยายอย่างรวดเร็วและไม่กล่าวถึงขุนช้างว่า ได้รับความเสียหายจากการถองและถีบอย่างไร เมื่อก็วิบรยายว่าขุนแผนถองและถีบขุนช้างจบก็ เปลี่ยนเป็นการคร่ำครวญของขุนช้างที่มีต่อนางวันทองเลย ซึ่งหากคำกลอนนี้ถูกยกขึ้นมาลอยๆ ผู้ฟังหรือผู้อ่านก็อาจจะไม่รู้นำมาจากตอนใด หรืออาจยังไม่รับรู้ถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นก็ได้ ใน บางครั้งอาจกล่าวถึงความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ แต่ก็ยังไม่ลงรายละเอียดชัดเจน จึงทำให้ภาพ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่สะท้อนใจมากเท่าที่ควร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“จึงเรียกหุ่นปล้นทันใด	ให้ไถ่พลขุนช้างกลางที่รบ
พวกหุ่นโห่ฮึกสะอึกจับ	รบบรับชุลมุนฝุ่นตลบ
ละว่าตายกำมอญลงนอนซบ	บ้างตลบลูกแทงเข้าแย่งรับ
แทงหุ่นหุ่นหุ่นไม่ยักเข้า	หุ่นกลับฟันเอาดังฉาดฉับ
พวกขุนช้างแตกพ่ายกระจายยับ	ขุนช้างกลับชี้ข้างหนีออกมา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 349)

เหตุการณ์นี้ เป็นตอนที่ขุนแผนรบกับทัพของขุนช้าง กวีบรรยายความอย่างรวดเร็วโดยไม่กล่าวถึงรายละเอียดมากนัก กล่าวเพียงว่าหุ่นยนต์ของขุนแผนสู้กับไพร่พลของขุนช้าง มีการตายเกิดขึ้นและไพร่พลของขุนช้างก็ไม่สามารถทำอะไรหุ่นยนต์ของขุนแผนได้ ในที่สุดก็ต้องพ่ายแพ้แตกหนีไป การบรรยายเหตุการณ์ในครั้งนี้ มีบรรยายถึงความเสียหายที่ฝ่ายขุนช้างได้รับแต่เพียงคร่าวๆ จึงทำให้มองเห็นเพียงภาพรวมของความรุนแรงที่ไม่ได้เน้นรายละเอียดอื่นใด

1.3.2 การบรรยายเหตุการณ์โดยละเอียด

การบรรยายเหตุการณ์โดยละเอียด เป็นการบรรยายอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ผู้ฟังและผู้อ่านจะสามารถเห็นภาพตามไปเป็นลำดับ กล่าวถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งการบรรยายอย่างละเอียดจะทำให้เหตุการณ์นั้นๆ ภูมิความรุนแรงมากขึ้น ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน กวีบรรยายเหตุการณ์รุนแรงบางเหตุการณ์ไว้อย่างละเอียด เป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งจะทำให้เหตุการณ์เหล่านั้นมีความสมจริง และดูรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างเช่น

“ขุนแผนฟันคนร่นกรูกรู	ถึงขุนรามตรงจู่เข้าประจัน
ขุนรามแทงกรอกด้วยหอกใหญ่	ถูกไหลไม่ถนัดสะบัดหัน
ขุนแผนถาโถมเข้าโรมรัน	ฟันขุนรามตักข้างลงกลางดิน
โคคจากหลังม้าฟาดบ่าจับ	ล้มพับฟันซ้ำกะมำคั้น
ขุนรามสิ้นใจเลือดไหลริน	สิ้นคนหนึ่งแล้วอายตัวการ
ขุนเพชรอินทราเข้ามาช่วย	ชักหอกกรอกกรวยเข้าต่อด้าน
แทงอกขุนแผนแสนสะท้าน	อยู่ยงคงปานกับเหล็กเพชร
ขุนแผนโผนขึ้นข้างข้างคอฟัน	ฉะขาดขาดสะบั้นคั่งมือเด็ด
คาบลิ้นเลือดฟาดเหมือนชาดเซ็ด	กลับขึ้นมาระเหิงมากกลางทัพ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 376)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่ขุนแผนต่อสู้กับขุนรามอินทราและขุนเพชรอินทรา ในตอนนี้กวีได้บรรยายเหตุการณ์ไว้อย่างละเอียด บรรยายถึงอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้ วิธีการต่อสู้ และความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้ฟังและผู้อ่านจะจินตนาการเห็นเหตุการณ์ที่ขุนแผนสู้กับขุนรามอินทราและขุนเพชรอินทราได้โดยง่ายและชัดเจน ภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นก็จะสะท้อนอารมณ์ และสามารถจดจำกันได้ง่ายกว่าการบรรยายเหตุการณ์เพียงคร่าวๆ

ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบการบรรยายเหตุการณ์ทั้ง 2 กลวิธีให้เห็นว่าการบรรยายเหตุการณ์แบบละเอียดนั้น สามารถทำให้จินตนาการเห็นภาพตามเป็นลำดับขั้นตอน ภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาในการบรรยายเหตุการณ์แบบละเอียดจะมีความสมจริงและดูรุนแรงมากกว่า สามารถดึงดูดความสนใจมากกว่าด้วย ดังนี้

ตัวอย่างเหตุการณ์ที่นำมาเปรียบเทียบ
เหตุการณ์ที่ 1

“จึงมัดดินคุดคู่คู้ดงหมูปิ้ง	ทั้งแทงทั้งยิงหาเข้าไม่
อายขโมยอดหนาระอาใจ	นี้จะทำอย่างไรพอได้คิด
จึงเอาหลาวตำรูดาวไป	ขุนศรีวิไชยก็ดับจิต
ตายอยู่กลางป่าหลับตามิด	อายขโมยทำฤทธิ์ยิ่งปืนไฟ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 35)

จากคำกลอนที่คัดตอนมา เป็นตอนที่กลุ่มโจรจันศรใช้หลาว “คำ” รุทวารขุนศรีวิไชย
จนตาย เปรียบเทียบกับตอนที่ขุนแผนสั่งให้ลูกน้องเอาหลาว “ทะลวง” กั้นแสนตรีเพชรกล้าจนตาย
ดังตัวอย่างคำกลอน

เหตุการณ์ที่ 2

“ขุนแผนรื้องว่าอย่ามีฉาว	เฮี้ยพวกเราเอาหลาวทะลวงกั้น
ถึงมาตรแมน้อยู่มั่นคงทน	แยงให้จันถึงคอกงมรณา
ตาหลอกกับตารักยีนหยักรั้ง	พวยทะลิ่งตึงตึงเข้าแก้ผ้า
นายไม้กับนายเม้าเอาหลาวมา	ผ่าทวารเข้าปรี๊ดตลอดตัว
หลายคนช่วยกันดันกระดอ	เอาไม้ตอกกั้งกั้งกระทั้งหัว
หน้าเผือดเลือดแดงดั่งแทงวัว	ถูกรูรั่วเลือดราดลงดาดดินฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 114)

จากคำกลอนทั้ง 2 เหตุการณ์ จะเห็นว่าเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่มีความคล้ายคลึงกัน คือ
ฝ่ายหนึ่งใช้หลาวแทงกันอีกฝ่ายหนึ่งจนถึงแก่ความตาย เหตุการณ์ที่ 1 กวีใช้การบรรยายแบบไม่
ละเอียด กล่าวเพียงว่า “เอาหลาวตำรุทวารไป ขุนศรีวิไชยก็ดับจิต” คือใช้หลาว “คำ” รุทวาร แล้ว
ขุนศรีวิไชยก็ตาย แตกต่างจากเหตุการณ์ที่ 2 ที่บรรยายความไว้อย่างละเอียด คือ “นายไม้กับนายเม้า
เอาหลาวมา ผ่าทวารเข้าปรี๊ดตลอดตัว หลายคนช่วยกันดันกระดอ เอาไม้ตอกกั้งกั้งกระทั้งหัว
หน้าเผือดเลือดแดงดั่งแทงวัว ถูกรูรั่วเลือดราดลงดาดดินฯ” เหตุการณ์ที่ 2 มีการบรรยายอย่างเป็น
ขั้นตอน ตั้งแต่ นายไม้กับนายเม้าไปเอาหลาวมา วิธีการใช้หลาว “ทะลวง” กั้น อาการบาดเจ็บที่แสน
ตรีเพชรกล้าได้รับ จนจบลงที่ความตายของแสนตรีเพชรกล้า เห็นได้ว่าเหตุการณ์ที่ 2 ผู้ฟังและผู้อ่าน
สามารถจินตนาการเห็นถึงลำดับขั้นตอนวิธีการฆ่า จะเห็นการใช้หลาวแทงเข้าทางรุทวารลึก ไป
จนถึงหัว เลือดก็ไหลออกมาเต็มไปหมด เป็นการบรรยายความเสียหายที่แสนตรีเพชรกล้าได้รับ
อย่างชัดเจน กลายเป็นภาพที่รุนแรงมากกว่าเหตุการณ์ที่ 1 เพราะเหตุการณ์ที่ 1 บรรยายถึงแต่เพียงว่า
ใช้หลาว “คำ” รุทวารเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการฆ่าและความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่ง
ไม่รู้ว่าการใช้หลาว “คำ” ที่กล่าวในคำกลอนนั้นกระทำกันอย่างไร คำเข้าไปลึกถึงขนาดไหน มีเลือดไหล
ออกมามากมายเพียงใด เป็นต้น

เมื่อนำเหตุการณ์ทั้ง 2 เหตุการณ์มาเปรียบเทียบเป็นตาราง จะพบความแตกต่างในการบรรยาย ตั้งแต่ขั้นตอนการคิดหาวิธีการฆ่าจนถึงการบรรยายความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความละเอียดของเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์

ขั้นตอน	เหตุการณ์ที่ 1	เหตุการณ์ที่ 2
ขั้นตอนการคิดหาวิธีการฆ่า	“จึงมัดตีนคุณคู้คู้คังหมูปิ้ง ทั้งแทงทั้งยิงหาเข้าไม่ อ้ายขโมยอิดหนาระอาใจ นี้จะทำอย่างไรพอได้คิด”	“ขุนแผนร้องว่าอย่ามีฉาว เฮี้ยพวกเราเอาหลาวทะลวงกัน ถึงมาตร मैंอยู่ยงมันคงทน แยงให้จนถึงคอกงมรณา”
ขั้นเตรียมการฆ่า		“ดาหลอกับดาร์ก็ยื่นหยักกรั้ง พวยทะลึ่งดิงดิงเข้าแก้ผ้า”
วิธีการฆ่า	“จึงเอาหลาวตำรูลาวไป”	“นายโม้กับนายเม้าเอาหลาวมา ผ่าทวารเข้าปรี๊ดตลอดตัว หลายคนช่วยกันดันกระดอก เอาไม้ตอกกั้งกั้งกระทิงหัว”
ความเสียหายที่เกิดขึ้น	“ขุนศรีวิไชยกั้ดับจิต ตายอยู่กลางป่าหลับตามิด”	“หน้าเผือกเลือดแดงดั่งแทงวัว ถูกรูรั้วเลือดราดลงดาดดินฯ”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในประเด็นของการสร้างภาพความรุนแรง ทั้งการสร้างฉาก การสร้างภาพอาวุธ การสร้างภาพความเสียหาย และการบรรยายเหตุการณ์ ได้แสดงให้เห็นถึงกลวิธีการสร้างความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ว่ากวีสามารถสร้างภาพออกมาอย่างไร การสร้างเรื่องราวที่มีความสมจริง และการสร้างภาพเหตุการณ์รุนแรงให้มีองค์ประกอบหลายอย่างที่เหมือนสภาพความเป็นจริง ประกอบกับการบรรยายภาพอย่างละเอียด จะทำให้เกิดเป็นภาพความรุนแรงที่คุณแล้วรู้สึกว่ เหตุการณ์นั้นมีความรุนแรงเกิดขึ้นจริง และเมื่อเหตุการณ์มีความสมจริง ก็จะทำให้พฤติกรรมของตัวละครคุณแล้วรู้สึกว่รุนแรงตามไปด้วย ดังเหตุการณ์ในเรื่องที่จดจำกันได้ดี ในตอนที่ขุนแผนฝ่าท้องนางบัวคลี่เพื่อเอาลูกตัวเองออกมาทำเป็นกุมารทอง ดังคำกลอนว่า

“แล้วชักมีดตั้งท่าฆ่าขยับ	ใจกลับมืออ่อนสะท่อนจิต
แล้วกลับนึกขึ้นถึงนางวางยาพิษ	เอาชีวิตเสียเถิดอย่าไว้มัน
เอามีดคร่ำด่าอกเข้าตำอัก	เลือดทะลักหลวมทะลุตลอดสัน
นางกระเดียดเสือกคืบสิ้นชีวิตัน	เลือดก็คืบคาดแดงดังแทงควาย
แล้วผ่าแม่แล้วแล่งตลอดดอก	แหะหะระรกให้ขาดสาย
พินิจแน่แลเห็นว่าเป็นชาย	ก็สมหมายดีใจไม่รั้งรอ
อุ้มเอาทารกยกจากท้อง	กุมารทองมาเถิดไปกับพ่อ
หยิบเอาข่ามใหญ่ใส่สวมคอ	เอาผ้าห่อลูกชายสะพายไป”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 296)

จากคำกลอนข้างต้น หากหยิบยกขึ้นมาเพียงช่วงนี้ช่วงเดียว ก็จะทำให้ผู้อ่านและผู้ฟังมีความรู้สึกว่ ทำไมพฤติกรรมของขุนแผนจึงมีความรุนแรงเช่นนี้ ถ้าผู้รู้เรื่องมาก่อน จะเห็นว่ากวีแต่งอย่างมีที่มาที่ไปหรือมีเหตุผลของการกระทำ ในเหตุการณ์ก่อนหน้าที่คุณแผนจะฆ่านางบัวคลี่ ขุนแผนมีความขัดแย้งกับหมื่นหาญผู้เป็นพ่อตาที่ต่างคนต่างคิดว่าตนเองเก่งกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่ออยู่ร่วมกันไประยะหนึ่ง หมื่นหาญก็ไม่พอใจการกระทำของขุนแผนหลายอย่าง จนในที่สุดหมื่นหาญจึงวางอุบายให้นางบัวคลี่วางยาพิษ แต่อุบายครั้งนี้ไม่สำเร็จเพราะโหงพราษของขุนแผนมากระซิบบอกเสียก่อน เหตุการณ์ในตอนนีทำให้ขุนแผนมีความขัดแย้งกับนางบัวคลี่เพิ่มขึ้นมาอีกคนหนึ่ง ต่อมาขุนแผนเริ่มมีความรู้สึกขัดแย้งภายในใจ คือ มีทั้งความรักและความแค้นนางบัวคลี่ และในที่สุดผลของความคับข้องใจจึงทำให้ขุนแผนระบายออกมาโดยการฆ่านางบัวคลี่ เป็นการใช้ความรุนแรงโดยมีข้ออ้างว่ นางบัวคลี่คิดฆ่าขุนแผนก่อนมาเป็นเหตุผลของการกระทำ

เหตุการณ์ในตอนนี้ กวีสร้างฉากอย่างสมจริง มีการใช้ฉากที่มีดสลับ คือ บรรยายฉากไว้ว่า “เวลาตึกสงัดกำดัดหลับ” และ “อัจกลับริบริเห็นรำไร” ฉากที่มีดช่วยมสรสร้างเสริมความรุนแรงให้ดูน่ากลัวและสมจริงมากกว่าฉากที่มีลักษณะตรงข้าม กวีได้ใช้เวลากลางคืนที่มีแสงไฟเพียงน้อยนิดช่วยสร้างบรรยากาศของฉากให้มีความน่ากลัวยิ่งขึ้น การสร้างอาวุธที่ใช้ฆ่านางบัวคลี่ก็เป็นอาวุธที่ใกล้ตัวผู้ฟังหรือผู้อ่านมาก คือ “มีด” กวีบรรยายว่าเป็น “มีดคร่ำด้ามกัลปังหา” ในตอนที่ฆ่านางบัวคลี่นี้ขุนแผนไม่ได้ใช้อำนาจเหนือธรรมชาติในการฆ่า แต่ใช้พลังกำลังของตนเองและอาวุธคือมีดเท่านั้น เหตุการณ์นี้จึงเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความสมจริงมาก การสร้างภาพความเสียหายก็สร้างอย่างสมจริง ผู้เสียหาย คือ นางบัวคลี่ถึงกับ “กระเด็นเลือดคั่นสิ้นชีวิต” ทั้งฉากนี้ยังมีเลือดช่วยในการสร้างภาพอยู่มาก คือ มีเลือดออกในปริมาณที่มาก ดังที่กวีบรรยายไว้ว่า “เลือดทะลักหลวมทะลุตลอดคั่น” และ “เลือดก็คั่นคาคแดงคั้งแทงควาย” ตามที่เคยกล่าวไว้แล้วว่าเมื่อเลือดออกเป็นปริมาณมาก ฉากนั้นก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นไปด้วย ในเรื่องของการบรรยายเหตุการณ์ในตอนนี้ กวีก็ได้ให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์นี้อย่างมาก กวีบรรยายขั้นตอนการใช้ความรุนแรงอย่างละเอียด ตั้งแต่ขั้นตอนการคิดหาวิธีการฆ่า ขั้นตอนเตรียมการฆ่า วิธีการฆ่า และความเสียหายที่เกิดขึ้นทุกอย่างกวีบรรยายออกมาอย่างละเอียด ดังแสดงในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการกระทำรุนแรงของขุนแผนในตอนขุนแผนฆ่านางบัวคลี่

ขั้นตอน	การกระทำรุนแรงของขุนแผนในตอนขุนแผนฆ่านางบัวคลี่
ขั้นตอนการตกลงใจจะฆ่า	“จะตรองการแทนทำให้หน้าใจ จำจะล้างชีวะฆ่ามันเสีย จะเลี้ยงมันเป็นเมียที่ไหนได้” (จากนั้นขุนแผนจึงวางอุบายขอลูกจากนางบัวคลี่ จนนางยินยอมยกให้ ขุนแผนจึงเตรียมการฆ่าในเวลาต่อมา)
ขั้นตอนเตรียมการฆ่า	“ครั้นเวลาตึกสงัดกำดัดหลับ คนระงับนอนเงียบไม่เกรียบไหว ก็เป่าคาตาสะกดประทับใจ

ขั้นตอน
ขั้นเตรียมการฆ่า

การกระทำรุนแรงของขุนแผนในตอนขุนแผนฆ่านางบัวคลี่

แล้วลูกไปปลนลานเตรียมการปล้น
เอาเครื่องอาสนารพัดยัดลงย่าม
กับเทียนสามเล่มใส่ขมิ้นขมิ้น
กับเหล็กไฟสายสิญจน์ทั้งเลขยันต์
ก็พร้อมสรรพจับปล้นด้วยทันที
หยิบเอามีดคร่ำด้ามกัลปิงหา
ตรงมาถึงตัวเจ้าบัวคลี่
แหวกม่านตลบมุ้งขึ้นทันที
อจกลับรีบหนีเห็นรำไร
ยื่นขึ้นบนเตียงเข้าเคียงข้าง
พินิจนางนั่งนอนถอนใจใหญ่
ไม่รู้เลยว่าร่างมันร้ายใจ
จะฆ่าผิวเสียได้ช่างไม่คิด”
“แล้วซึกมีดตั้งท่าจะยับ
ใจกลับมืออ่อนสะท้อนจิต
แล้วกลับนึกขึ้นถึงนางวางยาพิษ
เอาชีวิตเสียเถิดอย่าไว้มัน
เอามีดคร่ำตำอกเข้าตำอึก
เลือดทะลักหลวมทะลุตลอดสัน
นางกระเด็นเลือดดินสิ้นชีวิต
เลือดก็คั่นคาดแดงดั่งแทงควาย
แล้วผ่าแผ่แผ่แล่งตลอดอก
แหะหะระรกให้ขาดสาย
พินิจแน่แลเห็นว่าเป็นชาย
ก็สมหมายดีใจไม่ร้องรอ
อุ้มเอาทารกยอกจากท้อง
กุมารทองมาถือไปกับพ่อ
หยิบเอาย่ามใหญ่ใส่สวมคอ
เอาผ้าห่อลูกชายสะพายไป”

วิธีการฆ่า

ขั้นตอน	การกระทำรุนแรงของขุนแผนในตอนขุนแผนฆ่านางบัวคลี่
ความเสียหายที่เกิดขึ้น	นางบัวคลี่และลูกตาย

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การที่ผู้แต่งบรรยายเหตุการณ์รุนแรงอย่างละเอียดนั้น มีผลทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถจินตนาการตามได้โดยง่าย และจดจำเหตุการณ์ได้ง่ายกว่าการบรรยายเหตุการณ์เพียงคร่าวๆ แต่ในบางครั้งการบรรยายเหตุการณ์แบบคร่าวๆ ก็มีความจำเป็น เพื่อให้ช่วงตอนนั้นมีความกระชับ ไม่ยืดเยื้อจนเกินไป เป็นการรวบรัดให้ได้ใจความ แต่บางช่วงตอนที่บรรยายอย่างละเอียดก็เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้รับรู้เหตุการณ์นั้นๆ อย่างเต็มที่ สามารถเข้าถึงบทบาท ความรู้สึกของตัวละครได้ง่ายกว่า และจินตนาการนึกภาพตามได้ง่ายกว่า ที่สำคัญคือเพิ่มความรูสึกน่ากลัวและรุนแรงได้เข้มข้นขึ้น

1.3.3 การสร้างภาพความเสียหาย

ภาพความรุนแรงที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนจะมีความสมจริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับกลวิธีการสร้างภาพของความเสียหาย หากกวีบรรยายภาพความเสียหายโดยละเอียด ภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นในจินตนาการของผู้ฟังและผู้อ่านก็จะมีความสมจริงและรุนแรงมากขึ้นไปด้วย ความเสียหายที่เกิดมาจากความรุนแรงนั้นมีอยู่หลายระดับ ตั้งแต่ความเสียหายเพียงเล็กน้อยไปจนถึงมาก มีทั้งความเสียหายที่มีผลทางร่างกายและความเสียหายที่มีผลทางจิตใจ นอกจากนี้ภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับแล้ว ในเรื่องนี้กวีได้ใช้เลือดเข้ามาเป็นส่วนช่วยให้ภาพดูน่ากลัวและรุนแรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก

ก. การสร้างภาพผู้เสียหาย

เมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้นก็ย่อมมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายได้รับความเสียหาย ความเสียหายจะเป็นผลมาจากความรุนแรงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้า ซึ่งภาพเหล่านี้จะช่วยทำให้ภาพความรุนแรงมีลักษณะสมจริงและช่วยส่งเสริมให้ภาพความรุนแรงดูรุนแรงมากขึ้นไปอีก ในเรื่องนี้กวีได้บรรยายผู้เสียหายเอาไว้หลายรูปแบบ ซึ่งมีทั้งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ โดยกวีจะระบุความเสียหายไว้ในคำกลอนอย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

“ครานั้นวันทองได้ฟังว่า

ดั่งฟ้าผ่าหัวแตกสักเจ็ดเสียง”
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 232)

“ครานั้นลาวทองได้ฟังว่า

แทบจะคลั่งเป็นบ้าประดาเสีย”
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 233)

จากคำกลอนข้างต้น เป็นตอนที่นางวันทองทะเลาะกับนางลาวทอง ทั้งสองคนได้ใช้วาจาในการบริภาษกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งบริภาษจบแล้ว กวีจะบรรยายอาการของอีกฝ่ายเอาไว้คือ “ดั่งฟ้าผ่าหัวแตกสักเจ็ดเสียง” และ “แทบจะคลั่งเป็นบ้าประดาเสีย” ซึ่งเป็นอาการของคนโทกรธแค้น เมื่อได้ฟังอีกฝ่ายมาพูดจาบริภาษตน เป็นผลกระทบทางจิตใจที่กวีจะระบุเอาไว้อย่างชัดเจน

เหตุการณ์รุนแรงในบางครั้งจะมีผลเสียหายทั้งทางกายและทางใจไปในเวลาเดียวกัน กวีก็จะบรรยายภาพความเสียหายนั้นไว้อย่างละเอียด สมจริง ทำให้ผู้ฟังและผู้อ่านรู้สึกสะเทือนใจร่วมไปกับตัวละครด้วย ตัวอย่างเช่นตอนที่นางวันทองถูกขุนช้างขืนใจ ดังความว่า

“วันทองหลุดผลุดนั้งทั้งมุ้งพั้น ขุนช้างงกกันเข้าข้างคอ
ปล้ำลัมจมเตียงเสียงตำเอือก วันทองเสือกตำฝาต่าป้อหลอ
อัจจรรยฟ้าลั่นฝนตกปรอ เสียงจ้อไหลอาบซาบแผ่นดิน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 242-243)

ข้อความข้างต้นนี้ เป็นตอนที่นางศรีประจันส่งตัวนางวันทองให้ขุนช้าง และขุนช้างใช้กำลังปลุกปล้ำจนได้นางวันทองเป็นเมีย ความรุนแรงในตอนนี้เป็นกรณียุทธนางวันทองอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากนางวันทองไม่ได้สมยอม นางจึงพยายามดิ้นหนีให้หลุดพ้น แต่ไม่สามารถทานกำลังของขุนช้างได้ จึงต้องตกเป็นภรรยาของขุนช้างอย่างไม่มีทางเลือก ความเสียหายในครั้งนี้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ซึ่งมีผลต่อร่างกายของนางวันทองคือทำให้นางเสียตัวแล้ว ยังมีผลต่อจิตใจของนางอีกด้วย ดังคำกลอนในบทต่อมากวีได้บรรยายไว้ว่า

“วันทองฮึดฮัดสะบัดหน้า แค้นตัวชั่วช้าไม่รู้หาย
คิดขึ้นมาถึงหัวปืมตัวตาย แสนอายุมิให้ใครเห็นหน้าตา
อยู่แต่ในห้องได้สองวัน โศกศัลย์ฟางเพียงจะเป็นบ้า

ตายของสาวกนายนอย่างน่าสยดสยอง คือ ล้มคะมำลงเต็มแรงจนหลักนั้นทะลุร่างจะชักออกก็ไม่ไหว พยายามดิ้นรนอย่างไรก็ไม่เป็นผลจนถึงแก่ความตายในที่สุด การบรรยายอย่างละเอียดและสมจริงของกวีมีผลทำให้ภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นสะท้อนใจผู้ฟังและผู้อ่านได้มากตามไปด้วย

ในบางครั้งความเสียหายที่เกิดจากการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือเป็นอาวุธ ก็มี ความเสียหายไม่ต่างไปจากการใช้ร่างกายเป็นอาวุธได้ ตัวอย่างเช่น จระเข้เถื่อนขนาดสามาถใช้ปาก ซึ่งเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายตนเองจับร่างผู้เสียหายให้ขาดได้เช่นไร การใช้อุปกรณ์และ เครื่องมือเป็นอาวุธก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างแรกเป็นกรณีของจระเข้เถื่อนขนาดใช้ปาก กัด

“ครานั้นกุ่มภาหลวงตาขาด	เห็นเรือคาบไปทิ้งแดนออกแน่นอนหนา
ออกจากเพื่อยลื้อยดำได้น้ำมา	ทะลุตาโลดโผนผางขึ้นกลางคน
ตีนตะกายปากกัดหางพัดฟาด	ตัวขาดคอพับลงยับย่น”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 388)

จากตัวอย่างเห็นว่าจระเข้เถื่อนขาดได้กัดคนจน “ตัวขาดคอพับย่น” สร้างความ เดือดร้อนให้คนที่อยู่บนเรือ การกัดของจระเข้เถื่อนนั้นย่อมสร้างความรุนแรงให้กับเหตุการณ์อย่าง มาก นอกจากทำให้ผู้คนที่พบเห็นเหตุการณ์ตกใจกลัวพากันวิ่งหนีแล้ว เมื่อจระเข้เถื่อนกัดก็ทำให้คนที่ ถูกกัดตาย จากการศึกษาพบว่าคนที่ตายเพราะจระเข้เถื่อนขนาดมักเป็นชาวบ้านและหมोजระเข้ที่ไม่ มีความสามารถมากพอที่จะต่อสู้ด้วยได้ และกรณีของการใช้อุปกรณ์สร้างความรุนแรง

“ทั้งสองข้างต่างยิงกันครืนครืน	ลูกปืนแรงทะลุปรุค่าย
ถูกคนป่นลี้มระเนนตาย	แข็งขาขาดหายกระจุยไป”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 171)

หรือ

“พลายแก้วฟาดฟันสนับ	คอพับตะพายแล่งตลอดป่า”
---------------------	------------------------

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 173)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า กวีบรรยายภาพความเสียหายของผู้เสียหายจากเหตุการณ์รุนแรงว่า “ถูกคนป่นลี้มระเนนตาย แข็งขาขาดหายกระจุยไป” และ “คอพับตะพายแล่งตลอดป่า” เช่นเดียวกับที่พระเจ้าแผ่นดินवादักคนตายก็มีบรรยายเช่น “พระเจ้าฟ้าดหัวเค็ดกระเด็นปรือ” หรือ “เว้งผางหางฟาดขาดระย้า” เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะใช้ความรุนแรงรูปแบบใด ก็สามารถสร้างภาพความรุนแรงได้คล้ายคลึงกัน แล้วแต่ว่ากวีจะเจาะจงใช้ความรุนแรงในรูปแบบใด และให้มีความเสียหายมากน้อยเพียงไร เช่น ไม่จำเป็นที่ว่าการใช้ความรุนแรงจากการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจะสร้างความรุนแรงและความเสียหายได้มากกว่าการใช้ความรุนแรงในรูปแบบอื่น แต่จะขึ้นอยู่กับการบรรยายของกวีว่าต้องการให้ใช้ความรุนแรงรูปแบบใด และผลของความรุนแรงนั้นต้องการให้เกิดความเสียหายมากน้อยเพียงไร

การใช้ไสยศาสตร์ซึ่งเป็นการใช้อำนาจเหนือธรรมชาติ ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่จินตนาการขึ้นมากกว่าการใช้อาวุธที่สมจริง แต่ในเรื่องนี้การใช้ไสยศาสตร์จะอิงกับหลักความเป็นจริงอยู่ด้วยเสมอ การใช้ไสยศาสตร์สร้างความรุนแรงเสียหาย จึงเกิดเป็นภาพที่กระทบใจผู้อ่านได้เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างเช่น

“แล้วเอาก่อนกรวดมาซัดปราย	เป็นเม็ดฝนกรวดทรายกระเซ็นชาน
ตกต้องลาวพลตะลนตะลาน	อลหม่านหนีซุกไปทุกคน
บ้างจับม้าม้าเข้าพุ่มคลุมหัวร้อง	บ้างถูกต้องเจ็บปวดเม็ดกรวดฝน
เป็นแผลเหวือคเลือดไหลไปทุกคน	เหลือทนเต็มประดาแก้ผ้าคลุม”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 109)

คำกลอนที่คัดตอนมานี้ เป็นตอนที่พลาญงามสู้รบกับแสนตรีเพชรกล้าด้วยไสยศาสตร์ โดยพลาญงามเรียกก่อนกรวดทรายให้ตกลงมาใส่ทัพฝ่ายของแสนตรีเพชรกล้า กวีบรรยายภาพความเสียหายของผู้เสียหายในครั้งนี้อย่างต่างพากันหาที่หลบหนีกันอลหม่านวุ่นวาย ส่วนคนที่ถูกฝนกรวดก็ได้รับบาดเจ็บกันทั่วหน้า จะเห็นได้ว่ากวีได้บรรยายภาพความเสียหายจากไสยศาสตร์ไว้อย่างสมจริง โดยแต่งให้เป็นบทกลอนแทรกไว้ด้วยคือ “เหลือทนเต็มประดาแก้ผ้าคลุม” ซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขของตัวละครที่กำลังถูกฝนกรวดตกลงมาใส่ตน กวีทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้สึกเห็นใจและขบขันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมๆกัน การใช้ไสยศาสตร์เรียกฝนกรวดให้ตกกระหน่ำมาโดนพลทหารของอีกฝ่ายหนึ่ง จนต้องถึงกับแก้ผ้าคลุมนั้นสามารถตีความได้ 2 ทาง คือตัวละครที่เป็นพลทหารต้องแก้ผ้าคลุมป้องกันฝนกรวดกันจริงๆ เพราะในตอนนั้นตัวละครไม่สามารถหาอย่าง

อันมากลุมปกป้องร่างกายได้ทันแล้วจึงต้องแก้ผ้าคลุม ทั้งกวียังจงใจแต่งให้เป็นบทตกไปด้วย คือ
ไพร่พลต่างแก้ผ้าคลุมกันซุกมุ่นวุ่นวายกันไปหมด เป็นภาพที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า การสร้างภาพผู้เสียหายจะช่วยเสริมให้
ความรุนแรงที่ตัวละครสร้างขึ้นมาในเหตุการณ์ก่อนหน้านั้น มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นและยังมีความ
สมจริงมากขึ้น ทำให้กวีสามารถสร้างความสะเทือนใจและกระทบใจผู้ฟังและผู้อ่านได้มากขึ้นตาม
ไปด้วย

ข. การใช้เลือดช่วยสร้างภาพความเสียหาย

นอกจากการสร้างภาพผู้เสียหายแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจดูไม่น่ากลัวและ
สมจริงมากเท่าไร หากไม่มี “เลือด” มาช่วยสร้างภาพความเสียหาย เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้น ใน
บางครั้งผู้เสียหายจะได้รับบาดเจ็บจนเลือดตกยางออก ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้เลือดมาประกอบในการ
บรรยายภาพของกวี จะช่วยสร้างความน่ากลัวและสะเทือนใจให้กับผู้ฟังและผู้อ่าน ได้มากยิ่งขึ้น
เพราะแสดงถึงความรุนแรงของเหตุการณ์ การบรรยายถึงเลือดเท่ากับช่วยเพิ่มความรุนแรง ความน่า
กลัว ความรู้สึกหวาดเสียว และสยดสยองมากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะถ้ากวีบรรยายให้เห็นว่ามีเลือดไหลออกมาเป็นจำนวนมากหรือ
ผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างมาก ย่อมจะทำให้เหตุการณ์นั้นดูแล้วรู้สึกว่ารุนแรงมากยิ่งขึ้นเป็น
ทวีคูณ ส่งผลให้ให้พฤติกรรมของตัวละครผู้ใช้ความรุนแรงในเหตุการณ์ จะมีพฤติกรรมที่รุนแรง
มากตามไปด้วย ดังตัวอย่าง

“ขุนแผนฟันปายพลายงามฟาด	ฉะฉาดหัวเตี๋ยกระเด็นปรือ
เลือดพุ่งโชนเขี้ยวสองเกลียวคอ	ลาวลูกพ่อสั้มดินลงสิ้นใจ
เหลือกตาหน้าเลือดเลือดไหลนอง	ทั้งสองยินดีจะมีไหนด”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 82)

หรือ

“หมื่นหาญฆ่าด้วยหอกเข้าชอกคอ ร้องมอมอ้อมผางลงกลางดิน
 กลับทะเลิ่งตั้งตั้งกำลังเดือด กระทอกเลือดกระแทกล้มกระดิกดิน
 เลือดไหลโถมสาตลงคาดดิน กลิ้งเกลือกเลือดดินจนสิ้นใจฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 283-284)

หรือ

“อ้ายผู้คุมสามนายที่ร้ายกาจ ฟันผลั้วะนัวะนาดขาดสะบั้น
 เลือดอาบคาบมันและฟันมัน มันคุดันคำเมียจนพ้อเจียนตาย”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 91)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่ากวีได้ใช้วิธีการบรรยายลักษณะและปริมาณของเลือดไว้ต่างๆ กัน ในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้น กวีจะบรรยายทั้งเลือดที่ออกในปริมาณที่มากมาย แสดงถึงความรุนแรงหรือความน่ากลัวของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้คำว่า เลือดพุ่ง เลือดอาบ เลือดไหลโถม เลือดไหลนอง เป็นต้น บางครั้งก็จะกล่าวโดยอ้อม เช่น “จนน้ำแดงคาดไปด้วยโลหิต” ซึ่งจะช่วยให้เห็นเลือดในปริมาณมากได้เช่นเดียวกับการบรรยายโดยตรงถึงลักษณะและปริมาณเลือด

เลือดที่ปรากฏในแต่ละฉาก ทำให้ผู้ฟังและผู้อ่านรู้ว่าตัวละครได้รับบาดเจ็บมากน้อยเพียงไร เลือดจึงเป็นส่วนประกอบที่ช่วยทำให้ฉากนั้นมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเพราะนอกจากการกระทำที่รุนแรงแล้ว เมื่อผู้ฟังและผู้อ่านเห็นผลของการใช้ความรุนแรงซึ่งก็คือความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับนั้น เป็นที่เลือดไหลออกมาเป็นจำนวนมาก ความเสียหายนั้นย่อมส่งผลให้การใช้ความรุนแรงทวีความรุนแรงมากขึ้นไปอีก

การสร้างภาพความเสียหาย จึงเป็นการสร้างภาพความรุนแรงของกวี ว่าจะให้ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมีความเสียหายขนาดไหน หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายน้อยหรือเป็นความเสียหายที่กระทบภายในใจของตัวละคร ภาพที่ปรากฏในใจของผู้ฟังและผู้อ่านก็จะไม่ค่อยรุนแรงเท่าใดนัก ตรงกันข้ามหากความเสียหายนั้นปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ผู้เสียหายได้รับความเสียหายเป็นอย่างมากหรือมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ภาพที่เกิดขึ้นก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นตามไปด้วย และหากในฉากนั้นมีเลือดเป็นส่วนประกอบหรือมีเลือดออกใน

ปริมาณมากด้วยแล้ว ก็ยิ่งทำให้ฉนวนนั้นดูรุนแรงมากขึ้นไปอีก ทำให้ความรุนแรงนั้นมีลักษณะสมจริงตั้งแต่รูปแบบการใช้ความรุนแรงและความเสียหายต่างๆที่เกิดขึ้นตามมา เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นในบางครั้งจึงไปกระทบใจผู้อ่านจนสามารถจดจำเหตุการณ์นั้นได้เป็นอย่างดี

2. วิธีการนำเสนอความรุนแรงผ่านตัวละคร

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2546: 111) กล่าวถึงตัวละครสรุปได้ว่า ตัวละคร คือ ผู้มีบทบาทในเรื่อง อาจเป็นคนหรือเทียบเท่าคนก็ได้ ผู้แต่งทำให้ตัวละครมีตัวตน มีชีวิตอย่างแท้จริงจนผู้อ่านรักหรือชัง สงสาร เห็นใจตัวละครเหล่านั้น

ตัวละครเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก นอกเหนือไปจาก โครงเรื่อง เนื้อเรื่อง ฉาก บทสนทนา ศิลปะการแต่ง การใช้ภาษา กวีโวหาร ภาพพจน์ ฯลฯ เพราะถ้าหากไม่มีตัวละครแล้วเนื้อเรื่องก็จะดำเนินไปไม่ได้ ซึ่งตัวละครจะมุ่งเน้นในการดำเนินเรื่องราวเพื่อสร้างความเพลิดเพลิน สนุกสนานแก่ผู้ฟังหรือผู้อ่าน ในบทที่ปรากฏการใช้ความรุนแรงนั้น ผู้แต่งจะต้องสร้างตัวละครให้ประสบกับปัญหา ความขัดแย้ง มีการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยวิธีการรุนแรง อาจแสดงออกโดยใช้กำลัง ความคิด ความสามารถ ฯลฯ ตามบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครแต่ละตัว

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ปรากฏว่าผู้แต่งได้สร้างตัวละครที่ใช้ความรุนแรงอยู่สองประเภท ดังต่อไปนี้

2.1 ตัวละครมนุษย์

ตัวละครมนุษย์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ กวีสร้างให้เป็นตัวละครที่สมจริงเป็นอย่างมาก มีลักษณะนิสัยใจคอ อารมณ์ การดำเนินชีวิต และเจตคติที่คล้ายบุคคลในชีวิตจริง การใช้ความรุนแรงของตัวละครประเภทนี้ มักมีเหตุผลของการกระทำ การแสดงความรุนแรงจึงต้องมาจากพื้นฐานของชีวิตจริง ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าการกระทำของตัวละครมีความสมจริง ทำให้เข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครได้โดยง่าย การกระทำที่รุนแรงของตัวละครประเภทนี้ จะใช้ความรุนแรงเหมือนกับที่คนปกติกระทำกัน เช่น การบริภาษ การต่อสู้ การใช้กลอุบายต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว

ความรุนแรงที่ตัวละครกระทำออกมาในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น ผู้แต่งจะสร้างให้มีความสมจริงมาก ความสมจริงของความรุนแรงจะปรากฏอยู่ที่เนื้อหาของถ้อยคำที่นำมาใช้บริภาษกัน และการกระทำของตัวละครที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย ผู้แต่งใช้การกระทำที่สมจริง และมีความหลากหลายตามสถานการณ์ เช่น การใช้กำลังชก ต่อย ทบ ถีบ ตะ ฟัด นุดลาก จับตัว ข่มขืน ฯลฯ หรือการใช้อาวุธในการสร้างความรุนแรงก็มีความหลากหลาย ตัวอย่างของอาวุธที่ปรากฏ เช่น เชือก หวาย ไม้ ตรี กริช มีด ค้อน ขวาน กระบี่ ดาบ เลื่อย ทวน หลาว แหวน หอก ขอ ง้าว หน้าไม้ ธนู กำซาบ ปืน ดินหู ยาพิษ ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นการกระทำและการใช้อาวุธที่มีอยู่จริงและสามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างการใช้ความรุนแรงของตัวละครสมจริง เช่นตอนที่ขุนแผนสู้กับหมื่นหาญ

“หมื่นหาญฟันศับแผนรับศวะ
ปิดป้องคล้องแคล้วพัลวัน
หมื่นหาญถือง้าวยาวกว่ากริช
กริชแทงง้าวฟาดพลาดทุกที
หมื่นหาญฟันศับแผนรับศวะ
หมื่นหาญเซแผนซ้าล้มคว่ำตึง

เอกริชแยงแทงฉวะแล้วไพล่หัน
สู้กันพักใหญ่ไม่เสียที
ขุนแผนซิดเข้าขยับโยกหนี
หมื่นหาญตีแผนดำด้วยกริชตึง
เอกริชแยงแทงฉวะเข้าตำผิง
แผนทะเล้งเหยียบคออ้ายพ่อตา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 298)

จากคำกลอนที่ยกมา เป็นตอนที่หมื่นหาญต่อสู้กับขุนแผน ผู้แต่งบรรยายให้เห็นฉากการต่อสู้ได้อย่างสมจริง ขุนแผนใช้กริชเป็นอาวุธ ส่วนหมื่นหาญใช้ง้าวเป็นอาวุธในการต่อสู้ บทกลอนแสดงฉากการต่อสู้ของคนสองคน แสดงลีลาการเคลื่อนไหวของตัวละครทั้งสองคนให้เห็นเป็นลำดับขั้นตอนการต่อสู้ ทำให้เห็นว่า ผู้แต่งสร้างตัวละครที่สมจริง ต่อสู้กันแบบตัวต่อตัวสมชายชาตรี มีการใช้อาวุธที่แตกต่างกันทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสนใจและติดตามชมกันต่อไปว่า ขุนแผนผู้ที่ใช้กริชซึ่งเป็นอาวุธ ซึ่งมีขนาดสั้นกว่าง้าวที่หมื่นหาญใช้ ผู้ฟังหรือผู้อ่านก็ย่อมอยากรู้ตามไปว่า การกระทำรุนแรงที่ทั้งสองคนกระทำต่อกันในครั้งนี้จะจบลงอย่างไร ขุนแผนผู้เป็นพระเอกของเรื่องจะใช้วิธีการเอาชนะหมื่นหาญอย่างไร และผู้ที่พ่ายแพ้จะได้รับความเสียหายอย่างไรบ้าง แล้วเรื่องจะดำเนินต่อไปอย่างไร นอกจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้สึกได้ถึงความสมจริงของตัวละครและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว การใช้ความรุนแรงที่สมจริงจะกระตุ้นให้ผู้อ่านรู้สึกสนใจ อยากรู้อยากเห็นว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง เมื่อตัวละครใช้ความรุนแรงขึ้นมา ย่อมทำให้เหตุการณ์ในตอนนั้นน่าติดตามชมมากขึ้นไปด้วย

2.2 ตัวละครมนุษย์

ตัวละครประเภทนี้ ผู้แต่งสร้างขึ้นตามจินตนาการ ตามความรู้สึก สร้างให้ตัวละครมีความคิดแปลกไปจากปกติสามัญ ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่ปรากฏอยู่ทั่วไปในโลกแห่งความเป็นจริง การที่ผู้แต่งสร้างตัวละครประเภทนี้ขึ้นมา ส่วนหนึ่งเพื่อทำให้ความรุนแรงที่ตัวละครเหนือธรรมชาติแต่ละตัวที่ได้แสดงออกมานั้น มีความรุนแรง น่ากลัว คุกคาม น่าเกรงขาม เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่กำลังดำเนินไปอย่างรุนแรง

ตัวละครมนุษย์ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ จะเกิดขึ้นมาจากวิชาความรู้ และความสามารถของตัวละคร เป็นการใช้คาถาหรือไสยศาสตร์เรียกหรือแปลงกายเป็นตัวละครเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นความสามารถพิเศษของตัวละคร ผู้แต่งสร้างความสามารถนี้ออกมาในสองลักษณะ คือ การเสกตัวละครเหนือธรรมชาติประเภทมนุษย์มาช่วยสร้างความรุนแรง กับสร้างตัวละครให้แปลงกายเป็นมนุษย์ในร่างต่างๆ

การเสกตัวละครประเภทมนุษย์มาช่วยสร้างความรุนแรง ได้แก่ การเสกตัวต่อเป็นล้านๆ ตัวจากใบมะขาม เสกสิงขัยด้วยผ้าขาวบาง เสกนกใหญ่ด้วยตะกรุด เสกงูใหญ่และบริวารงูอีกมากมาย เสกช้างมันด้วยก้อนดิน เสกหุ่นพยนต์ด้วยหญ้าฟาง เสกร่างมนุษย์ด้วยปูนปลิว และการเรียกผี การเสกมนุษย์ที่เป็นตัวละครที่เกิดขึ้นมาจากคาถา ไสยศาสตร์ สร้างความรุนแรงให้กับเหตุการณ์ได้เป็นอย่างมาก ดังตัวอย่างคำกลอน

“จึงเรียกหุ่นปล้นทันใด	ให้ไล่พลขุนช้างกลางที่รบ
พวกหุ่นโห่ฮึกสะอึกจับ	รบบรับชุลมุนฝุ่นตลบ
ละว้าตายกำมอญลงนอนซบ	บ้างตลบลูกแทงเข้าแย่งรับ
แทงหุ่นหยุ่นหยุ่นไม่ยักเข้า	หุ่นกลับฟันเอาดังฉาดฉับ
พวกขุนช้างแตกพ่ายกระจายยับ	ขุนช้างกลับจีช้างหนีออกมา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 349)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่ขุนแผนเรียกหุ่นพยนต์มาสร้างกองทัพของตน เพื่อเข้าสู่รบกับทัพอยุธยา โดยมีขุนช้างเป็นคณนำทัพ หุ่นพยนต์สร้างความรุนแรงโดยการเข้าต่อสู้ได้

เหมือนกับมนุษย์ธรรมดา แต่มีร่างที่คงทนกว่าและเป็นเพราะผู้เรียกหุ่นยนต์นี้คือ ชุนแผนผู้ที่ชำนาญทางด้านนี้ด้วย หุ่นยนต์จึงสามารถใช้ความรุนแรงได้มากและดีกว่าคู่ต่อสู้ที่เป็นทหาร และเมื่อใช้งานหุ่นยนต์เสร็จเรียบร้อย บางครั้งก็กล่าวว่กลับคืนเป็นหญ้า แต่ในบางครั้งก็ไม่กล่าวถึงอีกเลย หรือการเรียกผีมาสร้างความรุนแรง ดังตัวอย่างเช่น

“กินเครื่องเช่นเสพสุราแล้วลาเล่น	ออกเหยียดยัดอัดแน่นในไพรสัณฑ์
เพลงฤทธิ์บิดร่างต่างต่างกัน	แผ่นดินลั่นดังจะลุ่มถล่มทลาย
สนั่นเมืองเปรี๊ยะเปรี๊ยะเสียงปีศาจ	ดังพสุธาฟ้าฟาดไม่ขาดสาย
เหมือนจะลุ่มเมืองคว่ำให้ทำลาย	เขารุมรายล้อมรอบขอบบุรี”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 119)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่ขุนแผนเรียกผีป่ามาเพื่อให้ไปสู้กับผีเมืองเชียงใหม่ ซึ่งผีที่เรียกมาในตอนแรกต้องทำให้เชื่อฟังผู้ที่เรียกเสียก่อนจึงจะใช้ในการสู้รบต่อไป การเรียกผีในเรื่องนี้จะปรากฏอยู่หลายครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งผีจะช่วยสร้างความรุนแรงให้กับฝ่ายที่เรียกมาจนสำเร็จ และอาวุธที่ผีใช้สร้างความรุนแรงยังเป็นอาวุธที่แปลก ไม่มีตัวละครอื่นๆ ในเรื่องนี้ปรากฏการใช้อาวุธดังเช่นที่เหล่าบรรดาผีใช้กัน เช่น ใช้ทราย ดิน และหินผาสดและทุ่มเข้าไปใส่ฝ่ายตรงข้าม ใช้ขี้ขาม ฟ้า พืช คว้างเข้าไปใส่ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นการสร้างความแปลกใหม่ และสร้างสีสันให้กับเรื่องได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างคำกลอนว่า

“ว่าพลางฝนโฝน โจนดวงาด	เอาทรายสดดินทิ้งวังไถ่
ห้อยหัวตัวแกว่งอยู่กวัดไกว	แลปลิ้นหลอกให้ละลานตา
ฝ่ายว่าพวกพรายนายขุนแผน	ทะเลิ่งเล่นทุ่มทิ้งด้วยหินผา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 308)

และ

“ข้างฉายได้ขี้ขามขว้างออกไป	คว่ำดอกไม้เท่าซุงเอาพุ่งโยน
ถูกผีป่าลี้มคว่ำคะมักลิ่ง	ผีไทยผลุนหนุนวังมาผาดโผน
เอากอหนาดฟาดไล่ดังไฟโชน	พวกผีป่ากลับกระ โจนเข้าโรมรันฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 119-120)

เห็นได้ว่าการที่ผู้แต่งสร้างตัวละครเหนือธรรมชาติขึ้นมา จะช่วยสร้างความรุนแรงของเหตุการณ์ให้น่าสนใจมากขึ้น ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้สึกสนุกสนาน ตื่นตาตื่นใจไปกับอำนาจเหนือธรรมชาติที่ตัวละครแสดงออกมา ดึงดูดใจให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ ตัวละครเหนือธรรมชาตินี้จะแสดงความสามารถในการต่อสู้ เพื่อทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเดือดร้อน เสียหาย เนื่องจากตัวละครเหนือธรรมชาติจะอยู่ในการควบคุมของผู้ที่เรียก หรือเป็นตัวของผู้ที่แปลงกายเอง

เห็นได้ว่า ตัวละครไม่ว่าจะเป็นตัวละครมนุษย์ หรือ อมนุษย์ ล้วนแก้ไขปัญหาคด้วยวิธีการรุนแรงได้ทั้งสิ้น มนุษย์มักตกเป็นทาสของอารมณ์ การแก้ไขปัญหาคต่างๆ ในบางครั้งจะใช้อารมณ์เป็นหลัก การกระทำที่แสดงออกมาจึงแสดงออกด้วยความรุนแรงทั้งสิ้น ส่วนตัวละครอมนุษย์ในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น จะเป็นเครื่องมือของมนุษย์ในการสร้างความรุนแรงผ่านตัวละครที่เป็นมนุษย์

1.3 วิธีการนำเสนอความรุนแรงผ่านฉาก

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2546: 97-114) ได้กล่าวถึงความหมายของฉาก (Setting) หมายถึง เวลา และสถานที่ในเรื่อง อาจมีความหมายเฉพาะห้องๆ หนึ่ง หรือกว้างขวางเป็นทั้งประเทศ หรือทั้งโลกก็ได้ ฉากมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 189-197) ได้กล่าวถึงความหมายของฉาก (Setting) ว่ามีความหมายกว้างขวางมาก กล่าวคือมีทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อารมณ์และสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ฉากอาจกล่าวถึงสถานที่ เวลา ทั้งในอดีตปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้แล้วฉากยังมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านี้ คือไม่ใช่เป็นแต่สิ่งแวดล้อมภายนอกของตัวละครเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์และมีความหมายต่อภาวะจิตใจของตัวละครอีกด้วย เช่น ข้าวของเครื่องใช้บางอย่างของตัวละคร อาจหมายถึงสภาพจิตใจและตัวตนของผู้เป็นเจ้าของ สภาพทิวทัศน์และภูมิประเทศที่สวยงาม อาจมีนัยประวัติถึงความสงบและความบริสุทธิ์ในจิตใจของตัวละคร หรือทางแยก อาจหมายถึงภาวะการลังเลและการตัดสินใจเลือก เป็นต้น

สรุปว่า ฉาก (Setting) คือ สภาพแวดล้อมภายนอกตัวละคร ทุกๆ สิ่งที่มีความสัมพันธ์กับตัวละคร รวมถึงสถานที่และเวลา

การสร้างฉากที่มีเหตุการณ์รุนแรง กวีได้ใช้กลวิธีแตกต่างกันไปตามแต่ละเหตุการณ์ ฉากที่ กวีบรรยายอย่างละเอียดลออจะทำให้ผู้ฟังและผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพตามได้โดยง่าย ซึ่งสามารถมองเห็นภาพความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นต่อมาได้ชัดเจนตามไปด้วย

3.1 สถานที่และสภาพแวดล้อม

สถานที่และสภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อเหตุการณ์มาก ทำให้ทราบว่าตัวละครกำลังอยู่ที่ไหน มีสภาพแวดล้อมเป็นอย่างไร ซึ่งบรรยากาศที่ผู้แต่งได้เลือกสรรมาบรรยายฉาก จะช่วยเสริมให้การกระทำของตัวละครในฉากนั้นๆ มีความชัดเจนและสมจริงมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น เวลาที่ตัวละครกำลังเศร้าโศกเสียใจ ผู้แต่งก็จะใช้ฉากที่มีฝนตกเข้ามาช่วยทำให้ดูเศร้าหมองมากยิ่งขึ้น หรือในช่วงเวลาที่ตัวละครมีอาการแสบใส ร่าเริง ผู้แต่งก็จะใช้ฉากที่ดูโปร่ง สว่างไสว มาช่วยเสริมให้อารมณ์ความรู้สึกให้ดูสดใสมากขึ้นตามไปด้วย ในฉากที่ตัวละครใช้ความรุนแรงก็เช่นเดียวกัน เมื่อตัวละครจะใช้ฉากที่มีความรุนแรงเกิดขึ้น ถ้าไม่ได้เน้นความน่ากลัว น่าเกรงขามของการกระทำของตัวละครมากเป็นพิเศษ ผู้แต่งก็จะใช้ฉากธรรมดาที่ปรากฏตามท้องเรื่อง แต่ถ้าผู้แต่งต้องการเน้นฉากนั้นให้มีความรุนแรงน่าเกรงขามมากขึ้น ก็จะปรากฏการบรรยายสถานที่ที่น่าเกรงขาม เช่น ห้องที่เงียบสงัด ป่าช้า สนามรบ คุก ฯลฯ และเพิ่มสีสันของสถานที่ด้วยสภาพแวดล้อมที่ให้ความน่ากลัว น่าเกรงขามมากขึ้น ตัวอย่างเช่นตอนที่พลายแก้วยกทัพไปสู่กับทัพเมืองเชียงใหม่ ความว่า

“ครั้นได้มหาพิชัยฤกษ์	เอิกเกริกเลิกทัพออกจากที่
โห่ร้องลั่นฆ้องกระเดศี	กรูกรี่เอิกเกริกระดมปืน
กีก้องสะเทือนท้องสุธาवास	ลาวตกใจขาดจนแตกตื่น
ควันมัวมืดคลุ้มดั่งกลางคืน	ไกล่ลาวแล้วก็ย็นจะคูทีฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 170)

เห็นว่าผู้แต่งได้บรรยายสนามรบให้มีความน่าเกรงขาม มีความความอึกทึกกึกก้อง จนขนาดทัพเชียงใหม่ยังตกใจตื่น แสดงฉากว่าคนเยอะจนควันคลุ้มไปหมดเหมือนในตอนกลางคืน เป็นการเริ่มฉากให้ดูสมจริงก่อนที่ตัวละครแต่ละตัวจะเริ่มใช้ความรุนแรงกัน หรือในสถานที่ที่เปลี่ยนรกร้างห่างไกล ไม่ค่อยมีผู้คนพลุกพล่าน ก็สามารถนำมาใช้เป็นสถานที่ใช้ความรุนแรงได้อย่างสมจริง เช่น ตอนที่ขุนแผนกับพลายงามจะมาฆ่าลาวสองพ่อลูกชื่อขนานมะ โนกับน้อย ศรีวิไชย ผู้

แต่งได้ได้เลือกใช้สถานที่ที่ให้ขุนแผนและพลาขงามไปฆ่าลาวสองพ่อลูกได้อย่างสมจริง โดยไป
แอบฆ่าอยู่ตรงชายป่า บริเวณริมทางไร่แดง ซึ่งเป็นสถานที่เปลี่ยว ห่างไกลความเจริญและผู้คน
จากนั้นจึงใช้ความรุนแรงในการฆ่าลาวสองพ่อลูก ดังกลอนว่า

“พ่อลูกลัดเลาะละเมาะเหมือง	แยกเข็ญเสียวหาเข้าหนทางไม้
พอเห็น ไร่แดงเข้าแฝงไม้	ริมทางชาวไร่เดินไปมา
จะยกกลับจับกล่าวลาวพ่อลูก	ออกไปปลุกห่างไร่อยู่ชายป่า
ปลุกผักพริกแพ่งทั้งแดงกวา	ถ่วงจากล้วยกล้ายเป็นหลายพันธุ์”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 81)

จากนั้นขุนแผนและพลาขงามจึงใช้ความรุนแรงในการฆ่าลาวสองพ่อลูกผู้ไม่มีทางสู้ยัอย่าง
น่าเวทนา ดังกลอนว่า

“ต่างลดดาบจากฝักยื่นหยักรั้ง	พอลาวเดินมากระทั่งถึงที่นั่น
ดั่งองคตหนูมานชาญฉกรรจ์	ทะลึ่งถลันด้วยกำลังไม่รั้งรอ
ขุนแผนฟันปายพลาขงามฟาด	ฉะฉาดหัวเด็ดกระเด็นปรือ
เลือดพุ่ง โชนเชียวสองเกลียวคอ	ลาวลูกพ่อลุ่มดิ่งลงสิ้นใจ
เหลืออกตาหน้าเผือกเลือดไหลนอง	ทั้งสองยินดีจะมีไหนด”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 82)

จากคำกลอนที่ยกมาข้างต้นจะเห็นถึงสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ตัวละครจะใช้ความ
รุนแรง แสดงให้เห็นว่าสถานที่ที่มีความจำเป็นต่อการสร้างความรุนแรง และผู้แต่งสามารถเลือกใช้
สถานที่สร้างความรุนแรงได้อย่างมีเหตุผล สมจริง เช่น การใช้ความรุนแรงถ้าเป็นการฆ่ากัน ลอบ
ฆ่า ผู้แต่งก็จะใช้สถานที่เปลี่ยว หรือใช้ฉากสนามรบให้เป็นฉากในการต่อสู้ ทำศึกสงคราม แต่ถ้า
เป็นการใช้ความรุนแรงที่ไม่เกิดความเสียหายต่อตัวละครมากนัก เช่น การบริภาษกัน ผู้แต่งจะเลือก
สถานที่ให้เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นสถานที่ใดก็ได้ เพราะความรุนแรงจะไปเน้นอยู่ตรง
เนื้อความ ถ้อยคำที่บริภาษใส่กัน และผลที่มีต่อจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่งแทน ซึ่งการบริภาษกันมักไม่
จำเป็นต้องใช้ฉากที่มีความน่ากลัว วิเวกวังเวง มีดกริม สลัวๆ หรือใช้ฉากสนามรบเหมือนกับการใช้
ความรุนแรงด้วยอาวุธ ตัวละครไม่จำเป็นต้องไปบริภาษกันกลางสนามรบ ในที่มีด ฯลฯ สังเกตได้
ว่าการบริภาษกันในบางครั้งก็อยากทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกอับอาย ตัวละครจึงบริภาษกันในที่โล่งแจ้ง

มีผู้คนคอยรับรู้เหตุการณ์อยู่ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปลักลอบบริภาษกันในที่เปลี่ยว รกร้าง
ห่างไกลผู้คน

3.2 เวลา

เวลามีความสำคัญกับการสร้างฉากมากพอๆกับสถานที่ เวลาจะเป็นตัวบ่งบอกว่า เหตุการณ์
นั้นเกิดขึ้นเวลาใด ฤดูกาลไหน ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรับรู้ได้ถึงช่วงเวลาที่เกิดขึ้น ยัง
มีผลต่อความรู้สึกต่อฉากนั้นๆ ด้วย

ผู้วิจัยเห็นว่า ฉากที่ปรากฏการใช้ความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ถ้ากวีบรรยาย
ฉากให้เป็นเวลากลางคืน หรือฉากที่มีความมืด มีเพียงแสงสลัวๆ เล็กๆน้อย ฉากนั้นย่อมสร้างความ
น่าสะพรึงกลัว สร้างความรู้สึกหวาดกลัวให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านคล้อยตาม ได้มากกว่าฉากที่สว่างไสว
และยิ่งฉากมีความลึกซึ้งน่ากลัวมากเท่าไร ก็จะทำให้การสร้างเหตุการณ์รุนแรงนั้นๆ มีความ
สมจริง ชัดเจน น่าสะพรึงกลัวและน่าสนใจมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ตัวอย่างเช่นฉากตอนขุนแผนจะฝ่า
ท้องนางบัวคลี่ ผู้แต่งได้ระบุเวลาในการมาไว้ ดังกลอนว่า

“ครั้นเวลาศึกสงบกำดัดหลับ
ก็เป่าคาตาสะกดประกับใจ

คนระงับนอนเงียบไม่เกรียบไหว
แล้วลุกไปปลนลานเตรียมการพลัน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 295)

หรือในตอนที่บรรยายว่าจะเข้เถนขวาดอาละวาด ก็ปรากฏการใช้ฉากในตอนมืด

“แม่นเรือใครพลบค่ำไปลำเดียว
กัศตะกูดแจวหักเสียนักหมา

ปะที่เปลี่ยวแล้วเข้าไปเฝ้าชิงหน้า
แต่มิได้เห็นวักกินผู้คน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 376)

“ครั้นคำก็ทำสีหนาท
นัยน์ตาถูกเป็นไฟอยู่ไฉน

ขึ้นผูกผาดลอยล่องเล่นคล่องแคล่ว
เรือแจวออกกลาดไม่อาจไกล”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 376)

การทำพิธีเรียกผีเพื่อให้ผีมาช่วยตนก็ทำในเวลากลางคืน เช่นในตอนที่พายุฝนพัดทำพิธีเรียกผีเพื่อแต่งทัพหุ่นยนต์ไปต่อสู้กับพระไวยก็กระทำในเวลากลางคืน

“ชุมพลรับดาบแล้วกราบลา
ครั้นสิ้นแสงสุริยาในราตรี

ให้บ่าวเอามาไปไว้ที่
จัดแจงบายศรีพลีการ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 322)

หรือในตอนขุนแผนพ่ายงามจับเจ้าเซียงใหม่ ก็ทำพิธีเรียกพวกผีในเวลากลางคืน

“พ่อลูกพูดจาปรึกษากัน
สั่งให้พวกอาสาพากันไป

พอแสงจันทร์ส่องสว่างกระจ่างไข
ตัดไม้ปลูกศาลขึ้นเพียงตา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 118)

จากคำกลอนตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่า ฉากที่เป็นเวลามืด เช่นในเวลาพลบค่ำ หรือกลางคืน จะช่วยเสริมให้เหตุการณ์รุนแรงมีความน่ากลัวเพิ่มมากขึ้น ฉากนั้นจะดูลึกลับ น่าค้นหา เนื่องจากตามธรรมชาติ มนุษย์มักจะกลัวความมืด สิ่งใดที่น่ากลัวมักจะแฝงมาในความมืด เช่น ขโมย โจร หรือแม้แต่การเห็นเงาเคลื่อนไหวในเวลากลางคืนก็ทำให้มนุษย์รู้สึกกลัวได้ ความมืดจะทำให้มนุษย์มองอะไรไม่ค่อยเห็น จึงมักจินตนาการไปต่างๆ นานาว่า ภายในความมืดนั้นมีอะไรแฝงเร้นซ่อนอยู่ จะมีสิ่งที่น่ากลัวโผล่ออกมาหรือไม่ ซึ่งสังเกตได้จากฉากของหนังหรือภาพยนตร์ ส่วนใหญ่ที่เป็นหนังแนวผจญภัย พ่อมดหมอผี หนังสื แนวลึกลับสืบสวนสอบสวน และหนังประเภทที่ตัวละครเป็นคน โรคจิตหรือฆาตกร โรคจิต มักใช้ความมืดสร้างความลึกลับ น่าค้นหา และน่าสะพรึงกลัวให้เป็นประโยชน์อยู่เสมอ ประกอบกับความมืดจะเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย สิ่งไม่ดี สิ่งน่ากลัว ความลึกลับ ฯลฯ ดังนั้นฉากที่มีความมืดในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนจึงสร้างความลึกลับให้กับผู้ฟังหรือผู้อ่าน ได้อย่างเหมาะสม เหมาะกับการใช้เป็นฉากเพื่อเสริมการกระทำของตัวละครที่จะใช้ความรุนแรงให้ดูเข้มข้นรุนแรงมากขึ้น

ฉากที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน แล้วสร้างความรุนแรงได้อย่างสมจริง จะปรากฏว่าใช้ทั้งสถานที่และเวลาร่วมกัน เช่น สถานที่ที่จะเป็นที่วิเวก ว่างแวง น่ากลัว เช่น ป่าช้า บ้าน ห้องที่เงียบสงัด และเวลาที่จะเป็นเวลากลางคืน เป็นฉากที่ใช้ความมืดมาเกี่ยวข้องกับ

ตัวอย่างฉากที่ใช้สร้างความรุนแรงที่ปรากฏว่าใช้ทั้งสถานที่และเวลาได้อย่างสมจริง เช่น ฉากที่ขุนแผนทำพิธีเรียกผี แล้วผีก็มาสำแดงฤทธิ์ ทำให้ขุนแผนต้องใช้ความรุนแรงกำราบผีให้อยู่ภายใต้การควบคุมของตน ดังที่กวีบรรยายว่า

“ท้องฟ้าดาดดาบประดับ	แสงระยับยามสองส่องสว่าง
พระจันทร์ตรงทรงกลดดั่งกลดกาง	อยู่ในกลางด้าวเด่นทุกดวงดาว
ริบเร่งมาถึงซึ่งป่าช้า	ปลูกศาลเพียงตาคาดฟ้าขาว
แล้วจุดเทียนสว่างกระจ่างพราว	ทิ้งสายสัญญาณก้าวสะกดลง
เข้านั่งพับพะเนางเชิงชุมชุมฤทธิ์	สะเทือนทิศทั่วหล้าป่าระหง
คึกคึกพายุพัดระบัดพง	ไม้ไผ่ลู่ลงหักระทม
บันดาลอสนี่คะนองเสียง	เปรี้ยงเปรี้ยงเสียงเปรี๊ยะกระเดื่องล่อม
ฟังแลบแปลบปลาบวะวาวลม	เจียนจะจ่อมโลกแหลกทำลาย
ธรณีที่นั้งกระทิงไหว	ดังคนไกวเกือบแยกแตกสลาย”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 111)

ฉากความรุนแรงที่ตัดตอนมานี้ เป็นฉากที่กวีบรรยายไว้โดยละเอียด มีทั้งสถานที่ เวลา และ สภาพแวดล้อมที่น่ากลัวในขณะนั้น ซึ่งฉากลักษณะนี้เองจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเกิดจินตนาการตามไปด้วย ว่าเป็นฉากตอนกลางคืน ในตอนแรกปรากฏเป็นภาพราตรีที่สวยงาม ท้องฟ้าโปร่ง สามารถมองเห็นดวงดาวและพระจันทร์ทรงกลดได้ ต่อมาเมื่อขุนแผนทำพิธีในป่าช้า ซึ่งป่าช้านั้นเป็นที่ฝังศพ บุคคลที่จะเข้าไปในป่าช้าช่วงเวลากลางคืนได้ ต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่กลัวผี เพราะตามปกติแล้ว ถ้ามนุษย์ธรรมดาเข้าไปในป่าช้าในช่วงเวลากลางวันก็มีความรู้สึกกลัวมากพออยู่แล้ว ถ้าเข้าไปเวลากลางคืนบรรยากาศก็ยิ่งทวีความน่ากลัวมากขึ้นไปอีก ยิ่งสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไปหรือมีสิ่งใดเคลื่อนไหวในฉากป่าช้าก็ยิ่งสร้างความสยองได้มากขึ้น เหมือนกับฉากในตอนที่ขุนแผนทำพิธีนี้ มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างฉับพลัน กล่าวคือเริ่มมีพายุพัด ฟาแลบฟ้าผ่า ฯลฯ ซึ่งปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในฉากเช่นนี้ ย่อมเพิ่มความน่ากลัวได้มากขึ้นไปอีก กวีใช้กลวิธีในการบรรยายฉากได้น่าเกรงขาม น่ากลัว มีความขลังสมกับเป็นสถานที่ที่ขุนแผนใช้คาถาอาคมเรียกพวกผีออกมา ซึ่งในกลอนบทต่อมาจะเป็นเหตุการณ์ที่ตัวละครจะใช้ฉากนี้สร้างความรุนแรง ดังนั้นฉากที่เกริ่นนำมาก่อนจะช่วยเสริมให้การกระทำที่รุนแรงของตัวละครดูรุนแรงมากขึ้นได้ ดังคำกลอนว่า

“ฝูงผีลูกโอดโถมคปราย	แปลงกายต่างต่างวิ่งวงมา
ครั้นเข้าใกล้ไม่อาจจะทำร้าย	ด้วยกลัวมนตร์เจ้าพลายเป็นหนักหนา
ต่างก็มกราบถามไปมิได้ช้า	เจ้าข้าจะประสงค์อันใดนี้
อ้ายตัวนายมาทีหลังกำลังโกรธ	โอดเล่นร้องมาว่าใครนี้
ไม่ลุกไปภูจะไล่ตะลุมตี	ให้ป็นปีเป็นภักศม์ชูลีง
พลายแก้วตวาดแล้วช้ดข้าวสาร	ดั่งสะท้านก้องฟ้าป่าระหง
ถูกกายผีพรายไม่ยั้งตรง	ก็ยอบตัวลงเล็กเท่าเหล็กไน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 111-112)

ตัวอย่างที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นว่า ฉากมีส่วนเสริมให้ภาพความรุนแรงเป็นอย่างมาก ฉากที่กวีบรรยายภาพไว้อย่างละเอียดจะทำให้เรื่องราวน่าติดตาม สร้างความประทับใจให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการตามและจดจำเหตุการณ์ในช่วงนี้ได้ง่ายขึ้นมากกว่าการกล่าวถึงฉากนั้นๆ เพียงอย่างเดียว เช่น กล่าวถึงเพียงว่า “บนเรือนของขุนช้าง” ผู้ฟังหรือผู้อ่านก็ยังไม่สามารถรับรู้บรรยากาศภายในเรือนของขุนช้างในเวลานั้น ได้ชัดเจนมากพอ ว่ามีความน่ากลัว สงบสงัดวิงเวงมากน้อยเพียงไร เป็นเวลาไหน บรรยากาศแวดล้อมมีดน่ากลัวไหม เป็นต้น การกล่าวถึงรายละเอียดของฉากที่ไม่มากเพียงพอ ย่อมทำให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการสร้างฉากนี้ก็จะดูไม่น่ากลัวและเข้มข้นรุนแรงเท่าไรนัก

การที่ผู้แต่งเลือกใช้สถานที่ สภาพแวดล้อมและเวลาในการดำเนินเหตุการณ์รุนแรงได้อย่างเหมาะสม นับว่าเป็นกลวิธีหนึ่งในการสร้างเหตุการณ์รุนแรงให้มีความสมจริง น่ากลัว และน่าตื่นเต้น เป็นการช่วยเสริมการกระทำของตัวละครที่กำลังใช้ความที่รุนแรงอยู่ให้ดูเข้มข้นรุนแรงมากขึ้นไปได้ กลวิธีนี้เป็นการชวนให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านติดตามเรื่องราวอย่างสนุกสนานและเพลิดเพลินไปกับจินตนาการของผู้แต่ง อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนให้ผู้อ่านรุ่นหลังเห็นถึงความแตกต่างของฉากในยุคสมัยที่แต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม สภาพแวดล้อม สภาพบ้านเมือง ที่ผู้แต่งเลือกมาใช้ฉากในการนำเสนอ ที่สำคัญความเหมาะสมของฉากที่ผู้แต่งเลือกสรรมาใช้ในแต่ละช่วงตอนที่มีความสมเหตุสมผลและรองรับเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี ย่อมทำให้ฉากนั้นเป็นที่ประทับใจจนกลายเป็นที่จดจำกันได้ ดังเช่นฉากของขุนแผนฆ่าท้องนางบัวคลี่และทำกุมารทอง ที่ยังคงเป็นที่กล่าวถึงกันจนถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวสรุปได้ว่าการสร้างฉากที่ปรากฏความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ได้ส่งผลดีคือทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้รับความบันเทิง ตื่นเต้น และสนุกสนานไปกับบรรยากาศที่แปลกใหม่ ชวนให้ประทับใจไปกับบทบาทของตัวละครแต่ละตัว อีกทั้งยังช่วยเอื้ออำนวยให้เนื้อเรื่องมีความสมจริงและเป็นเหตุเป็นผลกันอีกด้วย

การสร้างสื่อถ่ายทอดความรุนแรง

โดยทั่วไปการใช้ความรุนแรงสามารถกระทำออกมาได้ในหลายรูปแบบ ตัวละครจะใช้ความรุนแรงออกมาในรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับบุคลิก ลักษณะนิสัย และสถานการณ์นั้นๆ ผู้แต่งจะสร้างการกระทำที่รุนแรงของตัวละครให้แตกต่างกันออกไปหลายแบบ ล้วนมีความสมเหตุสมผลสมจริง และได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่ตัวละครแต่ละตัวกำลังเผชิญอยู่ โดยผู้แต่งพยายามสื่อสารออกมาให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้รับรู้ถึงความรุนแรงนั้นๆ ในหลายรูปแบบ การสร้างสื่อที่แสดงออกถึงความรุนแรงจึงจำเป็นต้องมีความหลากหลายอยู่พอสมควรตามแต่ละเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนปรากฏการสร้างสื่อที่เป็นความรุนแรง ดังนี้

1. การใช้วาจา

การใช้วาจาเป็นอาวุธ คือการบริภาษ คำว่ากัน ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนผู้ฟังหรือผู้อ่านจะบทรบบริภาษกันอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะตัวละครแต่ละตัวจะมีการสนทนากัน แต่สิ่งที่แยกการบริภาษกับการสนทนาออกจากกันได้ นั้นมี 2 อย่าง อย่างแรกคือ พิจารณาถ้อยคำที่ใช้เป็นคำพหูสวาทหรือเป็นคำที่ใช้บริภาษกันหรือไม่ และอย่างที่สองคือ ก่อนที่จะมีการบริภาษกัน กวีมักจะเกริ่นนำก่อนว่าตัวละครนั้นๆ กำลังรู้สึกอย่างไร หรือมีอารมณ์อย่างไร เช่น “พิมฟังคั่งแค้นให้แน่นใจ หมั่นไส้ทิ่มตำซ้ำประชด” แล้วจึงตามมาด้วยบทกลอนที่ใช้บริภาษกัน เป็นต้น การสร้างบทบริภาษนั้น จะมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน บางครั้งตัวละครจะบริภาษเพียงสั้นๆ ตัวอย่างเช่น

“นางพิม โกรธค่างุ่นง่าน

แม่มีงอายหัวล้านกบาลไส”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 91)

และในบางครั้งตัวละครก็จะบรรยายกันด้วยคำพูดค่อนข้างยาวและมีการโต้ตอบกันกลับมา ตัวอย่างเช่น ตอนที่นางวันทองทะเลาะกันกับนางลาวทอง นางวันทองว่านางลาวทองว่า

“ซิชะถ้อยคำอีลาวทอง
งาข้างเนื้อไม่มึงได้มา
เจ้าลาวทองก็ต้องลงเดินดิน
ให้เขาชมโฉมนางอยู่กลางทัพ
จึงจะสมสกุลคุณจอมทอง
จะจัดแจงข้าวปลาไว้ทานาง
ข้าขอบใจเจ้าระไวระวังผิด
เห็นผัวฮักก็สะอึกเข้าห้ามทัน
เพราะเจ้าห้ามความเจียบสงบหมด
หน้าเปรี้ยวตละเคี้ยวตะลึงปลิง
มิใช่ไม้ปักเลนเอนคลอนแคลน
เสาประโคนโยนลงสักเก้ากำ
ถ้าหาไม้ที่ไหนจะอาจมา
จะถือเล่าข่าวกันทุกวันคืน
ร้อยบ้านพันเมืองไม่เหลือหลอ
อย่าว่าแต่মনุษย์ที่เดินดิน

แง่อน ไม่น้อยร้อยภาษา
กูจะเกณฑ์ข้างงาออกไปรับ
จะให้ขึ้นแคร่บินมาหยับหยับ
ผลัดกันรับคานหามาตามทาง
ด้วยศศักดิ์บ้านช่องท่านกว้างขวาง
พอวางแคร่จะได้แรมเข้าทันควัน
ด้วยความกิริวดเร็วตั้งกัณฑ์
หาไม่วันนี้วันขึ้นจริงจริง
หายหดเพราะเจ้าจอมหม่อมผู้หญิง
มาชักชิงคันทูไปชุบน้ำ
เจ้าเป็นดินเหนียวแน่นอยู่ยังคำ
เล่นเอาหม่อมพลายพลาลงตั้งขึ้น
ที่นี้อยุธยาจะเป็นคลื่น
หญิงอื่นไม่เหมือนทั้งแผ่นดิน
จะชมปรออยู่แต่นางคนนี้สิ้น
ถึงพระอินทร์ก็คงจะลงมาฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 233-234)

นางลาวทองได้ฟังคำที่นางวันทองบรรยายตนก็บรรยายกลับไปว่า

“จริงแล้วคะคนดีสิมิชม
เราเหมือนหลักปักไว้ในศิลา
พอเรือจอดสอดเท้าก้าวก็เลอะ
แกลบรำเข้ามาทั้งอาจม
ล้างน้ำตากแดดเสียให้สิ้น
ข้าขอบใจที่จะให้เอาข้างรับ
นี่วันทองสำรองไว้กลั่นเกลื่อน

มานิยมคนร้ายให้ขายหน้า
ไม่คูเขียงหน้าทำเป็นเล่นดม
เปื้อนเปราะไม่มีที่ที่จะพาดผม
จอกแหนแต่สมเข้าซ้อ้นซับ
เพราะพีชดินเหลวกว้างเป็นยางหนับ
ข้ากับหม่อมพลายไม่มีข้าง
รื้อเรือนปลูกใหม่ให้กว้างขวาง

แต่ล้วนซบม่นบ้างกางกาง	ช่างคนช่างจริงทุกสิ่งมี
ได้ยิวว่าป่วยไขจนไม่พอม	เพราะหม่อมพลายผัวพรากไปจากที่
ทั้งผู้คนบ่าวไพร่ก็ไม่มี	เจ้าต้องจีบช่างทุกเวลา
เสาส้างซ่างซั๊กหักระยา	จึงปลุกใหม่ใส่ซ้าสะอะอะหน้า
เคราะห์ร้ายหมอยายแต่ก่อนมา	ศุกร์เข้าเสาร์คางังการแทรก
นี่หากว่าสะเดาะพระเคราะห์ทัน	แต่กระนั้นเจียนจักเหล่นเหลก
จึงผลัดชื่อ โคนหัวให้ผัวแปลก	ถึงแม้แตกก็จะติดสนิทรอยๆ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 234-235)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นคำบริภาษที่มีขนาดยาว การบริภาษจะค่อยๆ ว่ากล่าวเป็นขั้นตอนตามลำดับเหตุการณ์ มีเนื้อความที่ดึงดูดความสนใจของผู้ฟังหรือผู้อ่าน

ศุกร บุนนาค (2503 : 112-113) ได้กล่าวถึงเรื่องราวในตอนนีไว้ว่า นางลาวทองออกมาห้ามปราบผัวพลางชี้แจงให้ฟังถึงราคะของเมียเก่า นางกล่าวว่าถ้าหญิงใดจริงๆ อยู่แล้วใครเขาจะกล้ามาทำได้ นี่เป็นการห้ามอย่างมีเชิง คือห้ามมิให้สามีออกไปแก้แค้นด้วย เพราะถ้าสามีออกไปแก้แค้นได้สำเร็จก็คงจะคืนดีกับเมียเก่า นางลาวทองซึ่งเป็นเมียชเลยกก็จะต้องเป็นเมียน้อยอยู่วันยังค่ำ แต่ถ้าขุนแผนไม่ไปและเชื่อคำนางถึงเรื่องราคะของนางวันทอง นางยอมต้องได้คืออยู่วันยังค่ำ นี่เป็นเล่ห์ซึ่งต้องปฏิบัติเพื่อรักษาผลประโยชน์วันยังค่ำ ไม่น่าเชื่อที่กล่าวในท้องเรื่องว่าลาวทองเป็นสาวรุ่นไม่เดีวสา ความจำเป็นในการรักษาผลประโยชน์และสัญชาตญาณของการแย่งชิงอาจสอนให้สาวรุ่นเพิ่งแรกพบผู้ชายเป็นเช่นนั้นไปได้ ถ้อยคำที่ตอบโต้กันระหว่างเมียเก่าซึ่งระบมทุกข์สะบักสะบอมกับเมียใหม่ซึ่งประคองกันชมนกชมไม้มาบนหลังช้าง ตอนนี้เผ็ดร้อนและเป็นไปอย่างทีคนจริงๆ ปฏิบัติกัน เรื่องอะไรๆ ขุดขึ้นมาด่ากันไปหมด ข้อที่น่าชมคือผู้นิพนธ์รักษาลีลาของกลอนไว้ได้ทั้งสัมผัสสระอักษร ในเมื่อเนื้อความแสนที่จะไม่งดงามเลย และทั้งต้องจำกัดคำให้อยู่ในลักษณะบังคับของกลอน การเปรียบเทียบเอาของธรรมชาติมาเปรียบกับเนื้อเรื่องที่เป็นไปเฉพาะหน้าดูเหมือนจะมีกวีไทยชาติเดียวที่ถ่ายทอดถ้อยคำเผ็ดร้อนของคนทะเลาะกันได้อย่างเหมือนจริงเหมือนจึ่งทั้งเป็นบทกลอนเช่นนั้น

การบริภาษที่มีความสั้นและยาวแตกต่างกันนี้ จะให้ภาพความรุนแรงที่แตกต่างกัน การบริภาษที่มีขนาดยาวจะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านหรือผู้ฟังอ่าน ได้มากกว่าการบริภาษที่มีขนาดสั้น เพราะคำบริภาษที่มีขนาดยาวนั้นจะว่ากล่าวกันเป็นเรื่องราวผู้ฟังหรือผู้อ่านจะต้องตั้งใจและสนใจ

ในถ้อยคำที่ตัวละครกำลังปรึกษากัน เพราะมันมีเนื้อหาประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว ทำให้ผู้ฟังและผู้อ่านสามารถเห็นภาพของคนกำลังทะเลาะกันอย่างรุนแรง แต่การบรรยายที่มีขนาดสั้นจะเป็นคำค่าที่ฟังหรืออ่านแล้วสามารถผ่านไปได้อย่างง่ายดาย ไม่เป็นเรื่องราวยืดเยื้อ และในบางครั้งอาจเป็นเหมือนคำอุทานของตัวละครที่สบถออกมา จึงฟังหรืออ่านแล้วไม่รู้สึกว่าเหตุการณ์นั้นมีความรุนแรงมากเท่ากับการบรรยายที่มีขนาดยาว

ส่วนที่จะมาเสริมให้การบรรยายมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นคือการกระทำของตัวละครในขณะทีปรึกษากันอยู่ เช่น การหยิกทึ้ง การเรียกขานว่าไพร่มาช่วยกันรุมทำร้ายอีกฝ่าย ตลอดจนอาการโกรธที่เป็นกิริยาของคนกำลังบันดาลโทสะจนไม่สามารถระงับอารมณ์ไว้ได้ ล้วนเป็นส่วนช่วยเสริมให้เหตุการณ์ปรึกษากันในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

2. การใช้อาวุธ

นอกเหนือจากการใช้วาจาเป็นสื่อในการนำเสนอความรุนแรงแล้ว ผู้แต่งยังใช้อาวุธ ซึ่งเป็นการใช้ความรุนแรงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม มีการถูกเนื้อต้องตัวกัน ทำร้ายกันอย่างเข้มข้นรุนแรง ซึ่งอาวุธดังกล่าวสามารถแยกอธิบายได้ ดังนี้

2.1 ใช้ร่างกาย

ส่วนของร่างกายที่ใช้สร้างความรุนแรงในเรื่องนี้ ได้แก่ อวัยวะทุกส่วนของร่างกายที่สามารถสร้างความรุนแรงได้ เช่น มือ เท้า ขา ข้อศอก ฯลฯ สำหรับตัวละครที่เป็นสัตว์และอมมนุษย์ เช่น กงเล็บ ฟัน เขี้ยว เหล็กใน ลำตัว ฯลฯ

การบรรยายของกวีที่บ่งบอกถึงการใช้อวัยวะเป็นอาวุธนั้น ส่วนใหญ่กวีจะใช้คำกิริยาระบุการกระทำของตัวละครลงไปเลยว่าทำอะไร เช่น หยิก ช่วน ถอง ทวบ ถีบ เตะ ตี ฯลฯ การใช้คำกิริยาในลักษณะนี้ ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะสามารถรู้ได้เองว่าตัวละครได้ใช้อวัยวะส่วนใดของร่างกายในการกระทำ ดังตัวอย่างคำกลอน

“พระไวยเตะผางเข้าหว่างคอ

พระยามกถ่วงงอของอภัย”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 249)

จากคำกลอนที่คัดตอนมา พระไวย “ตะ” เข้าที่หว่างคอกของพระยายมราช การตะของพระไวยก็ไม่ได้ระบุเอาไว้ว่าพระไวยใช้อวัยวะส่วนใดในการตะ แต่จะละคำเอาไว้ ซึ่งความหมายของคำว่า “ตะ” ก็ย่อมหมายถึงการใช้อวัยวะช่วงขาและเท้าเหวี่ยงฟาดไป ผู้ฟังหรือผู้อ่านก็จะสามารถเข้าใจได้เองว่าพระไวยนั้นใช้อวัยวะช่วงขาและเท้าในการตะ เป็นต้น

ในบางครั้งกวีจะใช้คำกริยาร่วมกับคำนามที่เป็นอวัยวะของร่างกาย เพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ตัวอย่างเช่น

“ไม่ไปไม่ฟังกันในวันนี้ ห่อฝ่ามือตีกระชากจูด”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 328)

จากคำกลอนที่คัดตอนมา กวีระบุว่าขุนแผน ใช้ “ฝ่ามือ” ในการ “ตี” ทั้งยัง “กระชาก” และ “จูด” นางวันทองเพื่อบังคับให้นางวันทองไปกับขุนแผน ในตอนที่ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างและพานางวันทองไป เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า กวีจะใช้คำกริยาเป็นหลักในการสร้างภาพความรุนแรง ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะสามารถจินตนาการภาพตามได้โดยง่าย ภาพความรุนแรงนั้นจะมีระดับความรุนแรงแตกต่างกันไปตามการกระทำของตัวละคร เช่น การตะ จะมีความรุนแรงมากกว่าการตี เป็นต้น ซึ่งการสร้างภาพเหล่านี้ กวีจะเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การกระทำโดยใช้ร่างกายเป็นอาวุธที่มีลักษณะสมจริงนี้เองช่วยสร้างภาพความรุนแรงให้มีความสมจริงยิ่งขึ้น

2.2 ใช้อาวุธ

อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้เป็นอาวุธในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน จะเป็นอุปกรณ์ที่มีอยู่ทั่วไปในชีวิตจริง มีเพียงอาวุธชิ้นเดียวที่ลางคาอาคมให้มีอำนาจพิเศษเหนือสิ่งของธรรมดา คือ ดาบฟ้าพื้น แต่ก็ยังคงความสมจริงเอาไว้ นั่นก็คือยังใช้ “ดาบ” เป็นอาวุธและดาบฟ้าพื้นของขุนแผนเล่มนี้ก็ไม่ได้มีอำนาจวิเศษอื่นใด นอกจากตอนที่ตีดาบเสร็จแล้วมีนิมิตฟ้าร้องเกิดขึ้นเท่านั้น ดังคำกลอนว่า

“ได้นิมิตฟ้าเปรี้ยงดังเสียงปืน

ให้ชื่อว่าฟ้าพื้นอันเกรียงไกร

ยกขึ้นวางกลางศาลอ่านพระเวท

โดยเดชดาบดินกระเดื่องโหว่”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 301)

การใช้ดาบของขุนแผนนั้นปรากฏอยู่หลายครั้ง แต่ยังไม่เคยมีครั้งใดที่ขุนแผนใช้ “ดาบฟ้าพิน” ฟินใครเลย และยังไม่มีปรากฏว่ากวีเรียกดาบของขุนแผนว่า “ดาบฟ้าพิน” แต่จะเรียกว่า “ฟ้าพิน” เพียงอย่างเดียว

เห็นได้ว่าอาวุธทุกชิ้นในเรื่องนี้ กวีไม่ได้ใช้สิ่งของที่ผิดแปลกเกินกว่าที่มนุษย์ธรรมดาจะหาได้ เช่น ใช้วัตถุดิบหรือวัตถุที่ไม่มีปรากฏอยู่บน โลกมาสร้างเป็นอาวุธ หรือเป็นสิ่งของที่กวีจินตนาการขึ้นมาเองให้มีอำนาจเหนือธรรมชาติอย่างเห็นได้ชัด ดังเช่น ตรารากุของนางละเวงและไม่เท่าวิเศษของสุดสาครในวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี หรือกลองปัทมราชูจีของไมยราพในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ เป็นต้น อาวุธที่สมจริงจะทำให้ภาพของความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานของความเป็นจริง ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะเข้าถึงอารมณ์ในเหตุการณ์ได้มากกว่าอาวุธที่จินตนาการขึ้นมา ภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นก็ย่อมเห็นเป็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ดังตัวอย่าง

“ปล่อยปืนดับดิ่งลั่นเป็นควันไฟ
เสียมไม้รวกยาวเป็นหลาวแหลน
บั้งเข้ารุมกระหนาบเอาดาบพิน
ทั้งสองข้างต่างยิงกันกรีนกรีน

ทวนแทงแย้งไขว่ประจัญกัน
เสยแขนแทงผลับปับปับ
บั้งถลันหอกแทงแย้งขวาซ้าย
ลูกปืนแรงทะลุปรุก่าย”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 170-171)

คำกลอนข้างต้นชี้ให้เห็นว่า กวีเลือกใช้อาวุธที่สมจริง คือ ดาบ ทวน หอก หลาว แหลน ปืนในงานประพันธ์ ภาพความรุนแรงที่ออกมาจึงเป็นภาพการต่อสู้ที่สมจริงของทหารเมืองเชียงทองและทหารเมืองเชียงใหม่

3. การใช้กลอุบาย

เป็นวิธีการใช้เล่ห์เหลี่ยมในการสร้างความรุนแรง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาจากกลอุบายนี้จะเป็นการวางแผนร้ายของตัวละคร ตัวละครจะต้องทำการวางแผน คิดวิธีการต่างๆ มาใช้เพื่อทำให้ศัตรูของตนหรืออีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเดือดร้อน ความเสียหาย หรือเพื่อกำจัดอีกฝ่ายหนึ่งให้พ้น

ออกไปจากตน ซึ่งเป็นการคิดวางแผนหรือคาดการณ์เอาไว้ล่วงหน้าและมักคิดว่าแผนที่ตนได้คิดเอาไว้มันจะต้องสำเร็จ การใช้กลอุบายมักนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงแบบปะทะกัน ซึ่งๆ หน้า

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ปรากฏการใช้กลอุบายหลายรูปแบบ ตามแต่บุคลิก ลักษณะนิสัยของตัวละคร ผู้แต่งมักบรรยายความนึกคิด แผนการของตัวละครเอาไว้ให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้รับรู้วิธีการใช้กลอุบายของตัวละครเอาไว้ ทำให้ผู้อ่านทราบว่าตัวละครนั้นๆ จะใช้เล่ห์เหลี่ยมอย่างไร และชวนให้ติดตามต่อไปว่าแผนการนั้นจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีหรือไม่ และจะลงเอยอย่างไร ตัวอย่างการใช้กลอุบายที่เด่นชัดเช่น ตอนที่หมื่นหาญและนางสีจันทร์กำลังคิดวางแผนยาพิษเพื่อฆ่าขุนแผน ผู้แต่งได้บรรยายแผนการของตัวละครออกมาให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านทราบ ดังกลอนว่า

“ครานั้นสีจันทร์ภรรยา	ได้ฟังว่าอกสันขวัญหาย
มันก็ซาตือสรพิษฤทธิ์แรงร้าย	ไม่เหมือนหมายมันจะทำเรารำคาญ
ถ้าเสียทีเหมือนตึงให้หลังหัก	มันคงจักพยายามหาชาติทหาร
ได้ทำแล้วให้มันตายวายปราณ	จงตรองจิตคิดอ่านให้จงดี
หมื่นหาญว่าเราไม่ฆ่าด้วยอาวุธ	จะอุตุลุดแทงฟันกันอึงมี
มันก็คงมนตรีเวทพิเศษดี	เราทำที่ให้สนิทคิดวางแผนยา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 292)

จากนั้นหมื่นหาญเห็นนางบัวคลี่ยินยอมวางยาพิษขุนแผนผู้เป็นสามีของตนแล้ว หมื่นหาญจึงประกอบยาพิษ

“หมื่นหาญเห็นลูกพร้อมลงยอมจิต	จึงประกอบยาพิษหาซ่าไม่
เป็นหลายสิ่งประสมกันเข้าทันใด	ตำรับใหญ่ได้มาจากตาครู
ดินกยุงดิหนูตึงเห่า	บดเข้าคูลีการกับสารหนู
น้ำมะนาวปีระคนปนตึง	ห่อใบพลูส่งให้ลูกสาวปล้น
ทำสำหรับข้าวแกงแต่งขึ้นไว้	เอายานี้แทรกใส่ทุกสิ่งสรรพ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 293)

จากช่วงกลอยดังกล่าว เห็นว่า หมื่นหาญและนางสีจันทร์คิดอุบายวางยาพิษขุนแผน โดยใช้ลูกของตนเป็นคนช่วยดำเนินแผนการนี้ หากโหงพรายไม่บอกขุนแผน ขุนแผนก็ต้องตายด้วยอุบายวางยาพิษอย่างแน่นอน

ตัวอย่างการใช้กลอุบายที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนที่แสดงให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านทราบได้อย่างชัดเจน เช่น ตอนที่ขุนช้างรู้ว่าขุนแผนถูกลงโทษจำคุกเนื่องจากขุนแผนไปทูลขอนางลาวทองจากสมเด็จพระพันวษา เมื่อสบโอกาสขุนช้างจึงคิดกลอุบาย วางแผนชิงตัว นุคนางวันทองไปยังเมืองสุพรรณ ดังปรากฏขุนช้างสั่งบ่าวไพร่ให้ไปลักพาตัวนางวันทองมา ดังกลอนว่า

“ครั้นสายขึ้นพลันด้วยทันใด
เจ็ดคนด้วยกันผันผาย
ถ้าพบวันทองแล้วอย่าช้า
พวกบ่าวรับคำขุนช้างสั่ง
พากันลัดลอดสอดแนมไป

ให้บ่าวเข้าไปอยุธยา
คอยดูแยกกายข้างหลังหน้า
ฉวยเอาตัวมาอย่ากลัวใคร
พร้อมพรังกันมาไม่ช้าได้
จนใกล้หน้าบ้านพระหมื่นนายฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 426)

เมื่อบ่าวไพร่พบตัวนางวันทอง จึงใช้กลอุบายใส่ร้ายนางวันทองว่ากู้เงินเจ้าคุณมาแล้วหลบหนีหน้าไปทิ้งผ้าเหมียไม่ยอมใช้เงิน ดังกลอนว่า

“ครานั้นวันทองพ่องโศภา
ลงจากเรือนพลางย่างกราย
เดินออกมาตามถนนขวาง
มันแกลิ่งเดินไปไม่ทายทัก
ครั้นถึงกลางย่านสะพานช้าง
มันเข้าห้อมล้อมพลันด้วยทันใด
กู้เงินเจ้าคุณมาห้าชั่ง
วันนี้มาพบเข้าจะเอาตัว
ใครได้กู้เงินมาว่าเปล่าเปล่า
ชาวบ้านเอ๋ยวานช่วยด้วยเป็นไร

ครั้นแสงสุริยาสว่างฉาย
หมายใจจะไปหาตัวรัก
พวกบ่าวขุนช้างมันรู้จัก
วันทองเดินก้มพักตร์จะรีบไป
ไปกลับบ้านที่นางอยู่อาศัย
ไปไหนไม่ปะพะพานตัว
ตั้งแต่หลบเสียทิ้งเหมียผ้า
วันทองกลัวตัวสั้นร้องอิงไป
จะพาตัวเราไปข้างไหน
ข้าไหว้พ่อแม่สิ้นทั้งปวงฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 426)

การที่ป่าวไพร่ใช้อุบายใส่ร้ายนางวันทอง เป็นการใช้ความรุนแรงรุนแรงกับนางวันทอง เนื่องจากนางเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ได้เป็นอย่างที่คำพูดของพวกบ่าวกล่าวไว้ ทั้งชาวบ้านที่อยู่บริเวณนั้น ยังได้ยินคำใส่ร้ายนั้น ทำให้นางวันทองเสียชื่อเสียงเป็นอย่างมากทั้งยังลักพาตัวนางวันทองมาให้ขุนช้างโดยที่นางวันทองไม่ได้ยินยอม ดังกลอนว่า

“วันทองร้องไห้มิได้เสย	โคตรแม่มีงอัยกุ่มันใส่
ก้อนพลางคำพลางมากกลางไพร	พอไกลี่รุ่งก็ถึงเมืองสุพรรณ
เอาช้างประทับกับบันได	อุ้มวันทองไปขมิขมัน
เข้าห้องวางน่องกับเตียงพลัน	จะคืนโดยโหยหันไปทำไม
เมื่อเป็นสาวคราวแรกเจ้าตัวเปล่า	วันทองเจ้ายังสู้พี่ไม่ได้
นี้มีท้องอืดเกลือเหลือใจ	จะคืนไยเหน้อยเปล่าไม่เข้ายา
ขุนช้างร่วมภิรมย์สมสนิท	สมคิดสมมาตรปรารณา
จำชั่วเสียตัวทั้งน้ำตา	ครั้นสิ้นแสงสุริยาก็กลับไป
ขุนช้างปริศน์เปรมเกษมสุข	เฝ้าปล้ำปลุกเซยชิดพิสมัย
แต่ฟอนเฟินเคล้นนมภิรมย์ใจ	ดังว่าได้ประสบพบขุมทองฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 427)

จากคำกลอนข้างต้น เห็นได้ว่าแผนที่ขุนช้างได้คิดขึ้นนั้น ได้กระทำสำเร็จลุกลงไปด้วยดี นางวันทองต้องถูกบ่าวลักพาตัวมาให้ขุนช้างโดยที่นางไม่พอใจเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากนางบริภาษคำทอขุนช้างมาจนถึงเมืองสุพรรณ ต่อมาขุนช้างยังใช้กำลังปล้ำนางวันทองอีกด้วย การกระทำของขุนช้างในครั้งนี้ นับว่าสร้างความรุนแรงเสียหายให้กับนางวันทอง เพราะนางวันทองถูกขุนช้างขืนใจโดยที่นางไม่ได้ยินยอม เห็นได้จากคำกลอน นางทั้งคืนรนและร้องไห้เพราะเสียตัว ความรุนแรงของขุนช้างในการคิดวางแผนครั้งนี้ สร้างความเสียหาย เจ็บช้ำทั้งทางร่างกายและจิตใจของนางวันทองเป็นอย่างมาก

4. การใช้ไสยศาสตร์

ทัศนีย์ (2516: 24-25) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ไสยศาสตร์” สรุปว่า ไสยศาสตร์เป็นอำนาจหรือวิชาความรู้ที่ถือกันว่าอาจบันดาลให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นหรือเป็นไปตามความปรารถนาของ

บุคคลนั้น โดยอาศัยเวทมนต์ซึ่งเชื่อว่ามีอำนาจพิเศษ คืออำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออาศัยของวิเศษ ที่เรียกว่าเครื่องรางของขลังเป็นเครื่องมือทำให้สมความปรารถนา

เสวตลักษณะ (2546: 222-223) กล่าวถึงเรื่องการใช้ไสยศาสตร์ของตัวละครในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนสรุปว่า การใช้ไสยศาสตร์ของตัวละครเอกในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในสมัยนั้นว่ามีความนิยมและเชื่อในอำนาจไสยศาสตร์ ตัวละครอื่นๆ ที่เป็นตัวรอง ไพร่พล ทหาร โจร คนจู้จุก ฯลฯ หากเป็นชายจะใช้คาถาอาคมเป็นพื้นทุกคน คงเป็นเพราะอิทธิพลของสงครามและกลัวตาย จึงต้องพึ่งไสยศาสตร์ ในวรรณคดีเรื่องนี้ ได้กล่าวถึงการใช้ไสยศาสตร์ทั้งทางที่ดีและให้คู่กันกับในทางที่ไม่ดีและให้โทษ

การใช้อำนาจเหนือธรรมชาติหรืออำนาจทางไสยศาสตร์เป็นอาวุธในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น ปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด ตัวละครหลายตัวได้ใช้อำนาจเหนือธรรมชาตินี้ในการสร้างความรุนแรง สร้างความเสียหายให้กับฝ่ายตรงข้าม หรือแม้แต่ตนเองอยู่ตลอดทั้งเรื่อง

ไสยศาสตร์ที่กล่าวถึงในเรื่องนี้มีอยู่เป็นจำนวนมากและใช้เพื่อโจมตี หรือทำร้ายฝ่ายตรงข้ามโดยตรง ได้แก่ ไสยศาสตร์ที่ใช้เรียกไฟ เรียกฝนตก เรียกน้ำท่วม เรียกลูกเห็บ เสกน้ำให้เดือด เรียกลม เรียกดิน อยู่ยงคงกระพัน จังจัง ล่องหนหายตัว สะกดให้หลับ มนต์สนธยายอัถवार ทำลายหุ่นพยนต์ เรียกอมมนุษย์ และจำแลงการแปลงกาย เป็นต้น เห็นว่าเป็นไสยศาสตร์ที่ผู้อ่านหรือผู้ฟังจะเข้าใจและจินตนาการตามได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน สร้างภาพให้เห็นเป็นรูปธรรม เช่น เมื่อตัวละครผูกหุ่นพยนต์ ก็เกิดขึ้นมาเป็นรูปร่างของหุ่นพยนต์เลย หรือเรียกน้ำให้ไหลท่วม น้ำก็ไหลท่วมมาจริงๆ เกิดเป็นภาพให้เห็นได้โดยง่าย ซึ่งไสยศาสตร์ที่กล่าวมาเหล่านี้ ก็จะใช้ในการสร้างความรุนแรงทั้งหมด

ในบางครั้ง เมื่อฝ่ายหนึ่งใช้ไสยศาสตร์สร้างความรุนแรง อีกฝ่ายหนึ่งก็จะแก้ไขโดยใช้ไสยศาสตร์ตอบโต้กลับไป ตัวอย่างเช่น ในตอนที่พलयงมารบกับแสนตรีเพชรกล้า พलयงมเรียกไฟไปเผากองทัพฝ่ายแสนตรีเพชรกล้า ดังคำกลอนว่า

“แล้วอ่านมนตร์คลเรียกเตโชธาตุ
โพล่งพลุ่งพุ่งถึอกเป็นเปลวไฟ

เป่าปราดไปเป็นเพลิงถึกใหม่
วาววามลามไล่ไพร่พลลาว”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 108)

แสนตรีเพชรกล้าก็แก้ไขด้วยวิธีการเรียกน้ำมาดับไฟ

“ครานั้นเพชรกล้าเป็นจำศึก	เห็นไฟไหม้คึกคึกมาเต็มป่า
ระงับกายร้ายเวทวิทยา	เรียกมหาเวลาหกลใต้ตกลง
ก็เกิดเป็นเมฆตั้งขึ้นบังปก	แล้วฝนตกโชมซ่าประหรง
สักท่าใหญ่ไหลลาดแผ่นดินคง	ดับไฟไหม้พงนั้นสูญไป”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 108)

และแสนตรีเพชรกล้าก็ยังทำให้ฝนที่ตกลงมานั้นกลายเป็นลูกเห็บตกต้องไพร่พลของพลายงามจนได้รับบาดเจ็บ

“เหล่าพวกอาสาโยธาหาญ	หนาวสะท้านทุกคนไม่ทนได้
เข้ามั่วสุมกลุ่มกลมไต้ร่มไม้	ถูกเม็ดใหญ่ลูกเห็บเจ็บเจียนตาย”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 108)

จากนั้น พลายงามก็หาวิธีการแก้ไขและโต้ตอบกลับด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ต่อไป การแก้ไขโต้ตอบกลับกันไปมาด้วยวิชาอาคมทางไสยศาสตร์นี้ เป็นการต่อสู้ด้วยพลังอำนาจของแต่ละฝ่าย มิ เพื่อให้รู้ผลกันว่าฝ่ายไหนมีวิชาดีกว่ากัน ซึ่งการใช้ไสยศาสตร์โต้ตอบกันไปมานี้ ทำให้เหตุการณ์ที่ตัวละครกำลังกระทำต่อกันนี้สร้างภาพความรุนแรงได้มากขึ้นตามไปด้วย

การใช้ไสยศาสตร์ในการสร้างความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ส่วนมากจะเป็นการใช้ไสยศาสตร์เพื่อจุดประสงค์ในการต่อสู้ ทำร้ายผู้อื่น ซึ่งผลของการใช้ไสยศาสตร์จะทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับความเดือดร้อน หรือความเสียหายจากการใช้ไสยศาสตร์ในครั้งนั้น ซึ่งปรากฏในรูปแบบของการใช้อำนาจเหนือธรรมชาติในการสร้างความรุนแรง การใช้ไสยศาสตร์ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงนั้น

4.1 จุดประสงค์ของการใช้ไสยศาสตร์

การใช้ไสยศาสตร์ในการสร้างความรุนแรงนั้น มักมีจุดประสงค์หลักต้องการทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่งให้ได้รับความเดือดร้อน หรือได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะทางร่างกายและจิตใจเช่น คาถาทำลาย

หุ่นยนต์ คาถาจิ้งจก คาถามนต์สนชยอัคทวาร เป็นต้น ในบางครั้งการใช้ไสยศาสตร์ก็อาจจะก่อให้เกิดผลเสียกับตัวผู้ใช้เองได้ เช่น คาถาคงทน อยู่ยงคงกระพัน ที่ผู้ใช้ต้องใช้ร่างกายของตนเอง เข้าเสี่ยงกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น เมื่อมีการใช้ไสยศาสตร์ประเภทนี้ กวีก็จะสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นกับตัวละคร เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและความนิยมในการใช้ไสยศาสตร์ในสมัยที่แต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน การใช้ไสยศาสตร์เพื่อทำร้ายอีกฝ่ายที่ปรากฏว่าเกิดความรุนแรงขึ้น มีดังต่อไปนี้

4.1.1 คาถาหายตัว

เป็นคาถาที่ใช้สำหรับพรางตัว ล่องหน หายตัวได้ ในเรื่องขุนช้างขุนแผนปรากฏการใช้คาถาหายตัวหลายครั้ง ส่วนมากไม่ได้สร้างความรุนแรงให้กับใคร เนื่องจากใช้ในจุดประสงค์เพื่อหลบซ่อนตัว หรือกำบังคนไม่ให้ผู้อื่นเห็นเท่านั้น แต่มีอยู่ตอนที่การล่องหนหายตัวทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทุกข์ใจกับการหายตัวไป นั่นคือ ตอนที่ขุนแผนใช้วิชาหายตัวให้พศิตกับทำมะรงดู เพื่อไม่ให้มาจับตัวตนพันชนาการไว้ ดังตัวอย่าง

“เฮี้ยจตุเลนเป็นขวัญตา	พอว่าแล้วอีจิตใจให้ตัวหาย
พศิตทำมะรงงวุ่นวาย	พอคุณลูกตายแล้วทีนี้
กลับมาเถิดพ่ออย่าท้อใจ	ลูกไม่จำพ่อแล้วอย่าหลบหนี
ขุนแผนคลายฤทธิ์ประสิทธิ์	พวกผู้คุมยินดีลงวันทา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 423)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา ขุนแผนได้ใช้คาถาหายตัว ทำให้พศิตและทำมะรงวุ่นวาย และตกใจ ต้องขอร้องให้ขุนแผนปรากฏกาย เพราะหากขุนแผนหายตัวเพื่อหลบหนีไปจริงๆ พศิตและทำมะรงจะมีโทษอย่างหนัก เป็นการสร้างความรุนแรงที่ส่งผลไปยังจิตใจของผู้อื่น

4.1.2 คาถาทำลายหุ่นยนต์

หุ่นยนต์เป็นมนุษย์ที่ใช้ไสยศาสตร์ในการสร้างขึ้นมา การทำลายหุ่นยนต์นั้นจึงมีการใช้ไสยศาสตร์เข้าช่วย เช่น ชัดข้าวสารเสกใส่ แต่มีอยู่ตอนหนึ่งในเรื่องขุนช้างขุนแผนที่ใช้การทำลายหุ่นยนต์ด้วยการเป่าคาถาใส่ ดังตัวอย่าง

“ขุนแผนตวาดอำนาจยักษ์
แล้วยกเงื้อมมือฟาดขาดลงไป

เพชรกล้าจะงักไม่ไหวได้
ถูกหัวไหล่ลาวลี้มลงจมอาน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 114)

เป็นตอนที่ขุนแผนสู้กับแสนตรีเพชรกล้า ในสงครามระหว่างอยุธยา กับ เชียงใหม่ จากเหตุการณ์นี้เห็นได้ชัดว่าพอขุนแผนตวาดไล่ ทำให้แสนตรีเพชรกล้าจะงัก ขุนแผนจึงใช้เงื้อมมือฟาดแสนตรีเพชรกล้าได้ ขุนแผนจึงสร้างความรุนแรงโดยอาศัยช่วงเวลาที่คู่ต่อสู้หยุดชะงักไป

4.1.4 คาถาคงทน อยู่ยงคงกระพัน

คาถาคงทน อยู่ยงคงกระพันเป็นคาถาที่ใช้เพื่อทำให้ร่างกายของตนเองมีสภาพคงทนถาวร ไม่มีอะไรมาทำร้ายร่างกายได้ กล่าวคือปลอดภัยจากความรุนแรงต่างๆ ที่เข้ามาทำร้ายตนเอง ในเรื่องขุนช้างขุนแผนปรากฏการใช้คาถาอยู่ยงคงกระพันเป็นจำนวนหลายตอน แม้คาถาอยู่ยงคงกระพันจะไม่ได้ทำให้ผู้อื่นได้รับความรุนแรง แต่ก็ทำให้ตนเองมีความกล้าที่จะเอาชีวิตเข้าเสี่ยงกับความรุนแรงรูปแบบต่างๆ อย่างไม่กลัวภัยอันตราย ดังตัวอย่าง

“นายบัวหวัะโหลกบัวโลกขาม ถวายบังคมงามแล้วออกหน้า
นอนหงายรำยมนตร์ภาวณา ให้เอาขวานผ่าเป็นหลายซ้า
โปกโปกขวานกระดอนนอนพัก ไม่แตกหักลูกมาหน้าแดงก่ำ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 41)

จากคำกลอนที่คัดตอนมา เป็นตอนที่นักโทษ 35 คนลองวิชาหน้าพระพักตร์สมเด็จพระพันวษา แสดงให้เห็นความกล้าของนายบัวที่ถือว่าตนมีคาถาอยู่ยงคงกระพันชาตรี จึงใช้ชีวิตของตนเข้าเสี่ยงอันตราย โดยการให้เอาขวานมาฟันหน้าตน คาถาอยู่ยงคงกระพันชาตรีจึงเป็นมนตร์ที่ช่วยส่งเสริมให้ตนเองกล้าเข้าไปเสี่ยงกับความรุนแรงได้มากขึ้น

4.1.5 คาถามนต์สนธยายอดทวาร

คาถามนต์สนธยายอดทวารเป็นคาถาที่กระทำเพื่อประทุษร้ายผู้อื่น ทำให้ผู้ที่ต้องคาถานี้มีอาการท้องเสียถึงขั้นคลื่นไส้อาเจียน การใช้คาถามนต์สนธยายอดทวารในเรื่องขุนช้างขุนแผน

ปรากฏเพียงครั้งเดียวในตอนที่มีสมเด็จพระพันวษาให้ชำระความขุนช้างขุนแผน ในขณะที่พระหมื่นศรีกำลังชำระความขุนช้างอยู่นั้น ขุนแผนก็แอบเป่ามนต์สนธยาอัตรวารใส่ขุนช้าง ดังตัวอย่าง

“ขุนแผนตัวคิมิแยบคาย	อ่านมนต์สนธยาอัตรวาร
เป่าต้องขุนช้างเข้าหว่างอก	เหงื่อตกอกใจให้ฟุ้งชาน
หน้าแดงแสงขนลอนลาน	ขอประทานฉานไม่สบายใจ
เวียนหัวยั้งยวดปวดท้องจี๋	จะแก้ความวันนี้เห็นไม่ได้
มันให้อัดพลังพุ่งพุ่งพุ่งไป	งคไว้พรงนี้เถิดพ่อคุณ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 407)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เห็นว่าพอขุนแผนเป่ามนต์สนธยาอัตรวารใส่ขุนช้าง ขุนช้างก็มีอาการปวดคอจระทันที การเป่ามนต์นี้จึงเป็นการสร้างความรุนแรงด้วยสิ่งที่ไม่เห็น ทำให้ขุนช้างได้รับความเดือดร้อน

“ขุนช้างอึดอึดให้ขี้ใจ	พอก้าวไปจี๋ทะลักออกกราดผ้า
เป็นขมขมปามลงกลางศาลา	คนฮาแตกเอนระเนนไป
ลูกขุนวุ่นวังทั้งศาลา	เหม็นกว่าขี้หมาอายหน้าไพร่
ขุนช้างแลดูเมียยังเสียใจ	ขี้ไหลทรุดนั่งลงทั้งยืน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 407)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นผลของมนต์สนธยาอัตรวารในการทำร้ายผู้อื่น มนต์สนธยาอัตรวารนี้มีความรุนแรงมาก ถึงขั้นที่ขุนช้างถ่ายอุจจาระออกมาเป็นกองใหญ่เป็น “ขมขม” ไป การใช้ความรุนแรงในครั้งนี้ไม่เพียงทำให้ขุนช้างเดือดร้อนทางร่างกายด้วยอาการท้องเสียเท่านั้น แต่ยังทำให้ขุนช้างอับอายผู้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นด้วย

4.1.6 คาถาสะกดีให้หลับ

ในเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ การใช้คาถาสะกดีให้หลับ เป็นการใช้ความรุนแรงโดยทำให้ผู้อื่นเกิดอาการง่วงนอนทันที ทำให้ผู้ต้องกาถาได้รับความเดือดร้อนต้องนอนหลับในขณะนั้น และ

ยังส่งผลต่างๆ ตามมาได้ อีก คือ ผู้ที่สะกดให้หลับสามารถลักลอบทำการ ได้อย่างสะดวก ในขณะที่ผู้ถูกสะกดกำลังนอนหลับสนิทอยู่ โดยสิ่งที่ทำนั้นอาจใช้ความรุนแรงในการสร้างความเสียหายขึ้นก็ได้ ดังตัวอย่าง

“ขุนแผนอ่านอาคมสะกดคน ทั้งตะรางครงกรนไม่ทนได้
กระซิบสั่ง โหงพรายทั้งหลายไป สะกดอายนายคุกเสี่ยทุกคน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 91)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่ขุนแผนเข้าไปช่วยทหารฝ่ายตนให้ออกมาจากคุก ผลของการสะกดให้หลับในครั้งนี้ ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้น ดังตัวอย่างคำกลอน

“อายคน โทษ โกรธใครไล่พิฆาต ฟันเสี่ยหัวขาดออกกลาดเกลื่อน
ที่ไม่ถูกฆ่าฟันก็ฟันเพื่อน ละเมอกรนป่นเปื้อนเหมือนป่าช้าฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 91-92)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา แสดงให้เห็นการใช้ความรุนแรงของตัวละครในเรื่อง คนโทษที่โกรธผู้คุมได้คิดแค้นใจ ไล่ฟันผู้คุมจนคอขาด ส่วนผู้ที่ไม่ถูกฟันก็ได้รับผลจากคาถาสกดให้หลับโดยการนอนละเมอกรนต่อไป

4.2 วิธีการใช้ไสยศาสตร์

การใช้ไสยศาสตร์จะมีวิธีการ ใช้อยู่หลายอย่าง ผู้วิจัยจะขอแบ่งวิธีการใช้ไสยศาสตร์ที่ใช้แล้วก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น ดังต่อไปนี้

4.2.1 ใช้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ

การใช้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ คือ ใช้เวทมนต์คาถาเกี่ยวกับธาตุทั้งสี่ ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ สร้างความรุนแรงออกมาโดยตรง เห็นได้ชัดว่า ผู้ที่ใช้ไสยศาสตร์เพื่อจุดมุ่งหมายนี้ จะเรียกใช้เพื่อทำร้ายฝ่ายตรงข้ามเป็นหลัก เช่น เรียกไฟเพื่อมาเผาคู่ต่อสู้หรือเผากองทัพให้มอดไหม้ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งที่โดนคาถาไฟทำร้ายก็จำเป็นต้องหาทางแก้ไขด้วยการใช้คาถาเรียกน้ำมาดับไฟ

เป็นต้น การใช้ไสยศาสตร์ในประเด็นนี้จึงสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับฝ่ายตรงข้ามได้เป็นอย่างมาก ตัวอย่างการใช้ไสยศาสตร์ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ เช่น

“แต่พอห่างวางทวนกับปัดพี	อัญชลีร้ายเวทเป็นไฟกลับ
ลูกโพลงโผงผางกลางสนาม	เปลวฟู่วามเสียดสนั่น
ลามไหม้ไล่คนทั้งหลายนั้น	คนผู้อยู่นั้นก็หนีกรู”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 42)

จากตัวอย่างที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่พलयงมกับขุนแผนลองวิชาให้สมเด็จพระพันวษาทอดพระเนตร พलयงมร้ายเวทไฟกลับมาเผาขุนแผน จะเห็นว่าไฟได้ลุกลามไปไหม้คนที่มาดูการลองวิชา ทำให้ผู้คนเดือดร้อนต้องหนีตายกันไป หรือ

“แล้วอ่านมนตร์คลเรียกเตโชธาตุ	เป่าปราดไปเป็นเพลิงเถิงไหม้
โพลงพลุ้งทุงเถือกเป็นเปลวไฟ	วาบวบลามไล่ไพร่พลลาว
พวกลาวเห็นไฟไหม้ลามมา	กระเทียม้าหนีพล่านออกจวนฉาว
กัมปนาทหวาดหวั่นตัวสั่นท้าว	ร้องเรียกจ้าวนายช่วยข้าด้วยรา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 108)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่แสนตรีเพชรกล้าต่อสู้กับพलयงม และพलयงมก็ได้เรียกไฟมาอีกครั้ง คราวนี้ได้เรียกไฟมาทำร้ายไพร่พลเชียงใหม่ ใช้ความรุนแรงในการพยายามจะเผาไหม้บุคคลอื่น ในที่นี้คือทหารของทัพเชียงใหม่ทั้งกองทัพ ทำให้เหล่าทหารได้รับความเดือดร้อน หนีภัยจากไฟกันหมด หรือ

“ระงับกายร้ายพระเวทวิทยา	เรียกมหาวลาหกให้ตกลง
ก็เกิดเป็นเมฆตั้งขึ้นบังปก	แล้วฝนตกโสมซ่าป่าระหง
สักहांใหญ่ไหลลาดแผ่นดินคง	ดับไฟไหม้พงนั้นสูญไป
เหล่าพวกอาสาโยธาหาญ	หนาวสะท้านทุกคนไม่ทนได้”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 108-109)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่ปลายงามสู้กับแสนตรีเพชรกล้า โดยแสนตรีเพชรกล้าเป็นคนเรียกฝนมาตกใส่ฝ่ายของปลายงาม จะเห็นว่าคาถาเรียกฝนจะสร้างความรุนแรงได้ด้วยการทำให้ผู้ที่โดนฝนรู้สึก “หนาวสะท้านทุกคนไม่ทนได้”

4.2.2 ใช้เปลงกาย

การใช้ไสยศาสตร์ในการเปลงกาย คือ การใช้ไสยศาสตร์ในการเปลงกายให้เปลี่ยนไปจากเดิม ความรุนแรงที่เกิดจากการใช้ไสยศาสตร์ประเภทนี้ คือ การเปลงกายที่ใช้เพื่อต่อสู้กับอีกฝ่ายหนึ่ง ได้แก่ การเปลงกายเป็นนก ควาย เสือ โคร่ง จระเข้ ช้าง ลิง และงู เมื่อเปลงกายเป็นสัตว์เหล่านี้แล้วก็มักจะเกิดเหตุการณ์รุนแรงตามมา เช่น การเปลงเป็นจระเข้ของเถนขवाद เถนขवादได้ใช้ร่างจระเข้ในการทำร้ายผู้คนและสัตว์ตามทางที่ตนได้ผ่านไปจนถึงอยุธยา และก็ยังใช้ร่างจระเข้ขึ้นเพื่อต่อสู้กับหมอจระเข้รวมถึงพลายชุมพลจนตัวเองพ่ายแพ้และมีโทษถึงแก่ชีวิต ในตอนที่จระเข้เถนขवादปรากฏตัวออกมานั้น ได้ทำร้ายผู้คนและสัตว์ไปมาก แสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจของการเปลงกายที่สามารถใช้เพื่อสร้างความรุนแรงได้หลากหลายรูปแบบ แตกต่างจากตอนที่ยังไม่ได้เปลงกาย คือ ในตอนเถนขवादเป็นคนธรรมดา จะไม่สามารถใช้ร่างกายตนเองเป็นอาวุธในการต่อสู้ได้ ดังนั้น การเปลงกายจึงมีความสัมพันธ์กันกับความรุนแรงอย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

“เสกไม้เท้าต่อหางที่กลางตัว	แล้วเอาบาตรสวมหัวเข้าเร็วรี
แผ่นโผนโจนผางกลางนที	ก็กลายเป็นกุมภิลัมหิมา
เขี้ยวขาวยาวออกนอกปากโจ่ง	ฟาดโพงร้องเพียงเสียงฟ้าผ่า
โตใหญ่ตัวยาวสักเกี้ยว	ขึ้นวิ่งรำหลังน้ำด้วยลำพอง”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 385)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เป็นตอนที่เถนขवादเปลงร่างเป็นจระเข้ที่คลองบางแมว เมืองอ่างทอง มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเปลงกายคือ ไม้เท้าใช้ต่อเป็นหาง และบาตรใช้ทำเป็นหัว ซึ่งการเปลงเป็นจระเข้ของเถนขवादนี้ ภายหลังจากสร้างความรุนแรงให้แก่เรื่องหลายครั้ง หรือในตอนท้ายปลายงามกับขุนแผนลงวิชาต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระพันวษา ปลายงามได้เปลงกายเป็นควาย ดังคำกลอนว่า

“บริกรรมลำแดงแปลงกายิน	เปลี่ยนปลิ้นกลับกลายเป็นควายรับ
ขุนแผนหายกลายกลับเป็นเสือโคร่ง	เงี้ยวโจ่งโคคหลอกกลอกกลับ
ล่อควายบ่ามาหน้าทีประทับ	ตบขวับขวิดผิงทะลึ่งลอย
หลุมุนผลุนผลันถลัน โลด	เสื่อโคคควายขวิดซิดไม่ถอย
สู้กันฝุ่นเฟือจนเหงื่ออ้อย	ต่างปละปล่อยกลายกลับไปจับปลัน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 43)

จากคำกลอนที่ตัดตอนมา เห็นว่าพลาขงมแปลงเป็นควาย สร้างความรุนแรงโดยการต่อสู้กับขุนแผนที่แปลงกายเป็นเสือ

4.2.3 ใช้เสกบริวารจากอมนุษย์, หุ่นยนต์

เป็นการใช้ไสยศาสตร์เรียกอมนุษย์ออกมาสร้างความรุนแรง ซึ่งเป็นการใช้อมนุษย์ที่เสกเรียกมาเพื่อจุดประสงค์ในการทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่งให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ได้แก่ คาถาเสกตัวต่อ ลิง นกใหญ่ งู หุ่นยนต์ ยักษ์ และผี จะเห็นได้ว่าอมนุษย์ที่เสกเรียกมาเหล่านี้จะมีพลังอำนาจที่จะใช้ความรุนแรงได้ เช่น นกที่เสกเรียกมาก็ต้องเป็นนกตัวใหญ่ เพื่อที่จะสร้างความเสียหายให้กับอีกฝ่ายได้ หรือในการเสกลิงก็เสกให้เป็นลิงตัวใหญ่เพื่อจะใช้ต่อสู้กับยักษ์ ดังตัวอย่างกลอนว่า

“พลาขงมขว้างตะกรุดไปทันใด	เป็นนกกดตัวใหญ่ไล่ตามงู
ดินหยิกปากจิกปีกป้องรับ	งูขยับเลี้ยวฉกนกกหยิกสู้
ฝูงคนกลั่นเกลื่อนกันมาดู	นกกดคาบงูชูร่อนบิน
บรรดาบบริวารสิ้นทั้งหลาย	ก็พลอยหายสาบสูญไปหมดสิ้น”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 42)

จากคำกลอน เป็นตอนที่พลาขงมเรียกนกมาสร้างความรุนแรงด้วยการจิกงูที่ขุนแผนเสกจนไม่มีงูเหลืออยู่อีก หรือตอนที่ขุนแผนเสกลิงด้วยผ้าขาวบางมาสู้กับยักษ์เสกของพลาขงมพลดังตัวอย่าง

“จึงเสกผ้าขาวบางแล้วขว้างไป เป็นลึงใหญ่ไล่ไลศอดโคตสังหาร
 ยักษ์กับลึงวิ้งเข้าประจัญบาน คนผู้ดูพล่านทั้งพารา”
 (เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 318)

คาถานี้ขุนแผนเป็นผู้ทำการเสกผ้าขาวบางให้กลายเป็นลึงตัวใหญ่ สร้างความรุนแรง ด้วยการต่อสู้กับยักษ์เสกของเนรมิตพล ในตอนสุดท้ายถึงสามารถเอาชนะยักษ์ได้ และกลับคืนเป็นผ้าตามเดิม

คาถาเรียกอมมนุษย์มาสร้างความรุนแรงนี้ มีอยู่หนึ่งคาถาที่เสกมาเพื่อลวงฝ่ายตรงข้าม ไม่ได้เสกมาเพื่อต่อสู้กับอีกฝ่ายหนึ่ง และก็ปรากฏว่าฝ่ายตรงข้ามได้ใช้ความรุนแรงกับร่างที่เสกเรียกมานี้ด้วย นั่นก็คือ คาถาเสกร่างมนุษย์ขึ้นมาจากปูนปลิว ปรากฏในตอนที่เถนขवादและเนรมิตหัวหนีออกจากคุก เถนขवादได้เสกปูนปลิวเป็นร่างของเถนขवादและเนรมิตหัวนอนตายอยู่ ผู้คุมมาเห็นกำลังนอนอยู่ก็ใช้ความรุนแรงต่อนักโทษด้วยการเตะร่างทั้งสอง ดังกลอนว่า

“จึงเสกปูนปลิวด้วยรู้แม่น	เป็นเนรมิตนอนนอนอยู่ที่นั้น
.....
มือฉวยได้หว่ายปายลงไป	ช่างทนได้ไม่พลิกกระดิกตัว
เตะสี่ข้างเข้าเข้าตำฝัง	เอะอย่างไรนอนขึงยังคลุมหัว
นั่งลงเลิกผ้าเห็นน่ากลัว	ร้องบอกกันทั่วให้มาดู”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 357)

การเสกปูนปลิวให้กลายเป็นร่างเถนขवादและเนรมิตหัวนี้ ไม่ได้สร้างความรุนแรงให้กับใคร แต่ผู้ที่มาพบเห็นกลับใช้ความรุนแรงโดยวิธีการเตะร่างทั้งสองนี้ โดยเตะเพื่อให้เถนขवादและเนรมิตหัวให้ตื่นขึ้น ในตอนท้ายของเรื่องมีกล่าวถึงร่างทั้งสองที่เสกขึ้นมาว่าผู้คุมนักโทษได้นำไปทิ้งไว้ที่ป่าช้า

การใช้ไสยศาสตร์ตามที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการใช้ไสยศาสตร์กับความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในเรื่องนี้ การใช้ไสยศาสตร์แล้วเกิดความรุนแรงนั้น ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะปรากฏออกมาตามลักษณะของไสยศาสตร์ที่ใช้ หากไสยศาสตร์ที่ใช้นั้นมีพลังอำนาจมาก ก็จะสร้างความรุนแรงได้มากตามไปด้วย

บทที่ 5

ผลที่เกิดจากความรุนแรง

ความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นความรุนแรงที่ผู้แต่งสร้างให้มีสาเหตุ มีความเป็นมาของปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ผู้แต่งจะสร้างให้ตัวละครแสดง ความรุนแรงออกมาอย่างสมเหตุสมผล มีที่มาที่ไปอยู่เสมอ เมื่อตัวละครได้ใช้ความรุนแรงขึ้นมาแล้ว สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างคาดเดายมิได้คือผลของความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งผลที่เกิดจากความรุนแรงนั้น มักจะสร้างความเดือดร้อน ความเสียหายให้กับตัวละครฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเสมอ

จากการอ่านบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนจะพบว่า ตัวละครมีการใช้ความรุนแรงอยู่เป็นจำนวนมาก สามารถพบเห็นได้โดยตลอดเรื่อง ซึ่งเรื่องราวของความรุนแรงนั้นจะส่งผลต่อบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนด้วย เนื่องจากความรุนแรงจะช่วยทำให้เรื่องราวมีสีสัน ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วม น่าสนใจ น่าติดตาม และเกิดความประทับใจ และเป็นที่น่าสนใจว่านอก จากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนแล้ว ในวรรณกรรมหรือบันเทิงคดีเรื่องอื่นๆ ของไทยในยุคสมัยต่อมา ก็มัก ปรากฏเรื่องราวของความรุนแรงอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันสื่อบันเทิงของไทยมักมี การนำเสนอความรุนแรงออกมาอย่างแพร่หลาย ซึ่งรูปแบบของความรุนแรงที่ปรากฏผ่านสื่อต่างๆ นั้น มักมีความสลับซับซ้อนและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า การ สร้างเรื่องราวที่เป็นความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น นอกจากจะส่งผลต่อวรรณคดีและ วรรณกรรมในสมัยต่อมาแล้ว ยังมีผลสืบเนื่องต่อการสร้างรสนิยมในการนำเสนอความรุนแรงของ สื่อบันเทิงไทยในยุคปัจจุบันอีกด้วย ในประเด็นผลของความรุนแรงนั้น สามารถแยกบรรยายได้ ดังต่อไปนี้

ผลต่อตัวละครในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

เป็นที่ทราบกันดีว่า เมื่อมีการใช้ความรุนแรงขึ้นมาแล้ว ก็ย่อมมีความเดือดร้อนเสียหาย เกิดขึ้น ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของปัญหา หรือเป็นผลของความรุนแรง ความรุนแรงที่ปรากฏนั้น ผู้แต่งจะ บรรยายผลของความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตัวละครแตกต่างกันไป บางครั้งผู้แต่งอาจไม่กล่าวถึงผล ของความรุนแรงที่เกิดขึ้นหรืออาจบรรยายผลของความรุนแรงเพียงเล็กน้อยจนถึงบรรยายผลของ

ความรุนแรงอย่างละเอียด ซึ่งผลของความรุนแรงนั้น มีทั้งส่งผลต่อทางร่างกายและจิตใจ ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาจะส่งผลต่อตัวละครดังต่อไปนี้

1. ทำให้มีผลกระทบต่อจิตใจอย่างรุนแรง

เมื่อความรุนแรงในครั้งหนึ่งจบสิ้นลง ผลที่เกิดขึ้นตามมาอย่างแรกคือ ผลที่กระทบกระเทือนต่อสภาพจิตใจ ตัวละครที่ถูกกระทำจะมีความรู้สึกแตกต่างกันไปตามแต่ละเหตุการณ์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ใช้ความรุนแรงต่อกัน ส่วนใหญ่มักเป็นการเสียความรู้สึกต่อกัน เช่น รู้สึกเจ็บใจ โกรธ แค้นใจ ผิดใจกัน เสียหน้า เสรีาโทศกเสียใจ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นความรู้สึกในแง่ลบ ก่อให้เกิดความบอบช้ำทางจิตใจทั้งสิ้น

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ พบว่าตัวละครเสียความรู้สึกอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากผู้แต่งให้ความสำคัญแก่อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่มีชีวิตจิตใจเหมือนมนุษย์จริง จึงมีการบรรยายความรู้สึกของตัวละครเอาไว้อยู่เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น ตอนที่นางพิมพิลาไลยปรึกษากับพ่อไพร่กระทบบุนช้าง ทำให้ขุนช้างรู้สึกอายบ่าวไพร่จนทนฟังอยู่ไม่ได้ ดังกลอนว่า

“ขุนช้างฟังนางกระทบบ่า
อ่าลาศรีประจันในทันใด

นี่ก็อายน่าเข้าไม่อยู่ได้
ลงจากเรือนไปมิได้ซ้ำ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 106)

และการปรึกษาของนางพิมพิลาไลยในครั้งนี้ยังส่งผลกระทบต่อนางศรีประจันอีกด้วย คือทำให้นางศรีประจันรู้สึกแค้นขัดใจนางพิมพิลาไลย และทำให้เกิดความรุนแรงในครั้งต่อมาสืบเนื่องไปอีก ดังความว่า

“ครานั้นท่านยายศรีประจัน
ลุกขึ้นฉวยไม้ไล่ตีมา
น้อยฤการมอยู่เปรี้ยวเปรี้ยว
หวดตียัยบระข่าไป

แค้นครันขัดใจเป็นหนักหนา
มึงหยาบซ้ำชาติชั่วนี้เหลือใจ
เช่นนี้ไหนจะเลี้ยงมึงไปได้
เลือดไหลโสมหลังหลังน้ำตา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 106)

ในกรณีของการเสียความรู้สึก ผู้แต่งยังให้ความสำคัญกับความรู้สึกของตัวละครเป็นอย่างมาก หากว่าเป็นความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจอย่างมากแล้ว ผู้แต่งจะบรรยายความอย่างละเอียด ดังกรณีของนางวันทองที่ถูกขุนช้างปล้ำนั้น ผู้แต่งบรรยายความรู้สึกของนางวันทองไว้อย่างน่าเห็นใจมาก แตกต่างจากขุนช้างผู้ใช้ความรุนแรงกับนาง กลับมีความสุขสมอารมณ์หมาย ดังกลอนว่า

“วันทองหมองศรีมีแต่ทุกข์
รักนางฟางเพียงจะกล้ำกลืน
เงินทองไม่น้อยร้อยกระบุง
ไปไหนก็มีให้เจ้าเหนื่อยพัก
วันทองฮึดฮัดสะบัดหน้า
คิดขึ้นมาถึงศั้วปืมตัวตาย
อยู่แต่ในห้องได้สองวัน
จำใจอยู่ด้วยขุนช้างมา
ไม่เป็นกินอยู่ทั้งปลาข้าว
ตรอมใจเพียงนางจะวางวาย

ช้างขุนช้างเป็นสุขสำราญรื่น
หญิงอื่นหมั่นแสนพิ้นไม่รัก
พื้ก็มุ่งจะให้เจ้าบุญหนัก
จีคอฝักรักต่างช้างพลาย
แค้นตัวชั่วช้าไม่รู้หาย
แสนอายุมิให้ใครเห็นหน้าตา
โสภคัลย์ฟางเพียงจะเป็นบ้า
พอกลับหลัง โสกาถึงเจ้าพลาย
คืนเช้ากินนอนไปจนสาย
มือพายน้ำดาอยู่พุ่มฟองฯ

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 243)

เห็นได้ว่าการใช้ความรุนแรงส่งผลเสียหายต่อจิตใจของนางวันทองเป็นอย่างมาก นางวันทองทั้งอาย แค้นใจ เสรีา โสภ ไม่เป็นอันกินข้าวปลาอาหาร และถึงขั้นตรอมใจเกือบจะตาย ผู้แต่งให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกของนางไว้อย่างน่าสนใจ มีพฤติกรรมที่เหมือนกับมนุษย์จริงที่มีสามียู่แล้วกลับถูกชายอีกคนหนึ่งขืนใจ ทำให้ต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ชายถึงสองคน โดยเฉพาะผู้หญิงไทยในยุคสมัยที่แต่งเสภาเรื่องนี้ ย่อมเป็นผู้หญิงไทยที่ได้รับสั่งสอนมาให้รักกนวลสงวนตัว การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายอีกคนจะโดยเต็มใจหรือไม่ก็ตามถือเป็นเรื่องน่าอับอายมาก ผู้แต่งได้สะท้อนความรู้สึกดังกล่าวของนางวันทองออกมาได้เป็นอย่างดี

อีกอารมณ์หนึ่งที่เป็นผลมาจากความรุนแรงที่มีความน่าสนใจมาก คืออารมณ์โกรธ แค้นใจ เนื่องจากอารมณ์นี้ จะเป็นบ่อเกิดให้เกิดความรุนแรงต่างๆ ขึ้นมาได้ อารมณ์โกรธแค้นนับว่าเป็นอารมณ์ร้อน หากผู้ที่มีอารมณ์โกรธแค้น ระวังใจไว้ไม่ได้ หรือไม่คิดจะให้อภัย ย่อมก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งที่จะสร้างความรุนแรงได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างจากในเสภาเรื่องนี้ ตอนที่หมื่นหาญ

ให้นางบัวคลีวางยาพิษขุนแผน แต่การวางยาพิษเพื่อจะฆ่าขุนแผนในครั้งนี้นักกลับไม่สำเร็จ เพราะโหงพรายของขุนแผนมาเตือนเอาไว้ และขุนแผนก็ทดลองโยนให้กากิน กากก็ตายไปเสียก่อน เหตุการณ์วางยาพิษในครั้งนี้ทำให้ขุนแผนโกรธเคืองมาก และคิดจะฆ่านางบัวคลีเพื่อแก้แค้นต่อไป ดังกลอนว่า

“เชื่อพรายหายกริ่งจริงจริงเจียว	จะแกล้งเคี้ยวฆ่าตัวอิตัวพาล
อยู่ด้วยกันเกือบปีไม่มีผิด	เห็นจะเป็นความคิดอ้ายหมื่นหาญ
หากรู้เพราะ โหงพรายไม่วายปราณ	จะตรองการแทนทำให้หน้าใจ
จำจะล้างชีวะฆ่ามันเสีย	จะเลี้ยงมันเป็นเมียที่ไหนได้
แล้วจึงกลับเกลื่อนกลบสงบใจ	แกล้งเกลี้ยไกลให้สนิทปิดเงืองงา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 294)

ผลต่อความรุนแรงที่มีต่อความรู้สึกของขุนแผน จะเห็นว่า ขุนแผนโกรธเคืองมาก และหาทางแก้แค้นคืน ซึ่งก็สำเร็จในเวลาถัดมา นั่นคือ ขุนแผนฆ่านางบัวคลีและยังได้ทำกุมารทองจนสำเร็จอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงในครั้งหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อเนื้อเรื่องในตอนต่อมา หากหมื่นหาญและนางบัวคลีไม่ได้วางยาพิษเพื่อฆ่าขุนแผน ขุนแผนก็อาจยังไม่ได้กุมารทอง และอาจต้องกินอยู่กับนางบัวคลีไปอีกนาน แต่พอดีมีเหตุการณ์วางยาพิษนี้เกิดขึ้นมาก่อน ขุนแผนเลยทั้งได้แก้แค้น และได้กุมารทองสมดังตั้งใจ ทำให้เนื้อเรื่องเปลี่ยนแปลงไป มีสีสันน่าติดตาม และสนุกสนานมากยิ่งขึ้น

อีกตัวอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดว่า ผลของการใช้ความรุนแรงในครั้งหนึ่ง จะก่อให้เกิดอารมณ์โกรธเคือง ที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงได้เป็นอย่างดี คือ ในตอนที่นักโทษของฝ่ายอยุธยาโกรธแค้นทหาร ผู้คุมเมืองเชียงใหม่ที่กักขัง ทรมานตนสารพัด เมื่อขุนแผนไปปลดปล่อยตัวออกมาได้ เหล่าทหารฝ่ายอยุธยาโดยเฉพาะตาหลอและตารักโกรธเคืองเป็นอย่างมาก แก้แค้นเอาคืนในทันที ดังความว่า

“อ้ายกลางคนขุนแก่นแสนเจ็บใจ	ใครข่มเหงนิกได้ไล่ฟาดฟัน
อ้ายผู้คุมสามนายที่ร้ายกาจ	ฟันผลั้วะฉะฉาดขาดสะบั้น
เลือดอาบคาบมันและฟันมัน	มันคุดันดำเมียนพ่อเจียนตาย
ยังอ้ายผู้กำกับอยู่ทับนอก	อ้ายชี้ครอกเมียนพ่อถึงสองหาย

ดาหลอขึ้นทับคร่าฟาทลาย	เอาดาบป่ายปูดิ้นสิ้นชีวี
ตารักแค้นใจอายตรวจเพลิง	มันตรวจหวดหลังเปิงจนป่นปี
จะเอามันไว้โยอายอัปรีย์	แกฟันทึงกลิ้งคืออยู่คาเรือน
อายคนโทษโกรธใครไล่พิฆาต	ฟันเสียวหว่าดออกกกลากเกลื่อน
ที่ไม่ถูกฆ่าฟันก็ฟันเพื่อน	ละเมอกรนป่นเปื้อนเหมือนป่าช้า”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 91-92)

จากคำกลอนที่ยกมา เห็นได้ว่า ผลที่มีต่อจิตใจ จะสร้างความโกรธแค้น และทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงในการแก้แค้นคืนต่อมา ซึ่งการแก้แค้นในครั้งนี้ สร้างความเสียหายเป็นอย่างมาก ทหารเชียงใหม่ถูกฆ่าฟันล้มตายเพราะอารมณ์แค้น จึงเป็นกรณีตัวอย่างของผลของความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงในตอนถัดไปได้เป็นอย่างดี

ในประเด็นการเสียความรู้สึกนี้ ฝ่ายที่เสียความรู้สึก อาจมีอารมณ์โกรธแค้นใจ แต่ก็ยังไม่ได้ระบายออก หรือแก้แค้นคืนในทันที อาจเก็บเอาไว้แก้แค้นในภายหลัง ซึ่งจะเป็นไปในรูปแบบของการวางแผน หากลอบยามมาแก้แค้นคืนในภายหลังก็เป็นได้ เช่นตอนที่นางสร้อยฟ้าทะเลาะกับนางศรีมาลา แล้วพระไวยมาไล่ตีสางสร้อยฟ้า ในตอนนี้ผู้ที่ใช้ความรุนแรงบริภาษต่อกันคือนางสร้อยฟ้าและนางศรีมาลา แต่เมื่อพระไวยได้คว่ำไม้มาไล่ตีสางสร้อยฟ้า นางศรีมาลาแทนที่จะมีอารมณ์โกรธแค้น ก็กลับนึกสงสารกลายเป็นหายแค้นใจไปได้ ดังกลอนว่า

“ศรีมาลาสงสารก็สิ้นแค้น	วิ่งเล่นเข้าชุดจุดไม้เหนียว”
-------------------------	------------------------------

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 275)

ซึ่งแตกต่างจากนางสร้อยฟ้า ที่เสียความรู้สึกเป็นอย่างมาก ทั้งอาย เสรี แค้นใจ และเก็บความรู้สึกนั้นไว้หาทางแก้แค้นคืนในภายหลัง ดังกลอนที่ผู้แต่งได้บรรยายความรู้สึกของนางสร้อยฟ้าที่กำลังคร่ำครวญเอาไว้โดยละเอียดว่า

“ไอ้ว่าอนิจจาตัวกูเฮ้ย	ไม่คิดเลยเมื่อพ่อพามาถวาย
จะถูกทั้งตีค่าประดาตาย	แสนอายุสุดอย่างแล้วครั้งนี่
พ่อแม่อยู่ไกลไม่เหลียวเห็น	จะได้ใครผ่อนเจ็บให้กูนี้
จึงฟัวดั่งเอาตัวทุ่มอัคคี	เขายี้เหยียบยับดั่งสับปลา

ไอ้พ่อร่วมโพธิ์ทองของน้องแก้ว
 กิ่งก้านเขารานเสียวโรยรา
 เมื่อแรกเห็นจะเป็นจริงกาล
 ไอ้ชีวิตเห็นจะปลิดลงเป็นจุม
 เหมือนลอยคว้างอยู่กลางทะเลไหล
 จะพึ่งตอต่อหลักก็หักทรุด
 ไอ้พ่อตราหูทองของน้องเอ๋ย
 ยามร้อนเมื่อยจะผ่อนไปพึ่งใคร
 ทำไหนจะให้รู้ไปถึงบ้าง
 ครั้งนี้เห็นทีจะฝืดเคือง
 มีแต่พวกพาลาพากันซ้ำ
 กระตือรือร้นกว่าจะสิ้นชีวิตลง
 ดังเพชรนิลบิ่นหลุดออกจากเรือน
 จะมีคัล้ำค่าไปไม่มีดี

ร่มแล้วหล่นแดดออกแผดจ้า
 ยังแต่ฆ่าตายเปล่าเจ้าประคุณ
 มีรู้พาลพวกพกกระเซอหนุน
 จะสิ้นบุญปลดปลงลงม้วยมุด
 จะวายไปพึ่งพึ่งตอปลิงสุด
 จะต้องมุดตัวเร็นเป็นเรือคไร
 กระไรเลยเอนเอียงหาเที่ยงไม่
 ทั้งญาติวงศ์อยู่ไกลกันต่างเมือง
 เห็นสิ้นอย่างสุดหล้าฟ้าเหลือง
 ใครเลยจะกระตือรือร้นให้คืนตรง
 เห็นจะจมนมกั้ดำแล้วค้ำส่ง
 อันจะคงคืนรอดเห็นเต็มที
 ทลายเหล็กแตกเปื้อนลงป่นปี้
 สักก็ปีจะได้คืนขึ้นเรือนรอง”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 275)

พอนางสร้อยฟ้าครวญเสร็จ นางก็ยังไม่หายโกรธแค้นใจ ซึ่งความโกรธแค้นที่เป็นผลจากความรุนแรงในครั้งนี้ ทำให้นางสร้อยฟ้าคิดแก้แค้นคืน ดังกลอนว่า

“คะนึ่งครวญป่วนจิตคิดระคาย
 ให้คิดแค้นศรีมалан้ำตานอง
 พอดึกนี้ได้ในทันที
 นานแล้วมิได้จะไปมา
 จำจะเสาะแสวงให้แจ้งความ
 ได้เถนขवादเป็นสมอารมณ์แท้

ไม่เหือดหายหันหุนยิงขุนหมอง
 แต่ตรีกรงตรอมใจไม่ไสยา
 ขวัญของเรามิดีหนักหนา
 จะยังอยู่หรือว่าเที่ยวเชื่อนแซ
 ว่าไปอยู่อารามแห่งไหนแน่
 ถ้าพบแก่ครั้งนี้มีเป็นไร”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 276)

ผลของการโกรธแค้นของนางสร้อยฟ้า ทำให้นางพยายามหาทางแก้แค้น โดยหาที่พึ่งคนใหม่คือ เถนขवाद สังเกตเห็นว่า ผลของอารมณ์แค้นของนางสร้อยฟ้า ทำให้เนื้อเรื่องดำเนินต่อไปด้วยความสลับซับซ้อนอีก คือต่อมานางสร้อยฟ้าก็ทำเสน่ห์พระไวย จนเกิดเหตุการณ์รุนแรงและ

วุ่นวายขึ้นมามากมาย และยังเป็น การเปิดตัวละครสำคัญอีกตัวหนึ่งคือเถนขวาคให้เป็นที่รู้จักกัน และสร้างสีสันให้กับเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนในตอนหลังๆ อีกด้วย

จากตัวอย่างผลของความรุนแรงที่ทำให้เสียความรู้สึกที่ยกมานี้ เห็นได้ว่า การใช้ความรุนแรง สร้างความเสียหายทางจิตใจได้เป็นอย่างมาก และผลที่ทำให้เสียความรู้สึกนี้เอง ย่อมเป็นสาเหตุสำคัญที่จะก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งกันขึ้น ซึ่งจะสร้างความเสียหายรุนแรงในภายหลังได้อีกเป็นจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ ผลของความรุนแรงในครั้งหนึ่ง จะสามารถสืบเนื่องต่อไปถึงการใช้ความรุนแรงอีกครั้งหนึ่งได้ ผลของความรุนแรงในแต่ละครั้ง มักเป็นผลต่ออารมณ์ความรู้สึกในแง่ลบ ตัวละครแต่ละตัวจะเสียความรู้สึกในรูปแบบใดนั้น ตัวละครจะแสดงออกมาตามแต่ละสถานการณ์ ตามบุคลิกและลักษณะนิสัยของตัวละครนั้นๆ ส่วนมากตัวละครไม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย มักจะเสียความรู้สึกต่อกันอยู่เสมอ และต้องหาวิธีการระบายออกมาต่อไป

2. เสียชื่อเสียง

เป็นการเสียชื่อเสียงของตนเอง ซึ่งการใช้ความรุนแรงบางอย่างอาจทำให้มีผู้เสียชื่อเสียง จนเป็นที่อับอายผู้คนได้ การใช้ความรุนแรงในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนแล้วก่อให้เกิดผลเสียหายในประเด็นของการเสียชื่อเสียงนี้ มีทั้งเกิดขึ้นมาจากตนเองและจากอีกฝ่ายหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ตอนที่ขุนช้างถูกขุนแผนเป่ามนต์สนธยาอืดทวารไล่จันขุนช้างออกกลิ่นอุจจาระไว้ไม่ไหว ต้องปลดปล่อยกลางศาลาว่าความนั้น ผลของการใช้ความรุนแรงของขุนแผนในครั้งนี้ สร้างความอับอายให้กับขุนช้างเป็นอย่างมาก ทำให้ขุนช้างได้รับความอับอายและเสียชื่อเสียง เสียเกียรติ และทำให้สังคมรังเกียจได้ ดังกลอนว่า

“ขุนช้างแลดูเมื่อยยิ่งเสียใจ
ไ้อ้วเจ้าสันทองของน้องแก้ว
ช่วยทุเลาผ้าบังพอล้างกิน
ลูกมาจะคว่ำเจ้าวันทอง
พระหมื่นศรีร้องมาว่าฮ้ำเฮ้ย
ผู้คุมตำรวจมารวดเร็ว
ผลึกออกจากศาลาหน้าหุมนุ่ม
ครั้นถึงตลิ่งวังลงสะพาน

จีไหลทรุดนั่งลงทั้งยืน
จีเปื้อนผ้าแล้วสิ้นทั้งผืน
สิ้นใจแล้วก็ไม่ทุเลาเลย
ออกอิกกองหนึ่งแล้วแก้วแม่เอ๊ย
เฉยเสียที่เดียวเจิวผู้คุม
เข้าฉวยจุดบันเอาอยู่เกลื่อนกลุ่ม
วังกุมเรียรดพรุดพราดมา
โผนทะยานโศคน้ำลงตำน้ำ

คำมุดศุคโพล่เหมือนโลมา
 ยายมีร้องมาว่าอะไร
 ขุนช้างร้องฮ้ายยายอัปรีช
 พลัดผ้ามานั่งใกล้จำเลย

วังขึ้นหน้าท่าของยายมี
 กระสือฤמיไซ้หมื่นกลื่นซี่
 วังรีเข้ามาศาลาใน
 ลูกขุนงยหน้าหมื่นไม่ทนได้”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 407-408)

จากคำกลอนที่ยกมาจะเห็นได้ว่า ขุนช้างต้องรับผลของความรุนแรงโดยที่ตัวเองก็ไม่รู้ว่าเป็นฝีมือของใคร เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้ขุนช้างเสียชื่อเสียงมาก ทำให้อับอายในเรื่องที่ว่าตนเอง อูจาระราคกลางที่ซุ่มนุมนุชทำให้ผู้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นหมิ่นกันไปหมด และครวญขอความเห็นใจจากนางวันทองผู้หญิงอันเป็นที่รักยิ่งของตนอีกด้วย ซึ่งในตอนนี้เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ขุนช้างเสียชื่อเสียงได้ตอนหนึ่ง ซึ่งพอจบคำกลอนนี้ ผู้แต่งก็ไม่ได้กล่าวถึงอีกเลย ไปกล่าวถึงการตัดสินใจ ความแทน การเสียชื่อเสียงโดยที่ผู้ที่เสียชื่อเสียงไม่ได้ก่อขึ้นมานั้น มีตัวอย่างอีกตอนหนึ่งในตอนที่ขุนช้างให้บ่าวไพร่ไปลักพาตัวนางวันทองมาอยู่กับตน บ่าวไพร่วางอุบายว่า นางวันทองและสามีไปยืมเงินท่านเจ้าคุณมาห้าชั่ง และไม่ยอมคืน ทั้งยังหลบหน้าไปตามตัวไม่เจอ แม้วันทองจะแก้ตัว แต่ชาวบ้านก็ยังเชื่อว่านางวันทองกู้เงินไปจริงๆ ดังกลอนว่า

“มันเข้าห้อมล้อมปล้นด้วยทันใด
 กู้เงินเจ้าคุณมาห้าชั่ง
 วันนี้มาพบเข้าจะเอาตัว
 ใครได้กู้เงินมาว่าเปล่าเปล่า
 ชาวบ้านเอียวานช่วยด้วยเป็นไร
 ผู้คนหญิงชายทั้งหลายนั้น
 จะช่วยช่วงชิงไว้ไซ้กระทรวง
 จนออกประตูดสวนหลวง
 ฝ่ายพวกเรือคอยรับก็จับไว

ไปไหนไม่ปะพะพานตัว
 ตั้งแต่หลบเสียทั้งเมียผัว
 วันทองกลัวตัวสั้นร้องอิงไป
 จะพาตัวเราไปข้างไหน
 ข้าไหว้พ่อแม่สิ้นทั้งปวง
 ต่างคนคิดสำคัญว่าเงินหลวง
 อ้ายพวกนั้นมันก็หน่วงเอาตัวไป
 ผูกคนทั้งปวงไม่ช่วยได้
 ลงเรือข้ามไปถึงฝั่งปล้น”

(ขุนช้างขุนแผนเล่ม 1: 426)

เหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นเรื่องราวที่บ่าวไพร่ของขุนช้างกู้ขึ้นมา และพยายามตะโกนว่าให้ผู้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นได้ยิน จนไม่มีใครกล้าเข้ามาช่วยเพราะนึกว่านางวันทองกู้ยืมเงินเจ้าคุณมา

จริงๆ ทำให้นางวันทองผู้ที่ไม่ได้ยืมเงินใครมาเลย กลับกลายเป็นคนผิดและโดนชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้นเข้าใจผิดเอาได้ ทำให้นางวันทองเสียชื่อเสียงและอับอายได้

ผลของความรุนแรงที่ทำให้เสียชื่อเสียงนั้น มีผลที่เกิดจากตัวผู้กระทำเองด้วย คือ ผู้ที่ใช้ความรุนแรงกระทำผิดอย่างร้ายแรง จนถูกประจานความผิดนั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ ในกรณีของเถนขवाद เถนขवादแปลงร่างเป็นจระเข้ ไล่ทำร้ายทรัพย์สินและผู้คน จนในที่สุดจระเข้เถนขवादก็ถูกจมน้ำไวยวรนารถปราบลงได้ ผู้คนต่างรุมด่าว่าประณามเถนขवादกันมากมาย เหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นผลให้เถนขवादเสียชื่อเสียงเป็นอย่างมาก ดังกลอนว่า

“ฝ่ายเหล่าชาวประชาพากันกลับ	คั่งคับโงยกันสนั่นไหว
ชมชมพลคนคืออกมีไป	ช่างกระไรฤทธิ์เดชวิเศษครัน
อ้ายเถนเผ่าที่แกลิ่งจำแลงมา	มันก็ตัวครุบาทที่กล้ากลั่น
เอามดหมอต่อพายตายตั้งพัน	เขายันมัดคดลิ่งเป็นลิงทโมน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 399)

และในที่สุดเถนขवादก็ถูกลงโทษประหารชีวิต ดังความว่า

“พวกคนผู้มาดูเขาเช่นฆ่า	จะมีใครเวทนาก็หาไม่
บ้างว่าสมน้ำหน้าสาแก่ใจ	พระเถนอะไรมันกินคน
ที่เป็นญาติพี่น้องของคนตาย	ก็ค้ำว่าวุ่นวายอยู่เกลื่อนกล่น”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 402)

จากตัวอย่างกลอนที่ยกมา แสดงให้เห็นว่าผู้คนที่มาดูการประหารชีวิตเถนขवाद ยังไม่มีใครสงสาร เวทนาเลย ทั้งยังด่าว่า และสมน้ำหน้าเถนขवादอีกด้วย เหตุการณ์ในครั้งนี้ เป็นการใช้ความรุนแรงในการทำร้ายผู้คนของเถนขवादเอง เถนขवादก็ต้องโดนลงโทษที่ตนเองได้กระทำลงไป และนอกจากผลที่ทำให้เถนขवादต้องตายแล้ว เถนขवादยังต้องเสียชื่อเสียงไปอีกด้วย

ผลของความรุนแรงที่ทำให้เสียชื่อเสียงนั้น เป็นผลที่เกิดขึ้น โดยมีผู้คนในสังคมรับรู้ถึงการกระทำนั้นๆ ผลทำให้เสียชื่อเสียง ได้รับความอับอาย ทำให้ผู้คนโงยจนถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นมา แม้ผลของความรุนแรงในเรื่องทำให้เสียชื่อเสียงจะดูไม่ร้ายแรง แต่ก็ยังเป็นผลของความรุนแรงอย่างหนึ่ง

ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเสียงของบุคคลนั้นๆ โดยตรง ซึ่งเป็นผลกระทบต่อจิตใจอีกทางหนึ่ง โดยมนุษย์ย่อมใส่ใจในความรู้สึกของคนรอบข้างในสังคมว่าจะกล่าวถึงตนเองกันอย่างไร ถ้าเป็นเรื่องที่ดีก็ย่อมอยากให้คนพูดถึง ถ้าเป็นเรื่องไม่ดี เรื่องที่ทำให้เสียชื่อเสียง ก็ย่อมไม่อยากจะให้คนกล่าวถึง

3. เสียวทรัพย์สิน

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 503) ได้ให้ความหมายคำว่าทรัพย์สินไว้ว่า “วัตถุทั้งที่มีรูปร่าง และไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้เช่น บ้าน ที่ดิน เป็นวัตถุที่มีรูปร่าง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง” ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมา นอกจากการบริภาษกันและการทำร้ายร่างกายกันแล้ว ยังมีเรื่องของเสียวทรัพย์สินอีกด้วย การเสียวทรัพย์สิน เป็นเรื่องของทรัพย์สมบัติ สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งก่อสร้างต่างๆ รวมถึงเงินทอง ซึ่งการใช้ความรุนแรงของตัวละครในรูปแบบที่แตกต่างกัน ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งเหล่านี้ด้วย ตามปกติแล้ว การต่อสู้กันด้วยอาวุธก็ย่อมก่อให้เกิดอาวุธเสียหาย สิ่งนี้เป็นการเสียวทรัพย์สินที่เห็นได้ชัดเจน ตัวอย่างเช่น กรณีของจระเข้เถื่อน ขวาคที่ต่อสู้กับหมอจระเข้ ในคำกลอนได้ระบุถึงทรัพย์สินที่เสียหายไว้อย่างชัดเจน

“ถือนักหย้กรั้งนั่งหัวเรือ	คนข้างท้ายพายเพื่อหาหยุดไม่
จระเข้ท่องฟองฟูกอยคูใจ	พอเข้าใกล้เพื่อนก็พุ่งผลุงกระท้อน
ซ้าใส่เข้าอีกเล่มให้เต็มแรง	จระเข้แว้งเอาชนักหักสองท่อน
สิ้นชนักชักหอกตอกกระดอน	จระเข้ย้อนกลับมาอ้าปากแดง
เรือมอพายมาสวมวปลาย	กับคนพายห้าเล่มล้วนเข้มแข็ง
จระเข้จับปิบเดียวด้วยเร็วแรง	ทั้งเรือคนปนเป็นแปงเข้าปากไป”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 386)

คำกลอนข้างต้นเห็นว่า การต่อสู้กันนั้นนอกจากเสียผู้คนแล้ว ความรุนแรงทำให้เสียวทรัพย์สิน ได้แก่ ชนิก หอก และเรือ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ใช้ประกอบในสร้างความรุนแรงในครั้งนี้

ความรุนแรงที่ส่งผลในประเด็นของการเสียวทรัพย์สินนี้ เห็นได้ชัดเจนจากการทำศึกสงคราม เนื่องจากการทำสงครามย่อมมีการเสียวทรัพย์สินกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการทำสงครามนั้น อย่างน้อยก็ต้องมีอาวุธที่ใช้ในการทำศึกสงคราม ซึ่งล้วนแต่เป็นทรัพย์สินทั้งสิ้น อาวุธที่ใช้เหล่านี้ย่อมมีการสูญเสียว พัง ซึ่งล้วนเป็นค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นมา ทั้งสงครามยังทำให้ต้องเสียว

ผู้คนในครอบครอง สัตว์ต่างๆ รวมถึงดินแดนของผู้ที่แพ้สงครามอีกด้วย ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ผู้แต่งได้กล่าวถึงผลของสงคราม เกี่ยวกับทรัพย์สินเอาไว้ ดังตัวอย่าง

“ส่วนบุตรภรรยาข้าทาส	ต้องตกเป็นคนระบาทว์ด้วยโทษผิว
ริบทั้งช้างม้าแลควายวัว	ครอบครว้เงินทองของที่มี
ทั้งบรรดาหญิงชายชานนคร	ต้องกวาดต้อนเป็นเชลยมาตามที
ซื้อที่มันอ่อนน้อยยอมภักดี	อุปราญกให้ชีวิตไว้
แต่กวาดครว้เอาตัวมาให้หมด	ให้ปรากฏแก่ประเทศทั้งน้อยใหญ่”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 138)

จากคำกลอนที่ยกมาเป็นตอนที่สมเด็จพระพันวษาสั่งลงโทษพวกเชียงใหม่หลังจากจบการทำศึกสงคราม เห็นได้ว่าเชียงใหม่ต้องสูญเสียทรัพย์สินไปมากมาย รวมถึงชีวิตผู้คน สัตว์ อาวุธ และทรัพย์สินสมบัติ ทั้งในระหว่างการทำสงครามและหลังจากสงครามสงบแล้ว

นอกจากการทำสงครามที่ทำให้เกิดผลเสียหายทางด้านทรัพย์สินแล้ว การใช้ความรุนแรงอย่างอื่นก็ทำให้สูญเสียทรัพย์สินได้ เช่น ในตอนที่โจรจันทรปล้นบ้านขุนศรีวิไชย การปล้นในครั้งนี้ ก็ทำให้ขุนศรีวิไชย เสียทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก และสิ่งของหลายอย่างก็ถูกพวกโจรทำลาย ดังกลอนว่า

“ถึงบ้านรั้วใหญ่ในมิช้า	เอาขวานหมูจู่ผ่าประตูตึง
ขาดยับทับพังดังเสียงโครม	โห้เราเข้าโถมตีเรือนผิง
อ้ายเสื่อเอาวาปาป็นปิง	อิงคะนึ่งชาวบ้านสะท้านกลัว
.....
พวกโจรสับสนอยู่กล่นเกลื่อน	ตีฝาเคาะเรือนทูปโองไห
โห้จ้าวกราวเกรียวเที่ยวค้นไป	ครั้นจับได้แม่ลูกให้ผูกคอ
.....
เงินทองของดีมีห้าพัน	อยู่ในกำปั้นจะบอกให้
อ้ายขโมยโห้มีมันดีใจ	ผ่ากำปั้นใบใหญ่ขนออกมา
ทรัพย์สินมากเอาไปไม่ได้สิ้น	เหลือทิ้งเทดินเสียหนักหนา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 31-33)

จากคำกลอนเห็นว่า ฝ่ายของขุนศรีวิไชยได้สูญเสียทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก รวมถึงบ้าน และข้าวของเครื่องใช้ก็ยังคงถูกพวกโจรทำลายไปด้วย

ดังนั้น การเสียทรัพย์สิน จึงเป็นผลของความรุนแรงอย่างหนึ่ง แม้ผู้แต่งจะบรรยายให้ ความสำคัญเพียงไม่มากนัก แต่ก็ยังพอแสดงให้เห็นว่า การใช้ความรุนแรง ย่อมทำให้เสียทรัพย์สิน ได้ด้วย

4. บาดเจ็บ

การบาดเจ็บเป็นผลของความรุนแรงที่พบได้บ่อยครั้งที่สุด มีตั้งแต่ตัวละครได้รับบาดเจ็บ เพียงเล็กน้อยไปจนถึงบาดเจ็บสาหัส ซึ่งแต่ละอาการจะขึ้นอยู่กับวิธีการใช้ความรุนแรงนั้นๆ กรณีที่เป็นผู้หญิงใช้ความรุนแรงจะก่อให้เกิดการบาดเจ็บน้อยกว่าผู้ชาย เพราะผู้หญิงจะใช้วิธีการตบตี และพลังกำลังของผู้หญิงตามปกติจะมีเรงน้อยกว่าผู้ชายอยู่แล้ว ผลที่เกิดขึ้นจึงบาดเจ็บไม่มากนัก รวมถึงผู้หญิงในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ไม่ค่อยได้จับอาวุธเพื่อใช้ในการสร้างความรุนแรง การบาดเจ็บที่เกิดขึ้นในเรื่องนี้จึงมีน้อยกว่าการกระทำของผู้ชายมาก

อาการบาดเจ็บ ผู้แต่งอาจกล่าวขึ้นมาว่าได้รับบาดเจ็บ โดยไม่บรรยายอาการบาดเจ็บ เป็นการกล่าวละไว้ให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจเอาเองว่า ตัวละครนั้นได้รับบาดเจ็บ ดังตัวอย่าง

“ครานั้นเจ้าพลายชุมพล	ฤทธิรณสามารถตั้งราชสีห์
เห็นกุมภามาใกล้ก็ได้ตี	แทงกุมภีลัดงาฉาดเลือดสาดไป
จระเข้เถื่อนถูกแทงก็แวงหาง	เสียงโพงผางแพ้นไม่ทนได้”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 396)

จากตัวอย่าง เป็นตอนที่พลายชุมพลต่อสู้กับจระเข้เถื่อนขวาด ซึ่งในการต่อสู้นี้ พลายชุมพล ใช้ชนั้กแทงจระเข้เถื่อน ในคำกลอนกล่าวไว้ว่า “เลือดสาด” การที่จระเข้เถื่อนขวาดถูกแทงจนเลือด สาดนั้น ผู้ฟังหรือผู้อ่านย่อมเข้าใจกันได้ว่า จระเข้เถื่อนขวาดนั้นได้รับบาดเจ็บเป็นอย่างมาก อีกกรณี หนึ่งคือการกล่าวว่าได้บาดเจ็บ โดยไม่บอกอาการ ตัวอย่างเช่น

“เหล่าพวกอาสาโยธาหาญ หนาวสะท้านทุกคนไม่ทนได้
 เข้ามั่วสุมกลุ่มกลมไต้หวันไม้ ถูกเม็ดใหญ่ลูกเห็บเจ็บแทบตาย”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 109)

จากคำกลอนเป็นตอนที่แสนตรีเพชรกล้าเรียกพายุฝนและลูกเห็บมาตกใส่ฝ่ายพลทหารของพลายงาม ผู้แต่งกล่าวถึงความเสียหายที่ฝ่ายทหารของพลายงามได้รับคือ “หนาวสะท้าน” และ “เจ็บแทบตาย” แสดงให้เห็นว่า การเรียกพายุฝนและลูกเห็บในครั้งนี้ ทำให้บรรดาทหารได้รับบาดเจ็บ แต่ผู้แต่งไม่ได้กล่าวถึงอาการบาดเจ็บนั้นว่าเป็นอย่างไร ได้รับบาดเจ็บที่ร่างกายส่วนใด และบาดเจ็บมากน้อยเพียงไร เป็นต้น

ส่วนการบรรยายอาการบาดเจ็บให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านทราบถึงอาการบาดเจ็บนั้นๆ ผู้แต่งจะบรรยายสภาพของผู้ถูกกระทำไว้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ตอนที่พลายงามเสกเรียกตัวต่อมาไล่ต่อยพลทหารของฝ่ายแสนตรีเพชรกล้า ก็กล่าวถึงอาการของผู้ที่ถูกต่อต่อยเอาไว้อย่างชัดเจน ดังกลอนว่า

“เพชรกล้าดาปิดพิชเหล็กใน ทั้งม้ามอยต่อยไล่ไปพรั่งพรู
 หน้าดาด้วนแต่คาเหล็กในต่อ ม้าลาพาห้อยชักไม่อยู่”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 110)

จากคำกลอนจะเห็นว่าแสนตรีเพชรกล้าได้รับบาดเจ็บจากตัวต่อที่ต่อย จนดาปิดเพราะพิชเหล็กใน ทั้งม้ามยังโดนตัวต่อต่อยจนเหล็กในคาหน้าดาด้วนไปหมด เป็นต้น หรืออีกตัวอย่างจากการต่อสู้อันจะเห็นชวาคกับพลายชุมพล ผู้แต่งก็บรรยายอาการบาดเจ็บของจะเข้เถนชวาคเอาไว้ให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านนึกภาพตามไปได้ชัดเจน

“ครานั้นเถนชวาคชาติกุมภี ชุมพลชื้ออยู่บนหลังหางไม่
 แกแวงเหวียงเบียงสะบัดด้วยจิตใจ ชุมพลได้ทีแทงด้วยแรงฤทธิ์
 จับจับยับย่อยด้วยรอยแทง จนน้ำแดงคาดไปด้วยโลหิต
 จะเข้เถนเหลือทนเห็นพินคิด พลังนิมิตด้วยพระเวทวิทยา”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 397)

จากคำกลอนจะเห็นว่า จระเข้เถื่อนได้รับบาดเจ็บจากการแทงด้วยชนกของพลายชุมพล จน “ยับย้อยด้วยรอยแทง” และ “น้ำแดงคาดไปด้วยโลหิต” แสดงอาการบาดเจ็บของจระเข้เถื่อนवादได้เป็นอย่างดี

อาการบาดเจ็บต่างๆ ที่เป็นผลมาจากการใช้ความรุนแรงภายในเรื่องนี้ มีอยู่เป็นจำนวนมากพอสมควร แต่ส่วนใหญ่ผู้แต่งมักไม่ค่อยกล่าวถึงอย่างละเอียดมากนัก เพราะผู้ฟังหรือผู้อ่านย่อมทราบกันดีอยู่แล้วว่า เมื่อมีการใช้ความรุนแรงกันครั้งใด ผลที่จะเกิดตามมามักเป็นอาการบาดเจ็บหรือในบางครั้งหากเป็นการใช้ความรุนแรงมาก ตัวละครอาจไม่ทันได้รับบาดเจ็บแต่อาจเสียชีวิตไปในทันที เนื่องจากการบาดเจ็บเป็นประเด็นที่ไม่ค่อยมีความสำคัญกับเนื้อเรื่องมากนัก และการต่อสู้ที่ทำให้ได้รับบาดเจ็บ คือการต่อสู้ที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ตัวละครอีกฝ่ายรู้สึกเจ็บปวด หลาบ เกรงกลัว จดจำและไม่กระทำในสิ่งที่ผิด หรือเพียงต้องการจับเป็นมาให้ผู้บังคับบัญชาเท่านั้น นอกเหนือไปจากนี้ผู้แต่งมักไม่ค่อยกล่าวถึงอาการบาดเจ็บทางกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนใหญ่ การต่อสู้ของลูกผู้ชายนั้น จะเป็นการต่อสู้เพื่อเอาชนะ ถ้าเป็นการทำศึกสงคราม ก็ยอมต่อสู้เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งถึงขั้นตายไป อาการบาดเจ็บของตัวละครจึงไม่ค่อยนำมากล่าวถึงว่าตัวละครได้รับบาดเจ็บมากน้อยเพียงไร มีความทุกข์ทรมานจากการบาดเจ็บอย่างไร และมีวิธีการรักษาบาดแผลนั้นอย่างไร การที่ผู้แต่งสร้างตัวละครให้ได้รับบาดเจ็บจากการกระทำที่รุนแรง ล้วนแสดงให้เห็นถึงความสมจริงของเนื้อเรื่องที่แม้แต่รายละเอียดของอาการบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยที่อาจไม่มีความสำคัญของเนื้อเรื่อง ก็ยังนำมากล่าวถึงให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้รับรู้กัน

5. เสียชีวิต

การเสียชีวิตเป็นผลของความรุนแรงที่ร้ายแรงที่สุด เนื่องจากหมายถึงการตายของตัวละคร การที่ฝ่ายหนึ่งใช้ความรุนแรงทำให้อีกฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายนั้น ย่อมเป็นการใช้ความรุนแรงที่ร้ายแรงที่สุด การตายของตัวละครอันเนื่องมาจากการใช้ความรุนแรงในเรื่องนี้ สามารถแบ่งลักษณะของความรุนแรงที่ทำให้ตัวละครถึงแก่ความตายได้ 2 ลักษณะ คือ การตายอันเนื่องมาจากการเจตนาฆ่า และการตายจากการสังหารชีวิต

การตายที่มาจากเจตนาฆ่าหรือจงใจทำให้อีกฝ่ายหนึ่งตายในเรื่องนี้ มีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งตัวละครเอก ตัวละครรอง และตัวละครประกอบมีกล่าวถึงการตายอยู่เป็นจำนวนมาก ตัวละครประกอบจะตายเนื่องจากการศึกสงคราม ผู้แต่งจะกล่าวถึงเพียงคร่าวๆ ไม่เน้นย้ำให้สำคัญเทียบเท่า

กับการตายของตัวละครเอก หรือตัวละครเด่นๆ ที่ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถจดจำกันได้ ตัวอย่างเช่น การตายของนางบัวคลี่ ขุนศรีวิไชย ขุนเพชรอินทรา ขุนรามอินทรา ฟ้าลั่น สันบาดาล ฯลฯ ซึ่งตัวละครที่ตายเหล่านี้จะมีความแตกต่างกับตัวละครประกอบที่ผู้แต่งกล่าวถึงว่าตายเพียงอย่างเดียว ไม่ได้บรรยายละเอียดถึงการตาย และความรู้สึกของบุคคลรอบข้างที่มีต่อการตายของตัวละครประกอบนั้นๆ ตัวอย่างเช่น ตอนที่ทัพฝ่ายอยุธยาตีทัพของเมืองเชียงใหม่ มีการกล่าวถึงการตายของพวกเชียงใหม่ไว้ และไม่ได้กล่าวถึงอีกเลย

“ให้กองหน้าเกี่ยวคั้นพวกเชียงใหม่ ห้าพันพันตายลงท้ายกอง	พบที่ไหนไล่กระหน่ำทุกบ้านช่อง ข้าวของขนริบพัลวัน”
--	--

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 166)

จากคำกลอนสังเกตได้ว่า ผู้แต่งกล่าวว่าพวกเชียงใหม่ถูกฟันตายลงท้ายกอง และก็ไม่ได้กล่าวถึงอีกเลย ทั้งการตายก็ยังไม่ได้บรรยายอย่างละเอียดให้เห็นภาพอีกด้วย แตกต่างจากการตายของนางบัวคลี่ ที่กวีให้ความสำคัญ บรรยายละเอียดถึงสภาพการตายอย่างทุกขุ์ทรมาน ดังกลอนว่า

“เอามีดคร่ำตำอกเข้าตัวอึก นางกระเดือกเสือกคืบสิ้นชีวัน แล้วผ่าแผ่แผ่แล่งตลอดดอก	เลือดทะลักหลวมทะลุตลอดสัน เลือดก็คืบคาคแคงค้างควาย แหวะแหวะระรอกให้ขาดสาย”
---	--

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 296)

จากคำกลอนเห็นได้ว่าการตายของบัวคลี่นั้น มีการกล่าวถึงขั้นตอนก่อนตาย ขณะตายและหลังการตายอย่างชัดเจน ทั้งผู้แต่งยังให้ความสำคัญของการตายของนางบัวคลี่ต่อไปอีก คือมีขยาลาวผู้เป็นบ่าวของนางบัวคลี่มาเห็นศพ ก็เรียกหมื่นหาญและนางสีจันท์มาดูศพต่อไป

“จะกล่าวถึงขยาลาวบ่าวบัวคลี่ เห็นโลหิตโชมสาออกคาคไป เห็นมุ้งม่านแหวกเวกเลิกมู่ลี่ ดูหน้าเผือดเลือดฝาดออกคาคนอง ตีประตูดึงตึงเรียกอิงมี เขาพันสับยับทั่วทั้งกายา	อยู่ในที่ทับดินใต้ถุนใหญ่ ก็ตกใจวังร้ายขึ้นมามอง เจ้าบัวคลี่นอนตายอยู่ในห้อง ตกใจวังร้องกรีดกรีดมา แม่บัวคลี่ตายแล้วคุณพ่อขา ทั้งหม่อมพลายหายหน้าไม่เห็นตัว
--	--

หมื่นหาญสีจันทร์ขึ้นได้ฟัง
 วังมางกตตกใจกลัว
 เขาผ่าเชือดเลือดคนองเป็นถ่องแถว

ลูกทะเลิ่งตึงตั้งทั้งเมียผัว
 มาเห็นลูกตัวนั้นสิบรรลัษ
 ชะอ้ายแก้วจึงคมเอาญาติ

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 296-297)

และกล่าวถึงความรู้สึกของคนรอบข้าง โดยเฉพาะหมื่นหาญผู้เป็นบิดาที่โกรธแค้นใจ
 ขุนแผนมากได้อย่างชัดเจน และยังกล่าวถึงเรื่องของการจัดการศพนางบัวคลี่ต่อไป

“ยิ่งคิดก็ยิ่งแค้นให้แน่นใจ
 ต่อโลงใส่บัวคลี่ตะลิตะถาน
 ฝ่ายตาหมื่นหาญให้ศาลเคียด

แล้วร้องเรียกบ่าวไพร่ให้ไปบ้าน
 ให้ทหารเอาไปฝังเสียหลังวัด
 ไม่หายเหือดวิตกแน่นอกอึด”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 300)

การตายอีกลักษณะหนึ่งคือการตายจากการสั่งลงโทษประหารชีวิต ผู้ที่สั่งประหารชีวิตได้มี
 อยู่เพียงคนเดียวคือ สมเด็จพระพันวษา เนื่องจากในสมัยนั้นถือว่ากษัตริย์เป็นเจ้าของชีวิต ไม่มีใครที่จะ
 จัดพระบรมราชโองการได้ การประหารชีวิตจึงมีกล่าวถึงไว้ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้อย่าง
 ชัดเจน การตายเนื่องจากการประหารชีวิตในเรื่องนี้มีอยู่ 3 คน คือ ขุนไกรพลพ่าย นางวันทอง และ
 เถนขวาด ซึ่งตัวละครทั้งสามนี้ ผู้แต่งบรรยายการประหารชีวิตและอารมณ์ความรู้สึกเอาไว้อย่าง
 ละเอียด ดังกลอนว่า

“เพชฌฆาตฟาดด้วยดาบอันคมกล้า
 ดวงจิตพอระงับดับลง

ขุนไกรชีวาเป็นผุยผง
 ทามะรงเอาศพไปเสียบไว้”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 24)

“เพชฌฆาตแกว่งดาบวาววาบมา
 ต้องคอนางวันทองขาดสะบั้น

ช่างเท่ากำง่าแล้วพินลง
 ชีวิตดับดับพลันเป็นผุยผง”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 247)

“ครั้นถึงตะแลงแกงก็ยิ่งหยุด
ปักหลักมัดถนนั่งเอนเอียง

อดลุดผู้คนไม่ขาดเสียง
ชุมพลเหวี่ยงดาบจาดขาดคอไป”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 402)

จากคำกลอนทั้งสามบท เป็นตอนที่เพชรฆาตประหารชีวิตตัวละครทั้งสามตามพระบรมราชโองการของสมเด็จพระพันวษา สังเกตเห็นว่าเมื่อเพชรฆาตฟันคอ ผู้แต่งก็กล่าวถึงว่าตัวละครทั้งสามก็เสียชีวิตทันที เป็นการบรรยายเหตุการณ์อย่างง่าย ๆ ไม่ต้องใช้ถ้อยความยืดเยื้อ เพราะผู้ฟังหรือผู้อ่านก็ย่อมรู้ว่า เมื่อถูกฟันคอก็ต้องตายอยู่แล้ว การที่ผู้แต่งสร้างเหตุการณ์ให้ตัวละครทั้งสามตายนั่น นับว่าเป็นการสิ้นสุดชีวิตของบุคคลทั้งสาม ซึ่งหมายถึงการสิ้นสุดบทบาทของตัวละครนั้นๆ โดยเฉพาะการประหารชีวิตของเถนขวาดนั้น ก็ทำให้เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนจบตอนที่เป็นเรื่องราวของพระเจ้าใหญ่ไล่ทำร้ายผู้คนลงไปที่สุดในที่สุด

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า ผลของความรุนแรงที่ทำให้ตัวละครถึงแก่ความตายในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น มีปรากฏอยู่หลายครั้ง ซึ่งการตายของแต่ละตัวละคร ผู้แต่งจะบรรยายให้ความสำคัญไม่เท่ากัน กวีมักจะบรรยายตัวละครเอกที่มีบทบาทโดดเด่นละเอียดกว่าตัวละครรอง เนื่องจากผู้อ่านจะรู้ถึงลักษณะนิสัย รู้ถึงความสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ มากกว่าตัวละครที่ไม่มีความสำคัญ ซึ่งจากจุดนี้เอง ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านจดจำการตายของตัวละครหลักๆ ได้เป็นอย่างดี และมีการกล่าวถึงแม้จะผ่านกาลเวลามานาน

ผลต่อตัวบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

เมื่อได้อ่านเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน จะพบเหตุการณ์ที่เป็นความรุนแรงอยู่จำนวนมาก ความรุนแรงที่ปรากฏเหล่านี้ นับว่ามีความสำคัญกับตัวบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นอย่างมาก คือมีความสำคัญถึงขนาดที่จะตัดเหตุการณ์ที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงออกเสียมิได้ เนื่องจากหากตัดเนื้อหาที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงออกไปแล้วจะส่งผลกระทบต่อตัวบทเสภาเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ความสำคัญของความรุนแรงที่มีผลต่อตัวบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนมีดังต่อไปนี้

1. ช่วยสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้ฟังหรือผู้อ่าน

ความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในเรื่องนี้ มีส่วนช่วยในการสร้างความบันเทิงใจให้กับผู้ฟังหรือผู้อ่าน เนื่องจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาคงตัวของตัวละคร เป็นการกระทำที่ตื่นเต้นระทึกใจ สร้างความน่าสนใจให้กับผู้ฟังหรือผู้อ่าน ทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนานและเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ตอนที่ขุนช้างลวงพลายงามไปฆ่า ความสนใจของผู้อ่านจะอยู่ที่ความรุนแรงที่ขุนช้างใช้กระทำกับพลายงาม ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะสนใจว่าขุนช้างจะลวงพลายงามไปฆ่าอย่างไร ใช้วิธีการใดในการทำร้ายพลายงาม และในท้ายที่สุดพลายงามจะตายไหม จะรอดมาอย่างไร แล้วต่อไปจะมีการแก้แค้นคืนกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งเรื่องราวที่เป็นความรุนแรงนี้เอง ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเกิดอารมณ์ ความรู้สึกที่หลากหลายขึ้นมาได้ ผู้อ่านอาจรู้สึกสนุก ตื่นเต้นเร้าใจ และชวนให้ติดตามดูพฤติกรรมของขุนช้างว่าจะฆ่าพลายงามอย่างไร หลังจากเหตุการณ์จะถูกตั้งคดโกงโทษหรือไม่ หรืออาจเกิดความสงสารพลายงาม พยายามเอาใจช่วยพลายงามให้รอดพ้นจากเงื้อมมือขุนช้าง และอาจรู้สึกสนุกขึ้นมาตรงที่มีโหงพราษของขุนแผนมาช่วยไว้ ฯลฯ ซึ่งอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์รุนแรงครั้งนี้ ล้วนสร้างความบันเทิงใจให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

เหตุการณ์รุนแรงเมื่อปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่อง นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่แปลกอีกเรื่องหนึ่ง จะเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยเกิดขึ้นมาบ่อยในชีวิตประจำวัน เพราะการจะเกิดความรุนแรงขึ้นมา นั้น ส่วนใหญ่มักจะต้องมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้นมาก่อน และตามธรรมชาติของมนุษย์มักชอบความสงบสุข รักสันติ ไม่ค่อยอยากมีเรื่องเดือดร้อน วุ่นวาย ทะเลาะวิวาทกับใคร เหตุการณ์รุนแรงจึงเป็นเรื่องราวที่แปลกเรื่องหนึ่งในชีวิต และผู้คนมักก็ให้ความสนใจกับเหตุการณ์รุนแรงอยู่โดยตลอด สังเกตได้จาก การที่คนไทยชอบมองดูเหตุการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท ฯลฯ เมื่อเรื่องราวที่เป็นความรุนแรงปรากฏอยู่ในวรรณคดีแล้ว ก็ย่อมสร้างความประหลาดใจให้ผู้อ่าน เป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างหนึ่ง เพราะถ้าสิ่งใดเกิดขึ้นมาและดำเนินไปอย่างผิดความคาดหมาย ผู้คนมักชอบใจและสามารถจดจำเรื่องราวไปได้ยาวนาน ซึ่งถือเป็นเรื่องแปลก ดังเช่น ละครโทรทัศน์หรือสื่อต่างๆ มักนิยมสร้างเรื่องที่ใช้ความรุนแรงกันมากขึ้น เป็นการดึงดูดความสนใจของผู้ชมอีกทางหนึ่ง ซึ่งคนในยุคที่แต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนก็อาจมีความนิยมเรื่องราวที่แปลกตื่นเต้นและน่าติดตามเช่นนี้ แต่ความนิยมจะถูกปรุงแต่งออกมาในลักษณะที่แตกต่างกัน ในยุคที่เทคโนโลยียังไม่เจริญก้าวหน้า ความรุนแรงที่สร้างขึ้นมาก็สร้างขึ้นตามสภาพสังคม ตามอาวุธที่มีอยู่ในสมัยนั้น ซึ่งยังไม่สลับซับซ้อนมากนัก เมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป อาวุธที่ใช้สร้างความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เรื่องราวที่เป็นความรุนแรงจึงสลับซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย

ในสมัยก่อนชอบเรื่องราวลึกลับซึ่งเป็นไปในทางแนวไสยศาสตร์ เนื่องจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญก้าวหน้า เรื่องราวเกี่ยวกับไสยศาสตร์จึงปรากฏออกมาให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านพบเห็นในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนอยู่เสมอตลอดเรื่อง ไสยศาสตร์ที่สร้างความรุนแรงมีส่วนช่วยสร้างความเข้มข้นทางอารมณ์ ให้ตื่นเต้น น่าติดตามไปได้ตลอด แม้ไสยศาสตร์ที่ใช้จะเกิดขึ้นไม่ได้ในชีวิตจริง เช่น การเสกหุ่นพยนต์จากหญ้าฟาง เสกต่อแดน เรียกไฟ เรียกลม พายุฝน ฯลฯ แต่ก็เป็นการเชื่อและเป็นการสร้างเรื่องราวให้แปลก มีสีสัน เหมือนเรื่องของการใช้เวทย์มนต์ในวรรณกรรมปัจจุบัน ที่ผู้อ่านก็ทราบกันดีว่าเป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริง แต่ก็นิยมอ่านเรื่องราวประเภทนี้อยู่ไม่น้อย การที่ผู้ฟังหรือผู้อ่านนิยมเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนก็เพราะเรื่องนี้มีเนื้อเรื่องที่แปลกออกไปจากวรรณคดีเรื่องอื่น และเป็นเรื่องราวที่ผู้คนมักคาดกันไม่ถึง ความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องจึงเป็นเรื่องราวที่สร้างความบันเทิงใจและความเข้มข้นทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดี และมีความสำคัญในการสร้างสีสันให้กับเนื้อเรื่องจนขาดไปเสียมิได้ ซึ่งถ้าหากขาดเหตุการณ์รุนแรงเหล่านี้ เรื่องก็จะดำเนินไปอย่างราบเรียบ ไม่มีเหตุการณ์น่าตื่นเต้นที่จะช่วยเร้าใจผู้ฟังหรือผู้อ่านให้ติดตามต่อไป

2. ช่วยในการดำเนินเนื้อเรื่องและช่วยในการขยายเนื้อเรื่อง

เหตุการณ์รุนแรงมีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่องมาก เป็นเรื่องของกระบวนกรรมต่าง ๆ หรือเพื่อแก้ไขปัญหาคำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมา ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการหาทางออกของปมปัญหาหรือความขัดแย้งภายในเรื่อง ให้พบกับจุดสิ้นสุดของเหตุการณ์ ซึ่งทำให้เรื่องดำเนินไปสู่จุดจบได้ตามความต้องการของผู้แต่ง เป็นการทำให้เรื่องราวจบลงได้ ตัวอย่างเช่น ตอนของเถนขวาดผู้แต่งได้สร้างให้เถนขวาดถูกประหารชีวิตอันเป็นจุดจบของเรื่องราวจะเข้เถนขวาด หรือตอนที่นางวันทองถูกลงโทษประหารชีวิต เมื่อนางวันทองตายแล้วก็เป็นการจบเรื่องราวของการแย่งชิงตัวนางวันทอง ซึ่งตั้งแต่นางวันทองตาย ผู้แต่งก็ไม่ได้กล่าวถึงบทบาทของขุนช้างอีกเลย เหมือนเป็นการจบตอนของขุนช้าง ขุนแผน และนางวันทอง ไปสู่รุ่นลูกและรุ่นหลาน คือพลายงามและพลายชุมพลแทน

ความรุนแรงมีส่วนช่วยในการขยายเนื้อเรื่องในดำเนินต่อไปอีกและมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเมื่อตัวละครแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความรุนแรงแล้ว ผลที่เกิดขึ้นตามมาย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ซึ่งส่วนใหญ่ตัวละครที่ได้รับความเสียหายนั้น มักจะมีความขัดแย้งกันขึ้นตามมา ซึ่งตัวละครนั้นๆ จะหาวิธีตอบโต้ในภายหลัง เป็นการขยายเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ต่างๆ ให้เพิ่มขึ้นมาอีกได้ ตัวอย่างเช่น ตอนที่นางสร้อยฟ้ากับนางศรีมาลา

ทะเลาะกัน เมื่อจบเหตุการณ์นี้แล้ว ก็มีเรื่องราวของนางสร้อยฟ้าที่เกิดการเค้นใจนางศรีมาลา จนต้องหาวิธีการอื่นๆ มาแก้ไขปัญหาชีวิตของตัวเอง ด้วยการไปหาเถนขวาดเพื่อทำเสน่ห์ ซึ่งก็จะเกิดเหตุการณ์วุ่นวายขึ้นสืบเนื่องต่อกันไปเรื่อยๆ

เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นจึงช่วยในการดำเนินเนื้อเรื่องและช่วยในการขยายเนื้อเรื่องได้เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง ผู้แต่งได้สร้างเหตุการณ์ต่างๆ ให้เกิดขึ้นมา แล้วตัวละครก็แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ หนึ่งในวิธีการนั้นคือแก้ไขด้วยความรุนแรง ซึ่งมีผลของความรุนแรงเกิดขึ้นตามมาเสมอ เมื่อสิ้นสุดเหตุการณ์รุนแรงในครั้งหนึ่งแล้ว ก็ย่อมเกิดปัญหาขัดแย้งกันขึ้นและเกิดความรุนแรงขึ้นในตอนต่อมา เหมือนกับห่วงโซ่ที่เริ่มขึ้นมาจากห่วงแรกแล้วก็ต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆจนถึงห่วงสุดท้ายคือจุดสิ้นสุดเรื่องราวรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นขุนแผน ขุนช้าง นางวันทอง นางลาวทอง พลายงาม พลายชุมพล นางสร้อยฟ้า นางศรีมาลา รวมถึงตัวละครอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน ก็ล้วนมีการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการรุนแรงได้เสมอ ความรุนแรงจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของเนื้อเรื่อง

3. เป็นเครื่องมือของผู้แต่งในการสร้างเรื่องราวที่มีความสมเหตุสมผล

อารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการแต่งเรื่อง การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรง จึงเป็นเรื่องที่มนุษย์มักใช้แก้ปัญหากันในชีวิตจริงอยู่เป็นประจำ เมื่อวิธีการที่รุนแรงเหล่านั้นไปปรากฏอยู่ในเรื่อง จึงมีความสมเหตุสมผล และมีความสมจริงเป็นอย่างมาก ผู้แต่งสร้างเรื่องราวที่สมเหตุสมผล โดยการเริ่มปูพื้นเรื่อง และผูกปมปัญหาขึ้นมา แล้วจึงให้ตัวละครแต่ละตัวหาทางออกของปัญหากัน ซึ่งหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาคือการใช้ความรุนแรงที่ผู้แต่งได้เลือกสรรให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ เช่น เหตุการณ์ที่ขุนแผนนำนางลาวทองกลับมาบ้านด้วย นางวันทองพอได้รู้ว่านางลาวทองเป็นเมียขุนแผนอีกคน ประกอบกับคำพูดของนางลาวทองที่กล่าวเป็นเชิงห้ามขุนแผนไม่ให้ไปโล่ฆ่าฟันขุนช้าง นางวันทองจึงโกรธจัด เกิดการบริภาษกันขึ้น เหตุการณ์นี้ผู้แต่งได้ใช้วิธีการทะเลาะกันเป็นการระบายอารมณ์ต่างๆ ของนางวันทองและนางลาวทอง ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการที่สมเหตุสมผล เนื่องจากในชีวิตจริง เรื่องเมียหลวงกับเมียน้อยที่อารมณ์หึงหวงสามีจนเกิดเรื่องทะเลาะกันนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง และส่วนใหญ่เมื่อสามีเป็นคนมีเมียน้อยหรือมีผู้หญิงอื่นนั้น มักเป็นฝ่ายผู้หญิงเองที่ทะเลาะกันเองอยู่เสมอ ไม่ไปทะเลาะกับฝ่ายชาย ดังเช่นเรื่องนี้ นางวันทองก็ทะเลาะกับนางลาวทอง จนขุนแผนต้องมาห้ามไว้ นางวันทอง

ไม่ได้คิดที่จะบิภษาขุนแผนผู้ที่เป็นฝ่ายมีผู้หญิงอื่นก่อนเลย การที่ผู้แต่งสร้างตัวละครหญิงทั้งสองคนให้ทะเลาะกันจึงนับว่าเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมและสมจริงเป็นอย่างมาก

สิ่งที่ใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุดนั้นเป็นเรื่องของอารมณ์ มนุษย์ทุกคนมีอารมณ์ แต่อารมณ์ที่ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นมาขึ้นมักเป็นอารมณ์ด้านลบ เช่น ความหงุดหงิด ความอิจฉาริษยา ความโกรธ ความเกลียด ความแค้นใจ ความขัดใจ ความพยายาม ความอาฆาต ฯลฯ ซึ่งอารมณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริงๆ ในชีวิตประจำวัน ความรุนแรงที่ปรากฏในเรื่องนี้ส่วนใหญ่มักเกิดจากอารมณ์เป็นหลัก ซึ่งเมื่อผู้แต่งสร้างตัวละครให้มีอารมณ์สมจริง ผู้ฟังหรือผู้อ่านก็ย่อมคล้อยตามได้ง่าย และเข้าใจถึงพฤติกรรมรุนแรงที่ตัวละครต้องระบายออกมาได้ง่ายตามไปด้วย เรื่องราวที่เกิดจากอารมณ์จึงเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและชวนติดตามถึงวิธีการแก้ปัญหาของตัวละคร เช่น การที่ทหารโกรธเกลียดกันจนสามารถเข้าฆ่าฟันกันตายได้ ผู้แต่งได้สร้างให้แม่ทัพใช้คำพูดเยาะเย้ย ดูหมิ่น ถากถางอีกฝ่ายหนึ่งให้เกิดอารมณ์โกรธ จนถึงขั้นบันดาลโทษะ สามารถเข้าฆ่าฟันกันได้สนิทใจมากขึ้น การที่ผู้แต่งสร้างอารมณ์ของตัวละครได้อย่างสมจริง เพื่อให้ตัวละครใช้ความรุนแรงต่อกัน จึงเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผลของการกระทำที่สมจริงอย่างยิ่ง

4. ช่วยเสริมบทบาทของตัวละครให้เด่นชัดขึ้น

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมานั้น ย่อมเป็นการเน้นถึงบทบาทของตัวละคร ตัวละครที่ใช้ความรุนแรงแล้วจะกลายเป็นตัวละครที่มีความสามารถ เก่งกาจ ในสายตาของผู้ฟังหรือผู้อ่าน ซึ่งความสามารถต่างๆ โดยเฉพาะความสามารถทางไสยศาสตร์ หากมีการกล่าวถึงว่าตัวละครนั้นๆ ใช้วิชาความรู้ ความสามารถทางคาถาอาคมช่วยในการต่อสู้แล้ว ก็ยิ่งเป็นการเน้นความสามารถของตัวละครให้เด่นชัดมากขึ้น ไปอีก หรือแม้แต่การไม่ได้ใช้ไสยศาสตร์เข้าช่วยในการต่อสู้ ใช้แต่ความสามารถธรรมดา ก็ยังช่วยเน้นให้ตัวละครนั้นเป็นผู้เก่งกาจขึ้นมาได้ ตัวอย่างเช่น ตอนที่ขุนแผนต่อสู้กับขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทรา ขุนแผนสามารถสู้กับตัวละครทั้งสองได้อย่างง่ายดาย โดยที่ขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทราทำอะไรขุนแผนไม่ได้เลย ดังกลอนว่า

“ขุนแผนฟันคนร่นกรูกรู	ถึงขุนรามตรงจู่เข้าประจัน
ขุนรามแทงกรอกด้วยหอกใหญ่	ถูกไหลไม่ถนัดสะบัดหัน
ขุนแผนถาโถมเข้าโรมรัน	ฟันขุนรามตักข้างลงกลางดิน
โคตจากหลังม้าฟาดบ่าลับ	ล้มพับฟันซ้ำคะมำคืบ

ขุนรามสิ้นใจเลือดไหลริน	สิ้นคนหนึ่งแล้วอายตัวการ
ขุนเพชรอินทราเข้ามาช่วย	ชักหอกกรอกรวยเข้าต่อด้าน
แทงอกขุนแผนแสนสะท้าน	อยู่ยงคงปานกับเหล็กเพชร
ขุนแผนโผนขึ้นข้างข้างคอฟัน	จะฉาดขาดสะบั้นดั่งมือเด็ด
ดาบล้วนเลือดฝาดเหมือนชาดเช็ด	กลับขึ้นม้าระเห็จมากลางทัพ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 376)

จากคำกลอนที่ยกมา แสดงให้เห็นว่าการต่อสู้ด้วยวิธีการรุนแรงของขุนแผนในครั้งนี้ เป็นการแสดงความสามารถของขุนแผนให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเห็นถึงความเก่งกล้า ที่สามารถฆ่าขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทราลงได้ ซึ่งความสามารถในการรบของขุนแผนนี้ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญของผู้ชายไทยในสมัยนั้น ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยเด่นของขุนแผนอยู่แล้ว การที่ขุนแผนสู้รบชนะมาโดยตลอด นับว่าเป็นการเน้นย้ำบทบาทของขุนแผนให้เหมาะสมกับการเป็นพระเอกของเรื่อง การเป็นตัวละครเอกนักรบที่ใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อเอาชนะอีกฝ่ายที่เป็นฝ่ายอธรรม จึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นค่านิยมของบทบาทพระเอกในสังคมยุคนั้นอีกด้วย

การใช้ความรุนแรงยังช่วยเสริมบทบาททางด้านดีหรือด้านชั่วให้เห็นได้อีกด้วย ดังเช่นกรณีของเถนขवाद เถนขवादแปลงกายเป็นจระเข้ตัวใหญ่ไล่กัด ทำร้ายผู้คนคนเป็นที่เลื่องลือความสามารถของเถนขवादนี้ ได้เป็นที่ยอมรับในสายตาของคนทั่วไปว่า เป็นจระเข้คู่ร้าย ที่มีพลังกำลังและฤทธิ์มาก ไม่มีผู้ใดสามารถปราบจระเข้ตัวนี้ลงได้ เถนขवादใช้ความรุนแรงทำร้ายคนอย่างไม่เลือกหน้า ทำร้ายชาวบ้านทุกคนที่เถนขवादผ่านไป การกระทำเช่นนี้นับว่าเป็นการกระทำที่ชั่วร้าย เถนขवादผู้ซึ่งผู้แต่งปูพื้นฐานมาตั้งแต่ต้นให้เป็นฝ่ายอธรรม เมื่อเถนขवादใช้ความรุนแรงในการกระทำเช่นนี้ จึงเป็นการเน้นย้ำให้เถนขवादดูเป็นตัวละครที่ร้ายสมบทบาทมากขึ้นไปด้วย

การใช้ความรุนแรงยังทำให้ตัวละครร้ายกาจมากยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อตัวละครนั้นใช้ความรุนแรงกับผู้ที่ไม่มีทางสู้ได้ เช่น ผู้หญิง และเด็ก การกระทำนั้นจะดูรุนแรงมากขึ้นในทันที ประกอบกับผลของความรุนแรง ถ้าผลของความรุนแรงนั้นเกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก การกระทำนั้นก็ยิ่งดูรุนแรง เป็นการเน้นย้ำการกระทำให้ดูชั่วร้ายมากขึ้นตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น การกระทำของขุนแผนที่ฆ่านางบัวคลี่และลูกในท้องของตนเอง การกระทำนี้แม้ว่าขุนแผนจะเป็นพระเอกของเรื่อง และผู้แต่งจะพยายามสร้างเรื่องราวที่เป็นเหตุผลของการฆ่านางบัวคลี่ให้ขุนแผนแล้วก็ตาม ขุนแผนก็ยังคงเป็นคนร้ายที่น่ากลัว เนื่องจากบุคคลที่ขุนแผนฆ่านั้นเป็นผู้หญิงและเด็ก ที่มีความสัมพันธ์

ใกล้ชิดกับขุนแผนมาก คือเป็นทั้งเมียและลูกของขุนแผนเอง ประกอบกับการกระทำของขุนแผนในครั้งนี้ ไม่ได้ใช้ความวิชา หรือความสามารถใดๆ ในการฆ่าอีกฝ่ายหนึ่งเลย จึงทำให้ขุนแผนดูร้ายกาจขึ้นมาในทันที แต่เนื่องจากขุนแผนมีบทบาทเป็นพระเอกของเรื่อง อยู่ในฝ่ายธรรมะ และผู้แต่งสร้างเรื่องราวให้ขุนแผนออก “ดีคาบ ชื่อม้า หากุมารทอง” ซึ่งการหากุมารเป็นจุดประสงค์ของขุนแผนมาตั้งแต่ต้นอยู่แล้ว ทำให้การกระทำในครั้งนี้ดูเป็นการกระทำที่สมเหตุสมผลและยอมรับได้ในระดับหนึ่ง ประกอบกับฝ่ายหมื่นหาญเป็นคนเริ่มวางยาพิษเพื่อพยายามฆ่าขุนแผนก่อน การใช้ความรุนแรงในการฆ่าคนของขุนแผนเพื่อแก้แค้นคืนในครั้งนี้ จึงยังคงเป็นการกระทำของฝ่ายพระเอกอยู่ดี

การกระทำของขุนแผนที่ฆ่านางบัวคลี่และลูกนั้น แตกต่างกับการกระทำของขุนช้างที่พยายามฆ่าพลาชงาม สังเกตได้ว่า ทั้งสองกรณีมีความเหมือนกันตรงที่ฝ่ายที่ถูกกระทำเป็นผู้ที่อ่อนแอกว่า ไม่มีพลังกำลังจะสามารถต่อสู้กับอีกฝ่ายหนึ่งได้เลย ขุนช้างถูกปูพื้นฐานให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรับรู้ว่าเป็นตัวร้าย หรือเป็นตัวละครปรปักษ์กับขุนแผน การกระทำของขุนช้างล้วนเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกไม่ชอบใจทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรูปลักษณ์ภายนอก หรือการแย่งชิงนางวันทองมาเป็นเมียของตน การกระทำของขุนช้างที่ฆ่าพลาชงาม เป็นการกระทำที่รุนแรง และส่งเสริมบทบาทของขุนช้างในดูร้ายกาจมากขึ้นไปอีก ถึงแม้ว่าขุนช้างจะมีเหตุผลในการกระทำก็ตามที เนื่องจากขุนช้างมีเจตนาจะฆ่าพลาชงามซึ่งเป็นเด็กอายุเพียงเก้าปี ผู้แต่งบรรยายการฆ่าของขุนช้างอย่างละเอียด ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเกิดความสงสารพลาชงามขึ้นมา ประกอบกับได้สร้างให้มีศพรายของขุนแผนมาช่วยคุ้มครองอีก ตามคำโบราณที่ว่า “คนดีผีคุ้ม” การกระทำของขุนช้างในครั้งนี้จึงนับว่าช่วยเสริมบทบาทของขุนช้างให้กลายเป็นตัวร้ายเด่นชัดมากขึ้นไปด้วย

ตัวละครที่อยู่ในฝ่ายตรงข้ามหรือเป็นปรปักษ์กับฝ่ายพระเอกนั้น เมื่อแสดงความรุนแรงออกมา ยังช่วยเสริมให้ตัวเอกกลายเป็นพระเอกที่เด่นชัดมากขึ้นไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการต่อสู้ เมื่อตัวละครฝ่ายปรปักษ์ใช้ความรุนแรงขึ้นมา แล้วฝ่ายพระเอกสามารถเอาชนะได้ ตัวละครฝ่ายพระเอกจะดูเป็นคนที่เก่งกล้า มีความรู้ ความสามารถ ขึ้นมาในทันที ตัวอย่างเช่น จระเข้เถรขวาดเมื่อทำร้ายผู้คนมามากมาย ไม่ว่าจะหมอจระเข้คนไหนก็ปราบไม่ได้ แต่พอมาเจอพลาชงามพลาชงามสามารถปราบจระเข้เถรขวาดลงได้ ก็ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้สึกว่า พลาชงามพลาชงามเป็นคนดี เป็นฝ่ายธรรมะ มีวิชา ความรู้ ความสามารถมาก แม้เถรขวาดผู้มีวิชาเก่งกล้าอยู่แล้ว พลาชงามพลาชงามก็ยังปราบลงได้ ถึงแม้ว่าพลาชงามพลาชงามจะใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อปราบเถรขวาด แต่ผู้ฟังหรือผู้อ่านก็ไม่ได้มองในแง่ลบว่าพลาชงามพลาชงามใช้ความรุนแรง แต่มองที่ผลของความรุนแรง

ที่พลาซุมพลสามารถเอาชนะเถนขวาดได้ ทั้งผู้ฟังหรือผู้อ่านก็ย่อมมีความรู้สึกราวอยากให้ฝ่ายพระเอกเป็นผู้ชนะอยู่ด้วยแล้ว ความรุนแรงที่พลาซุมพลใช้ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะเถนขวาดนั้น จึงช่วยเสริมบทบาทของตัวละครให้เด่นชัดมากขึ้น

ความรุนแรงจึงช่วยเสริมบทบาทของตัวละครให้เด่นชัดขึ้น ทำให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของตัวละครนั้น เหมาะสมกับสถานภาพและบทบาทของตัวละคร ทั้งยังเน้นย้ำการกระทำของฝ่ายดีให้ดูมีความชอบธรรมมากขึ้น และทำให้การกระทำของฝ่ายชั่วดูร้ายกาจมากยิ่งขึ้นไปด้วย

5. ช่วยสอนใจคนให้เห็นสัจธรรมของชีวิตว่าชีวิตนี้เป็นทุกข์

เรื่องราวที่รุนแรงช่วยแสดงให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเห็นสัจธรรมของชีวิตได้ประการหนึ่งว่าการใช้ความรุนแรง ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ดี และไม่ใช่วิธีที่จะทำให้สังคมสงบสุขได้เสมอไป ถ้าใช้ความรุนแรงและใช้ไปในทางที่ผิดด้วยแล้ว ย่อมจะได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ดังในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ จะเห็นได้ว่า มีการใช้ความรุนแรงต่อกันเสมอ ชีวิตเลยมีแต่ความสับสนวุ่นวาย อยู่กันอย่างไม่สงบสุข มีการทะเลาะกัน ทำศึกสงคราม ชิงดินแดน ชิงนาง ฯลฯ ซึ่งล้วนก่อให้เกิดความวุ่นวายทั้งสิ้น ซึ่งความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ ล้วนก่อให้เกิดปัญหา ในทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงต้นเหตุแห่งอกุศลมูล ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้ล้วนปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ทั้งสิ้น ทำให้เกิดความรุนแรงได้ทั้งสิ้น หากมนุษย์สามารถละเว้นทั้งสามสิ่งนี้ได้ การใช้ความรุนแรงต่อกันก็จะลดน้อยลงหรือไม่เกิดความรุนแรงขึ้นเลย จุดจบของความรุนแรง สะท้อนให้เห็นความทุกข์ของมนุษย์ เช่น ขุนช้างเมื่อเกิดความต้องการอยากได้ตัวนางวันทองมาเป็นภรรยาของตน ก็มีความทุกข์ใจ ต้องหาวิธีการต่างๆ ซึ่งขุนช้างมักใช้เล่ห์เหลี่ยม กลอุบายในการแย่งชิงตัวมาจากขุนแผนอยู่เสมอ จนทำให้นางวันทองต้องตายในที่สุด หรือแม้แต่การกระทำของขุนช้างที่พยายามฆ่าพลาซุมพล พลาซุมพลก็จดจำเอาไว้อย่างฝังใจ ดังกลอนว่า

“อ้ายใจยักษ์หักคอคนทั้งเป็น เพราะบุญมีหนีเรือนจึงรอดได้
เหน็บรังจังก้าเรียกข้าไท เอาหาอย่าไว้ชีวิตมัน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 190)

การกระทำในครั้งนี้นี้ของพลาซงาม แสดงให้เห็นว่า พลาซงามได้จดจำสิ่งที่ขุนช้างได้ทำไว้กับตนเมื่อตอนเป็นเด็กได้เป็นอย่างดี แล้วต่อมาเมื่อได้เป็นจมีน ไวยวรนาถแล้วจึงได้มาแก้แค้นขุนช้างในภายหลัง เป็นต้น สิ่งต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องนี้ ล้วนทำให้เห็นถึงความวุ่นวายของการแก้ปัญหาด้วยวิธีการรุนแรง ทำให้เห็นว่าชีวิตของมนุษย์นี้ล้วนเป็นทุกข์นัก トラบใดที่ยังไม่ปล่อยวางและให้อภัยกันได้ สังคมก็ยังคงวุ่นวายอยู่ และยิ่งหากแก้ปัญหาต่อกันด้วยความรุนแรงแล้ว ก็จะมีแต่ความเดือดร้อน เสียหาย กันไปหมด

ความรุนแรงที่มีอยู่ในเรื่องนี้ ยังได้แฝงแง่คิดเตือนใจผู้ฟังหรือผู้อ่านเอาไว้หลายอย่าง สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ ความรุนแรงเหล่านั้นได้สะท้อนให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเห็นว่า ผู้ที่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา มักประสบความเสียหาย ยุ่งยาก และต้องประสบกับปัญหาชีวิตอยู่เสมอ การกระทำที่รุนแรงหลายอย่างที่เป็นกรกระทำที่ไม่สมควรนำมาปฏิบัติตาม เช่น การบริภาษกัน โดยใช้ถ้อยคำเสียดสี หยาบคาย การใช้กำลังต่อกัน การต่อสู้ การทำศึกสงคราม การปล้น การข่มขืน การฆ่า ซึ่งล้วนแต่มีในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการประพฤติปฏิบัติด้วยความรุนแรงเหล่านี้ ย่อมส่งผลให้ชีวิตตัวละครประสบกับสิ่งที่ไม่ดี มีแต่ความเดือดร้อนวุ่นวาย ทำให้ไม่มีความสุข สังเกตเห็นได้จาก ตัวละครแต่ละตัวที่ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการรุนแรง มักไม่ได้รับความสุขในชีวิต ผลของความรุนแรงที่ได้รับก็มีความแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่ได้รับความเดือดร้อนเสียดแทงจิตใจ ไปจนถึงร่างกาย ตัวอย่างเช่น ตัวละครเอกทั้ง 3 ตัว คือขุนแผน ขุนช้างและนางวันทอง ขุนแผนและขุนช้างได้ใช้ความรุนแรงต่างๆ นานาเพื่อแย่งชิงนางวันทอง ท้ายที่สุดทำให้นางวันทอง ได้พบกับจุดจบของชีวิตคือนางวันทองก็ต้องตาย ขุนแผนและขุนช้างผู้ที่แย่งชิงกันไปมา ในที่สุดก็ไม่มีใครได้ตัวนางวันทองไปเลย เป็นต้น

วรรณคดีไทยเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นการกระทำที่ไม่ดี ไม่สมควรทำ เพราะถ้ากระทำตามในสิ่งที่ไม่ดีแล้ว ผลที่ได้รับก็คือความเดือดร้อนทั้งแก่ตัวผู้กระทำความรุนแรงนั่นเองและผู้อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เหมือนดังที่กรณีของณเฑาะว์ รักษาจิตร ที่อ้างว่าตนได้เลียนแบบการทำกุมารทองตามแบบอย่างขุนแผน ซึ่งการกระทำครั้งนี้ ทำให้ณเฑาะว์ได้รับผลกระทบที่ตนกระทำโดยตรง ได้รับการลงโทษจากสังคม เพราะณเฑาะว์นำเรื่องราวที่แต่งขึ้นมาใช้ในชีวิตจริง วรรณคดีทุกเรื่องมีแบบอย่างทั้งที่ควรทำตามและไม่ควรทำตาม ผู้ฟังหรือผู้อ่านย่อมเป็นผู้ใช้วิจารณญาณในการแยกแยะสิ่งเหล่านั้น ตัวละครในวรรณคดีเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาจุดประสงค์เพื่อทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนาน ถ้าหากผู้ฟังหรือผู้อ่านทำตามพฤติกรรมของตัวละครทั้งหมดโดยไม่แยกแยะ สังคมบนโลกก็จะมีแต่ความวุ่นวาย มีการตบตี ทะเลาะวิวาท แย่งพระเอก แย่งชิงสมบัติ ไม่ต่างกับ

นางร้ายที่ตามด่าว่า แข่งดีกับนางเอก หรืออาจมีการฆ่ากันตาย โดยอ้างว่าเลียนแบบการกระทำตามตัวละครในสื่อต่างๆ และบอกว่าการกระทำนั้นไม่ผิด เพราะเลียนแบบการกระทำของตัวละครนั้นๆ เหมือนอย่างที่ณเรธได้อ้างว่าเลียนแบบการทำกุมารทองตามแบบอย่างขุนแผน เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ มีเรื่องราวของความรุนแรงปรากฏอยู่มากมาย เพราะเรื่องนี้ได้เป็นวรรณคดีที่เป็นเรื่องราวของชาวบ้าน สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนสามัญชนที่แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการรุนแรง ซึ่งหากเป็นผู้ที่เป็นชนชั้นสูง อาจไม่ได้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการรุนแรงเช่นนี้ หรืออาจปรากฏความรุนแรงได้แต่อาจไม่มากเท่าในเสภาเรื่องนี้

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เห็นได้ว่าความรุนแรงต่างๆ ที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน นอกจากจะช่วยให้เนื้อเรื่องมีความสนุกสนาน ตื่นเต้น ระทึกใจ ชวนให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านติดตามการแก้ไขปัญหาต่างๆ แล้ว การกระทำที่รุนแรงยังแฝงคุณค่าในด้านอื่นๆ ไว้อีกด้วย เช่น คุณค่าในการดำเนินเนื้อเรื่องและคุณค่าในด้านการแต่ง ซึ่งแฝงให้เห็นผลเสียของการใช้ความรุนแรงไว้อย่างมากมายผ่านทางคำพูด การกระทำ และผลเสียหายที่ตัวละครได้รับ ซึ่งส่วนใหญ่ การแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความรุนแรงนั้น มักจะพบกับจุดจบที่ไม่ดี มักประสบกับปัญหาชีวิตและความวุ่นวาย เช่น ความเสียหายต่างๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และสะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ความรุนแรงนั้น ย่อมเกิดผลเสียได้ทั้งสองฝ่าย ทั้งยังช่วยเป็นเครื่องเตือนใจแก่ผู้ฟังหรือผู้อ่านทางอ้อม ให้เห็นปรัชญาต่างๆ หรือสัจธรรมของชีวิตว่าชีวิตของมนุษย์นี้เป็นทุกข์ยิ่งนัก หากใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหากัน ซึ่งหากมองในอีกแง่มุมหนึ่ง ถ้าเรื่องราวเน้นการสร้างแก่นเรื่องหรือโครงเรื่องให้โดดเด่นไปในทางอื่น คือใช้เรื่องราวรุนแรงในการสร้างสีสันให้กับเรื่องแต่ไม่ได้เน้นให้เป็นประเด็นหลัก แต่เน้นแง่มุมอื่นให้ชัดเจนกว่า เช่น ความเสียสละอันยิ่งใหญ่ ความรักอันยิ่งใหญ่ ความรักชาติ ความดีงาม ฯลฯ ซึ่งถ้าสร้างเรื่องราวเหล่านี้ให้เกิดความความประทับใจได้มากกว่าความรุนแรง ผู้ชมก็จะเกิดความซาบซึ้งและจดจำประเด็นที่ดีเหล่านั้นได้ชัดเจนมากกว่าเรื่องราวที่เป็นความรุนแรง

ผลต่อการสร้างรสนิยมในการเสนอความบันเทิงในยุคปัจจุบัน : ข้อสังเกตบางประการ

ความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในเรื่องนี้ เป็นเครื่องสะท้อนความนิยมในสมัยที่แต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนว่า มีการแต่งเรื่องราวที่เป็นความรุนแรงกันมาตั้งแต่ในยุคสมัยนั้น ซึ่งทำให้เรื่องราวของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นที่ประทับใจของผู้ฟังและผู้อ่านทุกยุคสมัย และเรื่องราวของความรุนแรงก็ยังคงได้รับความนิยมกันมาอย่างไม่เสื่อมคลายจนถึงสมัยปัจจุบัน

น่าสังเกตว่า ละครที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ในยุคปัจจุบัน จะเป็นละครที่เน้นตัวละครมีพฤติกรรมที่รุนแรง เพื่อสร้างสีสันให้ละครเรื่องนั้นๆ ได้รับความนิยมกันมาก ละครที่ผู้วิจัยนำมา กล่าวอ้างถึง ได้แก่ เรื่อง สงครามนางฟ้า สวรรค์เบี่ยง จำเลยรัก และแรมพิศวาสล้วนแต่มีเรื่องราวของการใช้ความรุนแรงกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นพระเอก นางเอก หรือนางร้าย ล้วนแต่ใช้ความรุนแรงต่อกัน ซึ่งเนื้อเรื่องก็ยัส่งให้ตัวละครทั้งหมดใช้ความรุนแรงต่อกันทั้งสิ้น

เนื้อหาส่วนใหญ่ของละครจะเป็นเรื่องของการแย่งชิงสมบัติ แย่งชิงผู้ชาย การเข้าใจผิด ซึ่งสาเหตุหลักเหล่านี้ล้วนส่งผลให้สร้างเรื่องราวที่รุนแรงต่อกัน ได้ทั้งสิ้น จนถึงกับต้องขึ้นต้นก่อน นำเสนอละครว่าผู้ปกครองควรให้คำแนะนำ หรือมีฉากที่ไม่เหมาะสม ดังเช่นคำกล่าวนำขึ้นต้นของเรื่องแรมพิศวาสว่า

“ละครเรื่องนี้ สร้างขึ้นเพื่อความบันเทิง อาจมีฉากหรือภาพที่ไม่เหมาะสมบางตอน ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำในการชม”

(ละครโทรทัศน์เรื่องแรมพิศวาส)

หรือ “ละครเรื่องนี้ดัดแปลงจากหนังสือ “ชีวิตรันทศ เรื่องจริงผ่านคอม” ของแอร์ก็ เหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละคร ถูกดัดแปลงและแต่งเติมเพื่อเพิ่มอรรถรสในการรับชม ทั้งนี้ มิได้เกี่ยวข้องกับพาดพิงถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งบุคคลใดทั้งสิ้น”

(ละครโทรทัศน์เรื่องสงครามนางฟ้า)

จากคำกริณนำก่อนที่จะนำเสนอละคร แสดงให้เห็นถึง ความตั้งใจการนำเสนอละครโทรทัศน์ ที่ต้องการเพิ่มสีสันและความเข้มข้นทางอารมณ์ให้กับละคร เพื่อเรียกความนิยมจากผู้ชมให้สนใจในละครเหล่านี้ เมื่อชมละครเรื่องที่ยกมาทั้งสี่เรื่อง จะพบว่า มีฉากเหตุการณ์ที่เป็นความรุนแรงอยู่โดยตลอด แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงนั้น ทำให้เรื่องราวมีความน่าสนใจ น่าติดตาม และเป็นที่ยอมรับของผู้ชมอยู่เสมอ แม้แต่ในเพลงประกอบละครแต่ละเรื่อง ก็ยังมีเนื้อหาที่รุนแรง กดดัน เสรีภาพมองอยู่ด้วย ดังตัวอย่างเพลงที่ยกมาดังต่อไปนี้

เพลงผู้หญิงอ่อนแอ จากละครโทรทัศน์เรื่อง สงครามนางฟ้า คำร้องและทำนอง โดย นราธิป ปานเร่ เรียบเรียงโดย สุรวิตร นิเมตวิไล ขับร้องโดย นุกนิค เดอะสตาร์

“เพราะฉันมันมีเวรกรรมอะไรไหม ทำดีแค่ไหนไม่มีที่ให้ขึ้น ต้องถูกคำตัดสินจากปลายลิ้นของคนอื่น ทุกเช้าทุกคืนยังโดนข่มเหง ทั้งทุ่มทั้งทนจนมีวันนี้ แต่ผิดที่ฉันดันเลือกชีวิตเอง เลือกอยู่บนความทุกข์ สร้างความสุขไม่เป็น เฝ้าถามในใจตัวเองทุกครั้ง ต้องโดนทำร้ายอีกนานถึงไหน ต้องยอมให้เขารังแกอะไรไหม ต้องเจ็บอีกกี่ที อยากรู้ชีวิตที่ดีสักครั้ง จะยอมให้เขาทำไมลูกขึ้นมา แค่อยากเข้มแข็งเสียที หัวใจดวงนี้พอกันที ผู้หญิงอ่อนแอ”

เพลง พรุ่งนี้ จากละคร โทรทัศน์เรื่อง สงครามนางฟ้า คำร้องและทำนองโดย วิเชียร ตันติพิมลพันธ์ ขับร้อง โดย มาลีวัลย์ เจมีน่า

“ยังได้ยืน ยังได้ยืนเสียงใจตัวเองอยู่ ยังต้องเดินยังต้องสู้ต่อไป ยังต้องทน ยังผจญกับรักที่ร้ายร้าย ความวุ่นวายเหมือนยังไม่เคยจบลง ช่วงเวลาของความเจ็บปวด ทำไมยาวนานเหลือเกิน ให้อ่านถ้าฉันต้องอยู่ตรงนี้ บีบใจไว้แม้ยังเจ็บปวด จะไม่ยอมเป็นฝ่ายเดินหนี จะไม่หวั่นไหว อดทนไว้เถิด พรุ่งนี้จะต้องดีกว่า ปาดน้ำตามองฟ้าและก้าวต่อไป อดทนไว้เถิดมีรักมีวันที่ดีรออยู่ไม่ไกล เจ็บอยู่ใช่ไหม ต้องบอกตัวเองไว้ (เจ็บอยู่ใช่ไหม แคบอกตัวเองไว้ พรุ่งนี้เอง)”

จากบทเพลงที่ยกมา เห็นได้ว่า ขึ้นต้นของเพลงผู้หญิงอ่อนแอ ก็เป็นเรื่องของความเชื่อเรื่องเวรกรรม ที่แม้นางเอกจะทำความดีมากแค่ไหนก็ยังไม่มีการเห็นความดีนั้น เนื้อหาของเพลงปรากฏแต่ใจความว่านางเอกมีแต่ความทุกข์ ถูกทำร้ายมาตลอด ไม่มีความสุข มีเนื้อหาเกี่ยวกับการถูกทำร้าย รังแก ทำให้ต้องลุกขึ้นมาต่อสู้ บทเพลงกล่าวถึงนางเอกที่ต้องเผชิญกับเรื่องราวร้ายแรงมากมาย ให้นางเอกมีความอดทน อดทนแม้จะต้องเจ็บปวดมากและยาวนานมากเพียงไรก็ต้องพยายามอดทนให้ได้ ให้อดทนพรุ่งนี้ก็จะดีเอง ซึ่งเนื้อเพลงเหล่านี้ล้วนกล่าวให้เห็นภาพรวมของเนื้อหาภายในเรื่อง ที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน ซึ่งทำให้เรื่องราวที่น่าเสนอออกมา ปรากฏจากที่ตัวละครมีความอิจฉาริษยากันอยู่เต็มไปหมด ใช้วิธีการแก้ปัญหาและตัดสินกันด้วยวิธีการรุนแรงอยู่เสมอ

เพลงสิ้นสุดซัทที จากละคร โทรทัศน์เรื่องสวรรค์เบี่ยง คำร้องโดย มณฑลวรรณ ศรีวิเชียร ทำนองและเรียบเรียงโดยเรื่องกิจ ยงปิยะกุล ขับร้องโดย ปนัดดา เรืองวุฒิ

“เจ็บมานานแค่ไหน จะต้องเจ็บไปอีกนานไหม แต่ทำไมหัวใจของฉันมันยังไม่ชิน เจ็บที่ต้องทนเห็น ต้องทนที่จะได้ยิน ไม่มีสักวันที่มันจบสิ้นกันที อยากรู้จะมีวันไหน วันสิ้นสุดไปทีได้

ใหม่ ไม่อยากทำร้ายใจของฉันทันที ใจมันไปได้แล้ว เมื่อทางจะไปไม่มี รักแล้วมีแต่ความเสียใจ หัวใจทนไม่ไหวแล้ว รับอะไรไม่ไหวแล้ว ฉันทันทีไม่อยากนั่งรอขอเลือกเดินหนีไป เสียใจมากที่ร้อยครั้ง เพียงแค่ครั้งเดียวมันแทบขาดใจ เจ็บเข้ามาสักเท่าไร อยากขอให้สิ้นสุดเสียที”

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาภายในบทเพลงก็เป็นเรื่องของความทุกข์ของนางเอก ที่เจ็บช้ำมานาน เสียใจไม่รู้เท่าไร อยากขอให้ความทุกข์นี้สิ้นสุดลงเสียที เนื้อหาภายในจึงแสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทนของนางเอกที่ถูกทำร้ายจนบอบช้ำมามากมาย ละครได้ถ่ายทอดออกมาด้วยบทที่มีความรุนแรงอยู่มากมาย ซึ่งเนื้อเพลงประกอบละครเรื่องสวรรค์เบี่ยงนี้จะมีเนื้อหาคล้ายคลึงกับละครเรื่องจำเลยรัก แต่มีความแตกต่างกันตรงที่เนื้อหาของเพลงประกอบละครเรื่องจำเลยรัก เป็นเรื่องราวของผู้หญิงที่ไม่ยอมเสียเกียรติของตนเอง ยอมให้ทรมาณได้ แต่จะไม่ยอมขอร้องอ่อนนวลใครเด็ดขาด คล้ายกับเพลงจุดอ่อนของฉันทันทีหัวใจที่แต่งให้พระเอกของเรื่องคือกวีจากละครโทรทัศน์เรื่องสวรรค์เบี่ยง คำร้องโดย สีฟ้า ทำนองและเรียบเรียงโดยอภิไชย เย็นพูนสุข ขับร้องโดย ปองศักดิ์ รัตนพงษ์

“รู้ตัวดีว่าทำตัวไม่เหมือนใคร คิดอะไรก็พูดมันไปไม่แคร์ใครสักอย่าง ทำตามที่สมองสั่ง ทั้งๆที่ตรงข้ามกับหัวใจ ถามตัวเองว่าที่ทำไปเพื่อใคร ประชดตัวเองทำร้ายตัวเองอะไรที่ได้มา มีแต่เสียน้ำตาสับสนและต้องหวั่นไหว ต้องทรมาณปวดร้าวไปทั้งตัวและหัวใจ จุดอ่อนของฉันทันทีหัวใจ ที่ทำเป็นแข็งแกร่งที่ฉันทันทีแสดงที่แท้แทบขาดใจ อยากได้ทั้งความรัก อยากได้คนเข้าใจ ต้องซ่อนมันไว้ภายใน ไม่ใช่อะไรที่แท้นั้นหัวใจมันอ่อนแอ (ไม่ต้องการให้ใครรู้ว่าภายในใจรักเธอเพียงใด และรักทั้งหัวใจ) หรือเธอไม่ได้รักไม่สนใจ ลึกลงไปก็แทบละลายทำใจไม่ได้ ทำเป็นเหมือนไม่แคร์ที่แท้นั้นน้ำตาไหล เจ็บไปทั้งใจและหาคนเข้าใจไม่ได้เลย”

เนื้อหาของเพลงจุดอ่อนของฉันทันทีหัวใจ นี้ กล่าวถึงความรุนแรงและผลของการใช้ความรุนแรงเอาไว้อย่างชัดเจน คือบอกถึงผลเสียของการใช้ความรุนแรง คือ “ประชดตัวเอง ทำร้ายตัวเองอะไรที่ได้มา มีแต่เสียน้ำตาสับสนและต้องหวั่นไหว ต้องทรมาณปวดร้าวไปทั้งตัวและหัวใจ” รวมถึงบอกถึงสาเหตุที่ต้องทำเช่นนั้นไปก็เพราะ “อยากได้ทั้งความรัก อยากได้คนเข้าใจ” เนื้อเพลงบ่งบอกถึงเรื่องราวซึ่งเป็นเรื่องของพระเอกที่ไม่ว่าจะทำสิ่งใดก็ไม่เคยสนใจใครเลย และแสดงความก้าวร้าวรุนแรงออกมาโดยตลอด อันเป็นผลมาจากไม่มีใครเข้าใจความรู้สึกเล็กๆของเขาเลย

เพลงจำเลยรัก เนื้อร้อง ชาลี อินทวิจิตร ทำนอง สมาน กาญจนผลิน เรียบเรียงเสียง
ประสาน เสกสิทธิ์ ฟูเกียรติสุทธิ ขับร้อง พันซ์

“เจ็บแค้นเคือง โกรธโทษฉันไย ฉันทำอะไรให้เธอเคืองชุ่น ปรักปราถนเป็นจำเลยของคุณ
นี้หรือพ่อนักบุญ แท้จริงคุณคือคนป่า ไม่ขอคุกเข้าฝ้าง้องอน แม่ใจขาดรอนขอตายดีกว่า ไม่ขอร้อง
ใครให้กรูณา ไม่ขอเสร์้าโศกา หรือบิบน้ำตาอ่อนวอนใครใคร เชิญคุณลงทัณฑ์บัญชา จนสมอรุจาจน
สาแก่ใจ ไม่มีวันที่ฉันจะร้องไห้ ร่ำไร เพราะฉันมิใช่หญิงเจ้าน้ำตา กักขังฉันเถิดกักขังไป ชังตัวอย่า
ชังหัวใจดีกว่า อย่างชังหัวใจให้ทรมาณ ให้นั้นเสร์้าโศกา เหมือนว่าฉันเป็นเช่นดังจำเลย”

เนื้อเพลงของละครจำเลยรัก ได้แสดงเรื่องราวของผู้หญิงที่ถูกทรมาณจากอารมณ์เจ็บแค้น
เคืองโกรธจนตัวเองมีความรู้สึกเหมือนกับการกระทำที่ทำกับจำเลย ซึ่งเนื้อหาเช่นนี้ ก็แสดง
ให้เห็นถึงความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นภายในเรื่องที่ต้องมีอย่างมากมายและหลากหลายรูปแบบ หรือ
เพลงประกอบละครเรื่องแรมพิสวาส ก็มีเนื้อหาเกี่ยวกับความทุกข์ระทมของตัวนางเอกเช่นเดียวกัน

เพลงจันทร์ของเธอ จากละครโทรทัศน์เรื่องแรมพิสวาส คำร้องโดย อนันต์ เชียรธรรมจักร
ทำนองและเรียบเรียงโดย เอสนะ อยู่เจริญ ขับร้องโดย ชีรนัยน์ ณ หนองคาย

“ฉันมองจันทร์เดือนแรมที่บนฟากฟ้า ช่างเหมือนเป็นเคียวเดียวดายอยู่เพียงเสี้ยวเดียว มัน
ช่างดูเหงาใจ ดังคนเดียวดายอย่างฉันเองที่ยังขาดใครเข้าใจ กับรักที่ใจต้องการจากเธอครั้งนี้ ให้ทุก
นาทีมีเธอหมั่นเติมหัวใจ โปรดเติมมาให้กัน ให้จันทร์เต็มดวงจากนี้ไปไม่ต้องเดียวดาย ให้กันได้
ใหม่เธอ อยากขอใจเธอ โปรดเห็นใจกัน ไพรักมันปรารถนาหัวใจเธอ อยากขอร้องให้ฟังว่าฉันรักเธอ
จนไม่มีวันแบ่งใครแม้เพียงเสี้ยวจันทร์ ด้วยรักคำเดียวที่ทำให้ใจไม่ท้อ จะขอรอเธอเติมใจให้เต็มสัก
วัน อยากเป็นจันทร์ของเธอ ส่งใจให้เธอได้พบทางที่สว่างกว่า ให้เธอไม่มีดมน (อยากเป็นจันทร์
ของเธอส่งใจให้เธอได้พบทางที่สว่างกว่าด้วยใจฉันทั้งดวง)”

จากเพลงประกอบละครเรื่องแรมพิสวาสก็ทำให้เห็นเนื้อเรื่องภายในอย่างคร่าวๆ ได้ว่าเป็น
เรื่องราวเกี่ยวกับความรัก เรื่องนี้มีเรื่องราวเกี่ยวกับความรักมากมาย และความรักนี้เองที่ทำให้เกิด
เหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ขึ้นมาโดยตลอดเรื่อง

จากบทเพลงประกอบละครทั้งสี่เรื่อง ทำให้มองเห็นภาพรวมของเรื่องราวภายในละคร โทรทัศน์เหล่านี้ว่าเป็นเรื่องที่มีความขัดแย้งและเกิดเหตุการณ์รุนแรงต่างๆขึ้นมาได้มากมาย เนื้อเพลงที่มีเนื้อหาไปในเชิงเศร้า ความทุกข์ระทมแสนสาหัสของตัวละคร แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวภายในที่ต้องประกอบไปด้วยการกระทำที่รุนแรงระหว่างฝ่ายพระเอก นางเอก และตัวละครปรปักษ์ ที่จะต้องใช้เล่ห์กล อุบาย การแข่งดี กันต่างๆ นานา ซึ่งวิธีการเหล่านั้นย่อมมีความรุนแรงร่วมอยู่ด้วยเสมอ

เนื้อเรื่องของละครโทรทัศน์ทั้งสี่เรื่อง เป็นเรื่องราวที่มีการใช้ความก้าวร้าว รุนแรงปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก เรื่องย่อของละครทั้งสี่ มีดังนี้

เรื่องสงครามนางฟ้า เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแวดวงการบิน เป็นเรื่องความรักระหว่างแอร์โฮสเตสสาวกับนักบินหนุ่ม โดยมีนางเอกของเรื่องคือนางมณีรินทร์ สาวสวยจิตใจดีและมีคุณสมบัติเพียบพร้อมทุกอย่างและได้เข้ามาประกอบอาชีพแอร์โฮสเตสของสายการบินเมฆลาดามที่เธอใฝ่ฝัน รินมีเพื่อนสนิทคือหนูกับก๊ีบ ตลอดเวลาที่อยู่ที่ทำงานรินพยายามทำดีกับทุกคน แต่การกระทำทุกอย่างของเธอที่ทำนั้น มักทำให้แอร์โฮสเตสคนอื่นเข้าใจเธอผิดไปหมด โดยเฉพาะ หน้อยแอร์โฮสเตสสาวที่มีผลการสอบเป็นอันดับที่ 1 ของรุ่น หน้อยอิจฉาความสวยของรินที่ทำให้รินมีความก้าวหน้าได้เร็วกว่าหน้อย ประกอบกับวันแรกที่รินมาทำงาน รินได้ขับรถเหยียบน้ำโคลน กระเด็นใส่หน้อยจนเลอะไปหมดทั้งตัว แม้รินจะไม่ได้ตั้งใจแต่ก็เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้หน้อยโกรธแค้นรินตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หน้อยจึงพยายามกลั่นแกล้งรินทุกครั้งเมื่อมีโอกาส วันหนึ่งก๊ีบพาพนักงานบินที่ 3 มาแนะนำให้รินกับหนูได้รู้จักกัน เมื่อหนึ่งเห็นริน หนึ่งกลับชอบรินแทนก๊ีบ หนึ่งจึงหาทางเอาชนะใจรินเสมอมา รินเกือบได้พบรักแท้จากอินนักบินที่ 2 ซึ่งเป็นอีกคนหนึ่งทีหลงรักรินตั้งแต่แรกเห็น ตอนที่รินได้บินไปต่างประเทศ รินกับหนูประทับใจอินมากและรินเองก็เริ่มหลงรักอินเข้าแล้ว แต่เนื่องจากอินยังไม่ได้หย่าขาดกับจิมซึ่งเป็นภรรยาตามกฎหมายของอิน เมื่อรินบินกลับมาที่เมืองไทย จึงได้พบกับจิมตามแผนการของหนึ่งที่พยายามทำให้อินกับรินเลิกคบหากัน จิมทำร้ายรินโดยหาว่ารินมาแย่งสามีของตนไป จนอินต้องมาพาจิมออกไป อินกับจิมอยู่ในบ้านหลังเดียวกันอย่างไม่มีความสุขมาโดยตลอด ซึ่งตลอดเวลาที่อยู่ร่วมกัน อินพยายามให้จิมเซ็นใบหย่าแต่จิมไม่ยอมเซ็น จนมีครั้งหนึ่งเกิดเหตุจิมยิงอินขึ้น จนอินต้องเข้าโรงพยาบาล ในขณะเดียวกันรินเริ่มมีความสัมพันธ์กับหนึ่ง หนึ่งพยายามเอาใจรินทุกอย่างจนรินใจอ่อนและได้เป็นแฟนกับหนึ่งในที่สุด ทำให้ก๊ีบซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของรินเองก็ยังคงคิดว่ารินแอบแย่งแฟนคือที่หนึ่งไปจากตนจนก๊ีบเลิกคบกับรินและประจานเรื่องที่รินแย่งแฟนไปจากตนไปทั่วสายการบิน ซึ่งการที่รินได้เป็นแฟนกับ

นึ่งนี่เอง นำไปสู่เรื่องราวความรักอันวุ่นวาย คนในครอบครัวของหนึ่งคือแม่ของหนึ่งเองและน้องสาวของหนึ่งที่ชื่อว่าหน้อยไม่เคยชอบรินเลย ทั้งๆ ที่รินพยายามทำดีมาโดยตลอด ซ้ำยังฝังใจเกลียดรินตั้งแต่แรกพบ หน้อยพยายามหาทางกลั่นแกล้งรินทุกวิถีทาง จนในที่สุดรินต้องแยกไปปลูกบ้านหลังใหม่ในที่ดินที่ติดบ้านของหนึ่ง เวลาผ่านไป สายการบินแอร์เมขลาได้รับสมัครแอร์โฮสเตสรุ่นใหม่ หนึ่งในนั้นก็คือเซอร์รี่หญิงสาวสวยผู้มีสองบุคลิกในตัวได้ใช้เสน่ห์เหลี่ยมและมารยาทของตนเองในการแย่งหนึ่งมาจากริน เซอร์รี่พยายามประกาศสงครามกับรินอย่างชัดเจนว่าเธอจะใช้และแย่งผู้ชายคนเดียวกันกับริน หนึ่งเองก็บอกเซอร์รี่ว่าถ้าอยู่เมืองไทยเป็นเวลาของริน แต่ถ้าบินไปต่างประเทศเป็นเวลาของเซอร์รี่ เรื่องราววุ่นวายได้เกิดขึ้นมาโดยตลอด โดยมีความอิจฉาริษยา การแย่งชิงผู้ชายผู้เป็นคนรัก และเกิดการแข่งดีกันจนเป็น เหตุเกิดเรื่องราวรุนแรงขึ้นมามากมาย รินถูกเซอร์รี่กลั่นแกล้งมาโดยตลอดตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง ซึ่งในที่สุดครอบครัวของรินกับหนึ่งก็ต้องประสบกับความล้มเหลว ทั้งๆ ที่ในภายหลังหนึ่งเองก็พยายามกลับตัวกลับใจมารักรินเพียงคนเดียว แต่เหตุการณ์ได้ดำเนินไปอย่างซับซ้อนและเกิดการเข้าใจผิดกันหลายอย่างจนจบลงที่การหย่าร้างของรินกับหนึ่ง เหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ได้ดำเนินไป จนท้ายที่สุดของเรื่อง เซอร์รี่โดนผู้หญิงอื่นที่เป็นแอร์โฮสเตสน้องใหม่มาแย่งหนึ่งไปจากตนด้วยวิธีการเดียวกับที่เซอร์รี่เคยทำกับรินเอาไว้ในอดีต สร้างความเจ็บแค้นใจให้กับเซอร์รี่มาก และจุดจบของเซอร์รี่นั้น ได้ถูกแม่ของหนึ่งกับหน้อยใช้เปลือกทุเรียนตบหน้าจนเลือดอาบแก้มและเสียโฉม ส่วนรินก็ไปเริ่มความรักครั้งใหม่กับอิน ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของเรื่องสงครามนางฟ้า

เรื่องย่อแรมพิสวาส เรื่องนี้เกิดขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 8 ประมาณพ.ศ. 2485 นายพจน์ ศิริ นทร์ เจ้าของบ้านเดือนเต็มดวง มีภรรยาที่รักกันมากชื่อว่าเพ็ญจันทร์ แต่ต่อมาเมื่อนายประพิศ บำวคนสนิทพามาเจอกับกลีบผกา แม่ค้าขายขนมสุดสวย พจน์ก็เริ่มหมดรักเพ็ญจันทร์ กลีบผกาเป็นหญิงสาวที่มีความทะเยอทะยานสูง ทำได้ทุกอย่างเพื่อให้ตนเองมีชีวิตที่สุขสบายอยู่กับพจน์ในบ้านเดือนเต็มดวง จึงให้ขายอุ่น ผู้ที่เป็นหมอพื้นบ้านทำเสน่ห์ใส่พจน์ จนพจน์รักกลีบผกาเป็นอย่างมาก กลีบผกาพยายามกำจัดสามีของตนเองที่ชื่อว่าหมายด้วยการวางยาพิษ แต่พอดีเพ็ญจันทร์ผ่านมาเห็นเข้า หมายจึงรอดพ้นจากความตายไปได้ และสำนึกถึงบุญคุณของเพ็ญจันทร์เสมอมา เมื่อกลีบผกาย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านเดือนเต็มดวง เธอได้ทำร้ายจิตใจเพ็ญจันทร์ทุกวิถีทาง และใส่ร้ายว่าเพ็ญจันทร์คบชู้กับนายหมาย จนทำให้เพ็ญจันทร์ถูกไล่ออกจากบ้าน ไปอยู่กับย่าเยื่อนผู้เป็นแม่นมของเพ็ญจันทร์ในขณะที่ตั้งครรรภ์อยู่ เพ็ญจันทร์อยู่อย่างลำบากจนคลอดลูกสาวชื่อว่าเดือนแรม ต่อมากลีบผกาได้รับนบผู้เป็นลูกของตนกับหมายมาอยู่บ้านเดือนเต็มดวง โดยอ้างว่าเป็นหลาน และส่งเสียให้เรียนทางด้านกฎหมาย ซึ่งนบเองก็คิดว่ากลีบผกาเป็นน้ำ เพราะถูกสั่งให้เรียกชื่อน้ำมาตั้งแต่เด็ก

ต่อมากลีบผกากับพจน์ไปเที่ยวหัวหินแต่เผชิญอุบัติเหตุจนทำให้พจน์ไม่สามารถมีลูกได้อีก กลีบผกาจึงวางยาฆ่าปิดปากทุกคนที่รู้ว่าพจน์ไม่สามารถมีลูกได้ โดยเฉพาะหมอมกริกเกรียงไกรที่เป็นหมอรักษาพจน์ กลีบผกาเฝ้าอาการป่วยของพจน์พร้อมกับแอบให้อาหารที่ทานแล้วมีแต่สุขภาพเสื่อมลงทุกวัน ระหว่างนั้นกลีบผกาก็แอบลักลอบมีชู้กับประพีดาจนมีลูกสาวชื่อนั่งน้อย และมีชู้กับลอยบ่าวรับใช้ผู้ชายที่กลีบผกาเกิดหลงรักเข้าจนมีลูกสาวชื่อหนึ่งฤทัย กลีบผกากลับประพีดาเปิดเผยความจริงออกมาให้ทุกคนรู้ จึงให้ลอยไปลอบทำร้ายแต่หมายมาช่วยไว้ทัน กลีบผกาได้มีลูกชายกับหมายอีกคนชื่อว่ามาโปรด เวลาผ่านไปอาการของพจน์เริ่มทรุดหนักลงจนเหมือนจะเป็นอัมพาตเพราะการวางยาของกลีบผกา จนเดือนแรมต้องมาช่วยทำให้กลีบผกาไม่พอใจเป็นอย่างมาก และกลั่นแกล้งเดือนแรมเสมอมา ต่อมาเป็นเรื่องราวความรักของรุ่นลูกเริ่มจากสุภาพชายนักเรียนนายร้อยเพื่อนสนิทของนบมาหลงรักเดือนแรมทำให้หนึ่งฤทัยอิจฉาริษยาเดือนแรม และคอยหาทางแกล้งเดือนแรมอยู่เสมอ หนึ่งฤทัยให้ธำรงเพื่อนผู้ชายที่มาหลงหนึ่งฤทัยไปกำจัดเดือนแรมและเพ็ญจันทร์ โดยบอกว่าจะให้ตัวเองเป็นรางวัล ซึ่งการกระทำของธำรงในครั้งนั้นนบกลับมาช่วยไว้ได้ เมื่อธำรงมาทวงรางวัล หนึ่งฤทัยกลับบ่ายเบี่ยง ธำรงจึงใช้กำลังปล้ำหนึ่งฤทัย ซึ่งในขณะนั้นสาวรับใช้ที่ชื่อว่าเจิมเห็นเข้าพอดี เจิมได้ขู่เอาเงินจากหนึ่งฤทัย ทำให้เธอ โมโหและฆ่าเจิมโดยป่ายความผิดว่าเดือนแรมเป็นคนทำ จนเดือนแรมต้องติดคุกและนบมาช่วยให้พ้นผิดไปได้ ต่อมาพจน์ต้องผ่าตัดเร่งด่วน โดยต้องการเลือดกรุ๊ปเดียวกันมาใช้ในการรักษา แต่ไม่มีลูกคนใดมีเลือดกรุ๊ปเดียวกับพจน์เลยนอกจากเดือนแรม ทำให้กลีบผการู้สึกพะวงใจเป็นอย่างมาก ในเวลานั้นหมายรู้ว่าตนเองมีลูกชื่อมาโปรด กลีบผการู้เรื่องเข้าจึงให้ลอยไปฆ่าปิดปาก แต่นบกับสุภาพชายมาช่วยไว้ได้ก่อน กลีบผกากลัวความลับทุกอย่างจะเปิดเผย สั่งให้ยายอุ้นวางยาพจน์ แต่พจน์กลับรอดชีวิตมาได้ จึงให้ลอยฆ่ายายอุ้น ต่อมากลีบผกาจับตัวเดือนแรมและเพ็ญจันทร์ไว้หวังจะฆ่าทิ้ง แต่หมายมาช่วยไว้ได้ทันพอดีกับที่นบเห็นหมายกำลังทำร้ายกลีบผกาจึงเข้าไปช่วยไว้ เมื่อความจริงเริ่มเปิดเผย ลอยกับกลีบผกาเมื่อรู้ว่าคดีที่ฆ่าเจิมและหมอมกริกเริ่มคืบหน้าไปมากแล้ว กลีบผกาจึงใช้วิธีสุดท้ายที่เหลืออยู่ คือใช้พิธีการทางไสยศาสตร์บูชารากราคะ โดยหวังว่าจะทำให้ทุกคนหลงเสน่ห์ของตนได้เหมือนกับที่คุณพจน์หลง แต่ในขณะที่กำลังทำพิธีบูชารากราคะนั้น พจน์มาเห็นเข้าพอดี อำนาจของรากราคะจึงเสื่อมลงไป คุณพจน์โกรธมากไล่กลีบผกาออกจากบ้าน มาโปรดได้เล่าเรื่องราวที่แท้จริง ให้พจน์ฟัง และภายหลังเกิดเหตุการณ์ยิ่งกันจะฆ่ากันตาย โดยนายลอยจะฆ่าทุกคนที่ขัดขวางแผนการของตนกับกลีบผกา จนท้ายที่สุดลอยถูกตำรวจยิงตาย กลีบผกายอมเล่าความจริงทุกอย่าง รวมถึงที่เธอทำไปเพราะต้องการสมบัติเพียงอย่างเดียว กลีบผกาพยายามยิงพจน์แต่นบช่วยไว้ได้ จนกลีบผกาจึงถูกสุภาพชายยิงกลีบผกาจนเสียชีวิต ฝ่ายเดือนแรม เพ็ญจันทร์และนั่งน้อยได้ถูกคนของกลีบผกา

ลักพาตัวไป และนายสมคิดคนร้ายได้พยายามเผาบ้านเพื่อใช้ไฟคลอกทั้งสามให้ตายนั้น แต่นบ
สุภาพชายและ ประพีดมาช่วยไว้ได้ทันพอดี และแน่งน้อยก็ได้รู้ความจริงว่า ประพีดเป็นพ่อของตน
เมื่อเหตุการณ์ร้ายๆ ผ่านไปบ้าน โภคาชยาธรก็อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข

เรื่องย่อสวรรค์เบี่ยง ลีลาพี่สาวของนารินกำลังจะแต่งงานอีกไม่กี่วัน แต่ประสบอุบัติเหตุ
พร้อมว่าที่สามี ทำให้แฟนของลีลาต้องเสียชีวิต ซึ่งคู่กรณีจากอุบัติเหตุคือซึ่งเป็นพ่อของคาวี คิด
ช่วยเหลือลีลาเรื่องค่ารักษาพยาบาลทุกอย่าง จนกระทั่งคิดเกิดหลงรักลีลาและขอแต่งงานด้วย แต่
ลีลาไม่ได้รับรักคิด ลีลายอมแต่งงาน เนื่องจากรู้ว่าคิดมีลูกชายชื่อว่าคาวี เธอจึงต้องการแก้แค้นคาวี คน
ที่เธอเคยหลงใหลในอดีต แต่คาวีก็ไม่สนใจลีลาเลย

คิดให้ลีลาพาครอบครัวมาอยู่ในบ้านด้วยกัน ลีลาจึงพาแม่ น้องสาวชื่อนารินและน้องชาย
ชื่อว่าเริ่มฤกษ์มาอยู่ด้วย ทำให้คาวียิ่งโกรธแค้นใจมากยิ่งขึ้น ทั้งยังรู้ว่าแม่เลี้ยงคนใหม่อายุน้อยกว่า
ตนและเป็นลีลาด้วยแล้วทำให้คาวีรู้สึกเกลียดชังครอบครัวลีลามากขึ้นไปอีก คาวีได้พบกับนาริน
เมื่ออยู่ในบ้านเดียวกัน เมื่อคาวีทะเลาะกับลีลา คาวีมักเอาความโกรธแค้นมาลงกับนารินอยู่เสมอ แต่
เนื่องจากความสวยและมีเสน่ห์ที่ประคบกับความคิดของนาริน ทำให้คาวีหลงรักนารินโดยไม่รู้ตัว
คาวีเริ่มรู้สึกหึงหวงนารินมากขึ้นทุกที เพราะภวันต์น้องชายของพวมาติดพันนาริน คาวีและนาริน
ทะเลาะกันอยู่หลายครั้ง นารินก็ทำเพื่อขั้วโมโหคาวี และคาวีเองก็ต้องการเอาชนะนาริน วันหนึ่ง
ขณะที่ลีลาอยู่ที่บ้านเพื่อหาเรื่องกับคาวี ลีลาแกล้งตบหน้าตัวเองและกัดปากจนเลือดไหล พร้อมทั้ง
กรีดร้องให้คิดมาเห็น เมื่อคิดมาเห็น คาวีเข้าใจทันทีว่าลีลาแกล้งให้พ่อเข้าใจผิดตน ซึ่งก็เป็นไปตาม
แผนของลีลา คิดโกรธมากที่เห็นเหตุการณ์นั้น คาวีโมโหมากและเดินออกจากบ้านไปเจอนาริน จึง
จับตัวนาริน ไปกับตน เมื่อคาวีเกิดอารมณ์โกรธแค้นจนขีดสุด คาวีจึงมาลงที่นารินโดยการทำให้
นารินตกเป็นของเขาคือในคืนนั้นเอง นารินรู้สึกเสียใจและอับอายจนไม่กล้าอยู่สู้หน้าพี่สาว จึงย้ายออกไป
เช่าบ้านเองต่างหาก ตลอดเวลาที่คาวีอยู่กับพ่อ คาวีทะเลาะกับคิดหลายครั้ง วันหนึ่งคิดเครียดจัดที่
ทะเลาะกับคาวี จนถึงกับหัวใจล้มเหลวและเสียชีวิตในที่สุด คาวีเสียใจมากที่เป็นต้นเหตุให้พ่อต้อง
จากไป หลังจากงานศพของคิด ได้มีการเปิดพินัยกรรมแบ่งสมบัติ พินัยกรรมนั้นระบุแบ่งให้ลีลา
และคาวีคนละครึ่ง โดยมีข้อแม้คือบ้านวรวัตต์ให้แบ่งคนละครึ่งแต่ห้ามแบ่งขายโดยเด็ดขาด ทำให้
คาวีไม่พอใจมาก ลีลาตกลงแบ่งการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในบ้านกับคาวีและแยกกันอยู่ แต่ลีลาที่ทั้ง
รักทั้งเกลียดคาวี ก็ยังคอยเหน็บแนมต่อว่าและทะเลาะกับคาวีเรื่องคิดอยู่เสมอ คาวีซึ่งเกลียดแม่เลี้ยง
ทุกคนอยู่แล้ว ก็มักจะต่อว่าลีลาเรื่องสมบัติของแม่ที่ลีลาเอา ไปใช้อยู่เสมอ

ต่อมา นาริน ได้ตั้งครุฑ ลีลาออกตามหานารินจนพบ แต่นารินบอกว่าเกลียดคาวีจึงย้ายออกมา คาวีตามไปพบจนรู้ว่า นาริน ได้มีลูกกับเขา ก็รู้สึกผิดและคิดถึงสิ่งที่เขาทำกับพ่อ จึงตามนารินไปทุกที่ กลับตัวเป็นคนดี คอยเอาอกเอาใจนารินจนตลอด แต่นารินก็ใจแข็งจนถึงที่สุด แต่สุดท้ายก็ยอมกลับบ้านและดีกับคาวีเพราะลูกไม่สบาย ส่วนคาวีก็ยอมพูดดีกับลีลาเพราะอยากให้ลีลาช่วยเรื่องนาริน ทุกคนจึงกลับมาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในบ้านรววัดต์

เรื่องย่อจำเลยรัก หรือ รังสิมันต์หลงรักคนสนิย์อย่างสุดตัว แม้แต่ชีวิตของตนเองก็ยังให้ได้ หรือถูกคนสนิย์สาวสวยผู้เป็นลูกสาวของพระยาและคุณหญิงศุภอรจรณ์เล็กคบบและได้พูดจาเป็นเชิงนัยว่าให้หรือให้ไปตาย หรือเสียใจมากจึงตัดสินใจตาย โดยที่คนสนิย์เองก็ไม่ได้รู้เลยว่าตนเองเป็นต้นเหตุของการตายของหรือ จนหญิง รังสิมันต์ผู้เป็นเจ้าของเหมืองแร่ใหญ่ทางภาคใต้ ผู้เป็นที่ชายของหรือมาเห็นน้องชายยังตัวตายก็โกรธแค้นมาก ประกอบกับเห็นรูปของโสรายที่หรือเก็บเอาไว้ในสมุด จึงเกิดการเข้าใจผิดว่าผู้หญิงในรูปคือคนสนิย์และเป็นต้นเหตุที่ทำให้หรือยังตัวตาย หญิงก็ด้วยความแค้นเอาไว้อย่างฝังใจ แล้วหาวิธีการไปจับตัวโสรายมาโดยที่คิดว่า โสรายคือคนสนิย์จริงๆ แม้โสรายจะพยายามบอกว่าตนไม่ใช่คนสนิย์ หญิงก็ไม่ยอมเชื่อ หญิงจับโสรายไปกักขังไว้ที่เกาะส่วนตัว บริเวณกระท่อมกลางป่า โดยมีนายใบ้เป็นคนเฝ้าดูแลไม่ให้หนีไปไหน และทรมานเธอทุกอย่างเหมือนเป็นจำเลยคนหนึ่ง แม้โสรายจะพยายามหนีเท่าไรก็ไม่เป็นผล จนโสรายยอมถูกแก้แค้นคืนแทนพี่สาวของตน ก็เพราะเธอเชื่อมาตั้งแต่เด็กว่า คนสนิย์ได้ช่วยเธอให้รอดพ้นจากการจมน้ำตาย เธอจึงคิดแค่เพียงว่าได้ทดแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณนั้นก็มากเพียงพอแล้ว โสรายจึงยอมทนทุกข์ทรมานทุกอย่างแทนคนสนิย์ วันเวลาผ่านไปหญิงสั่งให้โสรายทำงานทุกอย่างซึ่งหญิงเองก็ต้องแปลกใจเมื่อเห็นผู้หญิงคนที่ตนลักพาตัวมาสามารถทำงานบ้านและงานต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ผิดกับที่ตนคิดไว้ว่าคนสนิย์จะต้องเป็นสาวสังคมชั้นสูงที่ทำอะไรไม่เป็นเลยสักอย่าง จนหญิงเองเริ่มมองเห็นความดีของโสราย ทำให้บุญทนาย อดีตภรรยาของหญิงเกิดความหึงหวง เธอจึงวางแผนทำร้ายโสรายทุกอย่างเพื่อให้โสรายออกไปจากชีวิตของหญิงให้ได้ และวันหนึ่งหญิงก็ได้รู้ว่า โสรายไม่ใช่คนสนิย์ หญิงรู้สึกผิดกับการกระทำของตนมาก แต่ด้วยความรัก ความผูกพันที่อยู่ด้วยกันมา ประกอบกับความดีของโสรายทำให้หญิงหลงรักโสรายเข้าจริงๆ หญิงยอมปล่อยตัวให้โสรายกลับบ้าน แต่หญิงก็ยังตามแก้แค้นคนสนิย์อีกโดยวิธีการจับคนสนิย์ แม้โสรายจะขอร้องไม่ให้หญิงแก้แค้นแต่หญิงก็ยังไม่ฟัง หญิงทำให้คนสนิย์หลงรักจนคนสนิย์ตายใจ คิดว่าหญิงจริงใจกับตนถึงขั้นเตรียมพร้อมทุกอย่างที่จะแต่งงาน เธอตัดสินใจทิ้งรัชชัญญ์ คู่หมั้นของตนที่เพียบพร้อมทั้งความรู้ ฐานะ และชาติตระกูล เมื่อวันรุ่งขึ้นมาถึงหญิงกลับบอกว่าคนที่มาขอแต่งงานคือ โสราย ไม่ใช่คนสนิย์ เมื่อคนสนิย์รู้ความจริงเข้า เธอทั้งโกรธ แค้นใจ

เสียใจ ผิดหวัง หลายอารมณ์ที่รุมเร้าเธอทำให้ ศันสนีย์เริ่มหาวิธีแก้แค้น และคิดว่าต้นเหตุคือ โสรยา ศันสนีย์ตามโสรยาไปที่บ้านสวนและผลักเธอตกน้ำอีกครั้ง แต่พอดีหฤษฎ์มาช่วยไว้ได้ทัน เมื่อทุกอย่างเปิดเผย โสรยารู้ว่าศันสนีย์ไม่ได้เป็นคนช่วยเธอจากการจมน้ำในวัยเด็กแต่กลายเป็นนุกล เพื่อนสนิทของโสรยาตั้งแต่เด็กแทน จากนั้นมาโสรยาปรับความเข้าใจกันและรักกับหฤษฎ์และไปอยู่ที่เกาะส่วนตัวของหฤษฎ์ โดยโสรยาใช้หฤษฎ์ทำงานสารพัดอย่างแบบเดียวกันกับที่เคยทำกับตนเองตอนลักพาตัวมา และรักกันที่สุดในที่สุด

จะเห็นได้ว่าละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่อง มีเรื่องราวมีความรุนแรงปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก และเมื่อการนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ก็ทำให้มีสีสัน ทำให้ผู้ชมเห็นภาพความรุนแรงได้ชัดเจนขึ้น เมื่อแยกดูทีละเรื่องจะพบว่าจากความรุนแรงมีปรากฏอยู่เกือบตลอดทั้งเรื่อง เช่น เรื่องสงครามนางฟ้า จะพบว่าละครเรื่องสงครามนางฟ้า นี้ มีความรุนแรงเกิดขึ้นมากมาย ตั้งแต่เริ่มต้นของเรื่อง จนถึงตอนจบเรื่อง จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากการที่รินขับรถไฟเหี้ยบน้ำโคลนสาตถูก หน้อยผู้ที่เป็นแอร์โฮสเตสรุ่นพี่ โดยที่รินไม่ได้ตั้งใจและ ไม่ได้รู้ถึงการกระทำของตนในครั้งนี้ทำให้เป็นชนวนก่อให้เกิดความขัดแย้งกันไปตลอดเรื่อง เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้หน้อยโกรธแค้นริน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หน้อยได้ใช้การบริภาษ การกระทำก้าวร้าว และวางแผนการร้ายต่างๆ กับริน และเพื่อนของรินคือทิพย์มาโดยตลอด ผู้ชมละครเรื่องสงครามนางฟ้า นี้ จะเห็นถึงวิธีการที่รุนแรงต่างๆ ที่ตัวละครแต่ละตัวได้กระทำต่อกันอยู่เสมอ โดยเฉพาะเรื่องราวในช่วงแรกจะเป็นเรื่องของหน้อยกับริน หน้อยได้หาทางใช้ความรุนแรงกลั่นแกล้งรินทุกวิถีทาง เพราะความโกรธแค้นส่วนตัว เช่น ขังรินไว้ในห้องน้ำ แกล้งปลดกลอนประตูห้องน้ำทำให้ผู้โดยสารเปิดประตูห้องน้ำนั้นได้ในขณะที่รินกำลังเปลี่ยนชุด และบริภาษกันมาโดยตลอด หรือแม้แต่ทิพย์เองก็มีฉากที่ทะเลาะกับหน้อยอย่างรุนแรง ลงไม้ลงมือกันจนถึงขั้นที่ทิพย์เอาน้ำถูบ้านรดหัวหน้อย เป็นต้น

เนื้อเรื่องของสงครามนางฟ้า ได้ดำเนินต่อมาจนถึงบทบาทของเซอร์รี่ นางร้ายที่วางแผนการทุกวิถีทางที่จะแย่งชิงมาจากรินให้ได้ เซอร์รี่ใช้ความรุนแรงในการวางแผนเพื่อกลั่นแกล้งรินและแย่งชิงมาจากริน โดยเริ่มจากเซอร์รี่มีความคิดที่จะทำให้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตนกับหญิงรู้ไปถึงรินให้ได้ เซอร์รี่ทั้งบริภาษริน ทำลายข้าวของของริน หาอุบายกลั่นแกล้งริน สาตน้ำกรด ฯลฯ เซอร์รี่ใช้ความรุนแรงหลายครั้งถึงขั้นแกล้งปลิดกรีนขณะท้องแก่จนตกบันไดและหาทางทำให้รินแท้งลูก จนในที่สุดรินก็แท้งลูกคนที่สองสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของเซอร์รี่ จากนั้นเซอร์รี่ก็ยังไม่หยุดการกระทำอันเลวร้ายของตน เซอร์รี่พยายามทำให้รินอยู่กับหญิงอย่างไม่มีความสุข จนต้องหย่าร้างกันในที่สุด

ละครเรื่องสงครามนางฟ้านี้ นอกจากตัวละครเอกที่จะใช้ความรุนแรงแล้ว ตัวละครอื่นๆก็มีการทะเลาะวิวาท ใช้ความรุนแรงในการแก้แค้นกันวุ่นวายตลอดทั้งเรื่อง เช่น จิมมาตบ บริกาชและประจานรินว่ามาแย่งตัวชาวบ้านคืออิน ไปจากตน พ่อของหนู่ยาคำว่า ดบหน้าหนู่ยและ ไม่ยอมรับลูกของคุณเมื่อรู้ว่าหนู่ยเป็นเกย์ ซึ่งทำให้หนู่ยเสียใจเป็นอย่างมาก เป็นต้น

ส่วนการใช้ความรุนแรงจากละครโทรทัศน์เรื่องแรมพิศวานั้น เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวละครเอกของเรื่องคือ กลีบผกา กลีบผกาที่มีความทะเยอทะยานอยากได้ทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เป็นทรัพย์สินเงินทองที่ทำให้ตนเองและนายลอยมีความสุขสบายได้ กลีบผกาพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้สมบัติมา ไม่ว่าจะเป็นการหลอกผู้ชายทั้งสี่คน โดยใช้เสน่ห์และเรือนร่างของเธอเป็นบันไดในการก้าวไปสู่สิ่งที่ตนต้องการ ผู้ชมละครเรื่องนี้จะเห็นว่า มีการใช้ความรุนแรงปรากฏอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการบริกาชกันระหว่างตัวละครที่มีความคิดเห็นไม่เหมือนกัน กลีบผกาสามารถทะเลาะกับทุกคนที่ขัดขวางทางของตน และหาทางกลั่นแกล้งครอบครัวของเพ็ญจันทร์ทุกทาง จนเพ็ญจันทร์และลูกจนต้องออกไปอยู่บ้านหลังเล็ก แต่กลีบผกาที่ยังตามไปกลั่นแกล้ง ไม่ให้ครอบครัวเพ็ญจันทร์ได้ดี ซึ่งทางฝ่ายเพ็ญจันทร์ก็ไม่ยอมแพ้ พยายามทำดีทุกอย่าง และหาทางเปิดโปงความชั่วร้ายของกลีบผกาให้คุณพจนารู้ให้ได้ เรื่องราวทะเลาะกันมีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น กลีบผกาทะเลาะกับนายหมาย จนมีดไปบาดแขนลูก หรือขัดแย้งกับประพืดสุดขีด ร่วมมือกับนายลอยจัดการประพืด ถึงขั้นตัดลิ้นประพืดแล้วให้นายลายนำตัวประพืดไปล่ามโซ่ขังไว้ จากนั้นจึงนำยาพิษไปให้ประพืดกินจนประพืดกลายเป็นบ้า ไป และฆ่าทุกคนที่ขัดขวางหนทางสู่ความร่ำรวยของตน ความรุนแรงยังส่งต่อไปถึงรุ่นลูกของกลีบผกา เมื่อลูกของกลีบผกาโตขึ้นคือ นบ หนึ่งฤทัย แฉ่งน้อย และมาโปรด ผู้ชมจะทราบว่า ลูกที่กลีบผการักที่สุดคือลูกที่เกิดจากตนกับนายลอย เพราะนายลอยจะเป็นผู้ที่กลีบผการักที่สุด และคิดที่จะอยู่ด้วยกัน นอกจากนายลอยจะมีรูปลักษณะอันเป็นที่ถูกใจของกลีบผกาแล้ว นายลอยยังเป็นคนที่มีความทะเยอทะยานอยากได้อยากมีทรัพย์สินสมบัติเหมือนกลีบผกา จึงทำให้ความคิดของคนทั้งสองไปด้วยกันได้

เมื่อหนึ่งฤทัยมีแม่เป็นคนคอยให้ท้าย หนึ่งฤทัยจึงแสดงความก้าวร้าวออกมาได้โดยไม่เกรงกลัวใคร หนึ่งฤทัยเกลียดครอบครัวของเดือนแรมเหมือนกับที่แม่ของตนเกลียด ไม่มีคิด หนึ่งฤทัยหาวิธีการทุกอย่างเพื่อให้ครอบครัวของเดือนแรมพินาศลง ไม่ว่าจะเป็นหาเรื่องทะเลาะ ใส่ร้ายสองแม่ลูก เฝ้าเสื้อผ้าที่เดือนแรมจะต้องใช้ไปงานเลี้ยง วางแผนให้ธำรงไปข่มขืนเดือนแรม ฯลฯ หนึ่งฤทัยปลั่งมือไปฆ่าสาวรับใช้ชื่อว่าเจิม เพราะแค้นใจที่เจิมไปรู้ว่าตนกับธำรงมีอะไรกันแล้ว และเจิมจะนำ

ข่าวนี้ไปบอกคนอื่นๆ เจิมขอคำปิดปากแต่หนึ่งฤทัยไม่ยอมให้ เจิมจึงพูดจาเสียดสีเหน็บแนม จนทำให้หนึ่งฤทัยโกรธจัดบิบบอกเจิมจนตาย และลากศพไปแอบฝังไว้ และเอาริบบิ้นผู้ผมของเดือนแรมมาทิ้งไว้กับศพ ใส่ร้ายว่าเดือนแรมเป็นผู้ฆ่าเจิม ผลของการฆ่าในครั้งนั้นทำให้หนึ่งฤทัยถึงกับเห็นภาพหลอนผีเจิมจะมาทำร้ายตน แต่ต่อมาหนึ่งฤทัยก็ยังได้ช่วยกليبผกาฆ่ายายอุ่น โดยการทำร้ายยายอุ่น จนยายอุ่นตกบ่อน้ำตาย หนึ่งฤทัยกับกليبผกาก็หัวเราะด้วยความสะใจ

ในตอนท้ายของเรื่อง กليبผกาใช้ความรุนแรงอย่างมากมาย พยายามจะทำร้ายและฆ่าคนที่ขัดขวางตนทุกอย่าง กليبผกาวางยาคุณพจน์และคุณนายเรไรด้วยการให้ทานแต่อาหารมันๆ เช่น มัสมั่นไก่ ไช้พะไล ฯลฯ โดยพยายามบอกว่ามีประโยชน์ จนคุณพจน์ต้องป่วยเข้าโรงพยาบาลไป หรือแม้แต่ลงมือกับลูกน้องฆ่าหมอเกริกเกรียงไกรที่ล่วงรู้ความลับของคุณพจน์ทุกอย่าง โดยเฉพาะเรื่องที่คุณพจน์ไม่สามารถมีลูกกับกليبผกาได้ กليبผกาจึงต้องลงมือฆ่าหมอเกริกเกรียงไกรเอง และในตอนท้ายเมื่อกليبผกาถูกคุณพจน์จับได้ว่าทำพิธีบูชาราคะ กليبผกาจึงร่วมมือกับนายลอยทำร้ายและฆ่าทุกคนในบ้าน โดยคุณนายเรไรผู้ที่เป็นแม่เลี้ยงของกليبผกา เป็นผู้ถูกนายลอยฆ่า และพยายามฆ่าทุกคน ท้ายที่สุดนายลอยถูกตำรวจยิงตาย และกليبผกาถูกสุภาพชายยิงเสียชีวิต เนื่องจากกليبผกาพยายามจะยิงคุณพจน์ก่อน เหตุการณ์รุนแรงยังไม่จบลง เมื่อเพ็ญจันทร์เดือนแรม และแนนน้อยลูกลูกน้องของกليبผกาจับตัวไปและ ลูกน้องพยายามเผาบ้านเพื่อให้ไปคลอกทั้งสามคนตาย แต่โชคดี ที่ตำรวจและคนในบ้าน โทกษาชยาธรรมาเห็นก่อนจึงช่วยไว้ได้ทัน จึงหมดเหตุการณ์รุนแรงของเรื่องแรมพิศวาส

ละครโทรทัศน์เรื่องสวรรค์เบี่ยงก็เช่นกัน มีความรุนแรงปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นพระเอกของเรื่องคือคาวิที่ใช้ความรุนแรงได้โดดเด่นกว่าตัวละครอื่นๆ คาวิใช้ความรุนแรงกับทุกคนแม้แต่พ่อของตนเอง เนื่องจากคาวิเป็นคนร้ายราย เขาแต่ใจ ไม่มีใครมาห้ามปรามได้ และคิดว่าทุกคนที่เข้ามามีความสัมพันธ์กับพ่อของตนก็เพื่อหวังทรัพย์สมบัติทั้งนั้น คาวิจึงมักใช้อำนาจกับตัวละครอื่นๆ ได้หลากหลายรูปแบบ เช่น บริภาษกับคิด ลีลา นาริน หรือทุกคนที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ คาวิใช้อำนาจของตนทำตามอำเภอใจทุกอย่าง เช่น การจัดดอกไม้ในงานเลี้ยงต้อนรับคาวิ คาวิก็บอกว่าไม่ชอบดอกไม้ที่จัดไว้และต้องการให้จัดใหม่ทั้งหมด หรือการโยนกระเป๋าท่าลายข้าวของของนาริน การขบรถเฉี่ยวต่อม นาริน หรือการขบรถลักพาตัวนารินไปอยู่บ้านพักส่วนตัวริมทะเลแล้วจึงขึ้นใจนาริน โยนนารินลงทะเลจนนารินจมน้ำคาวิถึงลงไปช่วยขึ้นมา มัดนารินไว้กับเสาจนฝนตกหนักมากแล้วจึงยอมปล่อยตัวนารินแล้วจากนั้นนารินยังไม่ยอมขอโทษคาวิ คาวิจึงจูบและปล้ำนารินกลางสายฝน จนนารินจับไข้ตัวร้อน หรือการที่คาวิแกล้งให้ด้วยรางวัล

ชนะเลิศสำหรับการวิ่งไล่จับผู้ชายดีเด่นกับลีลาทำให้ลีลาอายุมากจนต้องวิ่งหนีไปจากงานเลี้ยง คาวีให้สร้อยเพชรลึกลับกับลีลาจนลีลาสนใจมาก ฯลฯ แต่สิ่งที่ผู้ชมเห็นความก้าวร้าวรุนแรงของคาวีได้ชัดเจนคือเรื่องที่คาวีปรึกษาปรึกษากับคิดมาโดยตลอดเรื่อง จนในที่สุดคิดก็ล้มป่วยด้วยโรคหัวใจล้มเหลวและเสียชีวิต เป็นต้น

ละครโทรทัศน์เรื่องจำเลยรัก ก็เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกับเรื่องสวรรค์เบี่ยง เพราะเป็นเรื่องที่พระเอกมีฐานะร่ำรวยเหมือนกัน พระเอกใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ กับนางเอกเหมือนกัน และลงเอยด้วยการรักกันในท้ายที่สุด พระเอกของเรื่องคือหฤษฎ์ ได้มีความโกรธแค้นที่ศันสนีย์เป็นต้นเหตุทำให้น้องชายของตนคือหริณ ได้ยิงตัวตาย หฤษฎ์เก็บความแค้นไว้แล้วลักพาโสธยาซึ่งหฤษฎ์คิดว่าเป็นศันสนีย์มาไว้ที่เกาะส่วนตัว และทรมาณ โสธยาสารพัดวิธีเหมือนเป็นจำเลยของหฤษฎ์คนหนึ่ง หฤษฎ์ใช้โสธยาทำงานบ้านและทรมาณด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ตักน้ำให้เต็มตุ้ม คายหญ้า จับเอานมกรอกปาก ทำสวนปลูกผักเอาไว้กินเอง เลี้ยงไก่เพื่อนำไข่มาใช้เป็นอาหาร กวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า เย็บเสื้อผ้ากัก ทำสวน ผ่าฟัน จับมัดไว้กับเสาเพื่อให้น้ำทะเลสูงขึ้นมาจนท่วมตัวโสธยา จับมัดไว้กับต้นไม้ กักขังตัวโสธยาเอาไว้ไม่ให้หนีไปไหน บริภาษโสธยาต่างๆ นานา ฯลฯ นอกจากหฤษฎ์ที่ใช้ความรุนแรงกับโสธยาแล้ว ยังมีบุญทวยอดีตแฟนของหฤษฎ์มาร่วมใช้ความรุนแรงกับโสธยาบนเกาะส่วนตัวของหฤษฎ์ด้วย บุญทวยคาดว่าโสธยาคิดว่าจะมาแย่งหฤษฎ์ไปจากตน ทะเลาะ ดบตีโสธยาอยู่บ่อยครั้ง จนถึงขั้นผลักโสธยาตกทะเลและพยายามเอาหินทุ่มใส่โสธยาให้ตายให้ได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีศันสนีย์ผู้ที่ไม่ชอบโสธยาเลย ใช้โสธยาทำงานบ้านทุกอย่าง เหมือนเป็นคนรับใช้ของคนคนหนึ่ง และคิดแย่งผู้ชายคนรักมาจากโสธยาได้ทุกคน โสธยาก็ไม่ได้ตอบศันสนีย์เลย เพราะคิดว่าศันสนีย์เป็นคนช่วยตนจากการจมน้ำเมื่อวัยเด็ก และระลึกถึงบุญคุณในครั้งนั้น ไว้อยู่เสมอ โสธยาคิดว่าหากศันสนีย์ไม่ช่วยเธอให้รอดจากการจมน้ำตายในครั้งนั้น ก็จะไม่มีเธอในทุกวันนี้ โสธยาจึงยอมศันสนีย์ทุกอย่างและยอมรับความทุกข์ทรมานแทนศันสนีย์ได้ทุกอย่างเพียงเพื่อให้เธอได้ทดแทนบุญคุณเท่านั้นพอ

เมื่อหฤษฎ์ปล่อยตัวโสธยาออกมา ศันสนีย์เริ่มถูกใจหฤษฎ์ หฤษฎ์เองก็วางแผนทำเป็นรักและดีกับศันสนีย์เหมือนว่าเป็นแฟนคนหนึ่งพร้อมจะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ศันสนีย์แสดงอาการหึงหวงหฤษฎ์ทุกครั้งที่เห็นหฤษฎ์ไปอยู่กับโสธยา ศันสนีย์จึงตั้งบริภาษ ดบและสั่งห้ามไม่ให้โสธยามาอยู่กับหฤษฎ์ หรือแม้แต่หฤษฎ์ชอบโสธยาจริงๆ ตนเองก็จะแย่งมาให้ได้ จนความจริงเริ่มกระจ่างชัดเมื่อหฤษฎ์บอกเจตนาธรรมอย่างแน่ชัดว่าจะมาสู่ของโสธยาไม่ใช่ศันสนีย์ เมื่อศันสนีย์รู้ดังนั้น จึงโกรธแค้นโสธยามากและไปทำร้ายโสธยาที่บ้านสวนของโสธยาที่ต่างจังหวัด ศันสนีย์ตั้งบริภาษ

ถ้าเลิกบุญคุณต่างๆ นานา และผลัดไสยตายคน้าในที่สุดแต่ทฤษฎีมาช่วยไว้ได้ทันและความจริงก็เปิดเผยเมื่อไสยรู้ว่าคนที่ช่วยเธอไม่ให้จมน้ำตายไม่ใช่คนสนิย์แต่เป็นเพื่อนรักของเธอที่ชื่อว่านุถุคสุดท้ายคนสนิย์ก็ยังแค้นใจที่ยังไงไสยก็ไม่ยอมตายสักที ซึ่งนอกจากไสยแล้ว คนสนิย์ก็ยังใช้ความรุนแรงกับชฌิตาผู้ที่เป็นแฟนของรัชชัชมาก่อน คนสนิย์พยายามแย่งรัชชัชมาจากชฌิตาให้ได้ พยายามทำลายทั้งผลงานและชีวิตคู่ของชฌิตาและชฌิตาก็ไม่ยอมแพ้คนสนิย์ ทั้งคู่ทะเลาะกันวางแผนใส่กัน จนถึงขั้นชฌิตาจะกระโดดน้ำตายที่สะพานพระราม 8 คนสนิย์ก็รู้ให้รีบๆ กระโดดลงไปเลย แต่รัชชัชก็มาช่วยเธอไม่ให้กระโดดในที่สุด จากที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์เรื่องนี้ มีการใช้ความรุนแรงแก่กันมาโดยตลอดเรื่อง และสื่อก็พยายามนำเสนอความรุนแรงเหล่านี้ให้ผู้ชมได้ชมกันอย่างมากมายโดยตลอดทั้งเรื่อง

ละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่องมีฉากความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และเกือบตลอดทั้งเรื่องแสดงให้เห็นถึงความนิยมเรื่องราวที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงของผู้ชมที่ทำให้ผู้จัดละครโทรทัศน์ต้องนำเสนอภาพความรุนแรงเหล่านั้นให้ปรากฏอยู่บ่อยครั้ง เพราะหากมีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นละครนั้นมักได้รับความนิยมและมีการกล่าวถึงอยู่เสมอ เช่นเดียวกันกับในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนที่ปรากฏเหตุการณ์รุนแรงขึ้นมามากมาย ความรุนแรงที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน กับละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่องนั้น บางเหตุการณ์มีความคล้ายคลึงกัน คือเป็นความรุนแรงในรูปแบบเดียวกันแต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการที่ใช้ เนื่องจากเป็นเรื่องราวที่แต่งขึ้นต่างยุคสมัยกัน เทคโนโลยีความก้าวหน้าทางวิทยาการย่อมแตกต่างกันเป็นเรื่องปกติ แต่ยังคงมีรูปแบบของความรุนแรงที่คล้ายๆ กันสืบต่อมาให้เห็นได้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

เมื่อศึกษาเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนและละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่องแล้ว จะเห็นความคล้ายคลึงกันของเหตุการณ์รุนแรง การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนซึ่งเป็นเรื่องราวในสมัยอดีต ก็ยังคงปรากฏให้เห็นได้ในละครโทรทัศน์ไทยในยุคปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความนิยมของเรื่องราวรุนแรงที่ช่วยสร้างความตื่นเต้นให้กับเนื้อเรื่อง วิธีการแก้ไขและหาทางออกของมนุษย์ด้วยวิธีการรุนแรง ในสมัยอดีตแสดงออกด้วยวิธีการเช่นไร สมัยปัจจุบันก็ยังคงมีความคล้ายคลึงเช่นนั้น แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น วิธีการแต่งเรื่องราวของความรุนแรงก็ย่อมสลับซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับเหตุการณ์รุนแรงที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนแล้ว จะเห็นความคล้ายคลึงกันอย่างเห็นได้ชัด ดังในเหตุการณ์ต่างๆ ที่นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบต่อไปนี้

1. การลักพาตัวนางเอก

การลักพาตัวนี้มีปรากฏในทั้งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน สวรรค์เบี่ยง และจำเลยรัก เป็นการที่ฝ่ายชายใช้วิธีการต่างๆ ในการลักพาตัวฝ่ายหญิงให้มาอยู่กับตน แม้ทั้งสามเรื่องจะปรากฏการลักพาตัวเหมือนกัน แต่ก็มีวิธีการที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1.1 ขุนช้างลักพาตัวนางวันทอง

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนี้ ปรากฏเป็นตอนขุนช้างจูงนางวันทองไป สุพรรณ โดยการลักพาตัวในครั้งนี้ขุนช้างไม่ได้เป็นผู้ลักพาตัวนางวันทองเอง แต่ได้วางแผนการเอาไว้และสั่งให้บ่าวไพร่เป็นคนลักพาตัวมา ขณะนั้นนางวันทองกำลังเดินทางไปหาขุนแผนแต่มาเจอบ่าวไพร่ของขุนช้างตะโกนว่านางได้ยืมเงินเจ้าคุณมาห้าซ้งแล้วไม่ยอมคืน ทั้งยังกลับหลบซ่อนตัวหายไปทั้งเมียผัว ชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้นหลงเชื่อก็ไม่ได้ช่วยนางวันทอง แผนการลักพาตัวของขุนช้างในครั้งนี้จึงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ดังคำกลอนในตอนนี่ว่า

“ครานั้นวันทองพ่องโศภา
ลงจากเรือนพลางย่างกราย
เดินออกมาตามถนนขวาง
มันแกลิ่งเดินไปไม่ทายทัก
ครั้นถึงกลางย่านสะพายซ้าง
มันเข้าห้อมล้อมพลันด้วยทันใด
กูเงินเจ้าคุณมาห้าซ้ง
วันนี้มาพบเข้าจะเอาตัว
ใครได้กูเงินมาว่าเปล่าเปล่า
ชาวบ้านเอียวานช่วยด้วยเป็นไร
ผู้คนหญิงชายทั้งหลายนั้น
จะช่วยช่วงชิงไว้ไซ้กระทรวง
จนออกประตูวัดสวนหลวง
ฝ่ายพวกเรือคอยรับก็ลับไว

ครั้นแสงสุริยาสว่างฉาย
หมายใจว่าจะไปหาผัวรัก
พวกบ่าวขุนช้างมันรู้จัก
วันทองเดินก้มพักตร์จะรีบไป
ไกลบ้านที่นางอยู่อาศัย
ไปไหนไม่ปะพะพานตัว
ตั้งแต่หลบเสียทั้งเมียผัว
วันทองกลัวตัวสั้นร้องอิงไป
จะพาตัวเราไปข้างไหน
ข้าไหวพ้อแม่สิ้นทั้งปวง
ต่างคนคิดสำคัญว่าเงินหลวง
อ้ายพวกนั้นมันก็หน่วงเอาตัวไป
ฝูงคนทั้งปวงไม่ช่วยได้
ลงเรือข้ามไปถึงฝั่งพลัน”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 426)

เห็นได้ว่าการลักพาตัวในครั้งนี้ ได้กระทำในที่สาธารณะ มีผู้คนอยู่รายรอบ ผู้กระทำเป็นกลุ่มผู้ชาย มีจำนวนหลายคน ส่วนผู้ถูกระหาคือนางวันทองซึ่งเป็นผู้หญิงคนเดียวไม่สามารถสู้พลังกำลังของผู้ชายได้ จึงต้องถูกลักพาตัวไปหาขุนช้างในที่สุด

1.2 คาวีลักพาตัวนาริน

เมื่อละครสวรรค์เบี่ยงจะเห็นว่ามิถุนานึงที่นารินถูกคาวี ลักพาตัวไปยังบ้านส่วนตัวของคาวี เหตุการณ์ก่อนหน้านี้นี้เกิดขึ้นเมื่อคาวีกลับไปบ้านแล้วพบลีลานั้นรอดนอนอยู่ ลีลาทำให้คิดผู้เป็นพ่อของคาวีเข้าใจผิด คิดว่าคาวีทำร้ายร่างกายลีลา ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว ลีลาได้ตบหน้าตัวเองแล้วกัดปากตนเองจนเลือดไหล แล้วกรี๊ดร้องด้วยความเจ็บปวด จนคิดต้องออกมาเห็นภาพนั้นเข้า และเข้าใจผิดว่าคาวีทำร้ายลีลา จึงตบคาวีทันที คาวีแค้นใจลีลามาก ประกอบกับโกรธพ่อที่ไม่ยอมฟังคาวีอธิบายเหตุผลใดๆ ทำให้คาวีเดินแล้วขับรถออกจากบ้านมา ขณะนั้นนารินเพิ่งกลับมาบ้านพอดี คาวีขับรถไปขวางนารินเอาไว้ พร้อมกับสั่งให้เธอขึ้นรถ นารินพยายามดิ้นรนไม่ยอมขึ้นรถ คาวีจึงจับนารินขึ้นรถแล้วขับรถไปบ้านส่วนตัวของคาวีทันที ดังบทสนทนาในละครความว่า

นาริน ปล่อยฉันนะ

คาวี ถ้าเธอไม่ยอมให้พี่สาว แม่และน้องชายของเธอต้องรับกรรมละก็ ขึ้นรถไปกับฉันเดี๋ยวนี้

นาริน ฉันไม่ไป ปล่อยนะ โอ๊ย คุณคาวี ปล่อยฉันนะ

คาวี ฉันบอกให้ขึ้นรถไป

นาริน โอ๊ย นี่มันเกิดอะไรขึ้น คุณจะทำฉันไปไหน คุณคาวี คุณคาวี

คาวีขับรถไปเรื่อยๆ ระหว่างทางนารินก็ถามขึ้นมาว่า

นาริน นี่คุณจะทำฉันไปไหน

คาวี นี่ ถ้าเธอถามฉันอีกแค่คำเดียวฉันจะปล้ำเธอบนรถนี่

คาวีนึกภาพเหตุการณ์ที่ผ่านมาของตนกับลีลาเมื่อครู่แล้วมองหน้านารินด้วยความโกรธแค้น

นาริน ทำไมมองฉันแบบนี้... ฉันถามว่ามันเกิดอะไรขึ้น คุณกับพี่ลิ้มอะไรกันทำไมต้องลากฉันมาแบบนี้ด้วย

คาวี เธออยากรู้ใช่ไหม ว่าฉันพาเธอมาทำไม ได้ เธอก็จะได้รู้เอง

นาริน ชั้นต้องรู้เดี๋ยวนี้
 คาวิ นี่เธอไม่มีสิทธิ์มาสั่งฉันนะ อวดดีทั้งที่ที่นั่งอยู่เลย ฉันคงจะใจดีกับเธอมากไปสินะ
 ถึงเวลาละที่ชั้นต้องเอาจริงสักที
 นารินคิดหนีด้วยวิธีการจะกระโดดลงจากรถ
 คาวิ ถ้าเธอคิดจะกระโดดลงจากรถละก็ ชั้นบอกไว้เลยคนที่จะต้องเสียใจที่สุดก็คือแม่
 เธอ ถ้าเธออยากทำร้ายจิตใจแม่ตัวเองก็ตามใจนะ
 คาวิ ขั้บรถต่อไปจนถึงบ้านพักส่วนตัว
 นาริน คุณคาวิ คุณพาฉันมาที่นี่ทำไม จอดเดี๋ยวนี้
 คาวิ เบรกรถอย่างกะทันหันและลากนารินลงจากรถไป
 คาวิ ไว อยากลงน่ะไม่ใช่หรอ ลงมาเลย ลงมาสิ ชั้นบอกให้ลงมา มาสิ
 คาวิ จับนารินและลากนารินไป
 นาริน ไม่ ปล่อยฉันนะ ปล่อย
 คาวิ ชั้นไม่ปล่อย
 นาริน ฉันไม่ไป ปล่อยฉันนะ ปล่อยฉันเดี๋ยวนี้ ปล่อย
 สุดท้ายคาวิก็ลากนารินเข้ามาในบ้านพักของตน นารินพยายามร้องขอความช่วยเหลือ แต่ไม่มี
 มีใครได้ยิน เพราะเป็นที่ส่วนตัวของคาวิ

(ละครโทรทัศน์เรื่องสวรรค์เบี่ยง)

จากเหตุการณ์ลักพาตัวที่ยกมา จะเห็นได้ว่า คาวิเป็นผู้ลักพาตัวนารินมาเองโดยไม่ได้ไหว้วานใคร อาศัยเพียงแค่รถยนต์และพลังกำลังของตนเองเท่านั้น นารินเป็นผู้หญิงตัวคนเดียวไม่สามารถสู้แรงของผู้ชายได้จึงต้องถูกคาวิลักพาตัวมาในที่สุด

1.3 หญิงผู้ลักพาตัวโสทรยา

จากละครโทรทัศน์เรื่องจำเลยลัก ปรากฏว่าพระเอกลักพาตัวนางเอก โดยการกระทำในครั้งนี้ เริ่มขึ้นมาจากหญิงผู้แค้นศันสนีย์ที่ทำให้น้องชายของตนหรือหญิงตาย หญิงผู้ตามแก้แค้น โดยการสั่งให้รถแท็กซี่รับตัวคนที่หญิงผู้คิดว่าเป็นศันสนีย์ขึ้นมาบนรถ โสทรยาได้โบกแท็กซี่และนั่งไปโดยที่เธอเองก็ไม่ได้รู้ว่าแท็กซี่ที่หญิงผู้สั่งมา ขณะที่โสทรยากำลังนั่งรถไปนั้น เธอเริ่มสังเกตเห็นว่าแท็กซี่ขับรถไปอีกทางหนึ่งซึ่งไม่ใช่ทางที่เธอจะไป โสทรยาเริ่มกลัวและสั่งให้แท็กซี่จอดรถเดี๋ยวนี้ แท็กซี่ขับรถมาจอดในจุดที่หญิงผู้นัดแนะไว้ โสทรยาพยายามวิ่งหนีออกจากรถแท็กซี่

ไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งหญิงได้มาคัดกรองอยู่พอดี หญิงจึงใช้ผ้าที่มียาสลบปิดหน้าโสรยา ทำให้โสรยาสลบไป แล้วฟื้นขึ้นมาอีกทีเมื่ออยู่บนรถหญิงแล้ว จากนั้นหญิงก็นำเธอไปกักขังและทรมาณที่เกาะส่วนตัวของเธอเอง เหตุการณ์ในตอนนี้อยู่มีความว่า

โสรยาโบกรถแท็กซี่จะกลับบ้าน หญิงได้โทรศัพท์สั่งการคนขับรถแท็กซี่ ให้พามาอีกทางหนึ่ง

โสรยา จะพาฉันไปไหน ผิดทางแล้ว ฉันไม่ได้จะไปทางนั้น ฉันจะไปทางนั้น นี่ ผิดทางแล้ว จอด จอด ฉันบอกให้จอด

แท็กซี่เบรกเพื่อจอดอย่างแรง จนโสรยาหัวทิ่มกับเบาะคนขับ โสรยาวิ่งหนีออกมาจากรถแท็กซี่ ขณะนั้นหญิงแอบอยู่มุดตึก เมื่อโสรยาวิ่งมาถึง หญิงได้ใช้ผ้าที่มียาสลบปิดหน้าโสรยาจนสลบ จากนั้นหญิงจึงอุ้มโสรยาขึ้นรถของตนไป โสรยาฟื้นขึ้นมาระหว่างทาง จึงร้องขอให้คนช่วย

โสรยา ช่วยด้วย ๆ ๆ ๆ ๆ

หญิงเบรกรถจอดอย่างแรง

โสรยา นี่แกจับฉันไปทำไม นี่ปล่อยฉันนะ

หญิง เงียบ ถ้าตะโกนอีกคำ เธอตายแน่

โสรยา ฉันบอกให้ปล่อยไป ช่วยด้วย ช่วยด้วย

หญิง บอกให้เงียบไป ฤทธิ์มากหรือ ใจแม่สันสนีย์

โสรยา เมื่อก่อนายเรียกชื่อว่าไงนะ

หญิง ก็เรียกว่าไงละ ก็เรียกว่าสันสนีย์นะสิ

โสรยา ฉันไม่ได้ชื่อสันสนีย์

หญิง ไม่ได้ชื่อยายสันสนีย์หรือ แล้วชื่ออะไร ฉลาดนี่รักตัวกลัวตายรีบบอกว่าไม่ได้ชื่อสันสนีย์ ใครๆ เขาก็รู้กันทั้งนั้นแหละ ว่าบ้านนั้นนะ มีลูกสาวคนเดียว มีหนุ่มเข้าออกหัวกระไดไม่แห้ง รวมทั้งนายหริณด้วย

โสรยา แกรู้จักหริณด้วยหรือ

หญิง นี่ไง ถ้าไม่ได้ชื่อสันสนีย์ แล้วสนใจชื่อหริณทำไม

โสรยา หริณเป็นเพื่อนฉัน

หฤษฎ์ เพื่อนประสาอะไร ที่ไล่ให้เพื่อนไปตาย เพื่อนสนิทหรือ หรือว่าเพื่อนนอน
โสธยา นี่ หยุคเดี๋ยวนี้นะ

หฤษฎ์ คุณสิมิตริอะไรมาสั่งให้ผมหยุด ผมไม่ใช่นายหรือที่จะมาสั่งให้หันซ้ายหรือหัน
ขวาก็ได้ หึ ถ้ามจริง ไปทำเสน่ห์หมอไหน รูปร่างหน้าตาทั้งนั้นๆ ผู้ชายมันถึงได้หลงหัวปักหัวปำ
รวมทั้งนายหรือด้วย

โสธยา ฉันไม่เคยสั่งให้ใครเชื่อนะ แล้วฉันก็ไม่ได้ทำเสน่ห์บ้าบออะไรนั้นด้วย แล้วจะ
บอกให้ฟังอีกครั้งนึงนะ ว่าฉันไม่ได้ซื้อสันสนีย์

หฤษฎ์ แล้วจะบอกให้ฟังอีกครั้งเหมือนกันว่า ไม่เชื่อ

โสธยา ถ้าไม่เชื่อนะ นายก็ไปถามนายหรือเลยสิ ไปถามเลยว่าฉันเป็นใคร

หฤษฎ์ ที่แรกก็อยากจะถามเหมือนกัน แต่ตอนนี้เปลี่ยนใจละ

หฤษฎ์ จู๊ดโสธยา โสธยาถีบจนหฤษฎ์ล้มลงไป โสธยาพยายามวิ่งหนีเข้าป่า แต่ก็ถูกหฤษฎ์
จับจนได้

โสธยา ปล่อยนะ ปล่อยเถอะนะ ปล่อย ถ้าหรือรู้ว่านายทำอะไรกับฉัน เค้าไม่ปล่อยนายไว้
แน่ ปล่อย

หฤษฎ์ มันใจตัวเองเหลือเกินนะ จะบอกอะไรให้ นายหรือนะ มันไม่กล้าจิตใจพี่ชายมัน
ห rokok

โสธยา นี่ นายนะพี่ชายหรือ

หฤษฎ์ อึ้งไปเลยรีใจฮี ไม่รู้มาก่อนหรือไงว่าหรือมันมีพี่ชาย ที่พร้อมจะให้ทุกอย่างให้มัน
ใครหน้าไหนทำให้มันเจ็บ มันคนนั้นต้องเจ็บยิ่งกว่า

โสธยา หรืออยู่ไหน ฉันอยากพบหรือ ฉันมีหลายอย่างที่ติดอยู่กับเขา

หฤษฎ์ มันก็อยากพบเธอเหมือนกัน สันสนีย์

โสธยา ฉันบอกว่าฉันไม่ได้ซื้อสันสนีย์

หฤษฎ์ เธอจะบอกกี่ครั้งว่าไม่ใช่สันสนีย์ ฉันจะมาเธอแล้วหมกไว้ในป่านี้แหละ

หฤษฎ์ จับโสธยาขึ้นทำยรถอีกครั้ง พร้อมทั้งมัดมือและปิดตาโสธยาเอาไว้

โสธยา ทำไมต้องปิดตาฉันด้วย

หฤษฎ์ เฝียบนำ ไม่งั้นจะปิดปากด้วย หรือว่าอยากตายที่นี่

จากนั้นหฤษฎ์ก็ปิดท้ายรถ และจับ โสธยามากักขังไว้ที่กระท่อมบนเกาะส่วนตัวของหฤษฎ์

(ละครโทรทัศน์เรื่องจำเลยรัก)

จากที่ยกมา เห็นว่า หฤษฎ์ลักพาตัวโสธยามาทั้งที่ผิดคนแล้วโสธยาก็ไม่ได้ยินยอม แต่เนื่องจากโสธยาเป็นผู้หญิง จึงสู้พลังกำลังของผู้ชายไม่ได้ ทั้งหฤษฎ์ก็ยังวางแผนร่วมมือกับคนขับรถแท็กซี่ซึ่งเป็นผู้ชายอีกด้วย

จากเรื่องทั้งสาม ในประเด็นเหตุการณ์ลักพาตัวนี้ สามารถแยกเป็นความเหมือนและความแตกต่างกันได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการกระทำรุนแรงของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน สวรรค์เบี่ยงและจำเลยรัก

	เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน	สวรรค์เบี่ยง	จำเลยรัก
เพศของผู้ลักพาตัว	ชาย	ชาย	ชาย
เพศของผู้ถูกลักพาตัว	หญิง	หญิง	หญิง
ฐานะของผู้กระทำการลักพาตัว	ร่ำรวย	ร่ำรวย	ร่ำรวย
ปลายทางที่ลักพาตัว	บ้านขุนช้างที่เมืองสุพรรณ	บ้านพักส่วนตัวของคาวี	กระท่อมบนเกาะส่วนตัวของหฤษฎ์
ผู้ลักพาตัว	ป่าวไพร่หลายคน	คาวี	หฤษฎ์และลูกน้อง
วิธีการลักพาตัว	ขุนช้างสั่งให้ป่าวไพร่เป็นคนลักพาตัวนางวันทองมา	คาวีลักพาตัวนารินเอง	หฤษฎ์ใช้แท็กซี่ลักพาตัวโสธยามาระหว่างทาง จากนั้นหฤษฎ์จึงลักพาตัวต่อไปเอง
เครื่องมือในการลักพาตัว	เรือ	รถยนต์	รถยนต์
ผู้คนในบริเวณจุดที่ลักพาตัว	มีคนเห็นหลายคน	ไม่มีใครเห็น	ไม่มีใครเห็น

จากการเปรียบเทียบเหตุการณ์ลักพาตัวของทั้งสามเรื่อง พบว่าสิ่งที่คล้ายกันหรือเหมือนกันคือ ตัวละครที่เป็นผู้ลักพาตัวนั้นจะเป็นฝ่ายชายทั้งหมด และตัวละครที่ถูกลักพาตัวนั้นเป็นฝ่ายหญิงทั้งหมด ไม่ปรากฏว่าผู้หญิงลักพาตัวผู้ชายหรือลักพาตัวผู้หญิงด้วยกัน ส่วนหนึ่งเนื่องจากผู้หญิงมีเรี่ยวแรงไม่มาก การที่จะสร้างเรื่องให้ผู้หญิงเป็นผู้ทำการลักพาตัวนั้น นับว่าเป็นเรื่องราวที่ไม่

สมเหตุสมผล จึงเป็นเรื่องการลักพาตัวที่มีผู้ชายเป็นฝ่ายกระทำมากกว่า และการที่ผู้ชายเป็นผู้ลักพาตัวนี้ ย่อมทำให้เหตุการณ์นี้ดูรุนแรงน่ากลัวได้มากขึ้น เหมาะสมกับเรื่องว่าผู้ชายจะลักพาตัวผู้หญิงไปทำอะไร ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว เมื่อผู้ชมทราบเรื่องราวในตอนถัดไป ก็จะพบว่า นางเอกทั้งสามคน ถูกขโมยใจเหมือนกันทั้งหมด

ผู้ที่ต้องการลักพาตัวเป็นคนที่มีความร่ำรวย สาเหตุที่ความรวยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลักพาตัว เนื่องจากเมื่อเป็นคนรวย ก็ย่อมใช้เงินในการจ้างวานผู้อื่นให้ร่วมมือกับตนได้โดยง่าย ผู้ที่ร่ำรวยสามารถกระทำการต่างๆ ได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวใคร และทำให้สิ่งที่คนรวยต้องการประสบความสำเร็จได้ง่าย ดังนั้นผู้แต่งจึงสร้างเรื่องให้ตัวละครที่มีความร่ำรวยกว่าเป็นผู้ลักพาตัว ซึ่งจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสนุกสนาน ชวนตื่นเต้นติดตามตอนต่อไป ทำให้อยากรู้ว่านางเอกจะโดนอีกฝ่ายทำอะไรบ้างและเกิดความรู้สึกสงสารนางเอกว่าจะสามารถหนีรอดพ้นจากการลักพาตัวในครั้งนี้หรือไม่ เป็นต้น

ปลายทางที่ลักพาตัวคือ บ้านของฝ่ายชายทั้งสิ้น นางวันทองถูกลักพาตัวไปบ้านของขุนช้าง นารินถูกควาญลักพาตัวไปที่บ้านที่มีอาณาบริเวณเป็นส่วนตัว ส่วน โสรยาก็ถูกหุญจู้ลักพาตัวไปที่กระท่อมบนเกาะส่วนตัวของหุญจู้ เห็นได้ว่าเมื่อฝ่ายหญิงถูกลักพาตัวมาไว้ที่บ้านที่เป็นเขตแดนของฝ่ายชายแล้ว ย่อมทำให้ผู้แต่งสร้างเรื่องราวได้หลากหลาย ยิ่งเป็นบ้านที่มีที่ดินส่วนตัวด้วยแล้วยิ่งทำให้ฝ่ายชายนั้นใช้ความรุนแรงในการทำร้ายตัวละครหญิงให้ทุกข์ใจแสนสาหัสได้หลากหลายมากกว่า และไม่ต้องกลัวใครรู้เห็นเพราะเป็นพื้นที่ส่วนตัว

ส่วนที่มีความแตกต่างกันนั้น จะเห็นได้ว่าสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผนจะมีความแตกต่างกับอีกสองเรื่องอยู่หลายประเด็น เช่น ผู้ที่ลักพาตัวในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน ลักพาตัวเป็นกลุ่มบ่าวไพร่ที่มีจำนวนหลายคน โดยที่ขุนช้างไม่ได้เป็นผู้ลงมือเอง เพียงแต่สั่งให้ลูกน้องไปจัดการตามแผนการที่ตนเองวางไว้เท่านั้น ส่วนเรื่องสวรรค์เบี่ยงควาญเป็นผู้กระทำการลักพาตัวเพียงคนเดียว และเรื่องจำแลมรักนั้น หุญจู้ก็ร่วมมือกับลูกน้องในการขับรถแท็กซี่ลักพาตัวเพียง 2 คนเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการลักพาตัว ในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผนก็ใช้คนลักพาตัวนางวันทองมาขึ้นเรือข้ามฟากไป ส่วนเรื่องสวรรค์เบี่ยง ใช้รถยนต์ช่วยในการเดินทาง ส่วนเรื่องจำแลมรักนั้นในตอนต้นเรื่องกล่าวถึงแล้วว่าใช้รถแท็กซี่และรถของหุญจู้ในการลักพาตัวโสรยามา ไม่ได้กล่าวถึง

การใช้เรือ แต่เมื่อนึกถึงตามหลักความเป็นจริงแล้ว เกาะส่วนตัวของหญิงจำเป็นต้องใช้เรือในการเดินทางมาบนเกาะด้วย

อีกอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดในเหตุการณ์ลักพาตัวมานี้ คือ กลุ่มคนที่เห็นการลักพาตัว กรณีของเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน บ่าวไพร่ต้องการตะโกนประจานถึงความผิดของนางวันทองเพื่อให้ง่ายแก่การลักพาตัวไป โดยที่ผู้คนที่อยู่ในบริเวณนั้น ไม่เกิดความสงสัย ซึ่งต่างจากเรื่องสวรรค์เบี่ยงที่ควาใช้กำลังลักพาตัวมารินมาเองเลย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบริเวณหน้าบ้านของควาที่ไม่มีใครเห็น ทั้งยังเป็นตอนกลางคืนที่ค่อนข้างมืดอีกด้วย หรือหากมีคนเห็นก็จะเห็นว่าเป็นเรื่องของผิวเมีย อาจไม่มีเข้าไปช่วยเหลือก็เป็นได้ ส่วนเรื่องจำเลยรัก คนขับรถแท็กซี่ได้พาโสทรยามาในที่เปลี่ยว เป็นจุดนัดพบกับหญิง ซึ่งในบริเวณนั้นย่อมไม่มีใครเห็นว่านายหญิงใช้ยาสลบกับโสทรยา

จากการเปรียบเทียบเหตุการณ์ลักพาตัวนี้ เห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันอยู่หลายอย่าง เนื่องจากวิถีประชาและวัฒนธรรมได้เปลี่ยนแปลงไป การลักพาตัวจึงต้องกระทำในรูปแบบที่แตกต่างกัน ในยุคที่แต่งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนอาจเห็นว่าการที่ยืมเงินไปแล้วไม่คืนเป็นเรื่องใหญ่สามารถลงโทษกันได้ การลักพาตัวจึงแสดงออกมาในรูปแบบหนึ่ง ส่วนในยุคที่แต่งสวรรค์เบี่ยงและจำเลยรัก การลักพาตัวเป็นเรื่องที่ผิด มีโทษตามกฎหมายกำหนด การลักพาตัวจึงต้องแสดงออกมาในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ไม่มีใครเห็น และเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป เครื่องมือที่ใช้ในการลักพาตัวก็เปลี่ยนไปด้วย เห็นได้ว่าในเรื่องสวรรค์เบี่ยงและจำเลยรักมีการใช้รถยนต์เข้ามาช่วย และเรื่องจำเลยรักยังมีการใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อประสานงานและมียาสลบเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

2. การขึ้นใจนางเอก

การขึ้นใจหรือการข่มขืนนางเอก เป็นการที่ฝ่ายชายใช้กำลังในการปลุกปล้ำฝ่ายหญิงโดยที่ฝ่ายหญิงไม่ได้ยินยอมพร้อมใจด้วย ซึ่งการที่ผู้หญิงมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายนั้น ในสังคมไทย โดยเฉพาะในอดีตจะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัวไว้ให้ผู้ชายเฉพาะที่เป็นสามีเท่านั้นจึงจะถูกต้องเหมาะสม การที่ผู้ชายใช้กำลังขึ้นใจผู้หญิงจึงทำให้ฝ่ายหญิงเกิดความเสียหาย เพราะอาจทำให้มีลูกตามมาได้ ยิ่งถ้าหากฝ่ายชายไม่รับรู้เรื่องลูกด้วยแล้ว ยิ่งทำให้ฝ่ายหญิงเดือดร้อนและทุกข์ใจเป็นอย่างมาก

การขึ้นใจนี้ ปรากฏว่ามีเกิดขึ้นในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ละครเรื่องสวรรค์เบี่ยงและ จำเลยรัก ซึ่งเหตุการณ์ขึ้นใจนางเอกในทั้งสามเรื่อง มีความคล้ายคลึงกัน คือฝ่ายหญิงไม่ได้ยินยอม หรือสมยอมด้วย แต่ฝ่ายชายนั้นก็ยินดีพร้อมที่จะรับผิดชอบในการกระทำของตนทุกอย่าง ไม่ ปรากฏว่าผู้กระทำการขึ้นใจนางเอกคนใดทอดทิ้งนางเอกเลย กลับยังทำให้รู้สึกสงสารและรัก นางเอกเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย การขึ้นใจนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการใช้ความรุนแรงของฝ่ายชาย ที่ใช้กำลังที่มากกว่าปล้ำนางเอกแล้ว ยังทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนาน มีความสลับซับซ้อน และ ทำให้ผู้ชมรู้สึกสงสารนางเอกมากยิ่งขึ้น การขึ้นใจของทั้งสามเรื่องปรากฏดังต่อไปนี้

2.1 ขุนช้างขึ้นใจนางวันทอง

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ขุนช้างนั้นพยายามใช้กำลังปล้ำนางวันทอง โดยมีนางศรี ประจันแม่ของนางวันทองเองเป็นผู้ช่วยในการทำให้เหตุการณ์นี้สำเร็จ ดังบทกลอนว่า

“วันทองร้องอิงอยู่ในห้อง	ขุนช้างข่มเหงน้องพ่อพลายแก้ว
อ้ายห่ามันจะฆ่าเมียเสียแล้ว	หูตาบ้องแบ้วเหมือนแมวคราว
อ้ายจี้ถ้อยถอยไปให้พ้นกู	หัวหูเหมือนลูกมะพร้าวห้าว
ขุนช้างฮึดฮ่อยื่นมือยาว	นิ้วสองหัวไหล่เข้าในมุ้ง
วันทองถีบผางเข้ากลางอก	พลัดตกจากเตียงเสียงดังผลุง
ขุนช้างผลุดกลับขึ้นทับพุง	สายมุ้งขาดสิ้นคืนแทบตาย
มุ้งพันวันทองดั่งไข่พอก	กูหายใจไม่ออกอ้ายฉิบหาย
ขุนช้างไขว่คว้าวันนั้นน้ำตาลาย	มุ้งพันวันวายอยู่สิ้นที่
แค้นใจด้วยมุ้งยุ่งจริงจริง	พอรุ่งขึ้นกูจะทิ้งเสียเวจซี่
ฉีกมุ้งออกได้ไถ่คะยี้	มุ้งยังพันดิแต่วันทอง
ขุนช้างเลิกมุ้งที่พันตัว	พันไว้แต่หัวให้มีช่อง
ไต่ที่สบสมอารมณ์ปอง	วันทองจนใจอยู่ในโปง
ร้องจนตาปลิ้นคืนจะลูก	กูจุกขึ้นมาแล้วอ้ายตายโหง
ถีบขุนช้างล้มจมโถ้ง โถ้ง	ขุนช้างโศก โศค โหยงอยู่ยักยัน
สะคุดขันน้ำเข้าตำน้ำ	น้ำเปียกแข็งขาอยู่ตัวต้น
วันทองหลุดผลุดนั่งทั้งมุ้งพัน	ขุนช้างงกกันเข้าจางคอ
ปล้ำล้มจมเตียงเสียงตำเอือก	วันทองเสือกตำฝ่าตาป้อหลอ

อัศจรรย์ฟ้าลั่นฝนตกปรอ	เสียงจ้อไหลอาบซาบแผ่นดิน
กุ่มปลาดีใจได้ผุดโผล่	แต่ล้วนตัวโตโตเข้าเกล้าหิน
เทพเทพาเที่ยวหากิน	ว่าวารินชำแรกแทรกถึงพื้น
วันทองหมองศรีมีแต่ทุกข์	ข้างขุนข้างเป็นสุขสำราญรื่น
รักนางฟางเพียงจะกล้ากลืน	หญิงอื่นหมั่นแสนพี่ไม่รัก
เงินทองไม่น้อยร่อยกระบุง	พี่ก็มุ่งจะให้เจ้าบุญหนัก
ไปไหนก็มีให้เจ้าเหนื่อยพัก	นี่คือพี่รักต่างข้างหลายฯ”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 242-243)

จากคำกลอนที่ยกมาเห็นได้ว่าขุนช้างใช้กำลังปล้ำนางวันทอง แต่เมื่อขุนช้างได้นางวันทองแล้ว ในคำกลอนก็แสดงให้เห็นว่าขุนช้างรักนางวันทองเป็นอย่างมาก

2.2 คาวิขึ้นใจนาริน

ในละครโทรทัศน์เรื่องสวรรค์เบี่ยงนี้ คาวิได้ใช้กำลังบังคับขึ้นใจนารินอยู่ถึงสองครั้ง ครั้งแรกเป็นตอนที่คาวิโมโหใหลามากจนต้องลักพาตัวนารินมาไว้ที่บ้านส่วนตัวของตน นารินพยายามดิ้นรนหนีและร้องเรียกให้คนช่วยแต่ไม่เป็นผล เพราะพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ส่วนตัวของคาวิจึงไม่มีใครได้ยินเสียงร้องขอความช่วยเหลือของนาริน จากนั้นคาวิจึงลงมือปล้ำนารินเพื่อเป็นการแก้แค้นแทนพี่สาวของนาริน เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้นารินต้องนอนร้องไห้อยู่ตลอดทั้งคืนจนกระทั่งเช้า แตกต่างกับคาวิที่นอนหลับสบายไม่รู้เรื่องอะไรเลย ซึ่งเช้าวันต่อมานารินได้ระบายความอัดอั้นตันใจให้คาวิได้รับรู้ จนคาวิรู้สึกสงสารและเริ่มเห็นใจนารินขึ้นมา ดังบทสนทนาในตอนเช้าของวันต่อมาที่ว่า

คาวิ นี่ จะร้องไห้ทำไม น้ำตาอะไรเนี่ย มันไม่ทำให้ค่าตัวของเธอเพิ่มขึ้นมาหรอกนะ
นารินตอบคาวิไปทีหนึ่งแล้วพูดว่า

นาริน คนอย่างฉันไม่มีค่าตัว สิ่งที่มีคือค่าของความเป็นคน ไม่ว่าคุณจะทำร้ายฉันสัก
แค่ไหน ค่าของความเป็นคนฉันก็ไม่มีวันหมด

คาวิ เธอไม่ต้องมาใช้คำพูดที่มันสวยหรูหรอกนะ ต่อให้เธอพูดยังไง เมื่อคืนนี้ ฉันก็คือ
คนแรกของเธอ เสียใจด้วยที่ฉัน ไม่ได้รู้สึกซาบซึ้งอะไรกับมันเท่าไร เพราะในหัวฉันเนี่ย มันมีแต่
ความแค้นพี่สาวเธอ

นารินพยายามจะเดินหนีออกจากห้องไป

คาวิ จะไปไหน

นาริน ไปให้พ้นจากคุณ

คาวิ ฉันไม่ให้เธอไป

นาริน จะเอาอะไรจากฉันอีก ฉันไม่มีอะไรจะให้คุณแล้ว คุณยังอยากได้อะไรอีก เอาชีวิตฉันไปเลยดีไหม จะได้ตายๆไปซะ คุณจะได้สะใจ เกลียดพี่สาวฉันมากนักไม่ใช่หรือ อยากให้เขาเสียใจมากใช่ไหม ฆ่าฉันให้ตายไปเลยสิ ฆ่าฉันให้ตายไปเลยรับรองว่าเขาต้องเสียใจแน่ๆ ทำสิ ทำสิ ทำสิ ทำสิ

นารินร้องไห้ไปพร้อมกับทุบตีคาวิ

นาริน คุณกับพี่สาวฉันเกลียดกัน แล้วมันเกี่ยวอะไรกับฉันด้วยเล่า ฉันเป็นคน ฉันมีลมหายใจ มีหัวใจเหมือนกับคุณ ฉันเจ็บเป็น ฉันเสียใจเป็น ทำไมไม่มีใครเข้าใจฉันเลย ทำไมคุณต้องทำกับฉันขนาดนี้ด้วย ทำไม ทำไมล่ะ

นารินทรุดตัวลงนั่งข้างเตียงและร้องไห้ คาวิจึงเริ่มเกิดความสงสารและเห็นใจนารินแต่เก็บความรู้สึกเอาไว้

คาวิ ฉันบอกเธอแล้วใช่ไหม ถ้าเธอยังเดินตามพี่สาวเธออยู่แบบนี้แล้วละก็ คนที่ต้องเจ็บปวดเนื้อก็คือเธอ แต่เธอไม่เชื่อฉันไง ฉันจะบอกให้เธอรู้ไว้นะ ที่เธอต้องเสียใจ ที่เธอต้องร้องไห้ มันเป็นเพราะพี่สาวเธอ เพราะฉะนั้นคนที่เธอต้องเกลียดก็คือเค้า ไม่ใช่ฉัน

คาวิพูดจบก็เดินออกจากห้องไป ทิ้งให้นารินร้องไห้อยู่คนเดียว

(ละครโทรทัศน์เรื่องสวรรค์เบี่ยง)

มีบทสนทนาอยู่ช่วงตอนที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพรหมจรรย์ของผู้หญิง ที่มีความสำคัญกับชีวิตของนารินเป็นอย่างมาก ดังที่นารินพูดกับคาวิ ดังนี้

นาริน เรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อคืน อาจจะเป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับคุณ แต่มันเป็นเรื่องใหญ่สำหรับผู้หญิงอย่างฉัน คุณจะให้ฉันมีชีวิตอยู่ต่อไปโดยฉันไม่รู้สึกรึอะไรเลย ฉันทำไม่ได้หรอก ถ้าคุณไม่พาฉันกลับบ้าน ฉันจะเดินลงไปทะเลนี่ แล้วฉันก็จะตายอยู่ตรงนี้ ฉันไม่ยอมมีชีวิตอยู่อีกต่อไปแล้ว อยู่ไปคุณก็ใช้ฉันเป็นเครื่องมือในการแก้แค้นพี่สิ ฉันไม่อยู่ดีกว่า

คาวิ ถึงเธอจะตายนี่นะ ฉันก็ไม่ปล่อยพี่สาวเธอ ถ้าเธออยากตายอย่างไรก็ตามใจ

นาริน คนอย่างฉันไม่มีทางตายอย่างไรค่า อย่างน้อยฉันก็ได้หนีผู้ชายอย่างคุณ

เมื่อนารินพูดจบ ก็เดินลงทะเลไป

(ละครโทรทัศน์เรื่องสวรรค์เบี่ยง)

จากคำพูดของนารินแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพรหมจรรย์ของผู้หญิง นารินไม่สามารถทำเป็นไม่รู้สึกละเลย เมื่อถูกควีนใจ แสดงให้เห็นถึงความเจ็บปวด ความเดือดร้อน ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของนารินได้เป็นอย่างดี

ต่อมาควีนก็ยังไม่ยอมปล่อยนารินให้กลับบ้าน ควีนกักขังนารินเอาไว้ที่บ้านของตน ไม่ยอมให้เธอออกไปไหน นารินทำอะไรขัดใจควีนก็จับลงโทษ จนวันหนึ่ง ควีนได้จับนารินมัดไว้กับบันได ระบายน้ำ จนฝนตกลงมา นารินพูดจาชัดใจควีน และบอกว่าตนเองไม่มีวันที่จะยอมขอโทษควีนอย่างเด็ดขาด ควีนโมโหจึงปล้ำนารินกลางสระว่ายน้ำกลางสายฝนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการขืนใจ นารินเป็นครั้งที่สอง ต่อจากนั้นควีนเริ่มเห็นใจและเกิดความรู้สึกสงสารนารินมากยิ่งขึ้น และเริ่มรักนารินอย่างไม่รู้ตัว จนวันหนึ่งนารินไปตรวจร่างกายและพบว่าตั้งครรภ์ ควีนก็แสดงความเป็นห่วงออกมาให้นารินเห็น และแสดงให้เห็นว่าตนเองยอมรับผิดชอบต่อการกระทำทุกอย่าง การที่ควีนขืนใจนารินนั้น เป็นการใช้ความรุนแรงเพื่อต้องการแก้แค้นพี่สาวของนารินคือลีลา และต้องการเอาชนะนาริน แต่ในใจลึกๆ แล้วควีนก็หลงรักนารินอยู่บ้าง บทการขืนใจนารินจึงอาจไม่ดูรุนแรงในสายตาของผู้ชม แต่ความรุนแรงในครั้งนี้มีผลกระทบต่อชีวิตของนารินได้อย่างมาก

2.3 หฤษฎ์ขืนใจโสธยา

ละครโทรทัศน์เรื่องจำเลยรัก มีการขืนใจนางเอกอยู่ครั้งหนึ่ง เป็นตอนที่หฤษฎ์ทะเลาะกับโสธยาจนหฤษฎ์ใช้กำลังปล้ำโสธยาในที่สุด ฉากการปล้ำของหฤษฎ์กับโสธยามีการทะเลาะกันอยู่ก่อน ซึ่งมาถึงตอนนี้หฤษฎ์ก็ยังปักใจเชื่อว่าโสธยาคือคนสันดานและยังต้องการแก้แค้นแทนน้องชายอยู่เหมือนเดิม ดังบทสนทนาช่วงตอนที่ทะเลาะกันก่อนขืนใจกันความว่า

โสธยา แคร่รูปถ่ายใบเดียวนี้ละ นายเลยคิดว่าฉันชื่อสันดาน ถ้าฉันจะสารภาพว่าที่ฉันยอมให้นายกักขังทรมานฉันมาตลอด เป็นเพราะฉันต้องการที่จะปกป้องคนที่ฉันรักคนหนึ่ง นายจะเชื่อไหม

หฤษฎ์ จะมาไม่ไหนอีกสันดาน

โสธยา ฉันบอกว่าฉันชื่อโสธยา เป็นลูกพี่ลูกน้องกับพี่สันดาน คนที่หิรัณ

หฤษฎ์ นี้คุณจะบอกว่าผมจับมาผิดคนอย่างนั้นสิ

โสธยา ไซ้

หฤชฎี อยามาแตงนิยายเรื่องใหม่เลยสันสนีย์ กะอีแค้นยอมรับว่าเป็นผู้หญิงของนายหริน
เนี่ย เป็นเมียมันนะ มันยากนักไซ้ใหม่

โสธยา ยากสิ เพราะฉันไม่ใช่

หฤชฎี ได้ ถ้าไม่ได้เป็นผู้หญิงของนายหริน ถ้างั้นก็เป็นของมละกัน

หฤชฎีเหวี่ยงโสธยาลงบนเตียง

โสธยา ไอ้บ้า จะทำอะไร ปล่อยนะ ปล่อย ฉันบอกให้ปล่อย

โสธยาพูดกลางกริคร้อง

หฤชฎี ผมปล่อยคุณมานานพอละ แต่คุณไม่รู้จักสำนักพิศสักที วันนี้ผมไม่ยอมปล่อยคุณ
แน่

โสธยาพยายามกริคร้องและดิ้นรน เธอบอกให้หฤชฎีปล่อยเธอไป แต่ไม่สำเร็จ ในที่สุดโสธ
ยาก็ถูกหฤชฎีขึ้นใจสำเร็จ

(ละครโทรทัศน์เรื่องจำเลยรัก)

เห็นได้ว่า หฤชฎีไซ้กำลังบังคับขึ้นใจโสธยา โสธยาเป็นผู้หญิงไม่มีผลกำลังมากพอจึงไม่
อาจขัดขึ้นใจได้

จากทั้งสามเรื่องจะเห็นได้ว่า ฝ่ายชายมีการใช้ความรุนแรงในการขึ้นใจฝ่ายหญิงเหมือนกัน
แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวของการขึ้นใจกันที่ย่อมมีความสำคัญต่อเนื้อเรื่อง ทำให้เรื่องราวมีความ
สนุกสนาน สลับซับซ้อน และเรียกร้องความรู้สึกสงสารนางเอก ทั้งยังชวนให้ติดตามต่อไปว่าผู้ที่
กระทำการข่มขืนจะรับผิดชอบต่อการกระทำของนางเอกไหม นางเอกจะต้องได้รับความทุกข์ใจ
จากการกระชังใจในครั้งนี้หรือไม่ และเรื่องราวจะดำเนินต่อไปอย่างไร ซึ่งการใช้ความรุนแรงเป็น
การใช้พลังกำลังของผู้ชายที่มีมากกว่าผู้หญิง แม้ผู้หญิงจะพยายามดิ้นรนขัดขึ้นใจเพียงไร ก็ไม่อาจสู้
แรงของผู้ชายได้ แต่ทั้งสามเรื่องมีความเหมือนกันก็คือ เมื่อนางเอกถูกขึ้นใจไปแล้ว นางเอกจะ
ได้รับความรักความผูกพันจากฝ่ายชายเหมือนกัน แสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงในการขึ้นใจนี้
จะสร้างเนื้อเรื่องที่ชวนติดตามได้เป็นอย่างดี

นางบัวคลี่ได้วางสำหรับอาหารเตรียมให้ขุนแผนทาน แต่โหงพรายของขุนแผนมากระซิบบอกไว้ก่อนว่าในอาหารนั้นมียาพิษ ขุนแผนจึงทดลองโยนอาหารนั้นให้กากิน กาได้กินก็ตายทันที ดังความว่า

“อยากจะใคร่เห็นตระหนกประจักษ์แจ้ง จึงหยิบเอาขันแกงทุกสิ่งสรรพ
แกงหมูฉู่หมีทอดมัน เอรະคนปนป็นเป็นก้อนเดียว
โยนขึ้นบนหลังคาภาโฉบรับ พอกลิ่นปัดคินปัดในบัคเดียว”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 1, 2544: 294)

เมื่อทดลองโยนให้กากินแล้ว ขุนแผนจึงแน่ใจว่านางบัวคลี่ต้องการวางยาพิษฆ่าตนเอง จึงหาวิธีการแก้แค้นคืนต่อไป

การวางยาพิษเพื่อลอบฆ่าในเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงภายในครอบครัวของหมื่นหาญ ที่ทุกคนร่วมมือกันเพื่อฆ่าขุนแผน แม้แต่นางบัวคลี่ที่เป็นภรรยาขุนแผนก็ยังร่วมมือด้วยแต่โดยดี โดยมีเหตุผลที่ว่านางบัวคลี่นั้นรักพ่อแม่มากกว่าสามี สามีนั้นแม่ลงบันไดไปสามชั้นก็สามารถแยกขาดกันได้แล้ว แต่ความเป็นพ่อแม่แม่นั้นแม่ลูกจะชั่วเพียงไร ก็ยังคงรักกันตัดกันไม่ขาด นางบัวคลี่เลยเชื่อฟังพ่อแม่ ตัดสินใจวางยาพิษฆ่าขุนแผนได้ แต่ขุนแผนกลับมีโหงพรายมาเตือนขุนแผนจึงไม่ถูกฆ่า และได้แก้แค้นคืนโดยฆ่านางบัวคลี่แทน ทั้งยังได้กุมารทองสมความตั้งใจของขุนแผนอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าการใช้ความรุนแรงนั้นจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนเสียหาย แม้เป็นการลอบกระทำก็ตาม แต่หากถูกอีกฝ่ายหนึ่งจับได้ ก็จะต้องมีการแก้แค้นกลับคืน เป็นเหตุทำให้เกิดความวุ่นวายได้ และไม่เกิดผลดีกับใครเลย ในตอนที่นางบัวคลี่วางยาพิษฆ่าขุนแผนนั้น แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ที่เป็นความรุนแรงจะช่วยทำให้เรื่องราวมีสีสันแปลกใหม่เพิ่มความสนุกสนานให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

3.2 กลีบผกาวางยาฆ่านายหมาย ประพืด และคุณพจน์

ในเรื่องรามพิศวาส มีเรื่องราวของการวางยาเพื่อพยายามฆ่าสามี โดยผู้รู้ตำรับยาคือยายอุ่น ส่วนผู้ที่เป็นคนวางยาคือกลีบผกา กลีบผกาเป็นผู้หญิงที่มีความทะเยอทะยานสูงมาก เธอต้องการครอบครองสมบัติของคุณพจน์ทุกอย่าง จึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ในสิ่งที่เธอต้องการ ไม่ว่าจะการกระทำที่ทาลงไปนั้นจะชั่วร้ายมากเพียงไร หนึ่งในกรกระทำที่ชั่วร้ายนั้นคือการวางยาพิษสามี

ซึ่งนับว่าเป็นความรุนแรงที่ทำให้อีกฝ่ายได้รับความเสียหายทางกาย ทำให้ร่างกายทรุดโทรมจนขึ้น
ขั้นเป็นอัมพาตหรือถึงขั้นเสียชีวิตได้

การวางยาพิษของกليبผกานั้น เริ่มต้นตั้งแต่วางยาพิษเพื่อฆ่านายหมายสามีคนแรกของกليب
ผกา แต่การวางยานายหมายในครั้งนี้สำเร็จในขั้นตอนวางยา แต่นายหมายยังไม่ถึงกับเสียชีวิตตาม
จุดมุ่งหมายของกليبผกาและนายลอย เพราะมีคนมาช่วยนายหมายเอาไว้ได้ ดั่งบทสนทนาตอนที่
กليبผกากำลังวางแผนเพื่อวางยาฆ่านายหมายกับยายอุ่น ความว่า

กليبผกา ฉันจะไม่ปล่อยให้มันเป็นเส้นนามที่มาแทงทำลายชีวิตฉันได้
ยายอุ่น ถ้าเอ็งจะเอาอย่างนั้นก็ตามใจ แต่ข้าขอบอกก่อนนะว่า ให้อั้วด้วยขนาน
เนี้ย รากามันสูงนะ

กليبผกา เท่าไรล่ะ ฉันก็จ่ายไม่อั้น
ยายอุ่น อะ ถ้างั้นข้าจะหิบบให้
ยายอุ่นเดินไปหิบบยาที่ใส่ไว้ในซองมาให้กليبผกาแล้วพูดว่า
ยายอุ่น นี่ ผสมตัวยาก็แค่จี้เล็บ รับรองว่าไม่เกิน 2 วัน ให้อั้วหมายมันก็ไปหา
ขมบาลแล้วละ เฮ้า

ยายอุ่นส่งยาให้กليبผกา กليبผกาชิมมูมปากอย่างสะใจ จากนั้นกليبผกาไปหานายหมาย
แล้วเสริมทำดีกับนายหมาย เพื่อลอบวางยาพิษ

กليبผกา พี่เป็นอย่างไรบ้าง
หมาย เจ็บกายนะมันไม่เท่าไรหรอก แต่มันเจ็บใจสิ เธอทำกับฉันเหมือนกับหมูกับ
หมา

กليبผกา ฉันขอโทษพี่ ฉันไม่มีทางเลือกจริงๆ ฉันกลัวว่าคนเค้ารู้ว่าฉันเคยมีอะไร
กับพี่ แล้วเค้าจะพาลตัดขาดฉัน

หมาย ผกา นี่เธอก็กลับมาอยู่กับฉันสิ

กليبผกา ฉันก็อยากจะกลับมาอยู่กับพี่นะ แต่ฉันเป็นห่วงอนาคตของลูก พี่หมาย
เห็นใจฉันเถอะ รอฉันสักนิดนึง รอให้ฉันเก็บเงินเก็บทอง พอที่เราจะมีชีวิตร่วมกันอย่างสุขสบาย
ฉันจะพาลูกกลับมาอยู่กับพี่นะ

หมาย แต่ฉันไม่ต้องการเงินสกปรกประเภทนั้นเลยนะ กลับมาอยู่กับฉันนะ
ถึงแม้ว่ามันจะลำบากไปบ้าง แต่ฉันสัญญาว่าจะ ฉันจะดูแลเธอตลอดไป

กليبผกา พ้อย่าพูดให้ฉันรู้สึกสำนึกผิดมากไปกว่านี้เลย ทุกวันนี้ฉันก็เหมือนเป็นผู้หญิงสองใจน่ารังเกียจนัก

หมาย ผกาอย่าพูดอย่างนั้นสิ ฉันไม่เคยถือโทษโกรธเธอเลยนะผกา

กليبผกา จริงเธอพี่หมาย

หมาย จริง

กليبผกา ถ้าพี่ยกโทษให้ฉัน ฉันก็จะกลับมา

จากนั้นผกาก็เสแสร้งกอดหมายและร้องไห้

กليبผกา อ้อย ทำไมพี่ตัวร้อนจ๊อย่างนี้ล่ะ เดี่ยวฉันไปหายาให้พี่กินนะ

หมาย จ๊ะ

กليبผกาผสมยาพิษที่เธอเตรียมไว้กับน้ำเพื่อให้นายหมายดื่ม แล้วจากนั้นกليبผกาป้อนยาให้นายหมายด้วยมือของเธอเอง

กليبผกา ทานยาหน่อยนะพี่ อาการจะได้ทุเลา

หมาย ขอบใจนะผกา

หมายทานยาไปและรู้สึกเจ็บแน่นและลึกลงไปกับพื้น หมายรู้ทันทีว่าผกาวางยาพิษตน

กليبผกา โง่เหมือนเดิมนะไอ้หมาย คนอย่างฉันนะ ไม่ปล่อยให้ใครมาทำลายชีวิตฉันง่ายๆ หรือก นอนตายอยู่ตรงนั้นล่ะนะ อยู่ไปมันก็รกโลก

หมายจับขาของกليبผกาเอาไว้ แล้วก็หมดแรง กليبผกาเดินจากไป พร้อมรอยยิ้มเยาะอย่างสะใจ

ต่อมา กليبผกาขังวางยาพิษเพื่อฆ่าประพืด ก่อนหน้าที่จะลอบวางยาฆ่าประพืดนั้น นายลอยและกليبผกาพยายามไปลอบทำร้ายประพืด ตัดลื่นประพืด แล้วจับไปกักขังไว้ที่บ้านร้างแห่งหนึ่ง ต่อมากลิปผกาคิดจะกำจัดประพืดให้หมดหนทางที่จะเปิดเผยความจริงได้อีก เลยสั่งให้นายลอยนำยาพิษไปกรอกปากประพืด ดังบทสนทนาตอนที่กลิปผกาวางแผนกับนายลอยความว่า

กليبผกา เรียบร้อยไหมนายลอย

ลอย เรียบร้อยครับคุณผกา ตอนนี้มันยังหมดสติอยู่

กليبผกา ฉันกลัวว่ามันจะแผลงฤทธิ์ขึ้นมาตอนที่มันฟื้นนะสิ

ลอย คุณผกาลืมไปแล้วหรือครับว่าลื่นมันขาดไปแล้ว

กليبผกา ถึงลื่นมันขาดแต่แขนขามันก็ยังมี ยังไงฉันก็ไม่ไว้ใจ

กليبผกานำขวดยาพิษยื่นส่งให้กับนายลอย

กليبผกา นี่ นายลอยให้มันกินตอนที่มันฟื้นขึ้นมา
 ลอย นี่อะไรครับคุณผกา
 กليبผกา สมุนไพรมันจะให้มันกินซะ จะได้เป็นบ้าฟิดฟิดการ แล้วก็ไม่ได้กลับมาเป็น
 เลียนหนามเราอีก
 ลอย คุณผกาที่รอบคอบจริงๆ
 กليبผกาและนายลอยยิ้มกันอย่างพอใจในแผนการ
 ต่อมา ฉากตัดมาที่ประพืดถูกล่ามโซ่ที่ข้อมือทั้งสองข้างอยู่ในบ้านร้างหลังหนึ่ง พอประพืด
 ฟื้นขึ้น นายลอยก็เข้ามาพอดี นายลอยพูดกับประพืดที่ถูกตัดลิ้นจนพูดไม่ได้ไปว่า
 ลอย แกอย่าพยายามหนี นายประพืด แกทำอะไรฉันไม่ได้แล้ว ฉันรู้ว่ามัน
 ทรมาณ ฉันก็เลยจะมาช่วยแกให้หายทรมาณ นี่ไง
 ลอยซุกขวดยาพิษให้ประพืดเห็น และเดินเข้ามาใกล้ประพืด จากนั้นนายลอยจับยาพิษกรอก
 ปากประพืดและหัวเราะอย่างสะใจ พอกรอกยกเสร็จนายลอยก็เดินออกนอกห้องและมองดูประพืด
 ที่กำลังร้องครวญครางทรมาณเพราะฤทธิ์ยาอยู่ห่างๆ

(ละครโทรทัศน์เรื่องแรมพิศวาส)

นอกจากกليبผกาจะวางยาพิษนายหมายกับประพืดแล้ว เธอยังวางยาคุณพจน์อีกด้วย การ
 วางยาคุณพจน์นั้น กليبผกาไม่ได้วางยาพิษเพื่อต้องการฆ่าชีวิตไปในทีเดียว แต่วางยาเพื่อค่อยๆ ให้
 ร่างกายของคุณพจน์ทรุดหนักลงไปเรื่อยๆ โดยการทำอาหารมันๆ ที่มีปริมาณไขมันสูงให้คุณพจน์
 ทานเป็นประจำ จนคุณพจน์ถึงกับแน่นหน้าอกต้องเข้าไปนอนพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล
 นอกจากนี้กليبผกาก็ยังวางยานอนหลับคุณพจน์เพื่อให้ตนเองได้ลักลอบออกไปหานายลอยตอน
 กลางคืนอีกด้วย

ในเรื่องแรมพิศวาสนี้ การวางยาของกليبผกามีขยอุนซึ่งมีความรู้ทางด้านสมุนไพรมันเป็นผู้ช่วยและให้คำปรึกษาทางด้านสมุนไพรมัน โดยมันนายลอยเป็นผู้ช่วยสมรู้ร่วมคิด ทำให้การวางยาของ
 กليبผกาประสบความสำเร็จได้ด้วยดีเสมอ

จากทั้งสองเรื่องจะเห็นว่า การลอบวางยาพิษทั้งสองเรื่องจะก่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง
 ตามมา นางบัวคลี่วางยาพิษขุนแผนไม่สำเร็จ เธอจึงถูกขุนแผนแก้แค้นคืนโดยการฆ่านางบัวคลี่แทน
 ทำให้หมื่นหาญและนางสีจันทร์ โกรธขุนแผน และตามสู้กับขุนแผนจนเกิดเหตุการณ์ซุลมุนวุ่นวาย
 ขึ้นในภายหลัง เช่นเดียวกันกับเรื่องแรมพิศวาส แม้กليبผกาจะวางยาพิษสามีของเธอสำเร็จ แต่

ทั้งหมดกลับไม่ตาย นายหมาย ประพืด เก็บความแค้นใจนั้น มาหาทางแก้แค้นและเปิดโปงความชั่วร้ายของกليبผกาต่อในภายหลัง และการทำอาหารมันๆ ให้คุณพจน์กินนั้น คนในบ้านคุณพจน์ก็รู้ผลของการกินอาหารที่มีปริมาณไขมันสูง ทำให้เกิดการไม่ชอบหน้ากليبผกาขึ้นมาเรื่อยๆ และเกิดเหตุการณ์วุ่นวายต่างๆ ตามมา จนในที่สุดนายลอยและกليبผกาที่ต้องจบชีวิตลง เพราะทุกคนที่กليبผกาทำร้ายนั้น ได้ร่วมมือกันเปิดโปงความชั่วของนายลอยและกليبผกาทั้งหมดทุกคน

4. การใช้ไสยศาสตร์ทำเสน่ห์ให้สามีหลงรัก

นอกจากการใช้ไสยศาสตร์เพื่อทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว การใช้ไสยศาสตร์เพื่อทำให้หลงรัก หลงเสน่ห์ ก็เป็นการใช้ความรุนแรงรูปแบบหนึ่ง ที่ส่งผลโดยตรงต่อจิตใจ และทำให้บุคคลที่มีความเกี่ยวพันด้วยได้รับผลกระทบเกิดความเสียหาย เตือดร้อน วุ่นวายต่างๆ ขึ้นตามมา มีปรากฏอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน และละครโทรทัศน์เรื่องแรมพิศवास ดังนี้

4.1 นางสร้อยฟ้าทำเสน่ห์พระไวย

หลังจากที่นางสร้อยฟ้าทะเลาะกับนางศรีมาลา แล้วพระไวยกลับมาบ้านนางสร้อยฟ้าได้ขึ้นเสียงกับพระไวย ทำให้พระไวยโกรธตีนางสร้อยฟ้าอยู่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้นางสร้อยฟ้าเกิดความน้อยใจ และเคืองแค้นนางศรีมาลา นางสร้อยฟ้าจึงหาหนทางแก้แค้น นางจึงเดินทางไปหาเถนขवाद เพื่อให้ทำเสน่ห์ให้กับตน และช่วยทำให้พระไวยทะเลาะกันกับนางศรีมาลา เถนขवादก็ยินยอมทำเสน่ห์ให้ดังพิธีกรรมของเถนขवाद ความว่า

“ว่าแล้วเท่านั้นมิทันช้า
 หยิบขันสำริดประสิทธิ์
 อัดใจเป่าไปก็พล่านปลุ้ง
 ส่งไปให้เจ้าสร้อยฟ้า
 ครานั้นจึงโหมเจ้าสร้อยฟ้า
 ขอพระเวทวิเศษประสิทธิ์
 จงเข้าคลใจพระไวยผัว
 แล้วชิงชิงศรีมาลาอย่านึกปอง
 ครั้นอธิษฐานเสร็จแล้วสระผม

จุดธูปเทียนบูชาเข้านั่งที่
 ฤกษ์ดีตักน้ำมาเสกปล้น
 เป็นฝอยฟุ้งฟองฟูขึ้นท่วมขัน
 อธิษฐานเสียให้ทันที่ฤกษ์ดี
 รับทูลเกศาเกษมศรี
 ให้ศูนย์สิ้นราศีที่ร้ายรอง
 ให้มีดมั่วลุ่มหลงลงมาห้อง
 ต้องมนตร์พันพันให้มัวใจ
 ที่เกรียมตรมขุนหมองค่อยผ่อนไส

นวลหน้าฝ้าจับกระจายไป
 ครานั้นเถนขวาดราชครู
 หยิบจี๋ผิงปากผีมีนนาน
 ลงอักษรเสกซ่อมแล้วซ่อมถม
 เป็นสองรูปวางเรียงไว้เคียงกัน
 อีกรูปหนึ่งลงชื่อคือพระไว
 ปักหนามแทงตัวทั่วกาย
 ซ้ำลงยันต์พันด้วยใบเต้าร้าง
 แล้วปั้นรูปสร้อยฟ้ากับพระไว
 เถนนั่งบริเวณกรรมแล้วซ้ำเป่า
 หันหน้าคว่ำกอดกันพัลวัน
 รูปนี้จึงฝังไว้ใต้ที่นอน
 แล้วเสกเป็งน้ำมันจันทน์ทา

สบายใจพูดจากับอาจารย์
 พิเคราะห์คูปริดีเปรมเกษมสานต์
 เอาเถ้าพรายมาประสานประสมพลัน
 เป่าด้วยอาคมแล้วจึงปั้น
 ซักยันต์ลงชื่อศรีมาลา
 เอาหลังติดกันไว้ให้ห่างหน้า
 แล้วผูกตราสังมันขนันไว้
 ให้เณรจิวไปฝังป่าช้าใหญ่
 เอาใบรักซ่อนใส่กับเลขยันต์
 พอตีสองรูปเข้าก็พลิกผัน
 เอาสายสิญจน์เข้ากระสันไว้ตรึงตรา
 ไม่ข้ามวันก็จะร้อนลงมาหา
 ประสมด้วยว่านยาน้ำมันพราย”

(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม 2, 2544: 282-283)

เมื่อเถนขวาดทำเสน่ห์แล้ว พระไวก็หลงไหลนางสร้อยฟ้ามาก ถึงกับเพื่อละเมอถึง และ
 หลงรักนางสร้อยฟ้า เมื่อสร้อยฟ้าใส่ความศรีมาลา พระไวก็เชื่อและตินางศรีมาลา หลังจากนั้นเมื่อ
 ขุนแผนมาทำระจกมนตรีเพื่อจับเสน่ห์ พระไวก็ไม่เชื่อ ทั้งยังตำเลิขุนแผนพระพิจิตรกับนาง
 บุษบา ขุนแผนโกรธมาก ถึงขั้นชวนพลายชุมพลแก้แค้นพระไว เกิดเรื่องราววุ่นวายขึ้นในตอน
 ต่อๆ มา แต่แล้วในที่สุด พลายชุมพลก็จับการทำเสน่ห์ของนางสร้อยฟ้าได้สำเร็จ นางสร้อยฟ้า เถน
 ขวาดและเณรจิว ผู้สมรู้ร่วมคิดจึงถูกลงโทษกันไป

4.2 กลีบผกาทำเสน่ห์คุณพจน์

ในเรื่องแรมพิศवास มีการทำเสน่ห์ด้วยสมุนไพรมที่เรียกกันว่า “รากราคะ” เมื่อกลีบผกา
 อยากรักษาใจคุณพจน์เพื่อให้ตนได้กลายเป็นภรรยาของคุณพจน์ กลีบผกาได้เลือกใช้วิธีการทำ
 เสน่ห์ด้วยรากราคะ สมุนไพรมที่ขายอุ้นแนะนำให้เธอใช้ทำเสน่ห์ในคืนเดือนแรม และระหว่างการทำ
 พิธีห้ามไม่ให้คนที่ต้องการทำเสน่ห์เห็นอย่างเด็ดขาด ไม่นั่นนั้นผลของการทำเสน่ห์ด้วยรากราคะ
 จะเสื่อมในทันที ดังคำกล่าวของยายอุ้นในบทละคร โทษที่ศน์ที่ว่า

“นี่คือราราคะ รากไม้ที่ทำพิธีปลูกเสกเรียบร้อยแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นสมุนไพรมงคลที่กำหนด เพศรสได้ดียิ่งนัก ชายใดได้ดื่มกินจากอистรี ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม รับรองว่าชีวิตนี้จะหลงแต่ ผู้หญิงคนนั้นจนถอนตัวไม่ขึ้นเชียวละ แต่มีข้อแม้ว่าเจ้าต้องทำพิธีบูชาพระจันทร์ในคืนเดือนมืด และห้ามให้คนที่เจ้าต้องการทำเสน่ห์เห็นเค็ดชขาด”

จากนั้นกลีบผกาที่ทำเสน่ห์ให้คุณพจน์ โดยเริ่มจากวิธีการต้มลงในน้ำเดือด แล้วผสมลงใน ขนมห้าให้คุณพจน์ทาน เมื่อคุณพจน์ทานก็เกิดความหลงใหล อยากเจอกลีบผกา อยากได้กลีบผกา มา เป็นภรรยาอีกคน และถึงกับหลงเชื่อในคำพูดของกลีบผกาทุกอย่าง จนได้เพ็ญจันทร์ซึ่งเป็นภรรยา ของตนออกไปอยู่บ้านเล็ก แล้วให้กลีบผกาขึ้นมาเป็นภรรยาหลงแทน ในตอนท้ายของละครเรื่อง แรมพิสวาส กลีบผกาต้องการเอาชนะทุกคน จึงมีความคิดที่ว่า

“ราราคะเอาชนะคุณพจน์ได้ เพราะฉะนั้นจะต้องเอาชนะทุกคนได้”

(ละครโทรทัศน์เรื่องแรมพิสวาส)

แล้วในตอนนี้ ขณะที่กลีบผกากำลังทำพิธีบูชาราราคะคุณพจน์มาเห็นเข้าพอดี อำนาจของ ราราคะจึงเสื่อม คุณพจน์จึงตาสว่างรับรู้ความจริงทุกอย่างที่กลีบผกาทำ กลีบผกาจึงจำเป็นต้องหา ทางออกด้วยวิธีการร่วมมือกับนายลอยฆ่าทุกคนในบ้าน โทคาชยาธร

จากทั้งสองเรื่องจะเห็นได้ว่า เมื่อมีการใช้ไสยศาสตร์ทำเสน่ห์ให้สามีหลงรักแล้ว มักจะมี เรื่องราวุ่นวายต่างๆ ตามมา จนก่อให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นมาหลายเหตุการณ์ และยังแสดงให้เห็นว่า ความนิยมในการแต่งเรื่องราวของการใช้ไสยศาสตร์ทำให้คนหลงรักนั้น ยังคงสืบทอดมา จากเรื่องราวในอดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน เหมือนดังที่ปรากฏในสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน และปรากฏ ในละครโทรทัศน์เรื่องแรมพิสวาส

5. การแย่งชิงคนรัก

การแย่งชิงคนรักเป็นเรื่องของการที่บุคคลที่สาม เข้ามาในชีวิตคู่ของคู่ที่รักกันอยู่ โดย บุคคลนั้นเข้ามาแย่งใครคนหนึ่งไปหรือทำให้เกิดความหลงรักจนทำให้ชีวิตครอบครัวของคู่รักคู่นั้น ต้องทะเลาะกันหรือแตกแยกกันได้ การแย่งชิงคนรักต่างๆ ที่รู้ว่าคนๆ นั้นมีคู่รักอยู่แล้ว ปรากฏให้เห็นชัดในสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ละครเรื่องสงครามนางฟ้า และแรมพิสวาส และปรากฏความคิด

อยากแข่งชิงคนรักมาครอบครองแต่อีกฝ่ายหนึ่งกลับไม่หลงรักหรือเล่นด้วย ในกรณีนี้มีปรากฏอยู่สองเรื่องคือ ละครเรื่องสวรรค์เบี่ยงและจำเลยรัก ดังต่อไปนี้

5.1 ขุนช้างแย่งนางวันทองมาจากขุนแผน

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ปรากฏว่าขุนช้างหลงรักนางวันทองและต้องการได้นางวันทองมาเป็นเมีย ขุนช้างพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้นางวันทองมาเป็นเมีย ตั้งแต่ลงนางศรีประจันว่าพลายแก้วตายในการสงครามกับเชียงใหม่ ให้ยายกลอย ขยายสายมาสู่ของนางวันทอง รื้อเรือนหอพลายแก้วแล้วปลูกเรือนหอของตนทับไว้ เมื่อสบโอกาสที่ขุนแผนทะเลาะวิวาทกับนางวันทองและทิ้งนางวันทองไปกาญจนบุรีนั้นขุนช้างก็ใช้กำลังปล้นนางวันทองจนได้นางวันทองมาเป็นเมีย ซึ่งเมื่อขุนช้างได้นางวันทองมาเป็นเมียนี้เอง ทำให้เกิดเรื่องการแย่งชิงกันไปชิงกันมาระหว่างขุนแผนและขุนช้าง จนในท้ายที่สุดทำให้นางวันทองต้องโทษ โคนประหารชีวิตและเสียชีวิตในที่สุด

5.2 เซอร์รี่แย่งหนิงมาจากมณีรินทร์

จากละครเรื่องสงครามนางฟ้า หนิงเป็นแฟนกับมณีรินทร์ จนมีลูกด้วยกัน เซอร์รี่ แอร์ฝึกหัดน้องใหม่จากสายการบินเมขลา ได้มาเจอหนิงเข้า หนิงและเซอร์รี่จึงแอบมีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งต่อกัน หนิงพยายามปกปิดเรื่องที่แอบคบหาเซอร์รี่ ในขณะที่เซอร์รี่กลับพยายามจะเปิดเผยเรื่องนี้ให้มณีรินทร์รับรู้ และประกาศอย่างชัดเจนว่าจะแย่งหนิงมาจากมณีรินทร์ให้ได้ เซอร์รี่พยายามหาทางกลั่นแกล้งมณีรินทร์ทุกอย่าง ทั้งทำให้ทั้งคู่เกิดความเข้าใจผิดจนทะเลาะกัน พยายามพรากหนิงให้มาอยู่กับตนให้มากที่สุด รวมถึงทำให้ตนเองมีลูกกับหนิง ในตอนแรกแม่ของหนิงและหน่วยเกลียดมณีรินทร์มากและพยายามขับไล่มณีรินทร์ออกจากบ้าน โดยใช้เซอร์รี่เป็นเครื่องมือ และร่วมมือกันกลั่นแกล้งมณีรินทร์ต่างๆ นานา ซึ่งทำให้ชีวิตครอบครัวของมณีรินทร์เกิดความวุ่นวายขึ้นมาก มณีรินทร์เมื่อทราบความจริงว่าหนิงมีความสัมพันธ์อันซู้สาวกับเซอร์รี่ เธอพยายามทำทุกอย่างเพื่อลูก ซึ่งต่อมามีหนิงก็พยายามกลับใจเป็นคนดี อยากรักเพียงมณีรินทร์คนเดียว แต่เซอร์รี่กลับไม่ยอม ทำตัวขัดขวางเส้นทางแห่งความรักของทั้งคู่อยู่ทุกวิถีทาง ถึงขั้นปลุกมณีรินทร์ที่กำลังมีท้องแก่ตกบันได และกลั่นแกล้งต่อจนมณีรินทร์ถึงขั้นแพ้งลูกคนที่สอง และทำให้หนิงกับมณีรินทร์ต้องแยกทางกัน

ตัวละครเซอร์รี่นี้ผู้ชมจะเห็นได้ว่า เซอร์รี่พยายามแย่งหนังมากจากมณีนทร์ให้ได้ ใช้ความรุนแรงในการกลั่นแกล้งมณีนทร์สารพัดวิธี ทั้งบริภาษ ส่งซีดีที่ถ่ายตอนที่หนังกำลังมีเพศสัมพันธ์กับเซอร์รี่ให้มณีนทร์ดู พยายามแย่งหนังให้ออกห่างจากมณีนทร์ ลักพาตัวลูกสาวของมณีนทร์ เอาสี่ศาตรมณีนทร์เตรียมน้ำกรจะไปสาตามมณีนทร์ ผลักมณีนทร์ขณะที่กำลังตั้งท้องแก่ ทำให้หนังและมณีนทร์เข้าใจผิดกัน และกลั่นแกล้งอื่นๆ อีกสารพัดวิธี จนหนังกับมณีนทร์ต้องหย่ากันไปในที่สุด

5.3 กลีบผกาแย่งคุณพจน์มาจากเพ็ญจันทร์

จากละครโทรทัศน์เรื่องแรมพิศवास กลีบผกาเป็นแม่ค้าที่ทะเลาะทะเลาะอยากได้ออกมีทรัพย์สินสมบัติ เธอจึงต้องการแย่งชิงคุณพจน์มาจากคุณนายเพ็ญจันทร์ ซึ่งแผนการแย่งชิงคุณพจน์ก็สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะแผนการของกลีบผกาส่วนหนึ่ง และการทำพิธีบูชาราคากระทำให้คุณพจน์หลงรักอีกทางหนึ่ง ซึ่งกลีบผกาทำทุกวิถีทางเพื่อให้คุณพจน์หลงไหลตน แล้วยังพยายามให้คุณพจน์ขับไล่เพ็ญจันทร์ออกจากเรือนใหญ่จนสำเร็จในที่สุด

การกระทำที่เป็นการแย่งสามีของกลีบผกา นั้น ทำให้เพ็ญจันทร์มีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากคุณนายที่มีทุกอย่างเพียบพร้อม ต้องมาเสียชื่อเสียง เสียคนรัก และต้องดิ้นรนทำให้ชีวิตครอบครัวของเพ็ญจันทร์เปลี่ยนแปลงไปมาก ตั้งแต่มีเงินทองใช้จ่ายอย่างเหลือเฟือ กลายเป็นว่าต้องออกมาทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยตัวเองโดยการเป็นแม่ค้า และต้องแยกกันอยู่จากคนที่ตนรัก รวมทั้งพจน์ก็ยังไม่เชื่อว่าลูกสาวที่ชื่อเดือนแรมนั้น เป็นลูกสาวแท้ๆ ของคุณพจน์อีกด้วย

5.4 ศันสนีย์อยากได้หฤษฎ์มาจากโสธยา

ในเรื่องจำเลยรักนั้น เมื่อศันสนีย์ได้รู้จักกับหฤษฎ์และรู้ว่าหฤษฎ์เป็นเจ้าของเกะส่วนตัว มีกิจการฟาร์มเลี้ยงหอยมุกเป็นของตัวเอง ศันสนีย์จึงเกิดความชอบและหลงใหลในตัวของหฤษฎ์ ถึงกับพยายามจะเลิกกับชัชชัย หนุ่มนักธุรกิจที่มาจีบเธออยู่ก่อนหน้านี้ และเมื่อศันสนีย์ทราบความว่าโสธยากับหฤษฎ์ชอบไปไหนมาไหนด้วยกัน หรือเพียงแค่ว่าหฤษฎ์คุยกับโสธยา ศันสนีย์ก็เกิดความหึงหวงหฤษฎ์ จนหลายครั้งที่ศันสนีย์บริภาษโสธยาเรื่องหฤษฎ์อย่างรุนแรง เนื่องจากเกิดความแค้นที่คิดว่าโสธยาจะมาแย่งหฤษฎ์ไปจากตน ศันสนีย์ทั้งก็คิดกัน พุดจาตากวาง เยาะเย้ยและตำหนิถึงบุญคุณว่าตนเคยช่วยโสธยาจากการจมน้ำตายในวัยเด็กมากแล้วอ้างอยู่ตลอด จนมีอยู่ครั้งหนึ่ง

สันสนีย์ได้พูดกับโศรยาเอาไว้ว่า “ต่อให้แกเป็นเมียเค้า ถ้าฉันอยากได้ ฉันก็ต้องได้” สันสนีย์คิดว่า โศรยาจะมาแย่งหฤษฎ์ไปให้ได้จนเธอถึงกับมาแก้แค้น โศรยาที่บ้านสวนของโศรยาที่ต่างจังหวัด และสันสนีย์ได้ปลักโศรยาดกน้ำอีกครั้งหนึ่ง

เหตุการณ์สันสนีย์อยากได้หฤษฎ์มาเป็นแฟน และพยายามกีดกัน โศรยาต่างๆ ด้วยความเข้าใจผิดนั้น ทำให้เกิดความเคียดแค้นกับโศรยาอย่างมากมาย โศรยาพยายามปกป้องพี่สาวคนให้รอดพ้นจากการแก้แค้นของหฤษฎ์ แต่การปกป้องนั้นก็กลับกลายเป็นทำให้สันสนีย์เกิดความเข้าใจผิดว่า เธอพยายามแย่งหฤษฎ์มาจากสันสนีย์ สันสนีย์ใช้ความรุนแรงกับโศรยาหลายอย่าง ส่วนใหญ่จะเป็นการบริภาษโศรยา เพราะยังจับไม่ได้ว่าโศรยาคิดแย่งหฤษฎ์ไปจากตนจริงๆ จนถึงในตอนท้ายเรื่อง สันสนีย์เกิดความแค้นใจสุดขีด ถึงกับไปแก้แค้นโศรยาที่บ้านสวน และปลักโศรยาให้จมน้ำตายอีกครั้งหนึ่ง การกระทำของตัวละครในเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่า สันสนีย์ได้พยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ได้หฤษฎ์มาเป็นคนรักของตน แม้จะเป็นคนรักของโศรยาก็ตาม สันสนีย์ก็จะแย่งมาเป็นของตนให้ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ในตอนท้ายเรื่อง หฤษฎ์จะเป็นคนบอกเองว่าขอแต่งงานกับโศรยา ไม่ใช่สันสนีย์ สันสนีย์แม้จะโกรธหฤษฎ์ แต่ก็ไม่ทำร้ายหรือบริภาษหฤษฎ์ กลับไปลงที่โศรยาซึ่งเป็นผู้หญิงด้วยกันแทน

5.5 ลีลาอยากได้คำวิมาจากนาริน

ลีลาเมื่ออยู่ในบ้านของคำวิ เกิดความหลงใหลในตัวคำวิแอบรักคำวิมาตั้งแต่แรกที่พบเจอกัน แต่คำวิกลับไม่สนใจเธอ เมื่อลีลาได้เข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านวรวัตต์เธอก็ยังแอบหลงรักคำวิอีก แต่ความรักของลีลาที่มีต่อคำวินั้นเป็นความรักที่อยากเอาชนะ เมื่อลีลาเห็นน้องสาวของเธอที่ชื่อนาริน เริ่มสนิทกับคำวิและเริ่มเห็นว่าคำวิเริ่มมีใจให้นาริน ลีลา ก็เกิดความแค้นและอิจฉาน้องสาวของตน จนต้องคิดแผนการต่างๆ เพื่อให้คำวิกับนารินเกิดความเข้าใจผิดกันมากขึ้น จนในภายหลังเมื่อถูกคำวิด่าว่าและดูถูกมากยิ่งขึ้น จึงหาทางแก้แค้นคำวิแทนแล้วเป็นฝ่ายสะใจเมื่อได้แก้แค้น และเกิดการหึงนารินทุกครั้งที่เห็นทั้งคู่มีความสัมพันธ์ต่อกัน

ความรุนแรงที่ลีลาใช้กับนารินนั้นอาจมีปรากฏอยู่ไม่มาก ลีลาทำไปเพราะความหึงหวงคำวิที่เริ่มสนิทสนมกับนาริน ลีลาเป็นผู้หญิงที่แอบหลงรักคำวิตั้งแต่แรกพบ แต่เพราะเธอต้องมาเป็นภรรยาของคิด วรวัตต์ ผู้เป็นพ่อของคำวิ และมีศักดิ์เป็นแม่เลี้ยงของคำวิ ประกอบกับคำวิไม่ได้มีใจให้ลีลา ทั้งยังเกลียดชังอยู่ตลอดเวลา การแย่งชิงคำวิมาให้มาเป็นของลีลาจึงไม่ปรากฏชัดมากเท่าไรนัก

แต่ตัวละครตัวนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความรักที่มีต่อคาวี เป็นความรักเพื่อต้องการเอาชนะคาวีให้ได้ และความรักนี้เองทำให้ลีลาเกิดความหึงหวงนารินขึ้นมา และพยายามวางอุบายทำให้ทั้งคู่เข้าใจผิดกัน แสดงให้เห็นถึงความต้องการแย่งชิงตัวคาวีอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการใช้ความรุนแรง หลายอย่างขึ้น ซึ่งคาวีเมื่อทะเลาะกับลีลา คาวีมักจะนำความโกรธแค้นใจที่มีต่อลีลาไปลงที่นารินอยู่เสมอ ทำให้นารินได้รับความเดือดร้อนและความทุกข์ใจอยู่หลายครั้ง

ความแตกต่างของทั้งห้าเรื่องที่เห็นได้ชัดเจน คือ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นเรื่องของผู้ชายแย่งชิงผู้หญิง ส่วนอีกสี่เรื่องคือสงครามนางฟ้า แรมพิศวาส จำเลยรัก และสวรรค์เบี่ยงเป็นเรื่องของผู้หญิงที่แย่งชิงผู้ชาย แสดงให้เห็นถึงความนิยมเรื่องราวในเชิงผู้ที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของกลอุบายต่างๆ ในการแย่งชิงคนรักกัน ซึ่งมีทั้งการบริภาษ ใช้กำลัง ลงไม้ลงมือ รวมถึงการใช้ไสยศาสตร์เพื่อแย่งความรักกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนใจกันทั้งสองฝ่าย ทำให้ชีวิตครอบครัวเกิดความแตกแยก และเกิดการบาดเจ็บต่างๆ ขึ้นมาได้ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดเรื่องราวต่างๆ ที่มีความสลับซับซ้อนและยืดเยื้อยาวนานให้น่าติดตามมากยิ่งขึ้น

จากเรื่องราวทั้งห้าเรื่องนั้น มีข้อน่าสังเกตว่า บ่อยครั้งเมื่อผู้ชายเกิดมีเมียน้อยขึ้นมา คนที่บริภาษกันมักเป็นเมียหลวงกับเมียน้อย เหมือนในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนที่พอนางวันทองทราบว่าขุนแผนมีนางลาวทองอีกคนหนึ่ง นางวันทองก็บริภาษกับนางลาวทอง ไม่มาบริภาษขุนแผนก่อน ทั้งๆ ที่ฝ่ายชายผู้เป็นต้นเหตุแห่งการกระทำทั้งหมด การที่เมียหลวงเมียน้อยทะเลาะกันเองดังที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ทั้งสี่เรื่องนี้ ก็เพราะว่าต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งหลีกทางไป และเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของของฝ่ายเมียหลวง ให้ฝ่ายเมียน้อยรู้ว่าฝ่ายเมียหลวงนั้นเป็นคนมาก่อนยอมมีสิทธิ์ก่อน ส่วนฝ่ายเมียน้อยก็ไม่ยอมแพ้เมียหลวง และสื่อความหมายเป็นทำนองว่าใครดีใครได้ ดังเช่น เซอร์รีทำกับมณีนีทรินในละครเรื่องสงครามนางฟ้า กลีบผกาทำกับเพ็ญจันทร์ในละครเรื่องแรมพิศวาส สันสนีย์ทำกับโสธยาในละครเรื่องจำเลยรัก และลีลาคิดแย่งคาวีจากนารินในละครเรื่องสวรรค์เบี่ยง สังเกตได้ว่าฝ่ายชายที่เป็นฝ่ายที่ผู้หญิงต้องการแย่งชิงความรัก มักไม่โดนฝ่ายหญิงใช้ความรุนแรงโดยตรง เพราะหากฝ่ายหญิงคนใดคนหนึ่งใช้ความรุนแรงกับฝ่ายชายไปแล้วนั้น ฝ่ายชายก็ย่อมเลือกอีกฝ่ายหนึ่งอย่างแน่นอน และผู้ที่ใช้ความรุนแรงก็ย่อมเป็นฝ่ายต้องถูกเลิกคบและพ่ายแพ้ไปอีกฝ่ายหนึ่งไปในที่สุด

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า จากสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผนและละครโทรทัศน์เรื่องสงครามนางฟ้า แรมพิศवास สวรรค์เบี่ยง และจำเลยรัก มีฉากเหตุการณ์รุนแรงที่คล้ายคลึงกันอยู่ แสดงให้เห็นถึงความนิยมที่ส่งต่อมาจากอดีตสู่สมัยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เรื่องราวที่เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นในอดีตก็ยังคงมีปรากฏอยู่ในวรรณกรรมในสมัยปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความนิยมเรื่องราวที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงได้ การที่ภาพความรุนแรงต่างๆ กลายเป็นที่นิยมขึ้นมาได้นั้น เนื่องจากเรื่องราวที่มีความรุนแรงมักเป็นเรื่องราวที่ทำให้เนื้อเรื่องมีสีสัน สนุกสนาน แปลก และสร้างความเร้าใจในอารมณ์ของผู้ชมได้มากกว่าเหตุการณ์อื่นๆ ผู้ชมจะดูเล่ห์เหลี่ยม กลอุบาย และวิธีการของตัวละครแต่ละตัว ทั้งตัวละครที่เป็นตัวเอก ตัวร้ายหรือตัวละครฝ่ายปรปักษ์ว่าจะใช้กลโกงหรือกลอุบายอย่างไรในการกลั่นแกล้งอีกฝ่ายหนึ่ง หรือใช้วิธีการอย่างไรให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ แล้ววิธีการเหล่านั้นจะสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ซึ่งหากไม่มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น เรื่องราวเหล่านั้นจะกลายเป็นเรื่องที่ไม่น่าตื่นเต้น ขาดความสนุกสนาน จะกลายเป็นเรื่องราวที่ค่อนข้างเรียบง่าย ไร้สีสัน จนอาจจะกลายเป็นเรื่องราวของชีวิตชาวบ้านสามัญชนธรรมดาๆ ที่เรียบง่าย ไม่มีความน่าสนใจให้ติดตามชม

คนไทยโดยทั่วไปก็มีนิสัยในการชอบเรื่องที่แปลกอยู่แล้ว และเรื่องราวที่แปลกเหล่านี้ก็ย่อมมีความรุนแรงเกิดขึ้นได้เสมอ สังเกตได้จากคนไทยชอบมุงดูเรื่องแปลกๆ เหล่านี้ จนเรียกกันว่า “ไทยมุง” เช่น มุงดูการทะเลาะ ตบตี คนเมายาบ้าจี้ตัวประกัน การที่ตำรวจไล่จับผู้ร้าย ไฟไหม้ตึก ฯลฯ ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ได้เป็นที่นิยม จนเกิดเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือตามโทรทัศน์ที่นำเสนอข่าวที่เป็นเหตุการณ์รุนแรงเป็นข่าวเด่นๆ ซึ่งเหตุการณ์รุนแรงนั้นย่อมช่วยดึงความสนใจของคนไทยให้ติดตามสื่อของตนได้เป็นอย่างดี และการที่มนุษย์ชอบเรื่องราวเหล่านี้ ทำให้ตามสื่อโทรทัศน์นำเสนอเรื่องเหล่านี้อย่างแพร่หลายจนกลายเป็นรายการหนึ่งๆ ได้ เช่น รายการเรื่องจริงผ่านจอ ได้นำเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทยมานำเสนอ ซึ่งได้รับการตอบรับจากผู้ชมเป็นอย่างดี

หากความรุนแรงเหล่านั้นเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวผู้ชม เช่น การใช้วาจา บริภาษ คำว่า โวยวาย ตบตี ชกต่อยกัน ก็จะทำให้ผู้ชมเข้าถึงอารมณ์รุนแรงเหล่านั้นได้โดยง่าย เนื่องจากความรุนแรงที่เป็นเรื่องใกล้ตัวผู้ชมนั้น สามารถเกิดขึ้นได้โดยง่าย และเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวัน การใช้ความรุนแรงต่างๆ ในชีวิตจริงของมนุษย์ มนุษย์มักไม่แสดงออกมาให้เห็นกันบ่อยนัก เนื่องจากตามปกติแล้ว มนุษย์ต้องมีการระบายนามณ์โกรธ เกลียด ออกมา ซึ่งแต่ละคนก็อาจมีการแสดงออกที่แตกต่างกัน ส่วนมากมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม จึงจำเป็นต้องเก็บอารมณ์เหล่านั้นเอาไว้ไม่

แสดงออกมาซึ่งวิธีการที่รุนแรง การที่มนุษย์ต้องเก็บอารมณ์เหล่านั้นเอาไว้ ทำให้ละครที่มีเรื่องราวของความรุนแรงเป็นเรื่องที่ได้รับความนิยม เพราะในเมื่อการใช้ความรุนแรงไม่ปรากฏให้เห็นบ่อยๆ ในชีวิตจริง แต่ไปปรากฏอยู่ในละคร โทรทัศน์หรือตามสื่อต่างๆ จะทำให้ผู้ชมจะเริ่มมีความสนใจ เพราะเห็นเป็นเรื่องแปลก เกิดความรู้สึกอยากรู้อยากเห็น เช่น เมื่อเกิดการโวยวาย ปะทะคารมกัน ก็จะทำให้ผู้ชมอยากรู้อะไรจะเกิดขึ้นต่อไป ใครจะเป็นผู้กระทำ ใครจะเป็นผู้ถูกกระทำ และจะได้รับความเดือดร้อน ความเสียหายมากน้อยเพียงไรแล้วเรื่องราวจะดำเนินต่อไปอย่างไร จะมีกลอุบายหรือวิธีการที่ก้าวร้าวแปลกใหม่อะไรมาใช้ในการถล่มถ้านถ้ำกัน และอีกฝ่ายจะได้รับความทุกข์ระทมแสนสาหัสมากน้อยเพียงไร การกระทำรุนแรงในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้ มักไม่ค่อยพบเห็นในชีวิตประจำวัน ทำให้ละครที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงเหล่านี้ชวนให้น่าติดตามชม สร้างความสนุกสนานตอบสนองอารมณ์ของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี

เป็นที่น่าสังเกตว่าละคร โทรทัศน์ส่วนใหญ่มักให้ตัวร้ายเป็นผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงทะเลาะกันเอง ก็มักจะเป็นฝ่ายหญิงที่ถูกทำร้าย เนื่องจาก ถ้าเป็นเรื่องราวของผู้ชายทะเลาะกัน จะดูเป็นเรื่องที่รุนแรงมาก เพราะผู้ชายมักใช้การต่อย ฆ่าฟัน ต่อกัน ทำสงคราม ฯลฯ ซึ่งการกระทำรุนแรงของผู้ชายมักทำร้ายร่างกายกันจนถึงขั้นเลือดตกยางออก บาดเจ็บหรือเสียชีวิต ซึ่งผู้ชายมักจะแสดงออกด้วยวิธีการใช้กำลังเสียมากกว่าจะบริภาษกัน แต่ถ้าเมื่อไรที่มีตัวละครหญิงอยู่ด้วยแล้ว เรื่องที่ดูรุนแรงน่ากลัว จะกลายเป็นเรื่องราวรุนแรงในระดับที่น้อยลงกว่า และอยู่ในระดับที่ผู้ชมสามารถรับชมได้ ซึ่งอาจมีเลือดออกบ้างแต่ก็ไม่มากเท่าผู้ชายทะเลาะกับผู้ชาย และผู้หญิงมักใช้เล่ห์เหลี่ยมอุบาย คารมจากการบริภาษ เพื่อสร้างสีสันให้กับเนื้อเรื่องได้มากกว่าผู้ชายที่ใช้การปะทะกัน ซึ่งๆ หน้า และตัวละครหญิงที่เป็นฝ่ายถูกกระทำนั้นจะสามารถเรียกคะแนนสงสารได้จากผู้ชม เพราะผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอกว่าผู้ชาย การที่ผู้หญิงถูกกดขี่ข่มเหง ทำร้าย ไม่ว่าจะจากฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง ย่อมทำให้ตัวละครหญิงนั้นน่าสงสาร น่าเห็นใจซึ่งจะช่วยตอบสนองอารมณ์เศร้าได้ ซึ่งการที่ฝ่ายหญิงถูกกดขี่ข่มเหงจนทำให้ผู้ชมรู้สึกสงสารจากการกระทำที่รุนแรง ก็เป็นเรื่องที่น่าติดตามอย่างหนึ่ง การที่ผู้หญิงอ่อนแอหรือมีพลังกำลังน้อยกว่าผู้ชายนี้เอง จึงทำให้ไม่นิยมสร้างเรื่องราวที่เป็นผู้ชายเป็นผู้ถูกผู้หญิงกระทำ เพราะจะดูไม่สมเหตุผล และไม่สมกับความเป็นชาย

เรื่องราวของตัวละครที่ทะเลาะกันนี้ ยังทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจ เป็นการให้ละครช่วยในการระบายอารมณ์แทนการใช้ความรุนแรงในชีวิตจริง เนื่องจากในชีวิตจริงมนุษย์ย่อมมีอารมณ์โกรธ เกลียด เครียด ฯลฯ มาจากการดำเนินชีวิตประจำวัน การที่ดูละครที่มีฉากความรุนแรงจะช่วยระบายอารมณ์ต่างๆ เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดลงไปได้ และย่อมทำให้มีอารมณ์ร่วมและ

สนุกสนานตามอีกด้วย ผู้ชมละครโทรทัศน์ย่อมรู้สึกอยากรู้ว่าต่อไปตัวร้ายจะใช้วิธีการทำร้ายฝ่ายพระเอก นางเอกอย่างไร จะใช้เล่ห์เหลี่ยมกลอุบายใดในการกลั่นแกล้ง และอยากรู้อย่างไรว่าฝ่ายนางเอกจะได้รับความทุกข์ระทมแสนสาหัสทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างไร ถึงแม้ว่าผู้ชมละครโทรทัศน์ย่อมรู้กันอยู่แล้วว่าจุดสิ้นสุดของเรื่องนางเอกต้องได้ศัลยกรรม และนางร้ายจะต้องได้รับผลของการกระทำก็ตามที แต่การกระทำที่รุนแรงของตัวร้ายนี้ จะทำให้ผู้ชมเกิดความสงสารนางเอก และรู้สึกเกลียดตัวร้ายมากขึ้น ทำให้ตัวร้ายกลายเป็นตัวร้ายที่สมจริงมากขึ้น เนื้อเรื่องจึงมีความสมจริงและทวีความเข้มข้นทางอารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น เมื่อตัวร้ายถูกผลของการกระทำในภายหลังจึงทำให้ผู้ชมเกิดความสะใจได้มากยิ่งขึ้น

ความรุนแรงที่ผู้ฟัง ผู้อ่านหรือผู้ชมได้เสพมาทั้งหมดในวรรณกรรมของไทย จะเห็นความเหมือนกันระหว่างวรรณคดีไทยเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน กับละครในสมัยปัจจุบันอยู่อย่างหนึ่งว่า เรื่องราวที่แต่งขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่สะท้อนชีวิตความเป็นจริงของมนุษย์ปุถุชนคนธรรมดา ซึ่งมีทั้งการกระทำที่ควรทำและไม่ควรทำเอาไว้ เมื่ออ่านวรรณคดีไทยแล้วพบในส่วนที่เป็นเหตุการณ์รุนแรง เช่นในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนปรากฏขุนแผนฆ่าท้องนางบัวคลี่ ฆ่าเมียเพื่อเอาลูกมาทำกุมารทอง การทำศึกสงคราม รบราฆ่าฟันกันตาย ฯลฯ ล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่สมควรกระทำตามเป็นแบบอย่าง เมื่อนำมาให้เด็กอ่านหรือนำมาเป็นแบบเรียน ผู้ใหญ่ย่อมสมควรจะชี้แนะและอธิบายเยาวชนให้เข้าใจว่า เรื่องราวและเหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีนั้น เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ไม่ควรทำตามหรือนำมาลอกเลียนเอาเป็นแบบอย่าง ทั้งหมดเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อความสนุกสนาน ถูกสร้างขึ้นเพื่อความบันเทิงและสะท้อนภาพชีวิตของมนุษย์ในด้านที่ไม่ดี เช่นเดียวกันกับละครโทรทัศน์ของไทย ผู้จัดหรือผู้สร้างละครก็ไม่ได้ต้องการให้ผู้ชมนำตัวอย่างที่ไม่ดีของตัวละครไปเป็นแบบอย่างในชีวิต จนถึงกับละครโทรทัศน์บางเรื่องต้องขึ้นต้นก่อนนำเสนอเป็นเชิงว่า ละครเรื่องนี้ไม่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอยู่ ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำในการชมกับเยาวชน เพราะทั้งเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนและละครโทรทัศน์ที่นำเสนอ นั้น จุดประสงค์หลักที่แท้จริงก็เพื่อนำเสนอความบันเทิงใจ ไม่ใช่หนังสือสอนธรรมะ หรือหนังสือสอนใจที่มักแสดงเฉพาะด้านดีให้เห็นแล้วปิดด้านไม่ดีเอาไว้ไม่ให้เยาวชนรับรู้ แต่ถ้าอยากรู้อาถรรพณ์ของมนุษย์นั้นมีหลายอยู่ด้าน ทั้งที่ดีและไม่ดี หากอยากรู้อาถรรพณ์ที่แท้จริงของมนุษย์เป็นเช่นไร ได้บ้าง ก็สามารถรับชมจากสื่อบันเทิงต่างๆ เหล่านี้ได้ และเห็นได้ชัดว่าความรุนแรงนั้นมนุษย์ได้ใช้ในการแก้ปัญหา และเรื่องราวที่เป็นความรุนแรงก็ยังได้รับความนิยมสืบต่อมาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบัน

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า กวีได้ถ่ายทอดพฤติกรรมของตัวละครในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผนที่แสดงออกมาในแง่มุมที่หลากหลาย ตลอดจนสะท้อนความจริงของมนุษย์เอาไว้ให้สามารถเรียนรู้และเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี แม้ว่าจะเป็นที่กวีสร้างให้มีชีวิตอยู่เมื่อหลายร้อยปีที่ผ่านมาก็ตาม แต่ก็มีลักษณะของความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน นั่นคือ มนุษย์ว่าจะอยู่ในยุคใด ยังมีกิเลส ตัณหา รัก โลภ โกรธ หลง อยู่เสมอไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งลักษณะนิสัยเช่นนี้เอง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงขึ้นมาได้

สภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน ไม่ได้มีแต่เรื่องของความรุนแรงเท่านั้น เพียงแต่ความรุนแรงนั้นปรากฏอยู่เป็นระยะๆตลอดทั้งเรื่อง อันเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างตัวละคร ส่วนหนึ่งซึ่งอาจจะระบายอารมณ์ออกมาในลักษณะของการใช้ความรุนแรง ความรุนแรงนั้นจะมีความสัมพันธ์กันกับการกระทำของตัวละคร โดยตรง ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความรุนแรงตามมา

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้น มักเกิดขึ้นพร้อมกับสัญชาตญาณการเอาตัวรอดและกิเลสอันเป็นพื้นฐานของมนุษย์ นั่นคือ ความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของความรุนแรงที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง การกระทำที่แสดงออกมาโดยวิธีการรุนแรงมักจะเป็นการกระทำเพื่อระบายอารมณ์และเป็นวิธีการแก้ไขปัญหามนุษย์ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของความรุนแรงที่ปรากฏในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็น 7 ประเภท คือ การบริภาษ การกลั่นแกล้ง การข่มขืน การต่อสู้ การทำศึกสงคราม การฆ่า และการประหารชีวิต

ในส่วนองวิธีการสร้างภาพความรุนแรง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะมีความเข้มข้นรุนแรงมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ผู้วิจัยพบว่าองค์ประกอบเหล่านั้นจะประกอบไปด้วย

1. ฉาก ฉากที่มีความมืด จะช่วยสร้างความลึกลับ น่ากลัวได้มากกว่าฉากที่สว่างไสว
2. ตัวละคร มีทั้งตัวละครสมจริงและตัวละครเหนือธรรมชาติที่ใช้ความรุนแรง

3. การสร้างสื่อที่เป็นความรุนแรง ในสภารื่องขุนช้างขุนแผนปรากฏสื่อที่เป็นความรุนแรงหลายอย่าง ได้แก่ วาจา ร่างกาย อาวุธ กลอุบาย และไสยศาสตร์ ซึ่งการใช้สื่อที่แตกต่างกันนี้ จะทำให้ความเข้มข้นรุนแรงของแต่ละเหตุการณ์มีความแตกต่างกันออกไป

4. การสร้างภาพความเสียหาย ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเป็นผลของการใช้ความรุนแรง ถ้าหากวิบรยายภาพของผู้เสียหายให้ได้รับบาดเจ็บหรือทุพพิกขานทั้งร่างกายและจิตใจมากเพียงไร ความรุนแรงก็จะเข้มข้นขึ้นตามไปด้วย สิ่งหนึ่งที่พบว่ามีส่วนช่วยเสริมทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้สึกได้ว่าเหตุการณ์นั้นมีความรุนแรงมากขึ้น คือ การใช้เลือดเข้ามาช่วยในการสร้างภาพ ยิ่งวิบรยายเหตุการณ์นั้นๆว่ามีเลือดออกมามากเพียงไร ย่อมทำให้เหตุการณ์นั้นดูมีความรุนแรงมากขึ้นตามไปด้วย

5. การบรรยายเหตุการณ์ การบรรยายเหตุการณ์ที่มีความละเอียดมากจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถจินตนาการฉากเหตุการณ์นั้นๆ ได้ละเอียดตามไปด้วย การบรรยายเหตุการณ์ละเอียด มีการกล่าวถึงลำดับขั้นตอน วิธีการในการใช้ความรุนแรงอย่างละเอียด ภาพความรุนแรงที่ปรากฏก็ย่อมมีความสมจริง ช่วยสร้างความรู้สึกรุนแรงได้เป็นอย่างดี

ลำดับขั้นตอนของการสร้างความรุนแรงนั้น มีอยู่ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. เหตุการณ์ที่ดำเนินมาก่อน
2. เกิดความขัดแย้ง
3. จุดวิกฤต
4. จุดคลี่คลายของปัญหา
5. จุดจบของปัญหา

เมื่อศึกษาลักษณะของความรุนแรงที่ปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนแล้ว จะเห็นว่า การใช้ความรุนแรงนั้น ย่อมส่งผลเสียหายหลายประการ

ผลที่เกิดกับตัวละครในเรื่องนั้น มีทั้งเสียความรู้สึก เสียชื่อเสียง เสียทรัพย์สิน บาดเจ็บ และเสียชีวิต

ผลต่อตัวบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน มีผลต่ออารมณ์สะท้อนใจของผู้ฟังหรือผู้อ่าน และช่วยในการสร้างความเข้มข้นให้กับเนื้อเรื่อง ทำให้เกิดความน่าสนใจและน่าติดตามได้เป็นอย่างดี

ทั้งยังมีผลต่อการสร้างรสนิยมในการนำเสนอความบันเทิงของคนไทยสืบเนื่องต่อไปจนสมัยปัจจุบันอีกด้วย จากการศึกษาละครโทรทัศน์ทั้ง 4 เรื่อง จะเห็นว่า บางเหตุการณ์มีการใช้ความรุนแรงคล้ายที่เคยปรากฏอยู่ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน แสดงให้เห็นถึงความนิยมของคนไทยที่ชอบเรื่องราวที่มีเนื้อหาตื่นเต้น ซึ่งความรุนแรงเหล่านั้นย่อมสร้างสีสันดึงดูดใจชวนให้ติดตามได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยแต่ละเรื่อง ย่อมมีความแตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวรรณคดีไทยเรื่องอื่นๆ เพื่อให้เห็นถึงลักษณะของความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีแต่ละเรื่อง รวมถึงศึกษาลักษณะความรุนแรงในวรรณคดีไทยของแต่ละช่วงยุคสมัย เพื่อให้เห็นถึงการสร้างผลงาน แนวคิด และลักษณะร่วม หากมีการสร้างเรื่องราวไปในเชิงสร้างสรรค์ ใช้เรื่องราวของความรุนแรงเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหา แต่ไม่ได้สื่อให้เห็นว่าความรุนแรงนั้นเป็นจุดสำคัญหรือประเด็นหลักของเรื่อง นำเสนอเรื่องราวในแง่มุมที่สื่ออย่างอื่นมีความโดดเด่นขึ้นมาแทน ตัวอย่างเช่น ความเสียสละ ความรักชาติ ความดีงาม ฯลฯ ให้เด่นชัดมากกว่าเรื่องราวความรุนแรง ย่อมทำให้ผู้ชมจดจำวรรณคดีหรือวรรณกรรมชิ้นนั้นในแง่มุมอื่นได้ดีซึ่งมากกว่าเพราะวรรณคดีและวรรณกรรมในแต่ละยุคสมัยมักสะท้อนภาพของสังคมในสมัยนั้นๆ หากนำเสนอเรื่องราวที่รุนแรงให้เห็นซ้ำๆกัน อาจส่งผลต่อรสนิยมของคนไทยที่ชื่นชอบเรื่องราวที่เข้มข้นรุนแรง ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิชาวรรณคดีไทยต่อไป

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กันยา สุวรรณแสง. 2542. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท รวมสาส์น(1997) จำกัด.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2522. **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

โกศล วงศ์สวรรค์ และ สถิต วงศ์สวรรค์. 2543. **ปัญหาสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท รวมสาส์น(1997) จำกัด.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักราชบัณฑิตยสถาน. 2543.
รายงานสถานภาพสตรีไทย ในการประชุมสมัชชาสตรีแห่งชาติ ครั้งที่ 3.
27 กุมภาพันธ์ 2541. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

เจตนา นาควัชระ. 2520. **วรรณคดีวิจารณ์และวรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ชลธิรา สัตยวัฒน์. 2513. **การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2546. **อาวุธมีชีวิต? แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

ดวงมน จิตรจำนง. 2540. **คุณค่าและลักษณะเด่นของวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. 2546. **ส่องลิตพระลอ พินิจขุนช้างขุนแผน**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเด็ก.

ทัศนีย์ สุจินะพงศ์. 2516. การใช้ไสยศาสตร์ในสถาปัตยกรรมช่างขุนแผน.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญญา สังขพันธานนท์. 2539. วรรณกรรมวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เคล็ดไทย จำกัด.

ธีรพล ประไซโย, ร.ต.อ. 2546. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในการกระทำผิดของหญิง.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2527. ปากไก่และใบเรือ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.

นิรนาม. สถาปัตยกรรมช่างขุนแผน. เล่ม 1. 2544. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ศิลปปาบรรณาการ.

นิรนาม. สถาปัตยกรรมช่างขุนแผน. เล่ม 2. 2544. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ศิลปปาบรรณาการ.

พิมพ์วัลย์ บุญมงคล และคณะ(บรรณาธิการ). ม.ป.ป. รื้อสร้างองค์ความคิดผู้หญิงกับสุขภาพ.

ม.ป.ท.

พิศิษฐ ตันทาวณิช. 2521. มโนภาพของคนไทยเกี่ยวกับตัวละครตัวเอกในแบบเรียนวรรณคดีไทย.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร:

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

_____. 2545. พจนานุกรม ศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด

อรุณการพิมพ์

รินฤทัย สัจจพันธุ์. 2534. ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

(พ.ศ.1893-2394). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์คุณุ์บัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เรไร สืบสุข. 2521. ไสยศาสตร์ในวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.2325-2394). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร).

วรรณท์ อักษรพงศ์. 2515. การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณดี น้ำฟ้า. 2543. ความขัดแย้งในสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร).

วาสนา ศรีรักษ์. 2542. ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. 2544. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมชาติ.

ศักดิ์ดา ปั่นแห่งเพชร. 2517. คุณค่าเชิงวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริวรรณ วงศ์ทัต. 2535. บทบาทของตัวละครปรีกษาในวรรณคดีไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุริรัตน์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2541. การควบคุมทางสังคมด้วยการให้รางวัลและการลงโทษ ในสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร).

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. 2546. **วรรณกรรมเอกของไทย**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อนุช อภาภิรมย์. 2543. **จากความรุนแรงในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจิตรศิลป์.

อนุমানราชชน, พระยา. 2546. **การศึกษาวรรณคดีแง่วรรณศิลป์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์สยาม

Stanko, E.A. 1994. **Perspective of Violence**. London: Quartet.

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นายระพี อุทิเพ็ญตระกูล

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 6 เดือนมกราคม พ.ศ. 2525

สถานที่เกิด

จังหวัดตาก

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีการศึกษา 2543

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

บริษัท ชนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด

(สาขางามวงศ์วาน)